

LÜBNAN'DA TÜRKÇE SOYADLARI

ÜNAL KALAYCI

TARAFINDAN

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜNE

SUNULAN TEZ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

HAZİRAN 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Seyfullah YILDIRIM

Enstitü Müdürü V.

Bu tezin Doktora derecesi için gereken tüm şartları sağladığını tasdik ederim.

Prof. Dr. M. Mete TAŞLIOVA

Anabilim Dalı Başkanı V.

Okuduğumuz ve savunmasını dinlediğimiz bu tezin bir Doktora derecesi için gereken tüm kapsam ve kalite şartlarını sağladığını beyan ederiz.

Dr. Öğretim Üyesi Cengiz KARATAŞ

Danışman

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Leyla KARAHAN (GÜ, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü)

Dr. Öğretim Üyesi Cengiz KARATAŞ (AYBU, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü)

Prof. Dr. Necati DEMİR (GÜ, Türkçe Öğretmenliği Bölümü)

Prof. Dr. Fatih ERKOÇOĞLU, (AYBU, Tarih Bölümü)

Doç. Dr. Akartürk KARAHAN (AYBU, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü)

İNTİHAL

Bu tez içerisindeki bütün bilgilerin akademik kurallar ve etik davranış çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca bu kurallar ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmada orijinal olmayan her tür kaynak ve sonuçlara tam olarak atıf ve referans yaptığımı da beyan ederim; aksi takdirde tüm yasal sorumluluğu kabul ediyorum.

Adı Soyadı: Ünal KALAYCI

İmza :

ÖZET

LÜBNAN'DA TÜRKÇE SOYADLARI

Kalaycı, Ünal

Doktora, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Tez Yöneticisi: Dr. Öğretim Üyesi Cengiz KARATAŞ

Haziran 2019, iv+385 sayfa.

Bu çalışmada belli sınırlandırmalarla Lübnan'da kullanılan, tümüyle ve kısmen Türkçe soyadları incelenmiştir. Lübnan'da resmî tanımlamaya göre otuz bir farklı mezhep grubu bulunmaktadır. Çalışmada bu mezhep grupları içerisinde geçen Dürziler, Süryaniler, Ermeniler, ve Sünnilere ilaveten Sünniler içerisindeki üç alt grup Girit muhacirleri, Türkmenler ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları/ çifte vatandaşlık hakkına sahip olanlar da Türkçe soyadları bakımından kendilerine has özellikler taşıdıklarından ayrı gruplar olarak ele alınmıştır. Bu şekliyle toplamda yedi grup oluşmuştur. Bu gruplara mensup 283.000 kişiye ait soyadı taranmış, tamamen veya kısmen Türkçe olduğu tespit edilen 1.413 soyadı anlam, köken ve yapısı bakımından incelenmiştir.

On bir bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde tezin amacı, kapsamı, yöntemi ve alanla ilgili literatür ele alınmıştır. İkinci bölümünde ad bilim alanındaki sınıflandırmalara yer verilmiş ve kişi adlarıyla ilgili tasnif denemesi yapılmıştır. Üçüncü bölümde genel hatlarıyla çalışma sahası olan Lübnan tanıtılmıştır. 4-10. bölümler arasında yukarıda isimleri geçen gruplara ait Türkçe/karma soyadları incelenmiştir. Bu bölümlerde önce ele alınan grup tanıtılmış, ardından o gruplara ait soyadları anlam, köken ve yapı bakımından ele alınmış, sonunda da o grupların kullandığı soyadları hakkında değerlendirmeler yapılmıştır.

Betimleyici yöntemle Lübnan'da kullanılan Türkçe ya da Türkçe bir öge taşıyan soyadlarının genel görünümünün ortaya konulmaya çalışıldığı tezde soyadlarında en çok kullanılan ek ve kelimeler de tespit edilmiştir. Sonuç ve önerilerin yer aldığı on birinci

bölümde elde edilen verilerden hareketle çıkarımlar yapılmış ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

Türkiye ile Lübnan'ın ortak noktalarından biri olan Türkçe veya Türkçe öge taşıyan soyadlarının tespitiyle Lübnan'daki Türkçe soyadlarının yoğun kullanımına ve aynı zamanda iki ülke arasındaki ortak bir ögeye dikkat çekilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Lübnan, onomastik, soyadları, Türkçe soyadları, karma soyadları.

ABSTRACT

TURKISH SURNAMES IN LEBANON

Kalaycı, Ünal

PhD, Turkish Language And Literature

Supervisor : Dr. Cengiz Karataş

June 2019, vi+385 pages

In this research, the surnames which are used in Lebanon with certain limitations and which are completely or partially Turkish, are examined. According to official records, there are thirty-one different religious identities in Lebanon. In addition to these religious identities such as; Druze, Assyrians, Armenians and Sunnites , three subgroups in Sunnite belief , Crete emigrants, Turkmens, citizens of the Republic of Turkey who have dual citizenship, are categorised as separate groups in the research since they have unique features. Thus, seven different groups have been formed. The surnames of 283.000 people in these groups have been examined. Among the surnames that have been analyzed, 1.428 surnames that are wholly or partially Turkish , have been examined in terms of meaning, origin and structure.

In the first chapter of this eleven-chapter study, the aim, scope, method and literature of the thesis are discussed. In the second chapter, classifications in the field of onomatology are included and a categorisation study has been made about the names of individuals. In the third chapter, Lebanon , the study area, is introduced generally. Between chapters 4 to 10, the Turkish / mixed surnames of the groups mentioned above are examined. In these chapters, first of all, the group discussed is introduced and then the surnames of these groups are discussed in terms of meaning, origin and structure and finally, the surnames used by these groups are evaluated.

In this research,in which the general appearance of the surnames bearing Turkish or a Turkish element is tried to be revealed, mostly used suffixes and words are also determined. In the eleventh chapter where there are conclusions and submissions, some inferences and suggestions based on the data obtained have been made.

With the determination of Turkish surnames or surnames with Turkish elements in Lebanon , both widespread usage of Turkish surnames and at the same time ,attention to a common element between the two countries have been drawn.

Keywords: Lebanon, onomastic, surnames, Turkish surnames, mixed surnames.

TEŞEKKÜR

Tezimin ilk danışmanı kıymetli hocam Doç. Dr. Nihal ÇALIŞKAN'a ve sonrasında danışmanlığımı yürüten değerli hocam Dr. Öğretim üyesi Cengiz KARATAŞ'a tüm araştırma boyunca rehberlikleri, tavsiyeleri, tenkitleri ve destekleri için sonsuz şükranlarımı sunarım.

TİK Komisyonu ve Savunma Jürisi üyeleri kıymetli hocalarım Prof. Dr. Leyla KARAHAN, Prof. Dr. Necati DEMİR, Prof. Dr. Fatih ERKOÇOĞLU, Dr. Öğretim Üyesi Hülya GÖKÇE ve Doç. Dr. Akartürk KARAHAN'a rehberlikleri, tavsiyeleri, tenkitleri ve destekleri için sonsuz teşekkür ederim.

Tez konusunun mimarı Doç. Dr. Özgür Kasım AYDEMİR, çalışmanın ön okumasını yapan Prof. Dr. Ahmet Bican ERCİLASUN, çözümlemekte zorlanılan soyadlarının çözümüne katkı sağlayan Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY'a ve tezimin kaynak kişileri - Lübnan'daki değerli dostlarıma- yardım, tavsiye ve katkıları için çok teşekkür ederim.

Tezi bir an önce taamlamam için beni her aşamada destekleyen aileme ve zaman zaman vakitlerinden çalarak çalıştığım çocuklarım Ahmet Efe ve Defne Ece'ye anlayışlarından dolayı teşekkür ederim.

Ünal KALAYCI

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER	ix
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı	1
1.2. Çalışmanın Kapsamı	4
1.3. Araştırmanın Yöntemi	7
1.4. Literatür Özeti/Alanla İlgili Önceki Çalışmaların Gözden Geçirilmesi	17
1.5. Araştırmanın Önemi/Alana Katkısı	29
BÖLÜM 2	32
AD BİLİM VE DALLARI	32
2.1. Onomastik (Ad Bilimi/Özel Ad Bilimi/Kişi Adları Bilimi)	32
2.2. Özel Adların Sınıflandırılması	34
2.3. Kişi Ad Biliminin (Antroponimi) Alt Dalları	41
2.4. Kişi Adları Sınıflandırma Denemesi	42
2.5. Soyadı Kullanımının Tarihi	46

BÖLÜM 3.....	49
GENEL HATLARIYLA LÜBNAN.....	49
3.1. Coğrafi Yapısı ve Sınırları	50
3.2. Tarih.....	50
3.3. Nüfus.....	56
3.4. Eğitim, Kültür ve Medeniyet	58
BÖLÜM 4.....	62
LÜBNAN'DAKİ GİRİT MUHACİRLERİ VE ONLARIN TÜRKÇE/KARMA SOYADLARI	62
4.1. Lübnan'daki Girit Muhacirleri.....	62
4.2. Anlam, Köken ve Yapı Bakımından Lübnan'daki Girit Muhacirlerinin Soyadları..	67
4.3. Değerlendirme	71
BÖLÜM 5.....	76
LÜBNAN'DA DÜRZİLER VE ONLARIN TÜRKÇE/KARMA SOYADLARI	76
5.1. Lübnan'daki Dürziler.....	76
5.2. Anlam, Köken ve Yapı Bakımından Lübnan'daki Dürzilerin Kullandığı Türkçe Soyadları	82
5.3. Değerlendirme	87
BÖLÜM 6.....	89
LÜBNAN'DA TÜRKMENLER VE ONLARIN TÜRKÇE/KARMA SOYADLARI.....	89
6.1. Türkmenler.....	89
6.2. Anlam, Köken ve Yapı Bakımından Lübnan Türkmenlerinin Kullandığı Türkçe Soyadları	94
6.3. Değerlendirme	100
BÖLÜM 7.....	103

LÜBNAN'DAKİ SÜRYANİLER VE ONLARIN KULLANDIKLARI TÜRKÇE/KARMA SOYADLARI	103
7.1. Lübnan'daki Süryaniler	103
7.2. Anlam, Köken ve Yapı Bakımından Lübnan'daki Süryanilerin Türkçe Kökenli Soyadları	111
7.3. Değerlendirme	141
BÖLÜM 8.....	145
LÜBNAN'DA YAŞAYAN ERMENİLER VE ONLARIN TÜRKÇE/KARMA SOYADLARI	145
8.1. Ermeniler	145
8.2. Anlam, Köken ve Yapı Bakımından Lübnan'daki Ermenilerin Türkçe/Karma Soyadları	156
8.3. Değerlendirme	206
BÖLÜM 9.....	209
LÜBNAN'DAKİ TÜRKİYE CUMHURİYETİ VATANDAŞLARI	209
VE ONLARIN TÜRKÇE/KARMA SOYADLARI.....	209
9.1. Lübnan'daki Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları	209
9.2. Lübnan'daki Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarının Anlam, Köken ve Yapı Bakımından Türkçe Kökenli Soyadları	214
9.3. Değerlendirme	287
BÖLÜM 10.....	291
LÜBNAN'DAKİ SÜNNİLER VE ONLARIN TÜRKÇE/KARMA SOYADLARI	291
10.1. Lübnan'da Sünniler.....	291
10.2. Lübnan'daki Sünnilerin Anlam Köken ve Yapı Bakımından Türkçe Soyadları ..	294
10.3. Değerlendirme	356
BÖLÜM 11.....	359

SONUÇ VE ÖNERİLER	359
11.1. Sonuç	359
11.2. Öneriler	367
YARARLANILAN KAYNAKLAR	370
EKLER	383
A. TEZ FOTOKOPİSİ İZİN FORMU	383
B. ÖZGEÇMİŞ	384

KISALTMA VE İŞARETLER

AB: Ali Bekraki, Ulinnoha Derneği Başkanı/Trablusşam.

Ar.: Arapça.

BTS: Büyük Türkçe Sözlük.

çe: Çekim eki.

Çing. : Çingenece.

DT: Doktora tezi

Erm.: Ermenice.

Far.: Farsça.

ffye: Fiilden fiil yapım eki.

fg: Fiil gövdesi.

fiye: Fiilden isim yapım eki.

fk: Fiil kökü.

Fr.: Fransızca.

GTS: Güncel Türkçe Sözlük

i: İsim. Dilimize isim olarak giren yabancı kökenli kelimeler çözümlenirken kullanıldı.

ifye: İsimden fiil yapım eki.

ig: İsim gövdesi.

iiye: İsimden isim yapım eki

ik: İsim kökü.

İng.: İngilizce.

İt.: İtalyanca.

KAS: Kişi Adları Sözlüğü.

KBS: Köken Bilgisi Sözlüğü (Prof. Dr. Tuncer Gülensoy)

KL: Kubbealtı Lugatı.

Mac.: Macarca.

Moğ.: Moğolca.

NS: Nişanyan Sözlüğü.

Rum.: Rumca.

Sür.: Süryanice.

T.: Türkçe.

TDES: Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü (Prof. Dr. Hasan Eren)

TETTS: Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Sözlüğü (Andreas Tietze)

TŞB: Türkçenin Şekil Bilgisi.

TTG: Türkiye Türkçesi Grameri (Prof. Dr. Zeynep Korkmaz).

yi: Yansımadan türeyen isim.

YLT: Yüksek lisans tezi.

ys: Yardımcı ses. Kaynaştırma harfi.

Yun.: Yunanca .

~: Kelimenin varyantını gösterir.

***:** Emin olunmayan çözümleme.

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Amacı

Köklü iki medeniyete sahip Türk ve Arap halkları arasındaki sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkiler çok eskilere gider. Emeviler Dönemi'nde sürekli çatışmalar şeklinde cereyan eden Türk-Arap ilişkileri 751 yılındaki Talas Savaşı'ndan sonra şekil değiştirmiştir.¹ Geçen zaman Türk ve Arap topluluklarını daha da yakınlaştırmış, “960 yılında 200.000 çadırlık bir Türk bakiyesinin toplu olarak İslamiyet'i benimsemesi”² ise bu iki toplumu aynı inanç ekseninde birleştirmiştir. Selçuklu, Memluklu ve Osmanlı Devletlerinin hüküm sürdüğü dönemlerde içiçe/yanyana yaşayan ve birbirine yakınlaşan Türkler ve Araplar, anlaşma dili olarak bazen Arapça bazen Türkçe bazen de içerisinde çokça Arapça kelime ve yapının bulunduğu bir Türkçe kullanmıştır. İki toplum arasındaki bu etkileşim başta söz varlığı olmak üzere dilin birçok alanında etkili olmuştur.

401 yıl Osmanlı idaresinde yaşayan ve Arap dünyasının bir parçası kabul edilen Lübnan'ın Türkçe konuşulan bölgelere yakın olması ve Türkçe konuşulan bölge insanıyla ticari etkileşiminin yoğun olması gibi nedenlerle Türkçe ile dil etkileşimi de güçlü olmuştur. Bu süreçte Türkçe kelime, ek, dil bilgisi özellikleri Lübnan Arapçasına girmiştir. *Türkçe Verintiler Sözlüğü*'nde Türkçeden Arapçaya geçen “Gramerlik Alıntılar” başlığı altında +Cİ, İİ, +sİz, İİk ekleri gösterilmektedir. Arapçadan Türkçeye geçen gramerlik yapılar için de bilâ+, fi+, +alâ, +en, lâ+, ilâ+ ma'a+ ve mâ+ örneklerine yer verilmektedir.³

Türkçe ve Arapçanın tarih boyunca birbirini etkileme oranını birbirine verdikleri kelimelerde görmek mümkündür: *Türkçe Sözlük*'ün son baskısında Arapçadan Türkiye

¹ Salih Yılmaz, “Türklerin Araplarla İlk Münasebetleri ve Orta Asya'nın İslamlaşma Süreci”, *Uluslararası Türk-Arap Müşterek Değerler ve Kültürel Etkileşim Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Yunus Emre Enstitüsü Amman Türk Kültür Merkezi Yayınları, Amman 2004, s. 449.

² Yılmaz, *agm.*, s. 439.

³ Günay Karaağaç, *Türkçe Verintiler Sözlüğü*, TDK Yayını, Ankara 2008, s. XIX-XXII.

Türkçesine geçen kelimelerin sayısı 6.467⁴ olarak verilmektedir. Türkçeden Arapçaya geçen kelimelerle ilgili kesin bir sayı verilememektedir. Bunun en önemli sebebi bu konudaki araştırmaların eksikliğidir. Diğer sebebi ise fusha-ammiye karışıklığıdır. Arapçada Kur'an Arapçasına "fusha" denilmektedir. Fusha, yazı dili olarak hemen hemen tüm Arap ülkelerinde kullanılmakla birlikte, konuşma dili olarak Suudi Arabistan ve birkaç farklı bölge dışında kullanılmamaktadır. Onların dışındaki Arap ülkelerinin her birinde "ammiye" dedikleri yöresel Arapça konuşulmaktadır. Dolayısıyla Türkçeden Arapçaya geçen kelimeler dediğimizde, hangi Türkçeden hangi Arapçaya geçen kelimeler sorusu akla gelmektedir. Bu konuda kapsamlı bir araştırma bilinmemektedir. Bununla birlikte Karaağaç'ın değindiği aşağıdaki çalışmalar Türkçeden Arapçaya geçen kelimeler hakkında bir fikir verebilir:

- a. Muhammed Bin Cheneb, Cezayir Arapçasına geçen 634 sözcük üzerine çalışma yapmıştır.
- b. Şamil Fahri Yahya, doktora çalışmasında 1.981 Türkçe sözcüğün Arapçanın çeşitli coğrafyalarındaki şekillerini vermiştir.
- c. Mahammad Ahmad Duhman, çalışmasında Memlükler Devri'nde Arapçaya geçen 891 sözcük üzerine çalışmıştır.
- d. Yakın zamanda Bedrettin Aytaç tarafından yapılan "Arap Lehçelerinde Türkçe Kelimeler" adlı çalışmada 941 Türkçe kelimenin Arapça konuşulan çeşitli ülkelerdeki biçimlerine yer verilmiştir.⁵

Ayrıca yakın zamanda Halil Uysal tarafından yapılan bir çalışmada, Türkçeden Mısır Arapçasına geçen 995 kelime tespit edilmiştir.⁶

Günümüzde bağımsız bir ülke olan Lübnan, pek çok bakımdan Türk dili ve kültürüyle bağıni korumaktadır. Lübnan'daki Türkçe soyadları da bunun en somut örneklerinden biridir. Lübnan'da bulunan 31 ayrı mezhep grubunun değişen oranlarda Türkçe soyadı kullandığı tespit edilmiştir.

⁴ Komisyon, *Türkçe Sözlük*, TDK Yayını, Ankara 2011.

⁵ Karaağaç, *age.*, s. XX-XXI.

⁶ Halil Uysal, "Turkish Words in the Egyptian Dialect", *I. Journal of Current Researches on Social Sciences*, 8 (4), 2018, s. 163-214.

Bu çalışmanın ana hedefi, Lübnan’da kullanılmakta olan tümüyle Türkçe soyadları yanında karma soyadlarını sorgulamaktır. Bu tür çalışmalarda genelde “Türkçeden diğer dillere geçen kelimeler ya da Türkçeden diğer dillere geçen Türkçe kökenli kelimeler” tarzında ifadeler kullanılmaktadır. Bu kullanımlar bir yönüyle eksiktir, izaha muhtaçtır. Konu, **“Kantarcıyan”** soyadı üzerinden somutlaştırılabilir. Lübnan’da kullanılmakta olan bu soyadındaki “kantar” adı Arapça, +ci eki Türkçe ve +yan eki Ermenicedir. Arapça, Ermenice ve Türkçe konuşanların birlikte yaşadığı Lübnan’da bu üç dilden biçimbirimlerle oluşan kelimeyi hangi dilden saymak daha doğru olur? Arapça mı Türkçe mi Ermenice mi? Bu problemin çözümü olabilecek bir kullanım son zamanlarda yaygınlaşmaktadır. Çeşitli çalışmalarda bu tarz kelimeler için kullanılan “karma kelime” teriminin en az iki dilden biçimbirimlerle oluşan soyadlarını ifade etmek için uygun olduğu düşünülmektedir. “Kantarcıyan” soyadını ayrı ayrı Arapça, Türkçe ya da Ermenice saymak mümkündür. Bununla birlikte bu kelimeyi “bir dilden” saymak, diğer dillerden gelen biçimbirimleri reddetmek olacağından ya da bu yönü ifadede eksik kalacağından başka bir problem ortaya çıkmaktadır.

Lübnan’daki Türkçe soyadlarının içerisinde “karma kelime” oranı nedir? Ülkede çok fazla alt grubun bulunması, bu farklı alt grupların kendilerine has soyadı tarzı/soyadı kelimesi ya da eki kullanması nedeniyle karma kelime oranının yüksek olduğu düşünülmektedir. Cevabı aranılan temel problem şu şekilde ifade edilebilir: **“Türkçe soyadları Lübnan’da kullanılan dil ya da dillerle doğal etkileşime girerek yeni formlarda soyadları mı oluşturmaktadır?”** Bunu: **“Bir dile ait soyadları o dilin sınırları dışındaki ülkelerde kullanılan dil ya da dillerle doğal etkileşime girerek yeni formlarda soyadları oluştururlar.”** şeklinde genellemek mümkün müdür? Bu çalışmada, Lübnan’da kullanılan tümüyle Türkçe soyadları yanında karma soyadları ve oranları da tespit edilecektir. Ayrıca Lübnan’da oluşan karma soyadlarının (Kelimeyi oluşturan biçimbirimlerden en az birinin Türkçe olduğu soyadlarının) hangi şekillerde oluşturulduğu kayıt altına alınacaktır.

Çalışmanın yukarıdaki ana hedefinin yanında alt hedeflerini şöyle sıralamak mümkündür:

a. Lübnan’da Türkçe soyadlarının yoğun biçimde kullanıldığına dikkat çekmek,

- b. Türkiye ve Türkçe ile daha yoğun iletişim hâlinde bulunduğu düşünülen yedi farklı grubu tanıtmak ve bu grupların Türkçe soyadı kullanma sebeplerini tespit etmek,
- c. Belli sınırlılıklar dâhilinde bu grupların kullandığı Türkçe soyadlarını tespit etmek,
- d. Tespit edilen soyadlarını anlam, köken ve yapı bakımından incelemek,
- e. Her grubun Türkçe soyadı tercihinde etkili olan sebepleri tespit etmek,
- f. Lübnan'daki tüm Türkçe soyadlarına yönelik kapsamlı çalışmalara katkı sağlamak,
- g. Lübnan'da kullanılan Türkçe soyadları ile Türkiye'de kullanılan soyadlarının benzer ve farklı yönlerine dikkat çekmek.

1.2. Çalışmanın Kapsamı

Ahmet Vefik Paşa, Lübnan'ı "Nuh'un Gemisi" olarak nitelmiştir.⁷ Bununla kastedilen Nuh peygamberin "Yok, yok." denilen gemisinden hareketle ülkedeki milliyet, din ve mezhep çeşitliliğidir. Bu çeşitlilik dilde de kendini göstermektedir. Lübnan için Orta Doğu'nun küçültülmüş hâli demek yanlış değildir.

Lübnan'daki hemen her kesim, farklı yoğunlukta da olsa Türkçe soyadları kullanmaktadır. Çalışmada Lübnan Arapçası içerisinde Türkçenin kayda değer söz varlığını oluşturan soyadları, o soyadlarını kullanan yedi grupla birlikte ele alınacaktır. Bunun sebebi, ele alınan her grubun soyadı kullanımı bakımından kendisine has bazı özellikler göstermesidir. Bu grupların kullandığı Türkçe soyadları aşağıdaki **sınırlandırmalarla** ele alınacaktır. Grupların ele alma sıralamasında Türkçe/karma soyadı sayısı dikkate alınmış ve soyadı sayısı en az olan Girit göçmenleri ile başlanmış, Türkçe/karma soyadı sayısı en çok olan Sünnilerle bitirilmiştir:

a. Girit Göçmenleri: Çoğunluğu Trablusşam'da yaşayan ve bugün sayıları 10.000 civarında olan Girit göçmeni Türklerin tamamen veya kısmen Türkçe olan soyadları ele alınacaktır. Girit göçmeni Türkler, Türkçe soyadlarının sonuna genellikle Yunanca "bir şeyin küçüğü, oğlu/kızı" anlamındaki +aki ekini almaları yönüyle farklılık göstermektedirler. Bir asırdan uzun bir süredir Trablusşam'da yaşayan bu grubun içinden bazıları daha kolay iş bulma,

⁷ Namık Sinan Turan, "Lübnan'da Ulusun İnşası ve Ortak Tınının Üretimi-Rahbani Kardeşler ve Feyruz", *Ortadoğu Etütleri*, Cilt 3, Sayı 1, Temmuz 2011, s. 193.

kimliğini gizleme, yeni bir hayata başlama, geçmişi unutmaya vb. sebeplerle soyadlarındaki +aki eki kullanma geleneğini terk etmişlerdir.

b. Dürziler: Dürzilerin kökeniyle ilgili farklı tartışmalar vardır. Bazı araştırmacılar Dürzilerin kökenini Türklerle ilişkilendirmektedir. Bu yönüyle Dürzi soyadları dikkat çekmektedir. Çalışmada Dürzilerin yoğun olarak yaşadığı Şuf (Shouf) bölgesine ait seçmen listesinde kayıtlı 62.114 Dürzi'ye ait soyadı incelenerek Türkçe olanlar tespit edilecektir. Dürziler, büyük ailelerden oluşmaları ve bir soyadını çok fazla kişinin kullanması bakımından farklılık göstermektedirler.

c. Türkmenler: Bu başlık altında, Lübnan'da yaşayan ve eskiden beri Türklerle ve Türkçeyle sıkı bağları olan Türkmenlerin soyadları ele alınacaktır. Çalışmada Akkar, Baalbek, Dinniye ve Trablusşam bölgelerinde yaşayan 14.000 civarındaki Türkmen'in kullandığı Türkçe kökenli soyadı ele alınacaktır. Türkmenler genellikle Arapça kökenli kişi adlarını soyadı olarak kullanmaktadırlar. Bu bakımdan Türkiye'deki soyadlarından farklılık gösterirler. Diğer önemli bir husus da Lübnan'daki Türkmenlerin iki soyadı kullanmalarıdır. Birincisi eskiden beri gelen ve resmî olmayan aile adı, diğeri ise kimliklerinde yer alan resmî soyadıdır. Çalışmamızda bu ikili kullanımın sebepleri üzerinde de durulacaktır.

d. Süryaniler: Bu bölümde, kendi istekleriyle önce Anadolu'dan Suriye'ye daha sonra da Suriye'den Lübnan'a yerleşen Süryani topluluğunun soyadları ele alınacaktır. Yüzyıllardır Türklerle iç içe yaşayan Süryaniler, eskiden beri yoğun şekilde Türkçe kökenli soyadı kullanmaktadırlar. Zaman içinde soyadlarını değiştirenler de olmuştur. Bununla birlikte Lübnan'daki tahmini 50.000 olan nüfuslarının %40'ının hâlâ Türkçe soyadı kullandığı tahmin edilmektedir. Çalışmada Metn ve Beyrut (3) seçim bölgelerinde kayıtlı 11.457 Süryani'ye ait soyadından Türkçe kökenli/karma olanlar incelenecektir.

e. Ermeniler: Bir kısmı daha önceden bölgede yaşayan bir kısmı da Osmanlı Devleti'nin çeşitli vilayetlerinde ikamet etmekteyken yaşanan sorunlar nedeniyle bölgeye gönderilen ve bugün kendi ifadeleriyle sayıları 120.000 civarında olan Ermeniler de Türkçe kökenli kelimeleri yoğun bir şekilde soyadı olarak kullanmaktadırlar. Ermeniler, Ermenice +yan ekini Türkçe kökenli soyadlarına ekleyerek kendilerine has soyadı tarzı geliştirmişlerdir. Hatta çoğu zaman +CI ekini bu ekin önüne getirerek "+ciyan" şeklinde âdeta yeni bir soyadı

eki oluşturmuşlardır. Bu kadar kalabalık bir grubun kullandığı tüm soyadlarını incelemek böyle bir çalışmada mümkün olmayacağı için Ermenilerin yoğun olarak yaşadıkları “Metn” bölgesindeki “Katolik” Ermenilerin Türkçe soyadları incelenecektir. Katolik Ermenilere ait soyadlarının incelenmesinin sebebi Ortodoks Ermeni nüfusunun çok fazla, Protestan Ermeni nüfusunun ise çok az olmasıdır. Bu nedenle çalışmada Metn bölgesindeki 6.336 Katolik Ermeni seçmene ait soyadından Türkçe kökenli olanlar üzerinde durulacaktır.

f. Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları / Çifte Vatandaşlık Hakkına Sahip Olanlar:

Lübnan’da Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını, kısa süre Lübnan’da kalacaklar ve devamlı Lübnan’da yaşayanlar olmak üzere iki gruba ayırmak mümkündür. Birinci gruptakiler eğitim, iş vb. nedenlerle Türkiye’den Lübnan’a giderek yerleşmiş kişilerdir. Bu grubun sayısı ikinci gruba göre çok azdır. Lübnan’daki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının büyük çoğunluğu Mardinliler olarak bilinmektedir. Bunlar 1930’lu yıllardan sonra ekonomik ve sosyal nedenlerle Mardin’den Lübnan’a göç etmişlerdir. Çoğunluğunu Mahallemi Araplarının oluşturduğu Mardinliler arasında Kürtler, Süryaniler ve Ermeniler de bulunmaktadır. Lübnan’daki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının sayısı 18.642’dir. Çalışmada, 2017 referandum listesinde yer alan 4.195 kişiye ait soyadı incelenecektir. 18 yaş altı çocuk ve gençlerin referandum listesinde yer almaması, bazı kişilerin daimî ikametinin Lübnan’da olmasına rağmen ülke dışında çalışmaları ve bazı kişilerin de oy kullanmak için müracaat etmemiş olmaları seçmen sayısını 4.195’e düşürmüştür. Mardinliler, daha çok Türkçe kökenli kelimeleri soyadı olarak tercih etmektedirler. Bununla birlikte diller arasındaki farklı seslendirme sistemleri sebebiyle zaman zaman Türkçe soyadları tanınamaz hâle gelmiştir. Özel adların yazımının dilden dile değişmemesi gerektiği kanaati yaygın olsa da Lübnan gibi Arapça, İngilizce ve Fransızcanın bir arada kullanıldığı bir toplumda özel adlar da farklı şekillerde yazılıp okunabilmektedir. “Coşkun” soyadı Arap harfleriyle yazılıp kullanılırken oradan İngilizceye/Fransızcaya çevrildiğinde “Jouchoun” şeklini almaktadır. Bu isimler ve bu isimlerin diğer dillerde nasıl yazıldığı bilinmezse soyadlarını tanımak imkânsızlaşmaktadır.

g. Sünniler: Bu kısımda Lübnan’daki Sünnilere ait Türkçe kökenli soyadları ele alınacaktır. Lübnan’ın seçim listelerinde tanımlanan 31 gruptan muhtemelen en büyüğü olan Sünnilere ait soyadları Beyrut (3) seçim bölgesi ile sınırlandırılarak ele alınacaktır. Bu seçim

bölgesinde 180.544 Sünni seçmen yer almaktadır. Bu seçmenlerin kullandığı soyadları arasından Türkçe olanlar tespit edilerek anlam, köken ve yapı bakımından incelenecektir.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Ad biliminde yoğun olarak kullanılan yöntemler şunlardır: tarihî yöntem, karşılaştırma yöntemi, tümevarım yöntemi, betimleme yöntemi ve istatistik yöntemi. Tarihî yöntem üzerinde çalışılan adın çözümünü tarihî kaynaklarda arar. Karşılaştırma yönteminde tarihî yöntemle araştırılan bir adın o dilin lehçeleriyle ve o dilin mensubu olduğu dil grubundaki diğer dillerle karşılaştırılarak çözüm aranır. Tümevarım yöntemi her alanda olduğu gibi üzerinde çalışılan az sayıdaki malzeme ile genel yargıya varmayı amaçlar. İstatistiksel yöntem ile elde edilen malzeme sayısal verilere dökülür.⁸ Son yöntem betimlemedir. Şahin betimleme yöntemini şöyle izah etmektedir:

Tarihî yöntemin zıttı gibi düşünülebilir. Belirli bir bölgeye, şehre, köye ait adlar derlenir ve bunların genel görünüşü ortaya çıkartılır. Bu yöntemle yapılan araştırmalar, derlenen malzemenin istisnâî özelliklerini değil, ad bilimci düzene ve ad verme geleneğine bağlı karakteristik özellikleri tespiti yöneliktir. İstatistikî yöntem, tasvirî yöntemin en çok yararlandığı çalışmalardandır. Çünkü belirli bir bölgeden derlenen ad bilimci tür ya da türlerin genel görünüşünü verirken gruplamalara, bunların sayısal değerlerine ihtiyaç duyulur.⁹

Çalışmada Lübnan'daki Türkçe soyadları anlam, köken ve yapı bakımından incelenecektir. Lübnan'ın nüfusu 5 milyon civarındadır. Çalışmada bu nüfusun belli bir kısmı, diğer bir deyişle sınırları belirtilen yedi grubun kullandığı Türkçe soyadları, ele alınacaktır. Dolayısıyla belli bir bölgede belli özellikteki soyadlarının incelenmesi için en uygun yöntem istatistiksel yöntemden yararlanan **betimleyici (tasvirî) yöntemidir**.

Çalışmada ele alınacak gruplar ve o grupların soyadlarının elde edildiği üç ana kaynak şu şekildedir:

1. Lübnan Enformasyon Bakanlığı, Nüfus Dairesi, Seçmen Listeleri, 2017: Lübnan'daki soyadlarıyla ilgili en sağlam, en derli toplu ve en güncel kaynak 2017 yılı seçmen listeleridir. Lübnan Enformasyon Bakanlığı, Nüfus Dairesi yetkilileriyle tezde kullanmak üzere listeleri almak için görüşüldüğünde isteyen herkesin ücretini ödeyerek istediği bölgenin listesini

⁸ İbrahim Şahin, *Adbilim*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2015, s. 26-28.

⁹ Şahin, *age.*, s. 27.

alabileceği ifade edilmiştir. 26 seçim bölgesine ayrılmış olan Lübnan'daki seçmen bilgileri 26 CD'ye kayıtlıdır. Türkmenlerin yaşadığı “Akkar” bölgesindeki seçmen listelerinin ilgili bölümleri matbu olarak daha önce temin edildiğinden bu birimden dört CD alınmıştır. Akkar'la birlikte toplamda beş bölgenin seçmen listesi temin edilmiştir. 26 seçim bölgesi şu isimleri taşımaktadır:

1. Akkar	14. Jezzine
2. Aley	15. Karya Saida
3. Baabda	16. Kesrwan
4. Baalbek-Hermel	17. Koura
5. Batroun	18. Marjaayoun/Hasbaya
6. Bcharry	19. Metn
7. Beirut 1	20. Nabatie
8. Beirut 2	21. Saida/Sayda
9. Beirut 3	22. Mnyednye/Minye Dınye
10. Rachaya/Bekaa El Garbi	23. Tripoli/Trablusşam
11. Bint Jbeil	24. Tyre/Sur
12. Chouf/Şuf	25. Zahle
13. Jbeil/Cübeyl	26. Zgharta

MS Access programı ile kullanılabilen yukarıda koyu renkli 1, 4, 9, 12 ve 19 numaralı bölgelerin seçmen listeleri “Lübnan'daki Türkçe Soyadları” isimli çalışmanın ana kaynağını, dayanağını oluşturmuştur.

Listeler sütunlardan oluşmaktadır. Sağdan sola listelerdeki sütun başlıkları şu şekildedir: Birinci sütunda mezhebi, ikinci sütunda sıra numarası, üçüncü sütunda doğum tarihi, dördüncü sütunda anne adı, beşinci sütunda baba adı, altıncı sütunda kişinin adı, yedinci sütunda soyadı ve sekizinci sütunda kimlik numarası yer almaktadır.

Lübnan seçmen listelerinde tanımlanan 31 ayrı, mezhep grubu yer almaktadır. Arap alfabesine göre sıralanan ve toplumsal yapıyı bir anlamda özetleyen birinci sütundaki mezhep merkezli sınıflandırma şu şekildedir: “Ermen Ortodoks, Ermen Brotestan, Ermen Katolik, İsrailî, İsmailî, Asurî, El Mezheb, İncilî (Brotestanat), Bahaî, Buzî (Budist), Dürzî, Rum Ortodoks, Rum Katolik, Süryan Ortodoks, Süryan Katolik, Sünnî, Şehud Yehova, Şiî,

Alevî, Kıbtî, Kıbtî Ortodoks, Keldanî, Keldan Ortodoks, Keldan Katolik, La Taife, Latinî, Lil Tedkik, Marunî, Mesihî, Nesturî ve Hendusî.” Seçmen listelerinde bu mezheplerin dışında mezhebini belirtmeyenlerle mezhebi çeşitli nedenlerle kaydedilmeyenler de iki ayrı grup olarak kabul edilirse Lübnan’daki topluluk sayısı 33 olur. Yukarıda sıralanan mezheplerle ilgili bir kaç husus belirtilmelidir: Lübnan’daki yönetim sistemi nüfus ve mezhep üzerine kurulduğu için mezhep değişikliklerine sıcak bakılmamaktadır. “Lil tedkik” olarak belirtilen, bir mezhep grubu olmayıp mezhep grupları incelenmekte olanları ifade etmektedir. “La taife” taifesi yok demek. Taife mezheple zaman zaman aynı anlamda zaman zaman mezhepten daha geniş gruplar için kullanılmaktadır. Dikkat çeken bir diğer husus da “el mezhep” ifadesidir. Bu ifadeden anlaşılıyor ki inceleme bitmiş. Bu kişilerin bir mezhebi de var. Bununla birlikte muhtemelen bunlar mezheplerinin çeşitli nedenlerle bilinmesini istemiyorlar.

Lübnan seçmen listeleri şu şekil düzenlenmiştir:

BEIRUT 3							
Alan 8	Alan 7	Alan 6	Alan 5	Alan 4	Alan 3	Alan 2	Alan 1
158837	بك	للی	محمد خليل	فاطمه تمو	1979/5/1	4199	سني
212270	بليق	مريم	حسان	رنده الورع	1994/1/7	593	سني
255890	بليراموني	دنيا	محمود	سمر	1986/10/26	431	سني
161959	بليل	رفيقه	محمد	رجاء حرب	1988/6/1	1719	سني
44654	بلوك	مروان	غي فكتور	بارعه العادلي	1966/12/25	6942	سني
87602	بوجي	زينه	فايز	غاده جابر	1985/4/26	2295	سني
66185	برجي	فاطمه	محمد	صبحيه ونسه	1963/12/25	1823	سني
62749	بوردي	جليله	احمد	عائشه بنت محمد	1968/4/29	3262	سني
9491	بورصلي	فتحية	محمد صبحي	فاطمة	1931	29	سني
238293	البارسلان	زكي	سليمان	نافيه	1961/2/5	2162	سني
37794	الدوالي	بلال	علي	ذبييه	1975/7/15	6327	سني
251049	الدوغان	سميره	شيخموس	بهيه	1964/10/4	2907	سني

BEIRUT 3

Alan 8	Alan 7	Alan 6	Alan 5	Alan 4	Alan 3	Alan 2	Alan 1
158970	السنجي	رنا	نمر	مريم عيتاني	1972/3/21	1550	سني
269543	التكجي	سميه	محي الدين	زينب ماجد	1960/11/22	387	سني

2. Kaynak Kişiler: Dikkat edilirse yukarıda yer verilen Lübnan'daki 31 grup içerisinde Türkmenler ve Girit muhacirleri yer almamaktadır. Bunun sebebi grupların dinî inançlarına göre tanımlanmasıdır. Dolayısıyla Türkmenler ve Girit muhacirleri mezhepleri nedeniyle Sünniler içerisinde yer almıştır. Türkmenler ve Girit muhacirleri Lübnan'daki mezhep mensubiyetine dayalı sınıflandırmada farklı gruplar olarak ele alınmasa da çalışmada ayrı gruplar olarak ele alınmıştır. Seçmen listelerinden tespiti mümkün olmayan bu iki gruba ait soyadlarını tespit için kaynak kişilere ihtiyaç duyulmuştur. Süreç içerisinde diğer grupların soyadlarıyla ilgili görüşlerini almak için de kaynak kişilerden yararlanılmıştır. Sonuçta araştırmanın ikinci dayanağı “kaynak kişiler” olup bilgileri şu şekildedir:

Gruplar	Kaynak Kişiler
Girit Muhacirleri	Ali Bekraki, Ulinnoha Derneği Başkanı/Trablusşam
Akkar, Baalbek ve Dınniye Türkmenleri	Ali Gorlu, Duris Belediye Meclisi Üyesi/Baalbek Ahmed Abdallah, Öğrenci/Kuvaşra Halid Esad, Emekli Asker/Kuvaşra
Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları	Zaher Sultan, Trablusşam Belediye Meclis Üyesi/Trablusşam Bilal Fettâh, Memur/ Sivil Toplum Çalışanı/Beyrut
Süryaniler	Paul Bulos, Din Adamı/ Akademisyen/Beyrut George Sakkab, Kuyumcu/Beyrut
Ermeniler	George Güleseryan, Doktor/Beyrut Meray Jacop Havatyan, Öğretmen/Sanatçı /Beyrut
Sünniler	Talip Karaahmet, Akademisyen/Sayda

	Muhammed Kabis, Laborant/Beyrut
Dürziler	Gassân Halebî, Din Adamı/Beyrut El Şeyh (Eşşeyh) Sami Ebu El Mona, Eğitim Yöneticisi/Şuf

3. 2017 Referandum Seçmen Listesi: Lübnan'daki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının/çifte vatandaşlık hakkına sahip olanların soyadlarını da Lübnan'daki seçmen listesinden doğal olarak bulmak mümkün değildir. Onların soyadları Lübnan'da da uygulanan 2017 referandum seçmen listesinden temin edilmiştir.

Bu üç farklı türden çalışmanın verisini oluşturan kaynaklar şu şekilde özetlenebilir:

Gruplar	Kaynaklar
Girit Muhacirleri	Ali Bekraki, Ulinnoha Derneği Başkanı/Trablusşam
Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları	2017 Referandumu Lübnan Seçmen Listesi Zaher Sultan, Trablusşam Belediye Meclis Üyesi/Trablusşam Bilal Fettah, Memur/Sivil Toplum Çalışanı/Beyrut
Süryaniler	Metn 19. CD ve Beyrut 3. CD Paul Bulos, Din Adamı/Akademisyen/Beyrut George Sakkab, Kuyumcu/Beyrut
Ermeniler	Metn 19. CD George Güleseryan, Doktor/Beyrut Meray Jacop Havatyan, Öğretmen/Sanatçı/Beyrut
Sünniler	Beyrut 3. CD Talip Karaahmet, Akademisyen/Sayda Muhammed Kabis, Laborant/Beyrut
Türkmenler	Akkar 1. CD Ali Gorlu, Duris Belediye Meslisi Üyesi/Baalbek Ahmed Abdallah, Öğrenci/Kuvaşra Halid Esad, Emekli Asker/Kuvaşra

Dürziler	Chouf 12. CD Gassân Halebî, Din Adamı/Beyrut El Şeyh (Eşşeyh) Sami Ebu El Mona, Eğitim Yöneticisi/Şuf
----------	---

Çalışmada Türkçe soyadları incelenirken şu hususlara dikkat edilmiştir:

1. Soyadlarının incelendiği her bölüm üç alt başlıktan oluşmaktadır. İlk alt başlıkta ele alınan grup hakkında genel bilgiler verilmiş, o grubun Türkçe ve Türkiye ile bağlarına vurgu yapılmıştır. İkinci alt başlıkta alfabetik olarak listelenen soyadları anlam, köken ve yapı bakımından incelenmiştir. Üçüncü alt başlıkta soyadlarıyla ilgili değerlendirmeler yapılmıştır.
2. Soyadı olarak kullanılan, kökeni Türkçe olmayan ve sonunda Türkçe ek de taşımayan bazı şehir adları (İstanbul, İstanbulî gibi) kaynaklarda/listelerde görülmüş olup bunlar incelenecek soyadları arasına alınmamıştır.
3. Berberyan (بربريان), Can (جان), Derviş (درويش), Kandil (قندیل) gibi anlamı bilinen, günlük yaşamda da kullanılan onlarca soyadı olmasına rağmen kökeni Türkçe olmayan ve Türkçe ek de taşımayan bu tür soyadları inceleme dışı tutulmuştur.
4. Bazı soyadları birkaç farklı şekilde okunabilmekte, bu okuma şekillerine göre de hem Türkçede hem Arapçada anlamlı olabilmektedir. Bu ismi ilk defa alan kişinin hangi dilden aldığını bilmek, bir anlamda soyadını çözmek gerçekten çok zor bir iştir. Mesela برجي bu kelimeyi Arapça “Burcî” ve Türkçe “Birci” olarak okumak mümkündür. Bununla birlikte soyadını “Birci” okumak makul değildir. Bu tarz soyadları listeye alınmamıştır.
5. Listenin ilk sütununda soyadlarına birden başlayarak numara verilmiştir.
6. Listenin ikinci sütununda soyadının aslına sadık kalarak okunuşuna yer verilmektedir. Bazı kelimeler Türkiye Türkçesindeki şeklinden farklı yazıldığından onların hemen yanına gerek duyuldukça eğik çizgi çekilerek Türkiye Türkçesindeki okunuşu da verilmiştir. Bazı durumlarda kelimenin farklı bir kelime olacak şekilde okunması mümkündür. Bu tür durumlarda yay ayrıç içerisinde kelimenin okunabilecek ikinci şekline yer verilmiştir.

Soyadının hemen alt satırında kelimenin asıl şekli görünsün diye alınan kaynaklardaki Arap harfleriyle yazılışına da yer verilmiştir. Sadece Lübnan'daki Türk vatandaşlarının/çifte vatandaşlık hakkına sahip olanların soyadlarının Arapça yazılışına yer verilmemiştir. Çünkü onların soyadları Türkiye Cumhuriyeti kimliklerinden alınmış olup bu kaynakta da soyadları sadece Latin kökenli Türk alfabesiyle yazılmıştır.

7. Aynı soyadının iki farklı şekilde yazıldığı durumlarda soyadlarının farklı varyantlarına listede yer verilmiştir. Mesela بصمجي ve بصة جي gibi. Burada yer alan “Basmacı” soyadı iki farklı aile tarafından ve iki farklı imla ile kullanılmaktadır.

8. Tablonun üçüncü sütununda kelimelerin anlamlarına yer verilmiştir. Kelimelerin anlamları için öncelikle TDK'nin web adresindeki çevrimiçi *Büyük Türkçe Sözlük* kullanılmıştır. ***Büyük Türkçe Sözlük (BTS) söz, deyim, terim ve ad olmak üzere toplam 616.767 söz varlığı ile Türkçenin en büyük sözlüğüdür.*** BTS içerisinde şu sözlükler yer almaktadır: *Güncel Türkçe Sözlük (GTS)*, *Sesli Türkçe Sözlük (STS)*, *Kişî Adları Sözlüğü (KAS)*, *Türk Lehçeleri Sözlüğü (TLS)*, *Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü (TBKKS)*, *Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü (BSTS)*, *Derleme Sözlüğü/(Türkiye Türkçesi Ağzıları Sözlüğü) (DS/TTAS)*, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü (ADS)*, *Tarama Sözlüğü (TS)*, *Türk İşaret Dili Sözlüğü (TİDS)*, *Uluslararası Metroloji Sözlüğü (UMS)*, *İlaç ve Eczacılık Terimleri Sözlüğü (İETS)*, *Hemşirelik Sözlüğü (HS)*¹⁰ Genel ağ üzerinden arama yapılarak bu kaynaklardan alınan anlamlara ulaşmak mümkündür. İkinci bir kaynak olarak genel ağ üzerinden erişilebilen “Kubbealtı Lugatı” (KL) kullanılmıştır. Üçüncü kaynak olarak “Kâmûs-ı Türkî” (KT) kullanılmıştır. Bu ana kaynaklar yanında gerek duyuldukça diğer sözlüklerden de yararlanılmıştır.

Anlamanın alındığı sözlük bilgisi, kelimenin önünde ve yay ayraç içerisinde yer almaktadır. Mesela: “Baba (GTS):” Bazı soyadları sözlüklerde bütün hâliyle bulunamamıştır. Bu durumda o soyadını oluşturan unsurların (kelime ya da eklerin) anlamlarına ayrı ayrı yer verilmiştir.

¹⁰ Komisyon, *Büyük Türkçe Sözlük*, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts, (E.T.: 10.04.2019).

Sözlüklerde bazı sözcükler için çok sayıda anlam yer almaktadır. Aynı zamanda bu anlamların hepsi de soyadı ile ilgili değildir. Bu durumda konu ile ilgisi olmayan bilgilerden uzak durmak için kelimelerin en fazla üç anlamına yer verilmiştir. Eğer sözlükte kelimenin üçten fazla anlamı verilmişse üçüncü anlamından sonrasının çalışmaya alınmadığını anlatmak için üçüncü anlamın sonuna üç nokta (...) konulmuştur. Bu genel yöntemin yanında, az sayıdaki kelime gereği olduğu düşünüldüğünden üçten sonraki anlamlarına da yer verilmiştir.

Sözcüklerin anlamları yazılırken sözlüklerde anlamlardan önce yer alan “mecaz anlam, yan anlam, sıfat, zarf, eski, halk ağzında vb.” açıklamalar gereksiz yer kaplayacağı düşüncesiyle alınmamıştır.

Malumu ilama gerek olmayan bazı durumlarda ve kelimenin o şekli ile anlamının kaynaklarda bulunamadığı durumlarda, anlamlandırma tarafımızdan yapılmış ve bu kısımlar da eğik yazı ile belirtilmiştir.

Gerekli görülmesi durumunda kelimenin anlamı dışında bazı bilgilere de bu bölümde ve kelimenin anlamından sonra yer verilmiştir. Bu tür açıklamalar italik yazılarak tarafımızdan eklenen ilave bilgiler ve yorumlar olduğu vurgulanmıştır.

9. Aslan, oğul, ağa gibi sürekli tekrar eden kelimelerin anlamlarını sık sık tekrar etmemek için bu kelimelerin ilk geçtiği yerde anlamları verilmiş, sonraki geçtikleri yerlerde (yv) “yukarıda verildi” şeklinde gönderme yapılmıştır.

10. Dördüncü sütunda sözlüklerden de istifade edilerek kelimelerin kökenlerine yer verilmiştir. Burada kelimeler TDK’nin *Yazım Kılavuzu*’nda yer aldığı şekli ile kısaltılmıştır. Kısaltmalar: Türkçe: T., Arapça: Ar., Farsça: Far., Fransızca: Fr., İngilizce: İng., Yunanca: Yun., Ermenice: Erm., Süryanice: Sür., Çince: Çin. vb.

11. Bazı kelimeler zaman zaman iki ya da üç dilden biçimbirimlerle oluşmaktadır. “Demirciyan” ve “El Ağa” soyadlarını düşünelim. Birincisi Türkçe ve Ermenice, ikincisi ise Arapça ve Türkçe biçimbirimlerden oluşmaktadır. Bu kelimelere sadece “Türkçe” kelime demek doğru değildir. Bu tür kelimeler için “kısmen Türkçe ya da karma kelime” demek daha doğrudur. Kaynaklarda “karma” terimi şöyle tanımlanmaktadır: “Bir dilin kendi

elemanları ile başka bir dilden alınmış elemanların bir araya getirilmesiyle oluş(turul)muş.”¹¹ kelimelerdir.

12. Dördüncü sütunda kelimenin yapısı, köken bilgisi/etimoloji sözlüklerinden yararlanılarak verilmiştir. Kelimelerin etimolojileri hakkında verilen bu bilgilerin alındığı kaynaklar kısaltma olarak verilmiştir. Bu bölüm için temel kaynak olarak Tuncer Gülensoy tarafından yazılan ve TDK tarafından yayımlanan *“Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü”* (KBS) kullanılmıştır.¹² Kendisinden önceki köken bilgisi sözlüklerindeki bilgilere de yer veren bu sözlük çoğu zaman tek başına yeterli olmaktadır. KBS’nin yeterli bilgiyi içermediği durumlarda diğer köken bilgisi sözlüklerine müracaat edilmiştir. Herkes tarafından yapısı bilinen kelimeler için kaynak göstermeye gerek duyulmamıştır. Kelimeler kök ve eklerine ayrılmış ve her kök, gövde ve ekin karşısına parantez içinde yaygın olarak kullanılan kısaltmalardan yararlanarak hangi tür kök ve ek olduğu bilgisi yazılmıştır. Mesela isim kökü için (ik) şekli kullanılmıştır. Kelimenin yapısı bakımından basit, türemiş ve birleşik olduğu bilgisi de alt kısma yazılmıştır. Kökeninden emin olunmayan durumlar için “<*” işareti kullanılmıştır. Burada çelişki gibi görülebilecek bir durumu açıklamak gerekir. İçerisinde iki ünlü bulunan Türkçe kelimeler basit yapıda olamaz. Bu ön kabul ile inceleme yapılmıştır. Bununla birlikte “dede, baci, parmak” gibi kelimeler köken bilgisi sözlüklerinde Türkçe olduğu hâlde ek ve köküne ayıramamıştır. Dolayısıyla bu tür az sayıdaki kelime içerisinde iki ünlü taşımasına rağmen “basit” yapılı olarak nitelenmiştir. Bu, tarafımızdan çözülecek bir mesele değildir.

13. Bazı Türkçe soyadlarının başına getirilen Arapça “el” takısı isimden isim yapım eki olarak alınmıştır. Arapçada kelimeler üç gruba ayrılmaktadır: isimler, fiiller ve harfler. “Harfi tarif” olarak bilinen “el” takısı bu sınıflandırmada “harf” olarak değerlendirilmektedir. Türkçede bunu karşılayacak en uygun ifade ektir. Konu üzerine Yıldız tarafından yapılan bir çalışmada bu yapı ek olarak alınmış ve bu ekin Türkçedeki karşılıkları ile Türkçeye geçme şekilleri incelenmiştir. Çalışmada Arapçadan Batı dillerine oradan da Türkçeye geçen “el” takısının kullanıldığı on beş kelime tespit edilmiştir. Bazı

¹¹ Avni Gözütok, “Türkiye Türkçesinde Karma Kelimeler”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S 36, 2008, s. 20.

¹² Tuncer Gülensoy, *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, TDK Yayını, II Cilt, Ankara 2011.

kelimelerde ek “al” şekline bürünmüştür. Doğrudan Arapçadan dilimize geçen yetmiş kelime takı “el” şeklinde görülmektedir: elaman, elan, Elâzığ¹³, elbette, elhak, elhasıl¹⁴, elveda...¹⁵ Yabancı dillerden dilimize sınırlı sayıda ek girmiştir. O eklerden biri de yukarıdaki çalışmada tespit edilen ve 85 kelime varlığını sürdüren Arapça “el” takısıdır.

14. Yine Ermenice “+yan” biçimbirimi ek olarak alınmıştır. +yan ekinin Ermeniceye farklı dillerden gelmiş olduğu da söylenmektedir. Burada sözlükçülükte genellikle kullanılan “Bir kelimenin kökeni alındığı dildir.” ilkesinden hareket edilmiştir. Aksi takdirde kelimenin kökeni dilden dile kovalamak durumunda kalmak çok da anlamlı değildir. Ekle ilgili diğer bir ayrıntıyı da Özşavlı, dile getirmektedir:

Ermenice isimler genel olarak ‘ian (իւան)’ ekiyle bitmektedir. Ancak bu ek ‘yan’ olarak telaffuz edilir. Bunun nedeni Ermenicedeki ‘i (ի)’ harfinin sesli bir harfin önüne geldiği zaman ‘y’ olarak telaffuz edilmesidir. Bu ek Türkçedeki ‘oğlu’ manasına karşılıktır. Örneğin Sarkis Kalenderyan = Sarkis Kalenderoğlu, Garebet Sucuyan = Garebet Sucuoğlu.¹⁶

15. Arapça kökenli “tesniyet i’si (î)” kelimelerin çözümlemeleri yapılırken isimden isim yapım eki olarak alınmıştır.

16. Kökeni tartışmalı olan kelimelerle ilgili “Kelimenin kökeni hakkında farklı görüşler vardır.” şeklinde açıklama ya da dipnota yer verilmiştir. Bazı kelimelerin kökeninin hangi dile dayandığı hususu tartışmalıdır. Aynı sözcükle ilgili kaynaklarda farklı kökene dayandığı bilgisi yer alabilmektedir. Bu tür durumlarda kelimenin kökeniyle ilgili farklı iddiaların olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca bu kelimeler istatistik yapılırken bir dilden sayılması gerektiğinde Türkçeye dâhil edilmiştir.

17. Yabancı dillerden dilimize giren bazı kelimeler süreç içerisinde alındığı dilde kullanılmayan yeni anlam ve görevleriyle kullanılabilmektedir. TDK’nin “Büyük Türkçe Sözlük” uygulamasına “temiz” sözcüğü yazıldığında aynı sayfada bu sözcük için iki farklı köken bilgisi çıkmaktadır. *Genel Türkçe Sözlük* bu sözcüğün kökeni için Arapça bilgisini

¹³ El Aziz kelimesi değişerek Elazığ olmuştur.

¹⁴ Türkiye Türkçesinde elhasıl kelimesi ile velhasıl kelimesi “kısacası” anlamıyla kullanılmaktadır.

¹⁵ Hüseyin Yıldız, “Arapça el- Takısının Türkçedeki Kullanımı Üzerine Notlar”, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Cilt 7, Sayı 3, Kasım 2017, s. 587-598.

¹⁶ Halil Özşavlı, “Lübnan Ermenileri (1914-1939)”, Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara 2014, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s. ix.

verirken *Kişi Adları Sözlük*'ü bu kelimenin kökeni için Türkçe bilgisini vermektedir. Bu tarz az sayıdaki kelimenin köken bilgisi verilirken dipnotta “Kelimenin kökeni hakkında farklı görüşler vardır.” ifadesine yer verilmiştir.

Elde edilen verilerden hareketle Türkçe soyadları anlam, köken ve yapıları bakımından incelenmiştir. Elde edilen bilgiler çalışmanın sonuç bölümünde istatistikî yöntemlerden yararlanılarak sayısal sonuçlara dönüştürülmüştür.

1.4. Literatür Özeti/Alanla İlgili Önceki Çalışmaların Gözden Geçirilmesi

Aşağıda soyadı bilimi çalışmasıyla ilgili belli başlı kaynaklar genelden özele doğru bir sıralama izlemek suretiyle değerlendirilmiştir.

1. Ali Esat Bozyiğit, *Türk Adbilimi Bibliyografyası*, Kazan Ofset, Ankara 1995, 190 s.

Eser ülkemizde yayınlanan ilk ad bilimi çalışmaları bibliyografyasıdır. Ad bilimi üzerine çalışacaklar için önceki çalışmaları derli toplu hâlde sunması bakımından önemlidir. Bozyiğit'in bir deneme olarak nitelendirdiği eser beş bölümden oluşmaktadır: I. Ad Biliminden Söz Eden Kaynaklar, II. Ad Bilimi Konulu Kitaplar, III. Tezler, IV. Yazılar, V. Dizin.

2. Dilek Keleş, “*Türk Adbilimi Bibliyografyası*”, Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara 1996 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), VII+ 201 s.

Tezde 1315 yayının bibliyografyası verilmektedir. Alanda çalışacaklar için yayınları derli toplu görebilmek ve hangi alanlarda kimlerin çalıştığı konusunda fikir edinebilmek açısından katkı sağlamaktadır. Tez, giriş ve sonuç bölümleri dışında üç ana bölümden oluşmaktadır. Numaralanan bibliyografiler arasında 495'ten 571'e kadar olanlar soyadları hakkındadır. Tezde bu alanda yazılan kitaplar ve akademik makaleler yanında gazete yazılarına da yer verilmiştir.

3. Saim Sakaoğlu, *Türk Ad Bilimi I, Giriş*, TDK, Ankara 2001, 156 s.

On bölümden oluşan eser ad bilimi ve terimleri, adlarla ilgili bazı kaynaklar, Türkiye'de ilk ad bilimi çalışmaları, Türk ad bilimine hizmet edenler, Türk ad bilimi bibliyografyası, batıda ad bilim çalışmaları gibi konular üzerine yoğunlaşmıştır. Çalışma adından da anlaşılacağı

gibi ad bilimine bir giriş niteliğinde olup başlangıçtan yazıldığı tarihe kadar konuyla ilgili çalışmaların bir özetini içermektedir. Eser ad bilimine giriş mahiyetinde Türkiye’de yayımlanmış ilk eserdir.

4. İbrahim Şahin, *Adbilim*, Pegem Akademi, Ankara 2015, 155 s.

Eser Türkiye’de **Türk ad biliminin tasnifi** hususunda yazılan ilk müstakil eser olma özelliğini taşımaktadır. Eserin birinci bölümünde ad ve ad biliminin tanımları ve ad bilimde uygulanan yöntemler ele alınmıştır. Şahin, bu bölümde ülkemizdeki ad bilim çalışmalarına ve yöntem sorununa değinmiştir. İkinci bölümde ad ve ad bilimin kolları on yedi başlık altında ele alınmıştır. Adların ve ad bilimi dallarının İngilizce karşılıklarına yer verilen çalışmada farklı ülkelerdeki uygulamalardan da yararlanılarak kapsamlı bir şekilde ad biliminin tasnifi yapılmıştır. Üçüncü bölümde “Ad Bilimde Sınıflandırma Meselesi ve Bazı Sınıflandırma Örnekleri” yer almıştır. Bu bölümde yer ad bilimiyle ilgili alt bilim dallarının sınıflandırmasına yer verilmiştir. Dördüncü bölümde “Türk Ad Biliminin Bazı Sorunları ve Çözüm Yolları” ele alınmıştır. Çalışma ad bilimi ile ilgili sınıflandırma ve yöntem konusunda ciddi bir boşluğu doldurmuştur.

5. N. A. Baskakov, *Türk Kökenli Rus Soyadları*, TDK, Ankara 1992, xıı+ 233 s.

Kendi soyadı da Tatar Türkçesindeki “baskakı” sözünden gelen araştırmacı Rus dilindeki 300 Türkçe kökenli soyadını incelemiştir. Türkçe soyadları hususunda çok önemli bir dönüm noktasını oluşturan bu çalışma, ele alınan soyadlarının hangi Türkçe kelimeden geldiği ve ne zaman, hangi aile tarafından kullanıldığı bilgisini de vermiştir. Kitap tarihî yöntemin kullanıldığı bir etimolojik çalışmadır. Bu çalışma ilk bakışta kökeni anlaşılamayan soyadlarının tarihî yöntemle araştırılarak kökenlerine nasıl ulaşılabilceği konusunda fikir vermektedir.

6. Emine Gürsoy Naskali, *Cumhuriyet Tarihi Soyadı Hikâyeleri*, Doğan Kitap, İstanbul 2013, 267 s.

Araştırmacı 600 civarında Türkçe soyadının hikâyesini ele almıştır. Bu hikâyeleri o soyadını taşıyanlara yazdırmış veya yazılı olan hikâyelere ulaşmıştır. Soyadı Kanunu’nun nasıl uygulandığını birinci ağızdan anlatan bu metinlerde, Soyadı Kanunu’na itirazları, uygulamadaki eksiklikleri, memurların hatalarını, insanların yaşantılarını bulmak

mümkündür. Naskali, bu soyadlarını seçme biçimlerine göre öbeklere ayırarak ele almıştır. Kitabın sonunda genel bir değerlendirme yapan araştırmacı **“Bir kimlik bilgisi olarak soyadları Cumhuriyet’in çizdiği bir çizgiyi temsil eder.”** demektedir. Eser her soyadının bir hikâyesi olduğunu ve yine her soyadının bir kültür taşıyıcısı olduğunu vurgulamaktadır.

7. Tahsin Yıldırım, *Edebiyatımızda Müstear İsimler*, Selis Kitaplar, İstanbul 2006, 527 s.

“Türk Edebiyatında Müstear İsim” başlıklı bir giriş ve girişi takip eden takma adların sınıflandırılmasına yönelik bir bahsin yer aldığı çalışmada, başlangıcından günümüze Türk edebiyatında kullanılan müstear isimler ile bunların gerçek sahipleri doğum ve ölüm tarihleriyle birlikte sıralanmaktadır. 5.208 müstear ismin yer aldığı eser bu alanda ciddi bir boşluğu doldurmuştur. Eserin sonuna tüm isimlerin yer aldığı bir dizin eklenmiştir. Şairlerin, ozanların ve yazarların değişik sebeplerle kullandığı müstear isimler, soyadlarıyla birlikte adların alt başlığı içerisinde ele alınmış olması bakımından önemlidir.

8. Bilal Cengiz, *Türk Hukukunda Ad ve Adın Değiştirilmesi*, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, 131 s.

Cengiz, konuya hukuki açıdan yaklaştığı eserinde ad çeşitlerine değinirken ad ve soyadını ayrıntılı bir şekilde tanımlamıştır. “*Ad Üzerindeki Hakkın Hukuki Niteliği*” başlığında ada sahip olmakla ilgili teorilere yer vermiştir. Adın kazanılması bölümünde hukukta karşılaşılan çeşitli durumlarda adın nasıl verildiğine değinmiştir. Burada sokağa bırakılan çocuklara ad ve soyadın ilgili kolluk kuvvetleri ve nüfus daireleri tarafından verileceği gibi ilginç ayrıntılar yer almaktadır. Daha sonra asıl bölüme geçen yazar adın değiştirilmesine hak teşkil eden sebeplere değinmiştir: Gülünç, çirkin, iğrenç ya da ahlaka aykırı bir anlam taşıması; adın elverişsizliği ve telaffuzunun zor olması; aynı adın birden fazla kişi tarafından kullanılması ve karışıklığa neden olması; din ve uyruk değiştirilmesi; kişinin başka bir ad ile tanınmakta olması; adın kişinin ilerlemesine veya ticari faaliyetlerine engel olması; aileden birisinin ağır suç işlemesi veya kötü şöhret sahibi olması; ad veya soyadının kullanımının yasaklanmış olması; şahsa ilişki sağlaması vb. Araştırmacı üçüncü bölümde ad değiştirme davaları ve sonuçlarına yer vermiştir. Çalışma, soyadların hangi durumlarda değiştirilebileceği konusunda kaynak vazifesi görmektedir.

9. Farız Yıldırım ve Bilgütay Dursunoğlu, “Ad Alınır mı Verilir mi? Milli Bilinç Bağlamında Ad Konusu ve Bingöl’deki Soyadları”, *ACTA TURCICA Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, Yıl VI, Sayı 1-1, Ocak 2014, s. 1-19.

Araştırmacılar, ad bilimiyle ilgili kavramların tanımlarına ve ad biliminin gelişimine, adların kaynaklarına ve Soyadı Kanunu’na ilk bölümde yer vermiştir. İkinci bölümde ulusal kimliği güçlendirmek isteyen her devletin dil planlaması yaptığı, Soyadı Kanunu’nun da bir dil planlaması olduğu ifade edilmiştir. Ardından, Soyadı Kanunu’nun uygulanışına ve zamanla bu Kanun’da yapılan değişikliklere yer verilmiştir. Çalışmanın ana bölümünde ise Bingöl’deki bir telefon rehberi ele alınarak rehberde geçen soyadları anlam ve kökenleri bakımından incelenmiştir. Sonuçta Bingöl’de kullanılan soyadlarının köken bakımından büyük oranda Türkçe olduğu tespit edilmiştir. Makalede soyadlarının anlam ve kökenleri bakımından incelenmesi yöntemi, sonraki çalışmalar için bir model oluşturmuştur.

10. Efdal Sevinçli, “Adlarımızda Soyadlarımızda Yaşayan Dil Devrimi”, *Journal Of Yasar University*, 1(3), s. 277-292.

Araştırmacı, dil devrimi sürecinde üretilen/türetilen sözcüklerin günümüzde yaşayıp yaşamadığını adlarımız ve soyadlarımızdan hareketle incelemiştir. Bu sözcüklerin adlarımız ve soyadlarımızda varlıklarını sürdürmelerine rağmen ölçünlü dilde aynı başarıyı gösteremediklerini kaydeden araştırmacı, devrim sözcükleri üzerinde ayrıntılı çalışma yapılmadığını vurgulamıştır. Araştırmacı Abay, Acık, Adanç, Arınç, Ataman, Bakman, Bayık, Berki, Bilget ve Çözel soyadlarını yapı ve anlam bakımından inceleyerek devrim sözcüklerinin Soyadı Kanunu ile topluma aktarımının sağlandığını dile getirmiştir. Sonuçta araştırmacı, bugün ilk bakışta bir yabancı sözcük gibi algılanan devrim sözcüklerinin ölçünlü dilde yaşadığını, bunları günümüze taşıyanın da soyadları olduğunu ifade etmiştir. Bu çalışmada soyadlarının **taşıyıcılık** işlevine dikkat çekilmiştir. Bu yönüyle denilebilir ki soyadları verildikleri dönemle birlikte soyadını veren kişiler hakkında bilgiler taşımaktadır.

11. Sadullah Yılmaz ve Oğuz Akyüz, “Arnavutluk’ta Türkçe Kökenli Soyadları ve Anlamsal Değerleri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 8, Sayı 40, Ekim 2015, s. 170-187.

Çalışmada, Türkçe vasıtasıyla Arnavutçaya geçen ve bir kültür mirası olarak görülen soyadlarının kökenleri ve anlamları incelenmiştir. Araştırmacılar, iskân politikasıyla

bölgeye yerleştirilen Türklerin İslamiyet’i Türkçe anlatması ve devletin dilinin Türkçe olması gibi nedenlerle Türkçeden Arnavutçaya 4.406 kelimenin geçtiğini, bunların 1.400’ünün günümüzde kullanılmaya devam edildiğini tespit etmişlerdir. Bunların yanında pek çok özel adın da Arnavutçaya geçtiği dile getirilmiş fakat bu konuda ayrıntıya girilmemiştir. Araştırmacılar, Arnavutçaya geçen Arapça ve Farsça kelimelerin Türkçe aracılığıyla geçtiği savının yanında, Arapça ve Farsçadan doğrudan geçtiği savının da olduğunu dile getirmişlerdir. Araştırmacılar sonraki bölümde Türkçe ya da Türkçe aracılığıyla geçmiş soyadlarını alfabetik olarak sıralayıp köken ve anlamlarına yer vermişlerdir. Çalışmada ele alınan 490 soyadından 250’sinin Arapça, 74’ünün Farsça, 63’ünün Türkçe kökenli olduğu, 92’sinin Eski Türkçede kullanıldığı, 2 tanesinin İbranice kökenli olduğu tespit edilmiştir. Türkçe kökenli bir kısım soyadı Arnavutçaya geçerken bazı ses değişikliklerine uğramıştır. Sonuçta birer kültür taşıyıcısı olarak soyadlarının canlılığını korumaya devam ettiği vurgulanmıştır.

12. Yunus Memmedli, “Eski Türkçede Şahıs Adları ve Unvanları”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, Ankara 1994, s. 95-110.

Araştırmacı yazısının başında iki eleştiriye yer vermektedir. Bunlardan birincisi Türkçede dil bilim açısından ad çalışmalarına gereken önemin verilmediği, ikincisi ise ilk ve geniş örneklerin yer aldığı Orhun/Yenisey Yazıtları’ndaki adların yeteri kadar incelenmediği hususudur. Tüm eski Türk yazıtlarında 700 civarında, Orhun-Yenisey Yazıtları’nda ise 200 civarında özel adın geçtiği ve bunların büyük oranda Türkçe olduğu bir kısmının da unvan adı olduğu ifade edilmiştir. Araştırmada unvanlardan oluşan eski Türkçedeki şahıs adları liste hâlinde incelenmiştir. Çalışmada, Türk dilinin yazılı ilk eserlerinde soyadı yerine kullanımların olduğu dile getirilmiş, tarih boyunca Türkçedeki soyadı mahiyetindeki farklı kullanımlara örnekler verilmiştir.

13. Meral Alakus, “Turkish Names”, *Centrepiece to The Indexer*, Vol. 25, No:3, April 2007, s. 5-8.

Araştırmacı, 1934 yılında çıkan Soyadı Kanunu öncesinde soyadı niteliğindeki kullanımlara ve Soyadı Kanunu’ndan sonraki süreçte soyadlarıyla ilgili yaşanan bazı karışıklıklara dikkat çekmiştir. Soyadı Kanunu’ndan önce isimlerin yazımında görülen varyantlaşmaların Mimar Sinan, Koca Sinan, Koca Mimar Sinan şeklindeki kullanımların, Kanunî Sultan Süleyman

ya da 1. Süleyman şeklindeki çoklu kullanımların yabancılar açısından sorun teşkil edeceği ifade edilmiştir. Evlendikten sonra kadınların soyadlarını değiştirmelerinin bazı sorunlara sebep olduğu vurgulanmıştır. Çalışma soyadlarıyla ilgili bazı problemleri ele alması, konuya dikkat çekmesi bakımından önemlidir.

14. Liran Enva, “Lee at Yâri, “Hat’sa in a Sunamasa? He Efekt Of Surname” *Jurnal Of Ekonomice Perspektifse*, Volume 20, Nümber 1, Vinter 2006, Pages 175-188.

Araştırmacı, bu çalışmada soyadlarındaki ilk harf ile akademik başarı arasında bir paralellik olup olmadığını sorgulamıştır. 35 üniversiteden 252 örnek üzerinde yürüttüğü çalışmasının sonunda, isimlerin ilk harfi ile başarının paralel olduğunu iddia etmiştir. Araştırmacı, benzer bir karşılaştırmayı da makale yazarlarının soy isimleri üzerine yaparak yine benzer sonuçlara ulaşmıştır. Sonuçta soyadları alfabece ön sıralarda olanların ekonomide daha başarılı oldukları öne sürülmüştür. Çalışma bu yönüyle soyadlarının insan yaşamındaki önemine değinmiştir.

15. Gregory Clark ve Neil Cummins, “Intergenerational Wealth Mobility in England, 1858–2012: Surnames and Social Mobility”, *The Economic Journal*, Volume 125, Issue 582, February 2015, Pages 61-85.

Bu çalışmada soyadları ile sosyal statünün bağı araştırılmıştır. Araştırmacılar, 19. yüzyılda İngiltere için ebeveyn ile çocuğun toplumsal statü bağına 0,3-0,5 olarak bulmuşlardır. 1230-2012 arasında geçen 27 nesil ve bu süreçteki değişim incelenmiştir. Eğitim, uğraşı ve kazanç olmak üzere üç başlık altında ele alınan sosyal statüde ani çıkış ve inişlerin bağıntı oranını düşürdüğü dile getirilmiştir. 1070-2012 yılları arasında Oxford ve Cambridge Üniversitesine gelenler üzerinde yapılan araştırma ile sonraki nesillerde sosyal değişkenlik hızının azaldığı tespit edilmiştir. Elit soy isimlerin Oxbride (Oxford ve Cambridge) girişinde 1950 sonrası gerileme olduğu tespit edilmiştir. Çalışma, soyadları vasıtasıyla belli ailelerin sosyal statülerini çok uzun soluklu takip edebilmenin mümkün olduğunu göstermektedir ve bu konuda bir yol açmıştır.

16. Beth Notzon ve Gayle Nesom, “The Arabic Naming System”, *Science Editor*, Vol. 28, No:1, January-February 2005, p. 20-21.

Araştırmacılar, bu çalışmada geçmişten günümüze Araplardaki ad ve soyadı kullanma

tarzları üzerinde durmaktadırlar. Önce Araplardaki isim tarzları açıklanmakta, ardından “nesep” olarak adlandırılan soyadı tarzına yer verilmektedir. Mahmut İbni Ali ya da kısa şekliyle Mahmut Bin Ali (Ali Oğlu Mahmut) ve Meryem Bint Ali (Ali kızı Meryem) tarzındaki adlandırmalar buna örnektir. Araplarda görülen diğer soyadı tarzı da (erkek) çocuğun babası, şeklindeki adlandırmalardır: “Ebu Ahmet” dendiğinde bu kişinin ilk oğlunun Ahmet olduğu anlaşılmaktadır. Araplar tarafından kullanılan ve “lakap” olarak adlandırılan bir başka soyadı tarzı ise isim ve onu takip eden Allah’ın 99 isminden biri ile oluşturulmaktadır. Araplar tarafından “nisba” olarak adlandırılan Batı tarzı soyadlarının da kullanıldığı araştırmacılar tarafından dile getirilmiştir. Lübnan’daki Türkçe soyadlarının Araplara has soyadı tarzlarından etkilenip etkilenmediğini değerlendirmek bakımından bu çalışmadan yararlanmak mümkündür.

17. P. H. Reaney and R. M. Wilson, “A Dictionary English Surname”, Routledge, 3. Publish, London 1991, 3618 p.

Kapsamlı İngiliz soyadları sözlüğünün başında araştırmacılar, soyadları hakkında bilgi vermişlerdir. Orta Çağ boyunca soy isimlerin değiştiği, günümüzde de seslerde değişiklik olduğu bununla birlikte İngiliz soyadlarının çoğunlukla 17-18. yüzyılın fonetik özelliklerini taşıdığı ifade edilmektedir. Soyadlarını ve anlamlarını kalıtsal bir durum olarak gören yazarlar, yüzyıllar boyunca değişen soyadlarını, değişim tarihleriyle birlikte tespit etmişlerdir. Giriş bölümünden sonra araştırmacılar alfabetik olarak geçmişten günümüze kadar İngilizcede kullanılan soyadlarını ele almışlardır. Bir soyadının ilk olarak ne zaman ve kimde görüldüğü, varsa seslerdeki değişiklikler ve varyantları ayrıntılı şekilde incelenmiştir. Soyadlarının geçirdiği değişiklikleri tespit eden bu çalışma, soyadları alanında çalışacaklar için yol ve yöntem göstermesi bakımından örnek bir eserdir.

18. Mariya Leontiç, “Makedon Soyadlarına Yansıyan İslam Medeniyetinin Etkileri”, BAL-TAM Türklük Bilgisi 13 Bildiri Kitabı, Eylül 2010, s. 59-69.

Araştırmacı 15-19. yüzyıllar arasında Osmanlı kültürü etkisinde bulunan Makedoncaya geçen 69 soyadını incelemiştir. Bu soyadlarının bir kısmı Türkçe kökenli bir kısmı ise Türkçe aracılığıyla geçen yabancı kökenli kelimelerdir.

19. Mark A. Jobling, “In The Name Of The Father: Surnames And Genetics”, *Trends In Genetics*, Vol. 17, No: 6 June 2001, Pages 353-357.

Çalışmada tarihî soyadların toplum yapısı ve göçmen hareketlerini belirlemede birer delil olduğu savunulmaktadır. Soyadlarının babanın soyundan gelenlere yani Y kromozomuna bağlı olduğu, pek çok insan topluluğunda soyadlarının birer DNA gibi olduğu ve insanların çocuklarıyla o sebeple soyadlarını paylaştıkları fikri işlenmektedir. Toplumların farklı tarihlerde soyadı kullanmaya başladıkları, bazı ülkelerde baba adının soyadı olarak kullanıldığı ve soyadlarının sürekli değiştiği ifade edilmiştir.

20. Özgür Kasım Aydemir, *Lübnan Türk Ağzları*, Nokta Yayınevi, 2. Baskı, Denizli, 2015, xviii+360 s.

Lübnan Türkmenlerinin dili üzerine bugüne kadar yapılan en kapsamlı çalışmadır. Çalışmada Lübnan Türkmenleri dört başlık altında incelenmektedir: Akkar bölgesi Türkmenleri, Baalbek bölgesi Türkmenleri, Beyrut bölgesi Türkmenleri ve Trablus bölgesi Türkmenleri. Eserin giriş bölümünde bu dört gruptaki Türkmenlerin köy köy nüfusları, eğitimleri, Türkçe seviyeleri ele alınmaktadır. İkinci bölümde sahadan derlenen metinlerden hareketle dil bilgisi incelemesi yapılmıştır. Üçüncü bölümde bölgelerden derlenen metinler ve dördüncü bölümde sözlük yer almıştır. Kitabın sonuç bölümünde önlem alınmadığı takdirde, Lübnan’daki Türkçenin kaybolma tehlikesi yaşadığı dile getirilmiştir. Bölgede yaşayan Türkmenler hakkında ayrıntılı bilgiler vermesi bakımından bu eser ana başvuru kaynağı hüviyetindedir. Eserde bölgedeki soyadları hakkında bilgilere de yer verilmiştir.

21. “Türkiye- Lübnan Dostluk Köprüsü: Lübnan’da Türk Varlığı ve Osmanlı Mirası”, *ORSAM*, Rapor No: 199, Haziran 2015, 33 s.

Lübnan’da Türk varlığı ve Osmanlı mirası, bu raporda 1. Akkar Türkmenleri 2. Baalbek Türkmenleri 3. Dinniye Türkmenleri 4. Girit Türkleri 5. Lübnan’da Yaşayan Türk Vatandaşları (Mardinliler) 6. Suriye Türkmenleri 7. Anadolu kökenli aileler ve Osmanlı mirası 8. Çerkesler başlıkları altında incelenmiştir. Lübnan Türkmenlerinin tarihi, coğrafyası, nüfusu, kültürü, kimlikleri ve ekonomileri tek tek incelenmiştir. “Lübnan Türkmenlerinin Kimlik Tanımlamaları” başlığında kendilerini ne derece Türk olarak tanımladıklarına, Lübnan’da toplumsal kesimlerin Türkmenlere bakışına da çalışmada yer verilmiştir. 2015 yılında sahaya inerek hazırlanan rapor, Lübnan’daki çeşitli kurum ve

kuruluşlarda öne çıkan kişilerle yapılan görüşmelere dayanmaktadır.

22. Musa Alp, “Kelime Göçü, Türkçe Nispet Eki ‘-ci nin’ Şam Bölgesi (Suriye, Ürdün, Filistin, Lübnan) Arap Halk Ağzlarında Kullanımı”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7 (1), s. 179-226.

Yüzyıllar boyunca aynı coğrafyalarda yan yana konuşulan iki dilin birbirini etkilemesine örnek bir çalışmadır. Suriye, Ürdün, Filistin ve Lübnan halk lehçelerinde, sonuna Türkçe “+ci” yapım ekini alan 58 karma kelime toplanmıştır. Bu kelimeler anlamları bakımından incelenmiş, kullanıldıkları bölgeler açıklanmış ve kelimelerin kullanıldıkları metinlerden örneklerle yer verilmiştir. Bu kelimelerden bazıları: basmacî, baltacî, bûyâcî, yalancı, kebabçı... Lübnan’daki soyadlarında yoğun şekilde kullanılan bu ek, bu çalışmadan da anlaşılmaktadır ki soyadları dışında da bahsi geçen bölgelerde işlek bir şekilde kullanılmaktadır.

23. Osman Kibar, *Türk Kültüründe Ad Verme*, Akçağ, Ankara 2005, 240 s.

İlk bölümü kişi adları üzerine bir tasnif denemesi, ikinci bölümü ise adlar ve anlamlarının yer aldığı bir sözlüktür. İlk bölümde ad koyma geleneklerinden, ortak adlardan, adların kökeninden, adlarda kısaltmalardan, güzel adlandırmadan, çirkin adlandırmadan ve daha da önemlisi çocuklara ad verme şekillerinden bahsedilmiştir. Araştırmacı adların kullanım alanlarından biri olarak soyadlarını göstermektedir: “Yabancı ülkelerde azınlık olarak yaşayan Türklerin çoğu, soyadı olarak kişi adı kullanmaktadır (Hatice Süleyman, Nimetullah Hâfız, Sâdık Ahmet).”¹⁷ İkinci bölüm, adların köken ve anlamlarının verildiği sözlükten oluşmaktadır. Lübnan’da yaşayan Türkmenler de çoğunlukla babalarının adlarını soyadı olarak kullanmaları bakımından bu çalışmada dile getirilenlerle benzerlik göstermektedir.

24. Naim Nazım Onat, “ ‘Yavuz’ ve Bununla İlgili Bazı Kelimelerimizin Arap Diline Geçmiş Şekilleri”, *TDK Belleten*, 1953, s. 123-148.

Araştırmacı Arap dilinde “yavuz” kelimesinin türevlerini yabis, cabîs, zabîs, nabiz, ‘avîş ve zabîs olmak üzere altı başlık altında sınıflandırmıştır. Bu altı başlık altında da farklı yazımlar ve farklı anlamlar mevcuttur. Buradan hareketle denilebilir ki bir kelime başka bir dile

¹⁷ Osman Kibar, *Türk Kültüründe Ad Verme*, Akçağ, Ankara 2005, s. 37.

geçerken birden fazla şekilde ve ilk bakışta anlaşılmayacak kadar farklı telaffuzlarla geçebilir. Bu yönüyle çalışma, kelimelerdeki varyantlaşmaya dikkat çekmiştir.

25. Nedâ El Hüseyînî Câbir, “İnsan İsimleri Hakkında Bir Araştırma, (Çeviren: Ahmet Yılmaz)”, *SÜFD/18*, s. 201-206.

Lübnan’daki insan adları üzerine yapılmış ve bu adlardaki ilginç ve gülünç unsurları ön plana çıkıştır. Araştırmacı Arap dünyasının doğu kısmındaki soy isimlerinin büyük çoğunluğunun ecdadının meslekleriyle ilintili olduğunu söylemekte ve şu örnekleri sıralamaktadır: el-Haddâd, el-Hallâk, en-Neccâr, el-Baytâr, el-Ferrân... Araştırmacı Suriye’de, özellikle de Şam’da Osmanlı dönemindeki memurluklarla ilgili soy isimlerinin çok olduğunu dile getirerek örneklendirmektedir: ed-Defterdâr, Şeyhu’l-hâra, Ağa’l-kala, eş-Şâvîş, el-Kaptân... Lübnan’daki ad ve soyadlar hakkında fikir veren ilginç bir çalışmadır.

26. Özgür Kasım Aydemir, “Lübnan Türkmenleri ve Dilleri”, *TDD/JofEL*, Winter 2013 s. 239-250.

Lübnan’daki Türk ağızları üzerine bir çalışmadır. Lübnan’daki Türklerin Türkçeyi konuşma seviyeleriyle ilgili UNESCO’nun somut olmayan kültürel miras dâhilinde tehlikedeki diller programı ölçütlerine göre, ‘kritik tehlike altında’ olduğu dile getirmiştir. Bu durumun sebepleri arasında ülkedeki eğitim politikasının da olduğu ve Türklerin Türkçeyi unuttukları, Arapça konuştukları vurgulanmıştır. Bir uyarı olarak alınması gereken bu çalışmadaki fikirler doğrultusunda Lübnan’da Türkçe eğitim veren kurumların açılması gerektiği bir öneri olarak ifade edilmiştir.

27. Mohammed Ben Cheneb, “Cezayir Konuşma Dilinde Muhafaza Edilen Türkçe ve [Türkçe Aracılığı İle Gelen] Farsça Kelimeler”, (Çeviren: Ahmed Ateş), *TDK Belleten*, 1966, s. 157-213.

Araştırmacı, Cezayir konuşma diline Türkçe ve Türkçe aracılığıyla giren Farsça kelimeler üzerinde çalışmıştır. Tespit ettiği 634 kelimeyi Arapça yazılışları/Türkçe yazılışları ile sıralayıp anlamlarına, bazen köken bilgisine bazen de örnek cümlelere yer vermiştir. Araştırmada ele alınan kelimelerden 72 tanesi askerî alana aittir ve bu bir alana ait en yüksek kelime sayısıdır. Küçük bir sözlük mahiyetindeki çalışma, Türkçenin Arapça konuşulan farklı ülkelerin dillerine farklı oranlarda geçtiğini vurgulamıştır.

28. “Beş Kıtada Türk Soyadı” (<http://www.amerikaninsesi.com/a/a-17-2006-01-05-voa12-88018392/848827.html>) (E.T: 14.09.2016)

Tony Türk adlı Amerikalı tarafından, 90 bin belge incelenerek 50 bin kişilik bir liste hazırlanmıştır. Bu çalışmada, Türk adının dünya üzerinde kullanılan 472 farklı şekli tespit edilmiştir. Bunlardan birkaçı şöyledir: Türk, Türkel, Türki, Tuerck, Tuercke, Tuerk, Tuerke, Turck, Türck, Türcke, Turcott, Turcotte, Turcq, Tureck, Turek, Turkel, Turkheim, Turkington, Turkoglu, Turkus, Turque, Von Turk, Le Turc, Le Turcq, Le Turque, MacTurk, McTurk... Tony, Antarktika dışında insan yaşayan tüm kıtalarda Türk soyadına rastlandığını dile getirmiştir. Türk soyadı alanların akraba olup olmadıklarını anlamak için DNA testi yapıldığını, bu soyadını taşıyanların yedi farklı gruba ayrıldığı ve yine bu soyadını taşıyanların bir kısmının köken olarak Türk olmadığı ve daha çok Osmanlının hâkim olduğu bölgelerdeki Osmanlı tebaasından olduğu bilgisine yer verilmiştir. Lübnan’da da Türk kelimesi farklı gruplar tarafından Türk, Turk, Öztürk, Türkmen, Türkmani, Yenitürk, Efetürk şekilleriyle kullanılmaktadır.

29. Zeki Kaymaz, “Türkçenin Arapçaya Etkileri Üzerine Bazı Tespitler”, *Turkish Studies*, Volume 6/1 Winter 2011, s. 69-73.

Araştırmacı bu çalışmada Türkçeden Arapçaya geçen özel şekiller, Türkçe köküne dayalı çokluklar, kalıp ifadeler ve Arapça kurallarla çekimi yapılan altı fiil üzerinde durmuştur. Araştırmacı, inaye’nin inayet şekline dönmesi tarzındaki yaygın değişim ve diğer değişimler hakkında açıklamalar yapmıştır. Çalışma, Türkçeden Arapçaya geçen kelimelerin sistematik şekil değişikliği hakkında fikir vermektedir.

30. Reshide Adzhumerova, (Çeviren: Atmaca, Emine), “Ukraynacada Türkizmlerin Kullanımı”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı 32, 2014, s. 103-110.

Ad bilimi konusunda bilgi vererek çalışmasına giriş yapan araştırmacı semantik açıdan tespit ettiği Türkizmleri incelemiştir. Baybara, Bayda, Bala, Balamut, Baltaça, Balık, Barabaş, Kuçma, Sagaydaçnıy soyadları ve Karapet, Oyra ve Sanjarivka (~Sanjarka) kareografi adlarını semantik açıdan detaylı şekilde ele almıştır. Ukraynacaya geçen kelimelerin geçişte şekil değiştirip değiştirmediğinin irdelendiği çalışma benzer çalışmalar için örnek teşkil etmektedir.

31. Gülşah Parlak Kalkan, “Soyadlarımız: Mardin Örneği”, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, Volume 7/4, Fall 2012, Ankara-Turkey, p. 2655-2674.

Araştırmacı, 1934 yılında çıkan soyadı kanunundan sonra vatandaşlara soyadı almaları için 2 yıl süre verildiğini, bu süre içerisinde nüfus müdürlüklerine Türkçe soyadı konusunda yardımcı olmak için listeler hazırlanarak gönderildiğini, ilginç olan ise öz Türkçe diye hazırlanan bu listede pek çok kelimenin yabancı kökenli olduğunu ifade etmiştir. Dilimizin bugünü ile geçmişi arasında bağ kurabilmek ve başka dilden dilimize giren kelimelerin dilimize nasıl ve ne şekilde yerleştiğini anlamak için yapılan bu çalışmada Mardin Nüfus Müdürlüğünden 874 soyadı alınmış ve bu kelimeler yapı, köken ve anlam bakımından incelemeye tabi tutulmuştur. Tek kelimedenden ve birden çok kelimedenden oluşan bu soyadlarının 112’si Türkçe, 52’si Arapça, 71’i Farsça, 8’i Rumca, 1’i Moğolca, 3’ü İbranice ve 1’i Bulgarca çıkmıştır. Araştırmacı, toplumsal hayatta yaşanacak sorunları mümkün olan en alt düzeye indirmenin arkasında ikinci bir plan olarak dilde özleşerek millî benliğin pekiştirilmesine hizmet ettiğini dile getirmiştir. Araştırmacı tek kelimedenden oluşan soyadlarının az sayıda olduğunu, türemiş soyadlarında en yoğun kullanılan yapım eklerinin +CI, +mAz, +II olduğunu ve birleşik soyadlarının da çeşitli kelime gruplarından oluştuğunu ifade etmiştir. Çalışmamızda şablon oluşturulurken bu araştırmadan da istifade edilmiştir.

32. M. Türker Acaroğlu, *Azınlık ve Yabancıların Aldığı Türkçe Adlar ve Soyadlar Sözlüğü*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2009, 288 s.

Yazar, giriş bölümünde Türk Ermeni, Türk- Yunan/Rum, Türk-Yahudi/Musevi ilişkilerini özetlemiştir. Sonraki bir başlıkta azınlık ve yabancıların Türkçe ad ve soyadları ne zaman, nasıl ve neden aldıkları irdelenmiştir. Bu bölümde dile getirilen bazı hususlar önemlidir. Birincisi Türklerle iletişim hâlinde olan milletlerin aldıkları Türkçe ad ve soyadlarını ata yadigârı görerek kendi dillerindeki kelimelerle değiştirmedikleri hususudur. Diğer dikkat çekilen nokta da azınlık ve yabancıların Türkçe ad ve soyadlarını bulundukları yerin ağzından aldıkları ve zaman zaman bu adların ölçünlü Türkçeden farklı olduğu hususudur. Araştırmada Ermeniler, Rumlar gibi Hristiyan azınlıkların öteden beri soyadı kullandıkları için *Soyadı Kanunu* çıktığında yeni soyadı alma gereği duymadıkları, çoğunlukla var olan soyadlarını devam ettirdikleri anlatılmıştır. Kaynakçadan sonra azınlık ve yabancıların

kullandıkları 2.000 civarında ad ve soyadı incelenmiştir. Bunların yarıya yakını Ermenilere aittir. Bu isim ya da soy ismi kullanan kişi tanınmış biriyse hakkında kısa bilgi ve ad ya da soyadının anlamı hakkında bilgiye yer verilmiştir. Kitap yabancıların kullandıkları Türkçe soyadlarını ele alan nadir çalışmalardan biridir.

Yukarıdaki çalışmaların bir kısmı doğrudan bir kısmı ise dolaylı olarak tezimizle ilgilidir. Bu çalışmaların bir kısmı adbilimi, bir kısmı soyadları hakkındadır. Arapçanın farklı bölgelerinde kullanılan Türkçe ek ve kelimeler üzerine olanlar da vardır. Fakat bunların hiçbiri Lübnan'da Türk dilinin önemli bir bakiyesi olan Türkçe soyadları hakkında değildir. Yine yukarıdaki çalışmalarda görüleceği gibi Makedoncaya, Arnavutçaya, Ukraynacaya ve Rusçaya geçen Türkçe ad ve soyadları üzerinde çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu tür çalışmalar Türklerle ve Türkçe ile öyle ya da böyle iletişimi olan tüm ülkeler için yapılabilir ve yapılmalıdır. **Bu çalışma ile Lübnan sahasında henüz araştırılmayan Türkçe soyadları konusunda bir başlangıç yapılacaktır. 1.413 Türkçe soyadı incelenecek ve ihmal edilmiş bir sahaya belli oranda katkı sağlanacaktır.**

1.5. Araştırmanın Önemi/Alana Katkısı

a. Aksan, ad ve soyadların önemini Bach'ın şu sözüyle anlatmaktadır: “Bir ulusun ad hazinesi, onun geçmişteki ve bugünkü zihinsel-ruhsal durumunun anlatımıdır.”¹⁸ Bu açıdan bakıldığında çalışmamız dil hazinemize bir katkı olacaktır. Aynı zamanda Lübnan'daki Türkçe soyadları bölge insanının zihinsel durumu hakkında da ipuçları verecektir. Dürziler, Ermeniler, Süryaniler, Sünniler ve tüm diğer grupların niçin Türkçe soyadları kullandıkları sorgulanacaktır. Ele alınan grupların Türklerle ve Türkçeyle bağları, ilişkileri üzerinde durulacaktır.

b. İlk bakışta anlamsız gibi görünen bazı soyadlarının anlam, köken ve yapıları araştırılarak bu soyadlarındaki belirsizlik giderilecektir. Bu hem Türkçe için hem Arapça için bir katkı olacaktır. “Srouji” şeklinde yazılan bu kelime bugün hem yaygın bir soyadı hem de tabela

¹⁸ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)*, TDK Yayını, Ankara 2000, s. 115.

adı olarak kullanılmaktadır. Arapça yazılışından “Sürücü”¹⁹ olduğunu anlamak daha kolay fakat bu soyadını kullananların bile “Soyadımız Türkçe ama anlamını bilmiyoruz.” dedikleri bir ortamda İngilizce yazılmış şeklini çözmek çok da kolay değildir. Bu çalışma Türkçe soyadlarını kullananlar için deyararlı bir kaynak olacaktır.

c. Soyadları o soyadına sahip kişilerin ve ailelerin inançları, milliyetleri, toplumsal seviyeleri, yaşadıkları toplumsal serüven hakkında bilgi vermektedir. Mesela, “Paşazaki” soyadından hangi bilgiler elde edilebilir? Bu soyadını alan kişiler Girit kökenli Türklerdir. Müslümandırlar. Yaşanan çatışmalar sonunda Girit’ten sürülmüşlerdir. Lübnan’da çoğunlukla Trablus’ta yaşamaktadırlar. Ayrıca bu aile Yunanca +aki ekini soyadlarında taşıma geleneğine uymuştur. Lübnan’daki Türkçe soyadları tespit edildikten sonra bu soyadları üzerinde yeni yeni çalışmalar yapılması mümkün olabilecektir.

d. Pek çok ülkede birinci aşama olarak “genel soyadları sözlüğü” hazırlanmış, ikinci aşamada ise bu soyadları üzerine çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalarda bilgisayar programları ve DNA üzerine çalışan bilim insanlarından yardım alınmıştır. Yapılan araştırmalarla aynı soyadını taşıyanların akraba olup olmadıkları tespit edilebilmiş, o soyadını taşıyanların bir ülkedeki en iyi üç üniversiteye yıllar boyunca kayıt yaptırma oranları incelenebilmiştir. Bu ve benzeri pek çok çalışmayı yapabilmek için ilk aşama olan genel Türkçe soyadları sözlüğünün eksiksiz bir şekilde hazırlanması gerekmektedir. Lübnan’da Türkçe soyadları gelecekte yazılması muhtemel “Genel Türkçe Soyadları Sözlüğü” gibi bir eserin oluşturulmasında katkı sağlayacaktır.

e. Bu çalışma ile Lübnan’da kullanılan 1.413 soyadının genel görünüşü incelenecektir. Lübnan’da yaşayıp Türkçe öğrenen ve bu soyadlarını bir şekilde sosyal yaşamda duyan, bu kelimelere yakınlık hisseden ama anlamını bilmeyenler için de bu çalışma faydalı olacaktır. Lübnan’da on civarında Türkçe öğretimi merkezinde bu çalışmadaki soyadları kelime öğretimi başlığı altında öğrencilere kolayca öğretilbilecektir.

¹⁹ Kelimenin “Suruç+î” şeklinde oluştuğu ve Şanlıurfa’ya bağlı Suruç ilçesinden geldiği de düşünülebilir. Bununla birlikte bu soyadını taşıyanların bu kelime ve ek yapısını bildikleri ve bu şekilde anlamlandırmadıkları için kelimenin “Sürücü” şeklinin daha doğru olduğu düşünülmüştür.

f. Lübnan Arapçasında ciddi bir yekûn tutan Türkçe soyadları Lübnan ile Türkiye arasındaki ortak kanallardan biri olarak her ortamda vurgulanması hâlinde ikili ilişkilere olumlu katkı sağlayacaktır.

BÖLÜM 2

AD BİLİM VE DALLARI

2.1. Onomastik (Ad Bilimi/Özel Ad Bilimi/Kişi Adları Bilimi)

Onomastik kelimesi dilimizde hem genel adlar hem özel adlar hem de kişi adları bilimi yerine kullanılan bir terimdir. Bu durum zaman zaman karışıklıklara da neden olmaktadır. TDK onomastiği şöyle tanımlamaktadır: “Özel adlar ve özellikle kişi adları bilimi.”²⁰ Musaoğlu ve Baldane, onomastiğin Türkiye Türkçesinde ‘ad bilimi’ olarak adlandırıldığını ve her türlü özel adı ele alan bilim dalı olduğunu söylenmektedir.²¹ Korkmaz, terimin iki anlamına da yer vermektedir:

Ad bilimi 1. Geniş anlamıyla, isimleri kelime-kavram ilişkileri yönünden inceleyen bilim dalı (Alm. Bezeichnungskunde). Türkçede geniş ad bilimi diyebileceğimiz bu bilim dalında herhangi bir kavramın, söz gelişi ‘sınav’ kavramının dilden dile kelimelerle nasıl anlatıldığı (Ar. imtihan: ‘mihnet çekme’, İng. examination ‘teraziye vurma’, Tü. Sınav ‘denemeye alma’) ve bu anlatımda hangi etkenlerin rol oynadığı incelenir. 2. Özel adlar üzerinde duran ve özel adları köken bilgisi (etymologie), tarihi gelişme, dil ve kültür sorunları açısından inceleyen bilim dalı. Bu bilim dalının yer adları (yer adı bilimi, toponymie veya toponomastique), kişi adları (onomastique) ve çeşitli coğrafi adlar üzerinde duran alt dalları da vardır. Coğrafi adlardan ırmak, nehir, göl gibi su adları üzerinde duran dalı hydronymie diye adlandırılır.²²

Türkçe Terimler Sözlük’ünde onomastik terimi üç anlamıyla verilmektedir: “1. adbilim. 2. Özeladbilim 3. Özel ad niteliği taşıyan kişi ya da yer adlarının köken ve gelişimini inceleyen sözlükbilim dalı.”²³ Mikayılova, onomastiğin iki manasını vermektedir: “1) Dilde mevcut olan hususi adların tümü 2) Dilciliğin özel adları öğrenen bahsi.”²⁴

Ad bilim alanında, tüm adlar üzerine çalışma yapan bilim kolu, özel adlar üzerine çalışma yapan bilim kolu ve kişilere verilen tüm adlar üzerine çalışan bilim kolu çoğu zaman onomastik sözcüğü ile karşılanmaktadır. Bu durum karışıklığa yol açmaktadır. Dolayısıyla

²⁰ Komisyon, *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, 2. Cilt, Ankara 1998, s. 1688.

²¹ Mehman Musaoğlu ve Orhan Baldane, “Ağrıs//Ağras Kelimesinin Etimolojisi ve Türkiye Türkçesinde Özel Ad Olarak Kullanımı Üzerine”, *Gazi Türkiyat*, Sayı 18, Bahar 2016, s. 2.

²² Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara 1992, s. 3.

²³ Komisyon, *Türkçe Bilim ve Terimler Sözlüğü*, <http://www.tubaterim.gov.tr/> (E.T: 22.03.2019).

²⁴ Əzizə Mikayılova, *Onomastik Vahidlərin Üslubi İmkanları*, Memar Nəşriyyat, Bakı 2008, s. 3.

çalışmamızda anlam karışıklığını gidermek için mümkün oldukça ad bilim, özel ad bilim ve kişi ad bilimi terimleri kullanılacaktır.

Dünyadaki ad bilim çalışmaları ile bizdeki ad bilim çalışmaları çok farklı seviyelerdedir. Konuyu daha iyi anlamak için dünyada onomastik üzerine yoğunlaşmış birkaç kuruluşa göz atmak uygun olacaktır. Bunlardan birisi 1951 yılında ABD’de kurulan “The American Name Society” adlı dernektir. Dernekle ilgili bilgilere “www.americannamesociety.org/” adresinden ulaşmak mümkündür. Sitede üyelik, konferanslar, yayınlar hakkında bilgiler bulunmaktadır.

Alanla ilgili diğer bir derneğe “<http://www.tandfonline.com/loi/ynam20>” adresinden ulaşılabilmektedir. Dernek, 1953 yılında başlayan ve 2019 yılı itibariyle 67. sayısını çıkaran “A Journal of Onomastics” adlı bir akademik dergi yayınlamaktadır. Sayfada derneğin amaçları, dergiye yazı gönderme kuralları, dernek hakkında bilgiler, dergi hakkında açıklamalar, editörler ve üyelik hakkında bilgiler yer almaktadır.

Konuyla ilgili bir başka kuruluşa “onomastics.org” adresinden ulaşılmaktadır. Genel ağ sitesinde onomastik, tarihsel ad biliminin bir dalı olarak görülmektedir. Kişi ve yer adlarına bu dil bilimin alt kolunun yoğunlaştığı ifade edilen sitede bu konulara ait örnekler de yer almaktadır. Ayrıca sitede onomastiğe ait teori ve terimler de açıklanmıştır.

Belçika’da ad bilimi çalışmalarıyla uğraşan “The International Council of Onomastic Sciences (ICOS)” adlı bir komite vardır. “<http://icosweb.net/drupal/>” adresinden komitenin çalışmalarına ulaşmak mümkündür. Komite, 2017 yılı itibariyle “26. Uluslararası Onomastik Bilimleri Kongresi”ni düzenlemiştir.

Ülkemizde ad bilimi konusunda çalışma yapan bir dernek ya da bir yayın organı bilinmemektedir. Ad bilimi alanındaki çalışmalarda ortak terminoloji ve yöntemin kullanılmasını sağlayacak, alanda yapılacak çalışmaları yayımlayacak, ad bilimi alanında bilgi şöleni vb. çalışmalar yapacak, diğer bir deyişle bu alanda yapılacak çalışmaları yönlendirecek bir kuruluşa ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

2.2. Özel Adların Sınıflandırılması

Aksan, özel adlarla ilgili kendinden sonra pek çok Türk araştırmacının referans göstereceği sınıflandırmayı üç başlık altında yapmıştır: “a. Yer adları bilimi ya da yeradibilim. b. Coğrafya adları bilimi. c. Kişi adları bilimi.”²⁵

Bu tanımlamayı dörde çıkaran Sakaoğlu, Aksan’ın coğrafya adları bilimi içerisinde yer verdiği iki alt grubu üst grup olarak sınıflandırmıştır: “a. Kişi adlarıyla uğraşan dal b. Yer adlarıyla uğraşan dal c. Dağ adları ile uğraşan dal d. Göl, nehir, ırmak, vb. su adlarıyla uğraşan dal.”²⁶

Korkmaz’ın sınıflandırması da Aksan ve Sakaoğlu’nun sınıflandırmasından pek farklı değildir:

Ad biliminin özel adlar üzerinde duran bu alt dalı, kendi içinde: 1. Kişi adları bilimi (onomastique) 2. Yer adları bilimi (toponymie veya toponomastique) 3. Coğrafi adlar üzerinde duran dağ adları bilimi (Horonymie) 4. Çay, ırmak, nehir, göl gibi su adları üzerinde duran akarsu adları bilimi (hydronymie) gibi araştırma bölümleri oluşturmuştur.²⁷

Bununla birlikte Korkmaz, özel adları kendine göre tasnif etmiştir. Her özel ad grubunu araştıran bilim dalı olduğuna göre bu tasnif diğer bir açıdan özel ad biliminin alt dalları olarak isimlendirilebilir. İşte Korkmaz’ın sınıflandırdığı özel adlar:

1. Kişi adları.
2. Hayvan adları.
3. Millet, devlet, topluluk, boy ve aşiret adları.
4. Kıt’a, ülke, yer, şehir, ırmak vb. adları.
5. Dil, din, tarikat ve mezhep adları.
6. Kurum, kuruluş dernek, okul ve makam vb. adları.
7. Saray, köşk, villa, apartman, otel, cami, gemi, sandal gibi bina araç vb. cins adlarından, tarihi ve coğrafi adlardan veya kişi adlarından alınarak verilen adlar.
8. Gazete, dergi, ansiklopedi, kitap, roman vb. adları.²⁸

Amerika’da ad bilim konusunda çalışan derneğin ad türleri başlıklı uzun bir tasnifi vardır. Bir fikir vermesi bakımından bu sınıflandırma aşağıya alınmıştır:²⁹

Anthroponomastics: Onomastiğin antroponimlerin çalışmasına adanmış antrothe dalı.

²⁵ Aksan, *age.*, s. 100.

²⁶ Saim Sakaoğlu, *Türk Adbilimi I*, TDK Yayını, Ankara 2001, s. 11.

²⁷ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK Yayını, Ankara 2009, s. 213.

²⁸ Korkmaz, *age.*, s. 212.

²⁹ Sınıflandırmanın İngilizceden Türkçeye çevrilmesi tarafımızdan yapılmıştır. Bu çalışmada sınıflandırma dışı birkaç terim de geçmektedir.

Antroponim: Bir kişi ya da bir grup insan için kullanılan özel isim. Alt kategorileri etnik ırksal grupları, milliyetleri, kabileleri, aileleri, bireyleri, vs. etiketlemek için kullanılan isimlerin çalışmasını içerir.

Marka adı: Bir ürün, cins ya da marka için kullanılan özel isim. Alt alanları ilaç, otomobil, yiyecek, içecek, bilgisayar yazılımı ve donanımı, şirket ve spor takımı isimleri vs. Ayrıca marka ismi “ergonomi” olarak da adlandırılabilir.

Charactonym: Bir edebî metinde kurgusal karaktere verilen isimdir. Bu isimler genelde edebî türlerde adlar ve adlandırmayı çalışan akademik bir alan olan edebî onomastiğin içinde çalışılır (drama, şiir, roman, kısa hikâyeler, kısa romanlar vs.).

Choronym: Coğrafi bir toprak alanını etiketlemek için kullanılan yönetsel özel isim. Örneğin, Kuzey Amerika, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Meksiko, vs.

Cryptonym: İsmi taşıyan kişiyi korumak için kullanılan gizli bir isim.

Endonym: Bir grup tarafından kendi kendilerini tanımlamak için kullanılan özel isim. Grup dışındakiler genelde bu isimlerden habersizlerdir ve bu isimlerin farkında olsalardı kırıncı olmadan bu isimleri kullanmaları mümkün olmazdı.

Ethnonym: Etnik ırk gruplandırması için kullanılan özel isim.

Exonym: Bir grubu etiketlemek için yabancılar tarafından kullanılan özel isim. Bu tip isimler etiketlenen grup üyeleri tarafından kabul edilebilir ya da edilmeyebilir.

Family name: Son ad ve soyadı.

Coğrafi isim: Yer ismi.

Hodonym: Rotalara verilen özel isim. Mesela kavşak, köprü, patika, yol, sokak, tünel isimleri gibi.

Hydronym: Duran ya da akan su kütlelerini etiketlendirmek için kullanılan özel isimler. Örneğin, dere, gölet, göl, okyanus, ırmak, deniz, su kaynağı, boğaz, bataklık, şelale, doğal su kaynağı, kuyu gibi.

Last name: Genelde ilk isimle birlikte kullanılır. Soyadı.

Matronym: Kadın bir akraba ya da atadan ortaya çıkan kişisel isim (anne, büyükanne, teyze, vs.).

Metronym: Anne adından ortaya çıkan kişisel isim.

Necronym: Ölmüş birinden bahsetmek için kullanılan isim. Bazı kültürlerde, saygı ve onurun sembolü olarak ölen bir akrabanın isminin bir çocuğa verilmesi yaygındır.

Onomastician: Resmî olarak adları ve adlandırmaları çalışan kişi.

Onomastics: İsimler ve isimlendirmenin resmî çalışması.

Patronym: Baba adından ortaya çıkan kişisel isim.

Place name: Yer ismi.

Pseudonym: Resmî ya da yasal ismin yerine ya da ek olarak bir kişiye verilen ya da bir kişi tarafından kullanılan alternatif isim.

Surname: Bir aile öbeğinin üyeleri tarafından paylaşılan kalıtsal isim. Genelde “soyadı” olarak tanımlanır. Birçok modern soyadı kişisel isimler, meslekler, yer isimleri, karakteristik özellikler ya da aile için önemli tarihsel olaylardan ortaya çıkmıştır (Johnson, Fırıncı, Küçük, Özgür Adam, vs.).

Theonym: Kutsal bir varlık, tanrı ya da tanrıça için kullanılan özel isim.

Toponomastics: Akademik olarak yer isimlerini çalışan onomastiğin bir dalı.

Yer ismi: Sakinleri olsun ya da olmasın bir yere verilen özel isim. Örneğin, ormanlar, tepeler, adalar, dağlar, şehirler, köyler, vs.

Hava durumu isimleri: Meteorolojik olaylara ya da oluşumlara verilen isim (tipiler, bulutlar, kuraklıklar, depremler, ateşler, seller, fırtınalar, kasırgalar, hortumlar, tsunamiler, dalgalar, rüzgârlar vs.)

Zoonym: Bir hayvana verilen özel isim.

Last name, family name, surname hepsi soyadı demektir.”³⁰

Hususi isimler onomastik birimlerle aynılaştırılarak aşağıdaki gibi gruplandırılabilir:

- a) Şahıs adları, soyadlar, takma ad ve lakaplarını antroponimlere;
- b) Bütünlükteki coğrafi adları toponimlere;
- c) Muhtelif yaşam mıntıklarının adları şehir, bölge, köy adları toponim ve oykonimlere;
- ç) Sema cisimlerinin adları (ay, gezegen vs.) astronim veya kozmonimlere;
- d) Çay, göl, deniz, okyanus adlarını hidronimlere;

³⁰ www.americannamesociety.org/names/ (E.T: 22.03.2019).

- e) Hayvanlara verilen hususi adları zoonimlere;
- f) Bina adlarını oykodonimlere ve ya urbanonimlere;
- g) Gazete ve dergilere, muhtelif eserlere verilen hususi adları ise ideonimlere katmak gerekir.³¹

Boyras tarafından yapılan ad bilim tasnif denemesi şu şekildedir:

- I. Tür Adları Alanı
 - A. Bitki Adları
 - B. Hayvan Adları
 - C. Yiyecek - İçecek Adları
 - D. Giyim - Kuşam Adları
 - E. Spor ve Sporla İlgili Adlar
 - F. Alet Adları
 - G. Meslek Adları
 - H. Hastalık Adları vs.
- II. Özel Adlar Alanı
 - A. Kişi Adları (Anthroponymie)
 - 1. Künyevî adlar
 - a. Asıl adlar
 - b. Soyadları
 - c. Sülale adları
 - ç. Unvanlar
 - d. Köken ile ilgili Adlar: d1- Memleket adları d2- Irk ve etnik grup adları
 - e. Meslek adları
 - 2. Yakıştırma adlar
 - a. Lakaplar
 - b. Mahlaslar, müstearlar, tapşırmalar, rumuzlar
 - B. Yer Adları (Toponymie)
 - 1. Coğrafi adlar
 - 2. Belde ve belde ile ilgili adlar
 - 3. Yerel adlar
 - C. Din, mezhep, millet etnik grup adları
 - Ç. Kurum, kuruluş ve eser adları (ktematonymie).³²

Şahin, 2015 yılında yayınlanan “Adbilim” adlı eserinde ülkemizdeki adbiliminin kuramsal eksikliklerini gidermeyi hedeflediğini ifade etmektedir. Devamla şu eleştirisini dile getirmektedir:

Adbilim alanında çalışan dilcilerimiz, bu alanda dünyada yapılan teorik çalışmaları göz ardı etmişler, bu sahada ihtiyaç duyulan terim, sınıflandırma ve yöntem sorunlarını ele almaksızın doğrudan Türkçenin bu alandaki malzemesini derleme ve değerlendirme yoluna gitmişlerdir. Alanın temel terimlerinden, tutarlı sınıflandırma ve yöntemlerinden yoksun kalan alan, bu eksikliklere bağlı olarak uygulama çalışmalarında da yol alamamış; birbirine benzemeyen, araştırmacıdan araştırmacıya farklılık gösteren çalışmaların

³¹ Mikayılova, age., s. 5.

³² Şeref Boyraz, “Lakaplar Konusunda Bazı Dikkatler ve Bir Yöre Örneği”, *Türklük Bilimi Araştırmaları, Sayı 7, Sivas 1998, s. 108.*

yapıldığı özensiz bir dil sahası olarak bugünlere ulaşmıştır.³³

Şahin, yurt dışında yapılan sınıflandırmaları da dikkate alarak sınıflandırmasını on yedi başlıktan oluşturmaktadır:

1. Rüzgâr ad bilimi (Anemonimi)

“Rüzgâr, fırtına, tayfun gibi rüzgârlar için verilen özel adların ortaya çıkışlarını, bu adlandırmaların kanunlarını ve adların gelişimlerini inceleyen adbilim alanıdır.”³⁴

2. Kişi ad bilimi (Antroponimi)

“Araştırma sahası olan kişi adlarının ortaya çıkışlarını, kuruluş kanunlarını üstlendikleri görevleri ve dilbilgisel gelişimlerini araştıran adbilim alanıdır.”³⁵

3. Yıldız ad bilimi (Astronimi)

“Yıldızların ortaya çıkışını, ortaya çıkışlarındaki geleneği, dilbilgisel yapılarını ve gelişimlerini araştıran bilim dalıdır.”³⁶

4. Belge ad bilimi (Dokümantonimi)

“Belgelerin adlarını, onların ortaya çıkışları, yapıları, yazılışları, farklı dillerdeki karşılıkları yönüyle inceleyen adbilim alanıdır.”³⁷

5. Örgüt ad bilimi (Ergonimi)

Ergonimlerin (İnsanların belirli bir amaca yönelik olarak bir araya gelerek oluşturduğu iş örgütleri, birlikler, topluluklar, kurumlar ve dernekler gibi kuruluşların özel adını) ad bilimecil bir anlayışla araştırıldığı ad bilim dalıdır.³⁸

6. Kök ad bilimi (Etnonimi)

“Kök adlarının ortaya çıkışlarını, ortaya çıkışlarındaki gelenek ve kuralları, kök adlarının

³³ Şahin, *age*, s. 1.

³⁴ Şahin, *age*, s. 29.

³⁵ Şahin, *age*, s. 32.

³⁶ Şahin, *age*, s. 40.

³⁷ Şahin, *age*, s. 43.

³⁸ Şahin, *age*, s. 44-45.

anlamalarını, yapılarını, tarihi süreç içerisindeki gelişimlerini araştıran adbilim dalıdır.”³⁹
Burada kişinin kendini kan bağı ile bağlı olduğu millet, boy, aşiret adları ve kişilerin inanç bağı ile bağlandıkları din, mezhep, tarikat, cemaat adları bu bilim dalının konusuna girer.

7. Bitki ad bilimi (Fitonimi)

“Her türlü bitkinin özel adı olan fitonimlerin ortaya çıkışlarını, kuruluş kanunları, dil özelliklerini araştıran adbilim alanıdır.”⁴⁰

8. Eser ad bilimi (Hrematonimi)

Sanat eserlerinin adlarını inceleyen dilbilim dalıdır.

9. Zaman ad bilimi (Hrononimi)

“Çağ, devir, dönem, belirli yıllar ve günler gibi zamanın belirli bölümlerini anlatan onimleri (Hrononimleri) araştıran, bu çerçevede onların yapılarını, ortaya çıkışlarını, adlandırma geleneklerini, vb. inceleyen adbilim alanıdır.”⁴¹

10. Uzak ad bilimi (Kozmonimi)

“Kozmonimlerin ortaya çıkışlarını, kuruluş kanunlarını, değişim ve gelişim esaslarını araştıran ad bilim alanıdır.”⁴²

11. Mit ad bilimi (Mitonimi)

Şahin, mit ad bilimini şöyle tanımlamaktadır:

Masal, destan, efsane bilmece vb. edebi ürünlerde anılan ad bilimci her türlü inanç ve hayal mahsulü varlığın özel adını (mitoantroponim, mitotoponim, mitozoonim, mitofitonim, teonim, demonim vb.) onların dildeki görevlerini, sözcük olarak anlamlarını ve yapılarını, ortaya çıkış kanunlarını araştıran ve bu yolla dilcilik çalışmalarına katkı sunan ad bilim alanıdır.⁴³

12. Araç ad bilimi (Poreyonimi)

Ulaşım araçlarının ve bunun yanında savaş araçlarının adlarını inceleyen adbilim dalıdır.⁴⁴

³⁹ Şahin, *age.*, s. 46.

⁴⁰ Şahin, *age.*, s. 49.

⁴¹ Şahin, *age.*, s. 61.

⁴² Şahin, *age.*, s. 62.

⁴³ Şahin, *age.*, s. 64.

⁴⁴ Şahin, *age.*, s. 69.

Şahin, devamla bu tür araçlara ülkemizde özel ad verme kültürünün günümüzde güç kaybetmekle birlikte varlığını sürdürdüğünü ifade etmektedir. Bu konuya örnek olarak meşhur araç adlarına Ana ve Ata uçağını, Kurtalan Ekspresi ve Yavuz gemisini göstermektedir.

13. Ürün ad bilimi (Pragmatonimi)

“Girişimcilerin ürettikleri ürünlere verdikleri adlar...”⁴⁵ olarak tanımlanabilir. Marka adları ve markaların ürettikleri ürünler bu başlık altında incelenebilir.

14. Gök ad bilimi (Planetonimi)

Gökyüzünde keşfedilip adlandırılan tüm nesnelerin adlarını araştıran bilim dalıdır.

15. Yer ad bilimi (Toponimi)

Yer adları bilimi (toponimi): İl, ilçe, kasaba, köy, mahalle, cadde, sokak ve meydan adlarını kapsayan bu bilim dalı için Aksan: “Ad bilim çalışmaları içinde, bütün dünyada en geniş yeri, yer ad bilim alır kanısındayız.”⁴⁶ denilmektedir.

16. Kentlik ad bilimi (Urbonimi)

“...Şehir, meydan, pazar, cadde, sokak, hat, kıyı vb. de içinde bulunduğu şehir içindeki tüm topografik unsurları, müstakil bina adlarını inceleyen bilim dalıdır.”⁴⁷

17. Hayvan ad bilimi (Zoonimi)

Hayvanat bahçelerinde, sirklerde ya da edebiyatta geçen özel ad nitelikli hayvan adlarını inceleyen bilim dalıdır.⁴⁸

Ülkemizdeki ad bilim çalışmalarında ortak sınıflandırmaların yapılması ve bu sınıflandırmaların tüm araştırmacılar tarafından kullanılması alanda sistemli çalışmanın oluşmasına önemli katkı sağlayacaktır. Bu konuda mevcut en kapsamlı sınıflandırma yukarıda özetlediğimiz Şahin’in sınıflandırmasıdır. Ayrıca ihtiyaca göre zamanla bu

⁴⁵ Şahin, *age.*, s. 71.

⁴⁶ Aksan, *age.*, s. 101.

⁴⁷ Şahin, *age.*, s. 86.

⁴⁸ Şahin, *age.*, s. 89.

sınıflandırmaya ekleme ya da sınıflandırmadan çıkarma yapmak da mümkündür.

Toplumlar arasında ad kullanımlarında ve özel adların yoğunluğunda farklılıklar vardır. Mesela ABD’de her yıl defalarca ortaya çıkan rüzgâr, fırtına, kasırga ve tayfunu karıştırmamak için isimlendirme bir ihtiyaç olmuştur. Bununla birlikte Türkiye’de buna benzer doğa olayı gerçekleşmemektedir ve dolayısıyla böyle bir isimlendirme de yoktur. Bunun tersi de mümkündür. Yani Türkçede bir öbekte özel adlandırma yoğun olabilir, başka ülkelerde olmayabilir. Özel adların bu durumu göz ardı edilmeden Türkçeye has bir sınıflandırma yapmak daha kullanışlı olabilir: Bu tasnif TDK’nin özel ad kabul ettiği ve büyük harfle yazılmasını önerdiği maddelerden hareketle yapılabilir. Bir öneri olması bakımından Yazım Kılavuzu’nda yer alan büyük harflerin kullanım yerleri kısaltılarak aşağıya alınmıştır. Yapılacak tasniflerin çıkış ve dayanak noktası olarak aşağıdaki başlıklar olmalıdır.

Özel adlar büyük harfle başlar:

1. Kişi adlarıyla soyadları büyük harfle başlar: *Mustafa Kemal Atatürk*.
2. Takma adlar da büyük harfle başlar: *Muhibbi* (Kanuni Sultan Süleyman).
3. Kişi adlarından önce ve sonra gelen unvanlar, saygı sözleri, rütbe adları ve lakaplar büyük harfle başlar: *Mareşal Fevzi Çakmak*.
4. Akrabalık adı olup lakap veya unvan olarak kullanılan kelimeler büyük harfle başlar: *Baba Gündüz*.
5. Hayvanlara verilen özel adlar büyük harfle başlar: *Boncuk*.
6. Millet, boy, oymak adları büyük harfle başlar: *Türk*.
7. Dil ve lehçe adları büyük harfle başlar: *Türkçe*.
8. Devlet adları büyük harfle başlar: *Türkiye Cumhuriyeti, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti*.
9. Din ve mezhep adları ile bunların mensuplarını bildiren sözler büyük harfle başlar: *Müslümanlık*.
10. Din ve mitoloji ile ilgili özel adlar büyük harfle başlar: *Tanrı, Allah*.
11. Gezegen ve yıldız adları büyük harfle başlar: *Merkür, Neptün, Satürn; Halley vb.*
12. Yer adları (kita, bölge, il, ilçe, köy, semt vb.) büyük harfle başlar: *Afrika, Asya; Güneydoğu Anadolu, İç Anadolu; İstanbul, Taşkent; Turgutlu, Ürgüp; Akçaköy, Çayırbağı; Bahçelievler, Kızılay, Sarıyer vb.*
13. Yer adlarında ilk isimden sonra gelen ve *deniz, nehir, göl, dağ, boğaz* vb. tür bildiren ikinci isimler büyük harfle başlar: *Ağrı Dağı, Aral Gölü, Asya Yakası, Çanakkale Boğazı, Dicle Irmağı, Ege Denizi, Erciyes Dağı, Fırat Nehri, Süveyş Kanalı, Tuna Nehri, Van Gölü, Zigana Geçidi vb.*
14. Mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak adlarında geçen *mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak* kelimeleri büyük harfle başlar: *Halit Rifat Paşa Mahallesi, Yunus Emre Mahallesi, Karaköy Meydanı, Zafer Meydanı, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, Ziya Gökalp Bulvarı, Nene Hatun Caddesi, Cemal Nadir Sokağı, İnkılap Sokağı vb.*
15. *Saray, köşk, han, kale, köprü, kule, anıt* vb. yapı adlarının bütün kelimeleri büyük harfle başlar: *Dolmabahçe Sarayı, İshakpaşa Sarayı*.
16. Kurum, kuruluş ve kurul adlarının her kelimesi büyük harfle başlar: *Türkiye Büyük Millet Meclisi*.
17. Kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge adlarının her kelimesi büyük harfle başlar: *Medeni Kanun*.
18. Kurum, kuruluş, kurul, merkez, bakanlık, üniversite, fakülte, bölüm, kanun, tüzük, yönetmelik ve makam sözleri asılları kastedildiğinde büyük harfle başlar: *Türkiye Büyük Millet Meclisi* her yıl 1 Ekim’de toplanır. Bu yıl ise Meclis, yeni döneme erken başlayacak.
19. Kitap, dergi, gazete ve sanat eserlerinin (tablo, heykel, beste vb.) her kelimesi büyük harfle başlar: *Nutuk, Safahat, Kendi Gök Kubbemizi, Türk Dili, Türk Kültürü, Varlık; Kaplumbağa Terbiyecisi*.
20. Ulusal, resmî ve dinî bayramlarla anma ve kutlama günlerinin adları büyük harfle başlar: *Cumhuriyet Bayramı, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı*.

21. Kurultay, bilgi şöleni, çalıştay, açık oturum vb. toplantıların adlarında her kelimenin ilk harfi büyük yazılır: *VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı, Kitle İletişim Araçlarında Türkçenin Kullanımı Bilgi Şöleni, Karamanlı Türkçesi Araştırmaları Çalıştayı* vb.

22. Tarihi olay, çağ ve dönem adları büyük harfle başlar: *Kurtuluş Savaşı, Milli Mücadele, Cihali Taş Devri, İlk Çağ, Lale Devri, Cahiliye Dönemi, Buzul Dönem...*⁴⁹

2.3. Kişi Ad Biliminin (Antroponimi) Alt Dalları

Kişi ad bilimi kişilere verilen tüm adları, veriliş sebeplerini ve bu adların toplumsal yaşama etkilerini araştıran ad bilim dalıdır. Kişi adları bilimi adı, ikinci adı, soyadı, unvanı, lakabı, göbek adını... kapsamaktadır. Bu bilim dalı, dil bilim, kültür tarihi ve halk bilim çalışmaları açısından önem taşımaktadır.

Ad verme gelenekleri incelendiğinde ortaya çıkacak verilerle ilgili Aksan şu değerlendirmeyi yapmaktadır: "...insanoğlunun bu konuda yeryüzünün pek çok yerinde ortak eğilimleri olduğu gözlemlenebildiği gibi, toplumdan topluma, birbirinden çok farklı, bütünüyle kendine özgü gelenekleri bulunduğu da ortaya çıkmaktadır."⁵⁰

Kişi ad bilimini ve alt dallarını da içine alan birkaç ad bilim tasnifi vardır. Onlardan biri şu şekildedir:

Kişi Adları (Anthroponymie):

1. Künyevî Adlar
 - a. Asıl Adlar
 - b. Soyadları
 - c. Sülale Adları
 - ç. Unvanlar
 - d. Köken ile ilgili Adlar d1- Memleket Adları d2- Irk ve Etnik Grup Adları
 - e. Meslek adları
2. Yakıştırma adlar
 - f. Lakaplar
 - g. Mahlaslar, müstearlar, tapşırmalar, rumuzlar.⁵¹

Alanla ilgili diğer bir tasnif de Şahin tarafından yapılmıştır:

- a. Kişiselad
 - a.1. Takvimselad
 - a.2. Yapayad
 - a.3. Koruyucud
 - a.4. Kocasıadlılar
 - a.5. Anasıadlılar

⁴⁹ Komisyon, *Yazım Kılavuzu*, TDK Yayınları, Ankara 2012, s. 12-17.

⁵⁰ Aksan, *age.*, s. 114.

⁵¹ Boyraz, *age.*, s. 108.

- a.6. Atasıadlılar
- b. Lakaplar
- c. Mahlaslar
- d. Unvanlar.⁵²

2.4. Kişi Adları Sınıflandırma Denemesi

Soyadlarının kişi adları içerisindeki yerini ve kişilere verilen diğer adlar ile bağını, daha iyi görebilmek için aşağıdaki sınıflandırma ve adlandırma denemesi tarafımızdan yapılmıştır.

2.4.1. Önad bilimi: İnsanlara verilen temel addır. Kişileri diğerlerinden ayırmak için verilen bu isim yeterli gelmediği zamanlarda soyadlar, lakaplar, unvanlar vb. devreye girmiştir. Ülkemizde kişi ad biliminin alt dalları arasında en fazla çalışma bu alanda yapılmıştır. Kişi adları başlığıyla onlarca kitap yayımlanmıştır. Bu çalışmalarda daha çok adların anlamlarına ve kökenlerine yer verilmiştir. TDK'nin ağ adresinden ulaşılabilen **“Kişi Adları Sözlüğü”** bu alanda hazırlanmış önemli başvuru kaynaklarından biridir.

2.4.2. İkinci ad ya da orta ad bilimi: Çeşitli nedenlerle birinci adın yanında çocuklara ikinci bir ad da verilmektedir. İkinci ad kullanılmasının sebepleri şöyle sıralanabilir: Birincisi kişiler çocuklarına verecekleri adların siyasi açıdan sorun oluşturabileceği düşüncesiyle daha göze batmayan ikinci bir ad vermektedirler. İkinci ad verme nedenlerinden biri de anne ve babanın çocukları için vermek istedikleri adın yanında aile büyüklerinin de başka bir isim önermesidir. Bu sorunu halletmek için iki isim birden konur ama isteksizce konulan isim pek de kullanılmaz. İkinci isim koyma nedenlerinden bir diğeri de anne ve babanın çocuklarına koyacakları isim üzerinde anlaşamayıp bir ismi annenin diğerini babanın koymasıdır. Başka bir neden de ailenin ilk erkek çocuğuna dedenin isminin verilmesi geleneğidir. Kahramanmaraş gibi bazı şehirlerimizde yoğun olan bu gelenek nedeniyle ailenin ilk çocuğuna vurulacak dedenin ismi beğenilmiyorsa (Özellikle Ökkeş adından ciddi bir kaçış var.) bu durumda hem dedenin gönlünü almak için onun adı hem de anne ve babanın vermek istediği diğer ad birlikte verilmektedir. Bu nedenlerin yanında başka nedenlerin de olması mümkündür. Sonuç olarak değişik sebeplerle çocuklara verilen iki isimden ikincisine ikinci ad ya da orta ad denilmektedir. İkinci ad üzerine ülkemizde çalışma yok denecek kadar

⁵² Şahin, *age.*, s. 36-39.

azdır. Bazı çalışmalarda kısa bir bölüm olarak değinilmiştir. 1963-2013 yılları arasında görev yapan orman amenajman başmühendislerinin öz geçmişlerinin ve hatıralarının yer aldığı kitabın giriş kısmında da başmühendislerin isimleri üzerinde çeşitli inceleme sonuçlarına yer verilmiştir: “Toplam yüz seksen dokuz başmühendisten kırk biri çift isme sahiptir. Geriye kalan yüz kırk sekizi ise tek isimlidir. Çift isimlilerden en çok Mehmet, yedi başmühendiste kullanılmıştır...”⁵³

2.4.3. Edebî eserlerdeki şahıs adları bilimi: Edebî eserlerde geçen adların o edebî esere muhatap olanları etkilediği hatta edebî eserlerdeki özellikle şahıs adlarının dünyaya gelen çocuklara ad olarak verildiği de bir gerçektir. Edebî eserlerde her tür isme rastlanabilir fakat gerçek hayatla en sıkı etkileşimi olan edebî eserlerde geçen kişi adlarıdır. Edebiyatçılar eserlerindeki kişi adlarını seçerken vermek istedikleri mesajı en iyi şekilde aktaracakları adları seçmektedirler. Uysal, Millî şairimiz Akif’in şiirlerinde geçen kişi adlarına şöyle dikkat çekmektedir: “Adlar arasında en çok kullanılan, Arapça kökenli Ömer’dir. Bu ad, toplam 48 kez geçmekte olup bunlardan 46’sı ikinci halife Hz. Ömer’i karşılamaktadır. Bu ad ve bununla ilgili ortaya çıkan rakamlar, bize sosyolojik ve psikolojik tahliller yapma fırsatı da vermektedir.”⁵⁴

Eserlerde kullanılan ve sevilen şahıs adları o dönem dünyaya gelen çocuklara isim de olmaktadır: “Reşat Nuri’nin *Çalıkuşu* romanı Feride adının yaygın olarak kullanılmasına yol açmıştır. Refik Halit Karay’ın romanlarında kadın kahramanlarına verdiği duyulmamış adlar da sık sık kızlara verilmiştir.”⁵⁵

2.4.4. Unvan ad bilimi: Unvan şöyle tanımlanmaktadır: “Şahıs adlarıyla bir arada kullanılarak nezakete yönelik bir hitap biçimini veya şahsın ailedeki, topluluk ve toplumdaki mevkinin ve akrabalık derecesini gösteren ad: Kağan, tegin, erkin, beg, hatun, paşa, ağa, hanım, abla, dede, amca, teyze, yenge, baci vb.”⁵⁶

⁵³ Rüstem Kırış ve Akın Mızraklı, *Döneminin Kurmayları*, Orman İdaresi ve Planlama Dairesi Başkanlığı Yayını, Ankara 2013, s. 19.

⁵⁴ İdris Nebi Uysal, “Mehmet Akif Ersoy’un Şiirlerinde Kişi Adları”, *I. Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Sempozyumu*, Burdur 2008, s. 901.

⁵⁵ Hasan Eren, “Türk Dili Çalışmalarına Toplu Bir Bakış, 26 Eylül 1984 Günü Türk Dil Kurumunda Yapılan Bayram Konuşması, TDK, Ankara 1984, s. 1-21.

⁵⁶ Komisyon, Büyük Türkçe Sözlük, www. tdk.gov.tr, (E.T.: 23/03/2019).

Unvan ile lakap adları zaman zaman karıştırılmaktadır. Bununla birlikte bu iki adlandırma arasında çeşitli farklar vardır. Unvanlar daha çok kişinin eğitimiyle alakalı olup çoğu zaman mesleğinin ifade etmektedir. “Lakaplar ise kişinin fizikî, ruhsal, toplum içindeki yeri, çeşitli karakteristik özelliklerinden hareketle aslında toplumdaki yerini ayırt etmeyi kolaylaştıran bir unsurdur.”⁵⁷

Eski Türkçede fiil kaynaklı bilge, ayguç, çabış, buyruk ve yargan /yarguç şeklinde kullanılan beş unvanı inceleyen User, Türk kültür tarihindeki yerleri ve ek-kök ilişkileri üzerinde durmuştur. User, başka dillerden alınan unvanların yanında burada ele aldığı gibi çeşitli unvanların tarihi süreçte kullanıldığını ifade etmektedir.⁵⁸

2.4.5. Lakap ad bilimi: “Bir kimseye, bir aileye kendi adından ayrı olarak sonradan takılan, o kimsenin veya o ailenin bir özelliğinden kaynaklanan ad.”⁵⁹ Lakap ile unvan ayırımına yukarıda yer verilmiştir. Bunun yanında lakap ile takma adın da karıştırıldığı gözlenmektedir. Burada dikkate alınan iki husus var. Birincisi lakapta kişilerin olumsuz yanları dile getirilerek aslında nasıl olmaları gerektiği söylenmektedir. Takma adda olumlu yön ön plandadır. İkincisi ise lakap dışarıdan birileri tarafından takılmakta, takma adı ise çoğunlukla kişilerin kendileri almaktadır.

2.4.6. Göbek ad bilimi: “Yeni doğan çocuğun göbeği kesilirken konulan ad.”⁶⁰ şeklinde tanımlanmaktadır. *Çocukluk Çağı* adlı eserde göbek adı şöyle açıklanmaktadır: “Çocuğun göbeği kesilirken konan ada ‘göbek adı’ denmektedir. Göbek adı konulması; kişinin kabirde ve öte dünyada göbek adıyla çağrılacağı, tövbe-talkın verilirken göbek adıyla çağrılacağı yönündeki inançlara dayandırılmaktadır.”⁶¹

2.4.7. Takma ad bilimi/Mahlas ad bilimi: Kaynakların çoğu mahlas ile takma adı birbiri yerine kullanmaktadır: “Takma ad, iğreti ad, müstear, mahlas ve tapşıрма ne adla anılırsa

⁵⁷ Zeki Akçam, “XIX. Yüzyıl Kıbrıs Şer’iye Sicillerinde Lâkap ve Unvanlar”, *Türkbilig*, Sayı 29, 2015, s.192-193.

⁵⁸ Hatice Şirin User, “Eski Türkçede Bazı Unvanların Yapısı Üzerine”, *Türkbilig*, Sayı 39, Güz/2006, s. 219-238.

⁵⁹ Komisyon, Büyük Türkçe Sözlük, (E.T.: 24/03/2019).

⁶⁰ Komisyon, Büyük Türkçe Sözlük, (E.T.: 24/03/2019).

⁶¹ Komisyon, Çocukluk Çağı, www.kulturturizm.gov.tr, (E.T.: 24/03/2019).

anılın yazarın gerçek kimliğini gizleme ihtiyacından doğmuş sembolik isimdir.”⁶² Ozanların günümüzde de bu geleneğe uydukları Çorum’da yapılan bir çalışmada şu şekilde dile getirilmiştir: “Anadolu âşık tarzına uygun olarak, Çorumlu âşıklar-ozanlar, şiirlerinin sonunda mahlas kullanımında, ortaklık göstermektedir.”⁶³

5.208 takma adı eserinde toplayan Yıldırım, bu alandaki bir boşluğu doldurmuştur. Eserin giriş bölümünde açıklamalara yer vermiş ayrıca takma adları taşıdıkları anlamlara göre sınıflandırmıştır.⁶⁴

2.4.8. Aile ad bilimi/Sülale ad bilimi: Daha çok küçük yerleşim birimlerinde kişiler aileleriyle birlikte anılırlar. Aile adları da genellikle aile büyüklerinden bir kişinin adından kaynaklanmaktadır. Daha çok kırsal kesimde sülale adları günlük yaşamda kullanılmaya devam edilmektedir. “Resmî işlerde mecburen nüfus kâğıdında yazan resmî soyadı kullanılırken günlük hayatta köylünün itibar ettiği gayr-ı resmî olanıdır. Dolayısıyla sülale adları bir bakıma insanı geçmişe, atalarına bağlayan en önemli köprülerdendir.”⁶⁵

Akman, “7. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu”ndaki bildirisinde Kastamonu ilindeki sülale adlarının Soyadı Kanunu’yla birlikte değişimini konu etmektedir.⁶⁶ Buradan da anlaşılmaktadır ki aslında Soyadı Kanunu’ndan önce sülale adları kısmen soyadı yerine kullanılmıştır.

2.4.9. Soyadı bilimi: Soyadların verilisini, genel görünüşünü, değişimini ve bireyle birlikte topluma etkilerini inceleyen ad bilim dalıdır. Soyadlarıyla ilgili çok sayıda çalışma mevcuttur. Bunların çoğu anlamlarının yer aldığı soyadı listeleridir. Soyadlarını farklı bir yönden inceleyen: Yıldırım ve Dursunoğlu Bingöl’deki bir telefon rehberini ele alarak rehberde geçen soyadlarını anlam ve köken bakımından incelemişlerdir. Çalışmada, 1934 yılında kabul edilen Soyadı Kanunu’nun aslında bir dil planlaması olduğu, halka Türk

⁶² Tahsin Yıldırım, *Edebiyatımızda Müstear İsimler*, Selis Kitaplar, İstanbul 2006, s. 7.

⁶³ M. Mete Taşlıova, “Kadın Temsilcileriyle Birlikte Çorum’da Halk Şiiri ve Âşık Tarzı Üzerinde Tespit ve Öneriler”, *Turkish Studies*, Cilt 4, Sayı 8, Sonbahar 2009, s. 2215.

⁶⁴ Yıldırım, *age.*, s. 527.

⁶⁵ Ercan Alkaya, “Sülale Adları”, *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı 11, Güz 2006, s. 156.

⁶⁶ Eyüp Akman, “Osmanlı Nüfus Defterlerindeki Sülale Adlarının Soyadı Kanunuyla Aldığı Şekiller Üzerine Bir Dil İncelemesi (Kastamonu Örneği)”, *7. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Fırat Üniversitesi, Elazığ 2014, s. 71-76.

dilinden alınması koşuluyla kısmen bir soyadı seçme hakkı tanındığı, iki yıl içerisinde bu hakkı kullan(a)mayanlara ise idari tedbir olarak görevliler tarafından soyadı verildiği ve sonuçta Bingöl’de kullanılan soyadlarının köken bakımından büyük oranda Türkçe olduğu, tespitine yer verilmiştir.⁶⁷

2.5. Soyadı Kullanımının Tarihi

Soyadı kullanımını bir ihtiyaç hisseden toplumlar tarafından soyadları farklı zamanlarda kullanılmaya başlanmıştır. Soyadları bazı toplumlarda yasalarla zorunlu hâle getirilirken bazı toplumlarda da yasal olmayan ama sadece isim kullanımından kaynaklanan karışıklığı gidermek için kullanılmıştır. Çin’de MÖ 2000’li yıllarda soyadı kullanımı zorunlu hâle getirilmiştir.⁶⁸ Roma hukukunda aile adı MS dördüncü yüzyıla kadar kullanıldı. Hristiyanlığın etkisiyle ara verilip 12. yüzyıldan sonra Avrupa’da tekrar soyadları kullanılmaya başlanmıştır.⁶⁹ İngiltere’de 1045’te çıkarılan bir yasa ile soyadı kullanımı zorunlu olmuştur.⁷⁰

Toplumumuzda soyadı kullanımının tarihini şöyle özetlemek mümkündür: 19. yüzyıla gelinceye değin isimlerdeki karışıklığı önlemek için bazı uygulamalara rastlanmaktadır. Bunlar daha çok unvan, lakap ve takma adlardır.

Klasik Dönem’deki tahrir ve avarız sayımlarından sonra Osmanlı’da modern manada ilk nüfus sayımı, yeniçeriliğin 1826’da kaldırılmasıyla birlikte ortaya çıkan yeni durum içerisinde 1828-29 tarihinde icra edildi. Ancak bu sayım, Rusya ile yapılan 1828-29 savaşı sebebiyle tüm ülkede uygulanamadı.⁷¹

Sonraki yıllarda da genel olmasa da bazı bölgelerde nüfus sayımı yapılmıştır. Bu sayımlarda

⁶⁷ Farız Yıldırım ve Bilgütay Dursunoğlu, “Ad Alınır mı Verilir mi Milli Bilinç Bağlamında Ad Konusu ve Bingöl’deki Soyadları” *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, Cilt VI, Sayı 1-1, Ocak 2014. S. 1-19.

⁶⁸ Bilal Cengiz, *Türk Hukukunda Ad ve Adın Değiştirilmesi*, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 8.

⁶⁹ Aytekin M. Atalay, “Ad İle İlgili Temel Bilgiler”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 26, Sayı 1-4, 1960, s. 188-189.

⁷⁰ Cengiz, *age.*, s. 8.

⁷¹ Mehmet Güneş, “Osmanlı Dönemi Nüfus Sayımları ve Bu Sayımları İçeren Kayıtların Tahlili”, *Akademik Bakış*, Cilt 8, Sayı 15, Kış 2014, s. 226.

ve dönemlerde tutulan çeşitli defterlerde kişilerle ilgili “şöhreti” başlığı yer almıştır.⁷² “Şöhreti” sorusu o kişinin nasıl tanındığıyla ilgilidir. Diğer bir deyişle “şöhreti” sorusuyla o dönem için resmî olmasa da soyadı vazifesi yapan kelimeler kaydedilmiştir.

Daha sonra 1878-80 yılları arasında ikinci defa sayım yapılmıştır. Bu sayımda da soyadı anlamında “şöhreti” kelimesi kullanılmıştır. Kişilerden şöhretleri, yani ne ile bilindikleri sorulmuş ve alınan cevaplar kaydedilmiştir. Şöhreti kelimesi yasalarla belirlenmiş bir soyadı olmamakla birlikte soyadı yerini tutmaya devam etmiştir.

1934 yılında bugün kullanmakta olan soyadların yasal çerçevesini belirleyen “Soyadı Kanunu” çıkarılmıştır. Herkesin bir soyadı alması ve resmî işlemlerde bu soyadını kullanması zorunlu hâle getirilmiştir. Her anlamda Türkçe soyadlarının nasıl olması gerektiğini belirleyen bu kanun 15 maddeden oluşmuştur. Kanun üzerinde zaman zaman değişiklikler de yapılmıştır. Düzeltmelerle birlikte Türkiye’deki soyadların dayanağı olan yasanın son şekli şöyledir:

Soyadı Kanunu

Kanun Numarası : 2525

Kabul Tarihi : 21/6/1934

Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 2/7/1934 Sayı : 2741

Yayımlandığı Düstur : Tertip : 3 Cilt : 15 Sayfa : 506

Madde 1 – Her Türk öz adından başka soy adını da taşımağa mecburdur.

Madde 2 – Söyleyişte, yazışta, imzada öz ad önde, soy adı sonda kullanılır.

Madde 3 – Rütbe ve memuriyet, aşiret ve yabancı ırk ve millet isimleriyle umumi edeplere uygun olmayan veya iğrenç ve gülünç olan soyadları kullanılamaz.

Madde 4 – Soy adı seçme vazifesi ve hakkı evlilik birliğinin reisi olan kocaya aittir.

(İptal birinci cümle: Anayasa Mahkemesi’nin 8/12/2011 tarihli ve E.: 2010/119, K.: 2011/165 sayılı Kararı ile.)

Koca ölmüş ve karısı evlenmemiş olursa veyahut koca akıl hastalığı ve akıl zayıflığı sebebiyle vesayet altında bulunuyor ve evlilik de devam ediyorsa bu hak ve vazife karınındır.

Kocanın vefatıyla karı evlenmiş veya koca evvelki fıkra zikredilen sebeplerle vesayet altına alınmış ve evlilik de zeval bulmuş ise bu hak ve vazife çocuğun baba cihetinden olan kan hısımlarından en yakın erkeğe ve bunların en yaşlısına yok ise vasiye aittir.

Madde 5 – Mümeyyiz olan reşit soy adını seçmekte serbesttir.

Akıl hastalığı ve akıl zayıflığı dolayısıyla vesayet altına alınmış olan reşidin adını babası, yok ise anası, bu da yok ise vasisi seçer.

Madde 6 – En büyük mülkiye memurunun vereceği müzekkere üzerine Cumhuriyet Müddeiumumisi, 3’üncü maddedeki memnuiyete uygun olmayarak soy adı kullananların bu adı değiştirmelerini ve tarihte ün almış olanlara ilişik anlatan adların, hilafını iddia ile, kullanılmamasını mahkemeden isteyebilir. Kanunla taayyün eden unvanlar mahfuzdur.

Madde 7 – Bu kanunun neşri tarihinden itibaren iki yıl içinde gerek soy adı olmayanlar ve gerekse soy adlarını değiştirmek isteyenler taşıyacakları adı Hükümetin tayin edeceği şekilde nüfus kütüklerine

⁷² Güneş, *agm.*, s. 237.

geçirilmek üzere bildirirler. Bu iş için verilecek her nevi evrak pul resminden muaftır.

Madde 8 – Soyadı seçme işlerinde çıkacak ihtilafları halletmek ve kendiliklerinden soyadı seçmeyenlerle anası babası belli olmayan çocuklara ad takmak ve bir adın kanunun istediği şekle uygun olup olmadığı hakkında karar vermek salâhiyeti ana kütüğün bulunduğu yerin en büyük mülkiye memuruna aittir.

Madde 9 – Valiler ve kaymakamlar soyadlarının nüfus kütüklerine ve doğum kağıtlarına doldurulması işinde diğer Devlet dairelerinde münasip gördükleri memurları iş bitinceye kadar yardımcı olarak nüfus dairelerinde çalıştırmağa salâhiyetlidirler.

Madde 10 – Bu kanunun tayin ettiği müddet geçtikten sonra soyadlarını değiştirmek isteyenler Kanunu Medenin bu bapta hükümlerine tabi olurlar.

Madde 11 – Soyadlarını nüfus kütüğüne ve doğum kağıtlarına yazma işinde ihmali görülen memurlar hakkında kaymakamlar bir haftalığa, valiler on beş günlüğe kadar maaş kesme cezası verebilirler. Bu kararlar kati olup ilk ödenecek maaştan kesilir.

Madde 12 – Kanunun tayin eylediği zaman içinde soy adını memurlara bildirmeyenlerden beş liradan on beş liraya kadar ve bu iş için Hükümetçe verilecek vazifede ihmali görülen muhtarlar ve ihtiyar heyetleri azasının her birinden ve belediyelerce memur edilenlerden on liradan elli liraya kadar hafif para cezası alınır. Bu cezalar mahalli idare heyetleri kararıyla verilir ve vali veya kaymakamların tasdiki ile katileşir.

Madde 13 – Bu kanunun tatbik yollarını gösterir bir Nizamname yapılacaktır.

Madde 14 – Bu kanun neşri tarihinden altı ay sonra mer'iyete girecektir.

Madde 15 – Bu kanunun hükümlerini yerine getirmeye Dahiliye Vekili memurdur.”⁷³

Soyadı Kanunu ile herkese iki yıl içerisinde soyadı alma zorunluluğu getirilmiş, iki yıl içerisinde soyadı alamayanlara görevlendirilen memurlar tarafından soyadı verilmiştir. Bu süreçte Kanun’da belirtilen hususlara dikkat edilerek alınabilecek soyadları listesi hazırlanmış ve soyadı bulamayanlara yardımcı olunmuştur. Bu Kanun çıktığında ülkemizde yaşayan azınlıkların önceden beri soyadı kullandıkları ve Kanun’la birlikte bu soyadlarının resmîyet kazandığı bilinmektedir.

Dikkatle incelendiğinde görülecektir ki her soyadında bir dünya var. O soyadını alanların ve o soyadını verenlerin dünyası var. Soyadı bilimi aslında soyadını alanların ve soyadını verenlerin dünyasını çözme bilimidir, denilebilir.

⁷³ Kanun, Soy Adı Kanunu, T.C. Resmî Gazete, 02 Temmuz 1934, Kanun No: 2741.

BÖLÜM 3

GENEL HATLARIYLA LÜBNAN

Lübnan genel manada Arap coğrafyasının bir parçası, daha dar anlamda Bilâd-ı Şam içerisinde kabul edilmektedir. Bilâd, Arapça belde kelimesinin çoğuludur.⁷⁴ Diğer bir deyişle Suriye, Filistin, İsrail ve Ürdün’le birlikte Lübnan, Şam beldelerinden biridir.

Lübnan adı ile ilgili kaynaklarda şu bilgilere yer verilmektedir:

İbrânîce Lebānon, Süryânîce Lebnān, Arapça Lübnân, Grekçe Libanos, Latince Libanus ve günümüz bazı Batı dillerinde Lebanon şeklinde kullanılan Lübnan kelimesinin Sâmi dillerinde “beyaz” anlamında lbn kökünden geldiği, karla kaplı dağların beyaz görüntüsünden dolayı bölgeye bu adın verildiği kaydedilmektedir.⁷⁵

Resmî adı el-Cumhûriyyetü’l-Lübnâniyye’dir. Devlet kademelerine personel alımlarında nüfus oranına göre mezhep kotaları vardır. Ülkedeki bireylerin tanımı mensubu oldukları mezhep kavramı üzerinden yapılmaktadır. Mezhep mensupları inançlarından kaynaklanan evlenme, boşanma, dinî eğitimlerini alma gibi hususlarda kendi inançlarına göre davranma hakkına sahiptir. Bu yönüyle Lübnan’ın kendine has bir cumhuriyet rejimi ile yönetildiğini söylemek mümkündür. Reyhan, ülkenin bu durumunun tarihten gelen bir özellik olduğunu şu şekilde ifade etmektedir:

“Toplum ‘ulus’ esasına dayalı seküler bir birlik olarak değil, ‘cemaat’ esasına göre dinsel bir birim olarak tanımlandı ve buna göre kurulan ‘dinsel paylaşım sistemi’ kendi varlığının meşruluğuna, tarihsel kökenler, ideolojik kaynaklar buldu. Bu süreç, siyasal yurttaşlık temelinde, ulusal ölçekli bireysel-siyasal temsiliyet sisteminin gelişim yolunu da kapattı. Toplumsal yapıda, etnik-dinsel/mezhepsel ölçeklerdeki algılama düzeyi, siyasal yapıda cemaatler arası temsiliyet ilkesi ve bunlara göre yapılanmış bir örgütlenme modeli, ülkede kriz çözecek bir program olmadı.”⁷⁶

⁷⁴ Komisyon, Kubbealtı Lugati, Bilâd Maddesi,

(<http://www.lugatim.com/s/B%C4%B0L%C3%82D%C3%9C%C5%9E%C5%9EAM>), (E.T: 27.03.2019).

⁷⁵ Mustafa L. Bilge, “Lübnan”, TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2003. s. 244.

⁷⁶ Cenk Reyhan, “Lübnan’da Siyasal Kültürün Osmanlı Kökenleri”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 44, Sayı 3, Eylül 2011, s. 221.

Lübnan'ın yüzölçümü 10.400 kilometre karedir. Ülkenin resmî dili Arapçadır.⁷⁷ Arapça yanında İngilizce ve Fransızca da yoğun şekilde kullanılmaktadır.

3.1. Coğrafi Yapısı ve Sınırları

Lübnan denildiğinde günümüzde sınırları belli bir ülkeyi anlamaktayız. Bununla birlikte Lübnan ile kastedilen bölge, tarih boyunca sınırları değişen alanlarda var olmuş ve farklı idari sistemlerle yönetilmiştir. Konuyu daha iyi anlamak için Osmanlı Devleti içerisinde Beyrut vilayeti olarak geçen coğrafyanın sınırlarına bakmak gerekir. Beyrut Valisi Azmî Bey'in emriyle Beyrut Ticaret Mektebi Müdürü Mehmet Refik Tamîmî ve Mekteb-i Sultânî Müdür-i Sânisî Mehmet Behçet Bey tarafından hazırlanan *Beyrut Vilayeti* adlı iki ciltten oluşan ve 1917 yılında yayımlanan eserde, Beyrut vilayetinin sınırları içerisinde Beyrut, Akka, Nablus, Trablusşam ve Lazkiye yer almıştır. 1917 yılındaki Beyrut vilayetinin yerleşim birimlerinden Akka, Nablus ve Lazkiye bugünkü Lübnan Devleti'nin sınırları dışında kalmıştır.

Lübnan'ın kuzey ve doğusunda Suriye, batısında Akdeniz, güneyinde ise Filistin-İsrail bulunmaktadır. Güneyden kuzeye, doğudan batıya geçiş güzergâhında bulunan ülkenin yüzey şekilleri şu şekildedir:

Oldukça sade bir görünüm sergileyen yüzey şekillerinin ana çizgilerini Lübnan dağları (Cebelilübnan) belirler. Bu dağlar kuzey-güney doğrultusunda 160 km uzunluğunda olmak üzere ülkeyi baştan başa kat edip toplam yüzölçümünün yaklaşık yarısını kaplar. Kuzeye doğru gidildikçe yüksekliği ve genişliği artan kalker yapıları Lübnan dağlarının kuzey kesiminde 3.088 metreye erişen Kurnetüsseve zirvesi ülkenin en yüksek noktasıdır. Lübnan dağlarıyla Akdeniz'in arasına, doğu-batı doğrultusundaki genişliği yer yer 40 kilometreyi bulan dar bir kıyı ovası girer. Lübnan dağlarıyla daha doğudaki Antilübnan dağları (el-Cebelüşşarkî) arasında da Bikâ' (Bekâ', Bekaa) vadisi yer alır. Doğu Afrika'nın Göller bölgesinden Anadolu topraklarına kadar uzanan dünyanın en büyük fay hattı üzerinde bulunan Bikâ' çukurunun tabanına batıdaki Lübnan dağlarından ve doğudaki Antilübnan dağlarından çok dik yamaçlarla inilir. Buna karşılık Lübnan dağlarının Akdeniz'e bakan batı yamaçları kıyı düzlüğüne ve aynı şekilde Antilübnan dağlarının doğu yarısı da Suriye topraklarına tedricen alçalır.⁷⁸

3.2. Tarih

Lübnan coğrafyasında bir çok kavim ve devletin izleri vardır: "Tarihi milâttan önce 3000 yıllarına kadar götürülebilen Lübnan; Fenikeliler, Asurlular, Bâbilliler, Persler ve

⁷⁷ Komisyon, "Lübnan" TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul: TDV, 2003. s. 243.

⁷⁸ Komisyon, "Lübnan", s. 243-244.

Makedonya Krallığı gibi birçok kavim ve devletin ardından milâttan önce 64'ten itibaren Roma İmparatorluğu'nun, daha sonra da Bizans'ın hâkimiyeti altına girmiştir.”⁷⁹

7. yüzyılın ortalarında Halid Bin Velid, ordusuyla birlikte Lübnan topraklarına girerek bölgenin İslam'la tanışması sürecini başlatmıştır. Bölge 661-750 arasında Emeviler, 750-1250 arasında Abbasiler ve 1250-1517⁸⁰ yılları arasında Memlüklerin hakimiyeti altında kalmıştır.⁸¹

Lübnan coğrafyası, yukarıda bahsi geçen Emevi, Abbasi ve Memluk dönemleri arasında iki kısa idare daha görmüştür. Bunlardan ilki dokuzuncu yüzyılın sonu ve onuncu yüzyılın başında hüküm süren Tolunoğulları ve yine onuncu yüzyılda hüküm süren İhşîdîler'dir.⁸²

Müslümanlar tarafından fethedilen Lübnan, yarı bağımsız durumunu hep muhafaza etmiştir. Şam eyaletine bağlandıktan sonra da İslam devletinden kaçan Mutavâlî, Dürzi, Nusayri, Maruni, Beni Tağlib ve Tanuhilerin sığınağı olmuştur.⁸³ Bu uç grupların bölgeye yerleşmeleri bölgedeki gerilimi de artırmıştır.

Lübnan üzerine hazırlanan SETA raporunda, Lübnan'ın 1516 yılında Osmanlı hakimiyetine girmesinden sonraki dönem, bölgedeki önemli idari ve sosyal olaylar dikkate alınarak beş evreye ayrılmıştır. Aşağıda bu evreler tek tek ele alınmıştır: ⁸⁴

1. Osmanlı Dönemi: 1516'da Yavuz Sultan Selim'in savaş yapmadan aldığı Lübnan, Osmanlı idaresinde Beyrut vilayeti olarak geçiyordu. Elbette sınırları bugünkünden farklıydı. Daha da önemlisi bugün ülkenin bir parçası olan Maruni ve Dürzilerin yoğun olarak yaşadığı Lübnan'ın dağlık kesimi, Beyrut vilayetinden farklı idarelerle yönetilmiştir. Yıldız, bu durumu şöyle izah etmektedir: “Tarih terminolojisi açısından ise Cebel-i Lübnan,

⁷⁹ Mustafa L. Bilge, *agm.*, s. 244.

⁸⁰ Lübnan 1516 yılında Osmanlı idaresine geçmesine rağmen bazı kaynaklarda bu tarih 1517 olarak yer almaktadır.

⁸¹ Tuba Yıldız, “Cebel-i Lübnan'da Osmanlı Devleti'nin Mezhep Politikası ve Hukuki Uygulamalar (1839-1914)”, İstanbul Üniversitesi SBE, İstanbul 2018 (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s. 22-23.

⁸² Mustafa L. Bilge, *agm.*, s. 245.

⁸³ Musa Duman, “Lübnan”, *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, İstanbul: Çağ Yayınları, 1990, s. 258-259.

⁸⁴ Talha Köse (Proje Koordinatörü), *Lübnan'da İstikrar Arayışları*, SETA Lübnan Raporu, İstanbul Şehir Üniversitesi, Aralık 2006, s. 8-13.

1516'dan 1843'e kadar bir emirliğe, 1845 yılından 1861'e kadar kuzey ve güney kaymakamlıklarını kapsayan sınırlara, 1861 yılından 1914'e kadar da mutasarrıflık sınırlarını kapsayan bölgeye karşılık gelmektedir.”⁸⁵

Memlûklerden Osmanlı idaresine geçen Lübnan'da “Emirlik Sisteminin başında bulunan aile de değişmiştir. Emirlik Memlûkler adına görev yapan Tenûhîler'den (Buhturlar) alınıp dönemin diğer bir güçlü Dürzî ailesi olan Ma'noğulları'na verilmiştir.”⁸⁶

Bölgede yoğun olarak yaşayan Marunilerle Dürzilerin hem kendi aralarındaki çatışmaları hem de idareye karşı isyanları bölgeyi yönetilemez hâle getirmiştir. İdare, bölgede Maruniler ve Dürziler olmak üzere “İki Kaymakamlı Yönetim”e geçerek sorunu halletmeyi hedeflemiştir. İki kaymakamlı idareye geçilmesini zorlayan sebeplerden biri de adli işlemlerin 1845 yılına kadar tek kadı tarafından gerçekleştirilmesidir. Dürzilerden atanan ve daha çok Dürzî anlayışına göre çalışan bu kadı Dürzilerle Maruniler arasındaki çatışma sebeplerinden birini oluşturmuştur. Bu sorun iki kaymakamlı sisteme geçilerek çözülmüştür. Bu sistemde Dürzî ve Maruni olmak üzere iki bölgeye iki kaymakam atanmış, adli meselelerin çözülmesi için de bir Dürzî ve bir de Maruni kadı atanmıştır.”⁸⁷

Bir süre sonra “İki Kaymakamlı Sistem” de işlememiştir. Bu sistem de umulanı vermeyince 1861'de “Cebel-i Lübnan Nizamnamesi” yayınlanmış, buna göre tüm cemaatleri kapsayan on iki kişilik “İdare Meclisi” oluşturulmuştur. Bu mecliste iki Maruni, iki Dürzî, iki Katolik Rum, iki Ortodoks Rum, iki Şii, iki Sünnî yer almıştır. 1864 yılında Nizamname'de bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin en önemlisi Cebel-i Lübnan'ın Bab-Ali tarafından atanacak Hristiyan mutasarrıf tarafından yönetileceğinin kararıdır. Yine Cebel-i Lübnan'a has olmak üzere cemaatler kendi temsilcilerini seçme hakkına kavuşmuştur. Birinci Dünya Savaşı sonuna kadar mutasarrıflık sistemi devam etmiştir.”⁸⁸

⁸⁵ Yıldız, *agt.*, s. 1. (Bu kaynaktan alıntı: Maurus Reinkowski, *Düzenin Şeyleri Tanzimatın Kelimeleri: 19. Yüzyıl Osmanlı Reform Politikasının Karşılaştırmalı Bir Araştırması*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2017, s. 56.

⁸⁶ Ş. Tufan Buzpınar, *İslâm Ansiklopedisi Lübnan Maddesi*, TDV, İstanbul 2003, s. 248-254.

⁸⁷ Yıldız, *agt.*, s. 266-269.

⁸⁸ Cenk Reyhan, *agm.*, s. 212-219.

Cebeli Lübnan dışındaki Lübnan toprakları o dönem, Beyrut vilayeti olarak adlandırılıyordu:

“19. yüzyılda bugünkü Lübnan'ın güney kısmı Cebel-i Lübnan özerk mutasarrıflığı olarak doğrudan İstanbul'a bağlıydı. Gene daha güneydeki Kudüs-ü Şerif ve civarı da merkeze bağlı bir mutasarrıflıktı. Cebel'in ortasındaki Beyrut, güneydeki Hayfa ve Akka, kuzeydeki Lazkiye ve Trablusşam sancaklarıyla birlikte Beyrut Vilayetini oluştuyordu.”⁸⁹

2. Fransız Sömürge Yönetimi: Lübnan, Osmanlı Devleti idaresinde geçen 401 yılın ardından 1917'de Osmanlı Devleti'nden koparılmıştır. Çelik, Lübnan'ın Osmanlıdan koparılıp Fransız mandasına geçişini şöyle izah etmektedir:

1917'de Lübnan'daki gücünü kaybeden Mutasarrıf Mümtaz Bey, Lübnanlı Müslüman Ömer El-Dauk'a yetkisini devrederek çekildi. Bu fırsattan yararlanan Faysal, Beyrut'ta Şerif'in hükümranlığının başladığını ilan etti. Bu gelişmeler Hristiyanları rahatsız etti. Nihayetinde Sykes-Picot Anlaşması gereği Lübnan'ın denetimi Fransa'ya bırakıldı. Fransa'nın Lübnan üzerinde uzun yıllar sürecektir olan manda yönetimi başlamış oldu.⁹⁰

Fransa, Suriye ve Lübnan'da manda yönetimi kurunca Suriye ve Lübnan arasındaki sınır tartışmalarına neden olmuştur. Bu tartışmalar sonunda Fransa, bazı Lübnanlı milliyetçilerin de hayal ettiği “Büyük Lübnan”ı kurma işine girişmiştir. Bu nedenle Suriye sınırlarındaki bazı bölgeleri de Lübnan'a katmıştır. Bu bölgede kurulacak Hristiyanların çoğunlukta olduğu bir devlet ne kadar büyükse o kadar iyi diye düşünmüştür. 1932 yılında Lübnan'da Fransızlar tarafından yapılan nüfus sayımında Hristiyan nüfus %52, Müslüman nüfus %48 oranında çıkmıştır.

1 Eylül 1921'de Fransız Yüksek Komiseri General Gouraud, “Büyük Lübnan Devleti”nin kurulduğunu ilan etti. Merkezi Beyrut olan bu devlet, Cebel-i Lübnan Mutasarrıflığı dönemindeki arazileri, kuzeyde Trablusşam ile Nehrül Kebir mansabını, doğuda Anti Lübnan'ın en yüksek hatlarına kadar uzanan alanı, Bekaa Vadisi'nin hemen tamamını, Baalbek'i ve güneyde Sayda ve Sur vilayetlerini, Akdeniz kıyısında Re'sül Nakur'u içine almaktaydı.⁹¹

⁸⁹ İlber Ortaylı, “19. Yüzyıl Sonunda Suriye ve Lübnan Üzerinde Bazı Notlar” *The Journal Of Ottoman Studies IV*, İstanbul 1984, s. 101.

⁹⁰ Çelik, Lübnan'da Milliyetçiliğin Fikri Temelleri ve Oluşumu, s. 448.

⁹¹ Şehâbeddin Tekindağ, “Lübnan”, TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDV, 1970. s. 106.

Lübnan'daki Fransız Yüksek Komiserliği önce İstişare Konseyi oluşturmuş ardından da 1922 yılında Temsilciler Meclisi'ni kurdurmuştur. 1926 yılında Temsilciler Meclisi toplanarak Lübnan'ın ilk anayasasını hazırlamıştır.⁹²

1932 yılında ülkenin ilk ve tek resmî sayımını yapan Fransa o nüfus oranlarına dayalı bir sistem kurmuştur. Yasalaşan bu sisteme göre geniş yetkileri elinde bulunduran cumhurbaşkanı Maruni olacaktır. Başbakan Sünni ve meclis başkanı Şii olacaktır. Bu sistem işlerken bir taraftan da Fransız mandasına karşı tepkiler artarak sürmüştür.

“Cemaatler arasındaki dini çekişmeleri sona erdirmek ve yeni devletin kurumlarını inşa etmek için 1943'te önemli Hristiyan ve Müslüman iki lider, Huri ve Sulh biraraya gelerek “Ulusal Pakt” olarak da bilinen yazılı olmayan bir anlaşmaya vardılar. Lübnan'ın kendi kurumlarını oluşturmasıyla birlikte, II. Dünya Savaşı'nda ağır bir yıkımla çıkan Fransa, kontrolü daha fazla elinde tutamayacağını anlayarak ülkeden birliklerini çekmek zorunda kaldı.”⁹³

Lübnan'da başta Maruni ve Sünniler olmak üzere pek çok grubun onayladığı pakt meclisteki Hristiyan ve Müslüman vekil oranını 6/5 olarak kabul etmiştir.

1943'te Fransız manda yönetimi kalkınca Lübnan'da ikili siyasal sistem ortaya çıkmıştır. Birincisi Fransız anayasası örnek alınarak ve herkesin yasalar önünde eşit olduğunu vurgulayan Lübnan anayasası, ikincisi ise iki büyük dinsel grup Müslüman Sünnilerle Hristiyan Maruniler arasında kurulan Ulusal Pakt'ta karara bağlanan bütün dinsel grupların devletin bütün kademelerinde eşit temsil edilmesi anlayışıdır.⁹⁴ 1946 yılında Fransa'nın manda yönetimi bitmiştir.

3. İç Savaş Dönemi (1975–1989): Meclisteki her altı Hristiyan vekile karşılık beş Müslüman vekil oranı, ilerleyen yıllarda Lübnan için gerilim kaynaklarından biri olmuştur. Zaman içerisinde nüfus oranında değişiklikler olmuş özellikle ülkedeki Müslüman oranı artmış, Hristiyan oranı düşmüştür. Bununla birlikte nüfus oranına dayalı temsil oranında değişiklik yapılamamıştır. Yeniden nüfus sayımı yapılması ve nüfus oranına göre yeni temsil oranlarının oluşturulması talepleri Müslüman kesimden gelmiş, Hristiyan kesim tarafından reddedilmiştir. Bu durum gruplar arasındaki çatışmaların hatta iç savaşın sebeplerinden biri

⁹² The Lebanese Constitution (23.05.1926), www.wipo.int, www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/lb/lb018en.pdf, (E.T.: 12.04.2019)

⁹³ Köse, *agr.*, s. 9.

⁹⁴ Reyhan, *agm.*, s. 206.

olmuştur.

FKÖ militanlarıyla Hristiyanlar arasında 1975’te başlayan iç savaş değişen bloklaşmalarla 1989’a kadar devam etmiştir. Bu tarihte taraflar arasında imzalanan antlaşma ile iç savaş sona ermiştir.

4. Taif Antlaşmasından Hariri Suikastine Kadar Geçen Dönem: Bu döneme etkili bir siyasi karakter olarak Hariri hâkimdir. Dolayısıyla bu döneme Hariri dönemi demek de mümkündür. Taif Antlaşması ile siyasal sistemde eşitlenen Hristiyan ve Müslüman mezheplere ayrılan vekil kotaları aşağıdaki gibidir:⁹⁵

Din-Mezhep	Taif Anlaşması Öncesi	Taif Anlaşması Sonrası
Marunî	30	34
Rum Ortodoks	11	14
Rum Katolik	6	8
Ermeni Ortodoks	4	5
Ermeni Katolik	1	1
Evanjelik	1	1
Hristiyan Azınlıklar	1	1
Toplam Hristiyan	54	64
Sünni	20	27
Şii	19	27
Dürzi	6	8
Alevi	0	2
Toplam Müslüman	45	64
Toplam	99	128

⁹⁵ Veysel Ayhan ve Oytun Orhan, “2009 Lübnan Seçimleri: Kazananlar, Kaybedenler ve Türkiye”, ORSAM, Rapor: 4, Temmuz 2009, s. 9.

5. Hariri Sonrası Dönem: Hariri suikastinin ardından Lübnan'daki siyaset iki bloğa ayrılmıştır. Lübnan'da siyasi partiler bu bloklar içerisinde seçime katılmaktadırlar. 2005'te Refik Hariri suikastinden sonra bu olayda Suriye'nin etkisi olduğunu, Suriye'nin o zamana kadar bulundurduğu askeri varlığını Lübnan'dan çıkarması gerektiğini savunanlar 14 Mart Bloğu'nu oluşturdular. Bunlar Suriye karşıtları olarak adlandırılmaktadırlar. Sünniler "El Müstakbel Hareketi" ile 14 Mart Bloğu'nun en büyük partisidir. Diğer grup ise Suriye yanlısı olarak bilinen 8 Mart Bloğu'dur.⁹⁶

Bu evrede, Suriye'nin ülkedeki gücü bitmiş, bununla birlikte ülkede siyasi istikrarsızlık artarak devam etmiştir. Seçimlerden sonra Maruni, Sünni ve Şiiler arasında anlaşma sağlanamadığı için hükümetlerin kurulması bile çok uzun zaman almıştır.

3.3. Nüfus

Lübnan'ın günümüzdeki en önemli sorunlarından biri nüfus sayımının yapılamamasıdır. Fransızların Lübnan'da kurdukları sistem 1932 yılında yapılan nüfus sayımına dayanmaktadır. Fransa bu nüfus oranlarına dayanarak bir yönetim modeli kurmuştur. Bu yönetim modelinde cumhurbaşkanlığı Hristiyan Marunilere tahsis edilmiştir. Başbakanlık, Müslüman Sünnilere ve meclis başkanlığı da Müslüman Şiilere ayrılmıştır. Aradan geçen zamanda Filistinli mültecilerin ülkeye yoğun şekilde gelmesi, ülkedeki Hristiyan nüfusun yurt dışına göç etmesi, Müslüman kesimdeki doğum oranının yüksek olması vb. nedenlerle nüfus oranları değişmiştir. Ülkede nüfus sayımı yapılması talep edildiğinde nüfusu azalan kesimler buna karşı çıkmışlardır. 1932'deki nüfus sayımına dayalı olarak ülkedeki en büyük yetkileri elinde toplayan Maruniler, yeni bir nüfus sayımında Hristiyanların nüfusunun %50'nin altına ineceği, dolayısıyla cumhurbaşkanının Hristiyan Marunilerden alınacağı kaygısını taşımaktadırlar.

Aşağıda 1917 yılı Beyrut vilayeti nüfusuna, 1932 yılında Fransızlar tarafından yapılan tek resmi nüfus sayımına ve günümüzdeki tahmini nüfus oranına yer verilmiştir.

⁹⁶ Ayhan ve Orhan, *agr.*, s. 5.

a. *Beyrut Vilayeti* adlı kitapta nüfus dairelerinden alınan bilgilere göre 1917 yılındaki Beyrut vilayetinin nüfusu şöyledir:

Beyrut kazası: 150.000
Sur: 41.240
Sayda: 54.284
Mercu'yun: 31.115
Akka kazası: 41.290
Hayfa: 30.737
Nasra: 20.792
Taberiye: 13.717
Sefid: 32.237
Nablus kazası: 56.575
Cünye: 41.915
Beni Sa'id: 39.028
Toplam: 563.03.⁹⁷

Yukarıda geçen Akka, Hayfa, Nasra, Taberiye, Sefid ve Nablus bugünkü Lübnan sınırları dışındadır.

Ülkede son nüfus sayımı 1932 yılında yapılmıştır. Ülkenin siyasî sistemi bu nüfus sayımı verileri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Buna göre, %52-%48 Hristiyan/Müslüman oranı göz önünde bulundurularak meclis ve hükümette 6/5 Hristiyanlar lehine bir düzenleme öngörülmüştür. Ne var ki, ilerleyen yıllarda nüfus artış hızlarına bağlı nüfus oranı değişimleri ülkede nüfusu daha hızlı artan kesimin -başta Şiîler olmak üzere Müslümanlar-reform taleplerine, statükodan fayda sağlayıp onu korumaya çalışanların -özellikle Marunî Hristiyanlar- karşı tepkilerine sebep olmuştur. Bu faktör ülkede uzun yıllar süren iç savaşın da en temel sebeplerinden biridir.⁹⁸

Filistin'de çıkan sorunlar nedeniyle çeşitli dönemlerde Filistinli mülteciler Lübnan'a gelmiştir. Artık birer mahalle konumundaki on bir ayrı kampta 200.000 civarında Filistinli Mülteci yaşamaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığının Lübnan'ın künyesi sayfasında Lübnan nüfusu, 6.184.701 olarak verilmektedir. Bu nüfusa CIA World Fact ve ayrıca BMMYK'nin 2016 yılı ocak ayı sonu verilerine göre 1.067.785 Suriyeli mülteci de dâhildir.⁹⁹

⁹⁷ Mehmet Refik Tamîmî ve Mehmet Behçet Bey, *Beyrut Vilayeti*, I Cilt, Vilayet Matbaası, Beyrut, 1333/1917, s. 7.

⁹⁸ *Küresel Aktörlerin Kısacasında Lübnan*, Uluslararası Hak İhlalleri İzleme Merkezi, İstanbul 2013, Rapor 10, s. 8.

⁹⁹ <http://www.mfa.gov.tr/lubnan-kunyesi.tr.mfa> (E.T.: 28.04.2019).

Lübnan, çok hassas dengeler üzerine kurulduğu için din ve mezhep değişikliğinin dengeleri bozacağı, gerilimi artıracığı düşüncesiyle evlilik gibi zorunlu hâller dışında pek müsaade edilmemektedir. Soy kütüğünün kayıtlı olduğu yerin değiştirilmesine de benzer gerekçelerle sıcak bakılmamaktadır. Orhan, bu durumu şöyle izah etmektedir:

Lübnan'daki bir seçim bölgesinde kimlerin oy kullanabileceğini belirleyen temel kıstas soy kütüğüdür. Lübnan seçimlerinde, Osmanlı dönemindeki soy kütükleri günümüzde de dikkate alınmakta ve tüm seçmenler kendi soy kütüklerinin bulunduğu seçim bölgelerinde oy kullanmaktadır. Örneğin, seçmen olan kişinin dedesi Osmanlı döneminde Sayda'da kütüğe kaydedilmişse, seçim günü söz konusu seçmen Sayda'da oyunu kullanmak zorundadır. Aksi durumda seçmen diğer seçim bölgelerinde oy kullanamaz. Soy kütüğüne dayalı oy kullanma, mezheplerin kendi bölgelerindeki siyasal tercihlerini yansıtmaları açısından oldukça önemlidir. Soy kütüklerinin bir bölgeden bir diğer bölgeye taşınması ise İçişleri Bakanlığı'nın iznine tabidir. Ancak, uygulamada kütük taşıma işlemi oldukça zordur.¹⁰⁰

3.4. Eğitim, Kültür ve Medeniyet

Lübnan, kuzeyden güneye doğudan batıya yolların geçiş güzergahında bulunması, farklı medeniyetlere ev sahipliği yapması, farklı etniklerin bir arada yaşaması ve dünyaya açılan birer kapı mahiyetindeki liman kentlerinin bulunması gibi nedenlerle zengin bir kültürel yapıya sahiptir.

Fâtımîler ve Haçlılar'ın ardından Lübnan'ı topraklarına katan Memlûkler, genel siyasetlerine paralel olarak bölgede açtıkları medreseler yoluyla Sünniliğin yeniden yaygınlaşmasında önemli rol oynadılar. Ortaçağ'da Lübnan'ın en önemli şehri olan Trablus'ta Memlûk döneminden günümüze ulaşan medreselerin sayısının fazlalığı da bunu göstermektedir. Nitekim Zehebî gibi âlimler bölgeye gelerek bir süre kalmışlardır. Bu medreselerin bir kısmının vakfiyesinden Şâfiî fıkıhı, Kur'an ve hadis öğretiminin yanı sıra fakir ve yetimlere yardım gibi sosyal fonksiyonlarının olduğu da anlaşılmaktadır. Memlûkler döneminde Sâlih b. Yahyâ tarafından yazılan *Târîhu Beyrût* bölgenin tarihi açısından önemli bir eserdir. Osmanlılar devrinde eğitim özellikle cami ve kiliselerin bitişiğindeki medreselerde yapıldı. XVII. yüzyılda Mârûnîler tarafından açılan bir medresede dinî ilimlerin yanı sıra matematik, coğrafya, dil ve edebiyat da öğretiliyordu. Bu dönemde her mezhebin kendine ait medreseleri olduğu anlaşılmaktadır. XVII. yüzyılda bölgeyi ziyaret eden Evliya Çelebi, Beyrut'ta on yedi medrese ve sekiz sıbyan mektebinin bulunduğunu ifade eder.¹⁰¹

Lübnan'da yaşayan Hristiyanların en büyük grubu Marunilerdir. Fransa, Marunileri her fırsatta desteklemiş ve yönlendirmiştir. Bu desteği ve yönlendirmeyi daha çok eğitim kurumları ile yapmıştır. Fransa, 1728'de Ayntura'da ilk kolejini açmıştır. 1881'de Beyrut'ta Saint Joseph Üniversitesini kurmuştur.¹⁰² Fransa, çığ gibi büyüyen eğitim kurumlarıyla Lübnan'ın gençliğini ve geleceğini şekillendirmiştir. Bu süreçte Fransızca Lübnan'da

¹⁰⁰ Ayhan ve Orhan, *agr.*, s. 8.

¹⁰¹ Cengiz Tomar, "Lübnan, Kültür ve Medeniyet", TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDV, s. 247.

¹⁰² Mehmet Çelik, "Lübnan'da Milliyetçiliğin Fikri Temelleri ve Oluşum", *International Journal Of Social Science*, Sayı 35, Temmuz 2015, s. 444.

konusulan dillerden biri yapılmıştır. 1728'den beri Fransızca, eğitim dili olarak kullanılmaktadır. Fransızca, Fransız mandası döneminde idari ve yargıda da resmî dil olmuştur.¹⁰³

Fransızlar gibi Amerikalılar ve İngilizler de Lübnan'da eğitim kurumları açarak etkinlik sağlamayı hedeflemişlerdir. Amerikalı ve İngilizler tarafından 1824 yılında Beyrut'ta ilk misyoner okulu açılmış, sonraki yıllarda İngilizler açtıkları okullar vasıtasıyla misyonerlikte Fransızları geçmişlerdir. Bu misyoner okullarının bölgedeki hedefi Osmanlı Devleti'ne karşı muhalifler yetiştirmek ve var olan muhalifleri desteklemektir. Lübnan'da Müslüman ve Hristiyanların birleşerek Osmanlıya karşı Arap milliyetçiliğini ön plana çıkardıkları bu fikrin temelini de misyoner okullarda atıldığı tarihi kaynaklarda belirtilmektedir.¹⁰⁴

XIX. yüzyılda kurulmaya başlanan üniversitelerin yapısı Lübnan'ın kozmopolit durumunu yansıtır. Amerikalı Protestan misyonerler 1866'da Beyrut Amerikan Üniversitesi'ni kurarken Fransız Cizvitler Saint Joseph Üniversitesi'ni 1875'te eğitime açtılar. Bunu müslümanların kurduğu modern tarzdaki eğitim müesseseleri takip etti. Bunlardan ilki, Ahmed Abbas el-Ezheri'nin 1897'de Beyrut'ta açtığı el-Medresetü'l-İslâmiyye'dir. Fâris en-Nimr'in 1882'de kurduğu el-Mecmau'l-ilmiyyü's-Şarkî Lübnan'daki ilk akademidir. Günümüzde İngilizce eğitim veren Beyrut Amerikan Üniversitesi ve eğitim dili Fransızca olan Saint Joseph'in yanı sıra 1951 yılında Beyrut'ta devlet üniversitesi olarak kurulan Lübnan Üniversitesi ile 1960'ta Mısır'ın desteğiyle kurulan Beyrut Arap Üniversitesi Arapça eğitim yapmaktadır. 1987'de Mârûniler'in tesis ettiği Notre Dame Üniversitesi, 1988'de Ortodoks Hristiyanların açtığı Balamand Üniversitesi, 1994'te eğitime başlayan Lübnan Amerikan Üniversitesi faaliyetlerine devam etmektedir. Beyrut Amerikan Üniversitesi Kütüphanesi ile Saint Joseph Üniversitesi Kütüphanesi'nin Şark Çalışmaları Bölümü oldukça zengindir.¹⁰⁵

Fransa'nın manda yönetimi döneminde Fransızca'yı resmî dil olarak kullanma uygulaması 1943 yılında Ulusal Pakt tarafından değiştirilmiş, tek resmî dil Arapça olmuştur. Günümüzde Hristiyan kesim Arapça'yla birlikte Fransızca'yı kullanmaya devam etmektedir. Sünni kesim ise Arapça ve İngilizceden sonra üçüncü dil olarak bazı kırsal kesimlerde ise Arapçadan sonra ikinci dil olarak Fransızca'yı kullanmaktadır.

Beyrut, Arap dünyasında kültür, sanat ve eğlencenin başkenti gibidir. Öteden beri Lübnan'da çok fazla kitap yayınlanmaktadır. Bunun nedenlerinden biri Beyrut'un dış dünyaya açık bir liman kenti olmasıdır. Hayriye Bayazıdoğlu tarafından hazırlanan *Salnamelere Göre Beyrut*

¹⁰³ Kubilay Çakır, "Lübnan Siyasal Sisteminin Açık ve Kapalı Medeniyet Yaklaşımları", İbn Haldun Üniversitesi SBE, İstanbul 2017 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 54.

¹⁰⁴ Ömer Osman Umar, *Türkiye- Suriye İlişkileri (1918-1840)*, Fırat Üniversitesi Tarih Şubesi Yayınları No: 3, Elazığ 2003, s. 6.

¹⁰⁵ Tomar, *aga.*, s. 246-248.

adlı çalışmada 1908 yılı itibariyle Beyrut'ta yirmi matbaa bulunmaktadır. Bu matbaaların üç farklı dilde basım yaptıkları dikkatlerden kaçmamaktadır. Lübnan'ın kültür hayatının zenginliğini gösteren bu matbaalar aşağıda sıralanmıştır:

Matbaanın İsmi, İmtiyaz sahibi, Dili

“Vilayet Matbaası, Resmî, Türkçe ve Arapça

Semerat El-Fünun, Abdülkadir Kebani Efendi, Türkçe ve Arapça

Beyrut, Emin Dena Efendi, Arapça

El-Maarif, Abdulbasit Enis Efendi, Arapça

El-Katoliğe, Yusuf Kerben, Türkçe, Arapça ve Fransızca

El-Edebiye, Halil Sarkis Efendi, Türkçe, Arapça ve Fransızca

El-Emir Kaniye, Havace Simoil Ceseb, Fransızca

El-Fevait, Halil Bedvi Efendi, Fransızca ve Arapça

El-Umumiye, Petros Bedvi Efendi, Türkçe ve Fransızca

El-İlmiye, Yusuf İbrahim Sadir Efendi, Arapça ve Fransızca

El-Hamdiye, İlyas Abid Cedun Efendi, Arapça ve Fransızca

El-Adap, Emin Havri Efendi, Arapça ve Fransızca

El-Kilye, İbrahim Teramasi Efendi, Arapça ve Fransızca

El- Misbah, Can Nikos Bey, Arapça ve Fransızca

El-Anisiye, Selim Ansi Efendi, Arapça ve Fransızca

El-Ticare, Corci Efendi, Arapça ve Fransızca

El-Fünun, Şerkan El-Dahdah Efendi, Arapça ve Fransızca

El-Sebat, İskender El-Nuri Efendi¹⁰⁶

El-Nefais, Enis El-Nuri Efendi

El-İçtiyad, Yusuf İzam Sabet Efendi.”¹⁰⁷

Bu matbaalarda ciddi oranlarda basım yapıyordu. Matbaa bilgisinin alındığı kaynakta aynı dönem çok sayıda gazete yayınlandığı bilgisi de mevcuttur. Bu alt yapı günümüze kadar

¹⁰⁶ Son üç matbaanın dili hakkında kaynakta bilgi bulunmamaktadır.

¹⁰⁷ Hayriye Bayazıdoğlu, Salnamelere Göre Beyrut (H. 1310/ M. 1893- H.1326 / M. 1908), Gazi Üniversitesi SBE (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2010, s. 231. (Naklen: Salname H. 1326 (M 1908), s. 103).

Beyrut’u basım yayın merkezi yapmıştır. Belli dönemlerde tüm Arap dünyasında basılan eserlerin en az yarısının Lübnan’da basıldığı iddia edilmektedir. Aynı zamanda şehirde çok büyük kitap fuarları düzenlenmektedir.

Özellikle Refik Hariri döneminde bankacılık alanında Lübnan çok gelişmiş fakat Refik Hariri sonrası siyasi istikrarsızlık ülkedeki bankacılık sektörüne darbe vurmuştur.

Çok etnikli, çok mezhepli ve çok kültürlü Lübnan, misyonerler tarafından her kademede ve çokça açılan eğitim kurumlarının da etkisiyle Arap dünyası içerisinde ön plana çıkmaktadır.

BÖLÜM 4

LÜBNAN'DAKİ GİRİT MUHACİRLERİ VE ONLARIN TÜRKÇE/KARMA SOYADLARI

4.1. Lübnan'daki Girit Muhacirleri

Girit, yüz yıla yakın bir süre çatışma ve gerilimlerin yaşandığı, sonunda üzerinde yaşayan tüm Müslümanların hicret ettirildiği bir adadır. Kıbrıs'tan sonra Doğu Akdeniz'deki en büyük ada özelliğini taşıyan Girit'in önemini Hülagu, şöyle dile getirmektedir: “Akdeniz ile Adalar Denizi'nin hayatî önemdeki ayrım noktası üzerinde bulunması dolayısıyla Cebelitarık, Beyrut, Malta ve Kıbrıs'tan sonra stratejik ve siyasî açıdan büyük bir öneme sahip olmuştur.”¹⁰⁸

Girit, çeyrek asır süren savaş sonunda imzalanan 18 maddelik antlaşma ile 1669 tarihinde Osmanlı Devleti'nin toprağı olmuştur.¹⁰⁹ Osmanlı Devleti bu süreçte Venedikliler, Katolik Arnavutlar, Fransızlar, Malta Şövalyeleri, İspanya ve Papalık kuvvetleriyle savaşmak zorunda kalmıştır.¹¹⁰

Osmanlı hâkimiyetine geçtikten sonra Girit'te yeni bir düzen kurulmuş ama sorunlar bitmemiştir. Çeşitli isyanlar olmuş ve sık sık da vali değişmiştir. Bu süreçte kırılma noktası ise Yunanistan'ın bağımsızlığı olmuştur: “1828-1829 Savaşı sonunda imzalanan Edirne Antlaşması ile Yunanistan'ın bağımsızlığı sağlanırken, 1830 Londra Antlaşması ile sınırları çizilmiştir. Rumların yaşadığı birçok bölge ile birlikte Girit de bu sınırlar dışında kalmıştır.”¹¹¹ Girit'teki gayrimüslimler, Yunanistan'ın bağımsızlığından sonra Osmanlı

¹⁰⁸ M. Metin Hülagü, “1897 Türk-Yunan Harbine Kadar Osmanlı İdaresinde Girit”, *CIÊPO XIV. Sempozyumu Bildirileri, 18-22 Eylül 2000 Çeşme*, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 2004, s. 1.

¹⁰⁹ A. Nühket Adıyeke ve Nuri Adıyeke, “Türk Denizcilik Tarihi Açısından Girit Savaşı ve Önemi”, *Askeri Tarih Araştırmalar Dergisi*, Sayı 9, Genelkurmay ATAŞE Başkanlığı Yayını, Şubat 2007, s. 1.

¹¹⁰ Murat Sertoğlu, “Osmanlı Devleti'nin Kazandığı Son Harp Türk-Yunan Savaşı 1897 (1313) I-II”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, Sayı 10, Ekim 1987, İstanbul, s. 31.

¹¹¹ A. Nühket Adıyeke ve Nuri Adıyeke, *Kıbrıs Sorununun Anlaşılmasında Tarihsel Bir Örnek Olarak Girit'in Yunanistan'a Katılması*, Stratejik Araştırmalar ve Etüdler Millî Komitesi, Ankara 2002, s. 4.

Devleti’nden ayrılarak Yunanistan’a katılmak emeliyle çalışmalarını hızlandırmışlardır. Bu çalışmalar Müslüman toplum ile çatışmalara zemin hazırlamıştır.

1866’da Girit Genel Meclisi isteklerinin kabul edilmemesini bahane ederek Girit adasındaki Osmanlı hâkimiyetinin kaldırıldığını ve adanın Yunanistan’a ilhak ettiğini duyurmuştur. Bunun üzerine Girit’ten Osmanlı coğrafyasına göçler artmaya başlamıştır. Müslüman ailelerin yanında bu tarihte birkaç yüz Hristiyan aile de İzmir’e yerleşmiştir.¹¹²

Bir süre sonra Girit meselesine Avrupalı devletler de müdahil olmuştur:

Girit’te muhtariyetin ilan edilmesinden sonra 1898 yılında Osmanlı Devleti’nin artık ada ile olan bağlantısını fiilen kesmek isteyen süreç gelişmeye başladı. Epitropi Cemiyeti eylemlerini daha rahat bir şekilde sürdürüp Yunanistan’a ilhakı kolaylaştırmak için Girit’te büyük devletlerin icra komitesinden Osmanlı askerlerinin adadan çekilmesini istedi. Avrupa devletlerinin bahanesiyle de yaşanmakta olan karışıklıkların sebebinin adadaki Osmanlı askerleri olduğunu¹¹³ iddia ettiler.

Osmanlı Devleti açısından Girit’in kaybı Rumlar açısından ise sorunun çözümü 1913 yılında imzalanan Londra Antlaşması’yla gerçekleşmiştir:

Londra Konferansı’nın başında Türk Heyeti, Girit’ten ve adalardan vazgeçilmeyeceğini bildirirse de Konferans sonunda Türk Heyeti Başkanı Reşit Paşa başka hiçbir Ege Adası’nın talep edilmeyeceğine dair garanti verilmesi hâlinde, Osmanlı Devleti’nin Girit üzerindeki haklarının Büyük Devletlere bırakabileceğini açıkladı. 30 Mayıs 1913 tarihinde imzalanan Londra Antlaşması’nın 4. maddesinde, ‘Sultan’ın Girit üzerindeki haklarını bağlaşıklara bıraktığı’ belirtildi. Böylece Büyük Devletlere bırakılan Girit’in, kısa bir süre sonra, 14 Aralık 1913 tarihinde Yunan kralı tarafından Yunanistan’a katıldığı ilan edildi.¹¹⁴

1913 yılından nüfus mübadelesinin yapıldığı 1923 yılına kadar Girit’te kalan Türkler, azınlık statüsündeydiler. Bir müftü etrafında oluşan yapı “Kandiye Cemaat-ı İslamiye İdaresi” olarak bilinmektedir. Bu cemaat azınlık statüsündeki bu topluluğun dini işlerini, eğitim işlerini, ticaret ve tercüme işlerini, fakirlerin, yetimlerin bakımı vb. işleri yürütmüştür.¹¹⁵ 1913-1923 yılları arasında Cemaat-i İslamiye’ye ait 27 defteri inceleyen Kara, şöyle demektedir: “Sonuç olarak, Kandiye Müslüman cemaati ve cemaatin tüm kayıtları mübadele

¹¹² Serap Toprak, “Megali İdea’ya Bir Örnek: Girit”, *Akademik Orta Doğu*, Cilt 7, Sayı 1, 2012, s. 151.

¹¹³ Ayşe Nükhet Adıyeke, *Osmanlı İmparatorluğu ve Girit Bunalımı (1896-1908)*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2000, s. 204-205.

¹¹⁴ Ayşe Nükhet Adıyeke, *Osmanlı İmparatorluğu ve Girit Bunalımı (1896-1908)*, s. 296.

¹¹⁵ Melek Kara, *Girit Kandiye’de Müslüman Cemaati*, Kitap Yayınevi, İstanbul 2008, s. 50.

süreci ile yeni vatanlarına, Türkiye'ye taşınmıştır. Ana dilleri Rumca olan bu topluluğun kayıtlarının tamamı Osmanlıcadır.”¹¹⁶

Girit'ten göçler yaklaşık 120 yıl sürmüş ve bu süreçte 90.000'den fazla Girit Müslüman'ı göç ettirilmiştir. Çengel, göç dönemlerini şu şekilde anlatmaktadır:

İlk aşama 1830'da Yunanistan'ın devlet olması ile 1897'ye kadar olan dönem. 67 senelik bu devirde Girit'ten göçler olmuş fakat fazla yoğun yaşanmamıştır. İkinci dönem 1897 ile 1900'lü yılların başlarıdır. Girit'ten en yoğun toplu göç bu dönemde yaşanmıştır... Üçüncü dönem 1924-1926 mübadele anlaşması ile yine toplu bir göç olayı yaşanmıştır. 1930-1950 arası adada az sayıda kalan (bir kısmı yabancı ülke pasaportlu bir kısmı mübadeleye dâhil olmayan) son Türk unsurların Girit'ten ayrılması ile yaşanmıştır.¹¹⁷

Girit'ten başlayan göç dalgasının ilk durağı İzmir olmuştur. Göçmenler İzmir'den çeşitli nedenlerle farklı vilayetlere sevk edilmiştir. 1898 yılındaki ilk sevk nüfusu 21.795 kişidir. Bu kafiyeledeki nüfus dağılımı ve bu nüfusun sevk edildiği yerler aşağıdaki gibidir:¹¹⁸

İskân Bölgesi	Göçmen sayısı
Adana	3.000
Konya	3.000
Ankara	4.000
Suriye	1.000
Beyrut	1.000
Bingazi	5.000
Halep	2.000
Karahisar-ı Sahip	1.000
Aydın vilayetinde kalacak olanlar	1.795
Toplam	21.795

¹¹⁶ Kara, *age.*, s. 50.

¹¹⁷ Yunus Çengel, “Türkiye'deki Giritlilerin Düünden Bugüne Toplumsal ve Kültürel Birikimi”, *Osmanlı İdaresinde Girit ve Girit Müslümanları*, Ulinnoha Derneği Yayınları, 1436/2014, s. 110.

¹¹⁸ Ayşe Nükhet Adıyeke, “Girit Göçmenlerinin Terk Ettikleri, Malları ve Mülkiyet Hakları”, *Osmanlı İdaresinde Girit ve Girit Müslümanları*, Ulinnoha Derneği Yayınları, 1436/2014, s. 99. (Alıntı: BOA, A.MKT. MHM 505/1, 22 Mayıs 1315).

İzmir’de göçmen sayısı artınca 11.180 kişilik yeni göçmen sevki değişik vilayetlere şu şekilde yapılmıştır:¹¹⁹

İskân Bölgesi	Göçmen sayısı
Bingazi Sancağı	1.090
Halep Vilayeti	2.000
Suriye Vilayeti (Şam)	3.000
Beyrut Vilayeti	1.000
Aydın-Ankara vilayetleri ve Karahisar Sancağı	4.180
Toplam	11.180

Bu listede Beyrut vilayeti olarak geçmektedir fakat Beyrut merkezine yerleştirilen Girit muhaciri yoktur. Onlar, Beyrut’a bağlı Trablusşam’a erleştirilmiştir. Bunların Trablusşam ve çevresindeki iskanlarını Adıyeke şöyle açıklamaktadır: “Ziraatla uğraşanlar Tartus kazasına bağlı Arab El Cehiş ve Gamka’da, zanaat ve ticaretle uğraşanlar Trablusşam içinde Bab-Tabbaneh’te herhangi bir uğraşı olmayanlar ise yeni iskana açılan Hamidiye köyü’ne yerleştirilmişlerdir.”¹²⁰ Hamidiye yerleşim birimi günümüz itibariyle Lübnan’ın 35 kilometre kuzeyinde Suriye sınırları içerisinde kalmaktadır.

Yukarıdaki listede yer alan Beyrut ve Bingazi’ye gönderilenler Anadolu’dan uzaklaştırılmışlar, başka bir deyişle cezalandırılmışlardır. Bunun nedeni Kandiye Olayları’na karıştıkları iddiasıdır. Bu iddia ile batılı ülkeler tarafından olayların sorumlusu şeklinde görülüp cezalandırılmaları önlenmiştir. Uzak bölgelere gönderilmesi bu nedenle bir tedbirdir.¹²¹

Günümüzde Trablusşam’ın hemen her sokağında bir Giritli evi bulmak mümkündür. Bununla birlikte daha çok El Nuri ve Bab El Ramil (Kumkapı) mahallelerinde yaşamaktadırlar. Bugün ilk yerleştikleri mahalle olan Bab-Tabbaneh’te ise Giritliler

¹¹⁹ Ayşe Nükhet Adıyeke, *Girit Göçmenlerinin Terk Ettikleri, Malları ve Mülkiyet Hakları*, s. 100.

¹²⁰ Ayşe Nükhet Adıyeke, *Girit Göçmenlerinin Terk Ettikleri, Malları ve Mülkiyet Hakları*, s. 102.

¹²¹ Ayşe Nükhet Adıyeke, *Girit Göçmenlerinin Terk Ettikleri, Malları ve Mülkiyet Hakları*, s. 101.

yaşamamaktadır.¹²² Bab-Tabbaneh Mahallesi Lübnan iç savaşı yıllarında güvenlik sorunları yüzünden Girit göçmenleri tarafından terk edilmiştir.

Sepetcioğlu, Osmanlının son dönemlerinde Anadolu'ya göçen ve ana dili Türkçe olmayan dört büyük gruptan bahsetmektedir. Bunlardan birinin de Girit adasından gelen ve Rumca konuşan Giritliler olduğunu ifade etmektedir.¹²³ Bu sorun sonraki yıllarda göçmenlerin Türkçe öğrenmesi ile aşılmıştır.

Aypak, Türk romanında Girit göçmenlerinin dillerinin yansımaları araştırdığı eserinde konuyla ilgili şu bilgileri vermektedir:

Giritlilerin Girit'te Türkçe bilmedikleri ya da çok az ve aksanlı bir Türkçe konuştukları romanlardan alınan kesitlerde belirtilmiş olup *Yunanca*, *Rumca*, *Girit Rumcası*, *Giritlice*, ve yaygın olarak *Giritçe* adı verilen Çağdaş Yunanca (Elenika)'dan farklı Yunanca bir şive ya da ağız da denilebilecek bir dili konuştukları saptanmıştır. Romanlarda Giritçe konuşmaları tarihsel süreçte farklı topluluklardan gelmelerine ya da Girit'in fethinden sonra adaya yerleştirilen Türklerin Yunanlarla yaptıkları evlilikler sonucu zamanla dillerini unutmasına bağlanmış olup bu konuda net bir çıkarım yapılmamıştır.¹²⁴

Günümüzde Trablusşam'da yaşayan Girit Türklerinin çok az birkısmı Türkçe konuşmaktadır. Acaba Trablusşam'a ilk geldiklerinde Türkçe konuşuyorlar mıydı? Diğer bir deyişle Girit'te Türkçe konuşuluyor muydu? “Adada Ortodoks-Rum olsun Müslüman-Türk olsun herkes Rumca konuşuyordu. Yöneticilerin ve devlet görevlilerinin dışında Türkçe bilen pek azdı.”¹²⁵ Bu konuda Girit'e has bir uygulama vardır: 1878'de Osmanlı-Rus savaşını fırsat bilerek ayaklanmak isteyen Rumlar siyasal, toplumsal ve ekonomik açıdan

¹²² Ali İbrahim Bekraki, *Lübnan'daki Müslüman Giritliler... Nereden Nereye*, Osmanlı İdaresinde Girit ve Girit Müslümanları, Ulinnoha Derneği Yayınları, 1436/2014, s. 122.

¹²³ Tuncay Ercan Sepetcioğlu, “Türkiye’de Ana Dili Türkçe Olmayan Göçmen Topluluklara Yaklaşımlara Dair Bir Örnek: Girit Göçmenleri”, *ÇTTAD*, IX/20-21, Bahar-Güz 2010, s. 83.

¹²⁴ Ayhan Aypak, “Giritli Mübadillerin İki Dillilik Hadisesinin Türk Romanı Üzerindeki Sosyokültürel Etkileri”, *Uluslararası Osmanlı Devleti’nde ve Türkiye Cumhuriyeti’nde Göç ve Kültürel Etkileşim Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 2-3 Nisan 2018 İstanbul, 345.

¹²⁵ Nuri Adıyeke, “Girit’te Osmanlı Yönetiminin Kurulması, Gündelik Yaşam, Toplumsal İlişkiler ve Kimlik Şekillenmesi”, *Osmanlı İdaresinde Girit ve Girit Müslümanları*, Ulinnoha Derneği Yayınları, 1436/2014, s. 28.

geniş ayrıcalıklar elde etmiştir. Bir uluslararası protokol olan Halepe Sözleşmesi'ne göre sadece Girit'e özgü olarak Türkçenin yanı sıra Rumca da resmî dil olarak tanınmıştır.¹²⁶

Girit göçmenleri bugün Türkiye, Suriye, Lübnan, Libya, Mısır ve Adalar sınırları içerisinde dağınık bir şekilde yaşamaktadırlar. Yaşadıkları ülkelere göre dilleri ve kültürleri de değişmiştir. Bununla birlikte Girit Türklerinin yeni nesli büyüklerinden miras aldığı Girit'in bir parçası olma duygusunu sürdürmektedir.

Sepetcioğlu, Giritli Müslümanların bir diaspora olup olmadığını incelediği yazısının sonuç bölümünde Giritli Müslüman diasporası olduğunu fakat bu diasporanın siyasal ve kültürel açıdan birbirlerinden hayli kopuk olduğunu dile getirmektedir. Yazının devamında bu kopuklukların nedenleri sıralanmıştır.¹²⁷

Bugün Trablus'taki Girit göçmeni Türkler kendilerine has bazı özellikleriyle bir topluluk olmuşlardır. Bu topluluğun soyadları incelenmeye değer ilginç kılan en önemli özellik +aki ekinin soyadı eki olarak varlığını sürdürmesidir.

Sahadan Gözlemler: Lübnan'daki Girit göçmenleri Türkiye'ye anavatan gözüyle bakmaktadırlar. Türkiye'ye ile iletişim hâlinde olan ve Türkiye'de okuyanlar dışında pek Türkçe bilen yoktur. Bu nedenle Türk kültüründen yeteri kadar beslenemedikleri de bir gerçektir. Bununla birlikte Türkçe öğrenmeye heveslidirler. Kendilerinin de talepleriyle yakın zamanda Trablusşam'da açılan Yunus Emre Kültür Merezisi ile Türkçe konuşan Girit muhacirlerinin sayısında artış olacağı düşünülmektedir.

4.2. Anlam, Köken ve Yapı Bakımından Lübnan'daki Girit Muhacirlerinin Soyadları

Nüfusu 10.000 civarında olan ve çoğunluğu Trablusşam'da yaşayan Girit muhacirlerinin soyadları aşağıda ele alınmıştır. Ulinnoha Derneği Başkanı Sayın Dr. Ali İbrahim Bekraki'den alınan bilgilere göre Lübnan'da 63 Girit muhaciri aile ve 63 farklı soyadı

¹²⁶ Nuri Adıyeke, "Girit'te Osmanlı Yönetiminin Kurulması, Gündelik yaşam, Toplumsal İlişkiler ve Kimlik Şekillenmesi", s. 30.

¹²⁷ Tuncay Ercan Sepetcioğlu, "Giritli Müslüman Diasporası ve Bir Etnik Kimlik Meselesi", *Osmanlı İdaresinde Girit ve Girit Müslümanları*, Ulinnoha Derneği Yayınları, 1436/2014, s. 87.

bulunmaktadır. Bu soyadları içerisinde tamamen ya da kısmen Türkçe olanlar inceleme yöntemimize göre aşağıdaki şekilde ele alınmıştır:

Sıra	Soyadları	Anlamı	Kökeni	Yapısı
1	Abidinbaba عابدين بابا	Abidin (KAS): İbadet eden, tapan kullar. Baba (GTS): 1. Çocuğu olan erkek, peder... 7. Tarikatların bazısında tekke büyüğü. ¹²⁸	Ar.+T.	Abidin(i)+ baba(yi) birleşik
2	Başazaki/Paşazaki باشازاكي	<i>Paşazaki: Paşa oğlu.</i>	T.+ Rum.	paşa< baş+ağa KBS paşa(bi)+ z(ys)+ aki(iiye)> birleşik
3	Benekliş بنكليش	Benekli (BTS): Ufak lekeleri bulunan. <i>Benekliş: Benkleri olan</i>	T.	*beneklice> beneklic> benekliş ben(ik)+ ek(iiye)+ li(iiye)+ ce(iiye) türemiş
4	Demir دمير	Demir (KAS): 1. Koyu renkli, kolay işlenen, dayanıklı, kullanılış yerleri çok maden. 2.	T.	témur>demir(ig) KBS basit

¹²⁸ Girit Müslümanlarının yaklaşık %20'sinin Bektaşî olduğu söylenmektedir.

		Güçlü, kuvvetli, sert kimse.		
5	Demirağa دمیر آغا	Demir (KAS): 1. Koyu renkli, kolay işlenen, dayanıklı, kullanış yerleri çok maden. 2. Güçlü, kuvvetli, sert kimse. Ağa (KAS):1. Kırılık kesimde geniş toprakları olan, sözü geçen, varlıklı kimse. 2. Halk arasında sayılan ve sözü geçen erkeklere verilen san. 3. Ağabey, büyük kardeş...	T.	demir(4)+ ağa(ig)<Mo. ākā ¹²⁹ birleşik
6	Kabalaki قبلاكي Kabadaki Kavalaki	Kaval (GTS): Genellikle kamıştan yapılan, daha çok çobanların çaldığı, yumuşak sesli, üflemlili bir çalgı.	T.+Rum.	kavalaki> kabalaki (v>b) kav(fk)- (a)l(fiye)+ KBS aki(iiye) türemiş
7	Kardovaki Kardufaki Kardoufaki کردوفاكي	<i>Kardovaki, Kardufaki, Kardoufaki. Bu üç kelime de Kürtoğlu anlamındadır. +aki</i>	*T.+Rum. Kürt kelimesinin kökeniyle	Kürt(yi)+ +o(ye) >Kardo/ Kardu

¹²⁹ Andreas Tietze, *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Etimolojik Lugatı*, Simurg Yayınları, İstanbul-Wien 2002, s. 109.

		<i>ekinden önceki kısım Kürt kelimesinin Rumcadaki şeklidir.</i>	ilgili farklı görüşler var.	Kardo(ik)+ v(ys) + aki(iiye) türemiş
8	Kiridli/Giritli کردلی	<i>Kiridli: Giritli demektir. Arapçada “g” sesi olmayınca bu şekilde kaydedilmiştir.</i>	(?)+T.	Girit>Kirid Girit(i)+ li(iiye) türemiş
9	Kiridli/Giritli کریدلی	<i>Kiridli: Giritli demektir. Arapçada “g” sesi olmayınca bu şekilde kaydedilmiştir.</i>	(?)+T.	Girit(8)+ li(iiye) türemiş
10	Kokolaki (Kokulaki) کوکولاکي	1. Kokol (TTAS): Dik, dikbaşı (kimse). <i>Dik başlı oğlu, serkeş oğlu.</i> 2. Kokulaki: <i>Koku(lu)oğlu</i>	T.+Rum.	1. <*kokol+ aki(ye) türemiş 2. kokulaki kok(fk)+ u(fıye)+ l(a)(ifye)+ aki(iiye) türemiş
11	Kufaki کوفاکي	Kufa (TTAS): Yemiş sepeti, küçük sepet. Kufa (TTAS): Sağır <i>Kufa+aki: Sağır oğlu.</i>	T.+Rum.	kufa+aki >kufaki kufa(ig)+ aki(iiye) türemiş
12	Sızmazaki سیزمزاکي Tsızmazaki Sızmazaki	<i>Sızmazaki: Çizme(ci) oğlu.</i>	T.+Rum.	çizme>çizma> tsizma>sızma çiz(fk)- me(ifye)+ z(ys)+

				aki(iiye) türemiş
13	Sub(a)caki Soubjaki/Subjaki سوبجاکي	<i>Subcaki: Subaşıoğlu.</i>	T.+Rum.	su+başı+aki> su+baş+aki> su+bac+aki> su(ik)+ baş(ik)+ ı(çe)+ aki(iiye) birleşik
14	Sulazaki سولازاکي	<i>Sulazaki: Sulayanoğlu.</i>	T.+Ru.	su(13)+ la(ifye)- z(ys)- aki(iiye) türemiş

4.3. Değerlendirme

1. İncelenen soyadlarının genel görünüşü şöyledir:

İncelenen Nüfus	10.000 civarında
Tamamen ya da kısmen Türkçe olan soyadı sayısı	14 (3+11)
Basit yapıdaki soyadları	1
Türemiş yapıdaki soyadları	10
Birleşik yapıdaki soyadları	3
Soyadlarında en fazla kullanılan beş ek	+aki (8), +II (2).
Soyadlarında en fazla kullanılan beş kelime	Girid (2), demir (2).

2. Demir ve Demirağa tümüyle Türkçe olan iki soyadıdır. Girit'te +aki ekinin soyadı eki olarak kullanılması tümüyle Türkçe soyadlarının oranını azaltmıştır.

3. Lübnan'daki Girit muhacirleri tarafından kullanılan ve kökeni Türkçe olmayan 45 soyadı Girit muhacirlerinin soyadı eğilimi hakkında fikir vermesi bakımından aşağıya alınmıştır: Arif, Bedevaki, Bahraki, Baklac, Baklaki, Basalaki, Bedevi, Badavaki, Bekraki, Bilalaki, Cafer, Cuma, El Ömer, El Şeyh, Fafulaki, Fifaki, Fındıkatşi, Hakkı, Halasaki, Hüseyin, Kabzaki, Kaflac, Kasabaki, Kasab, Kemzul, Giridî, Geylanaki, Makralaki, Manasaki, Mazlum, Muhammed, Muhacir, Murad, Muradaki, Musa, Melissourghaki, Milaki, Narfalaki, Osman, Ralaki, Sakalaki, Sakrandac, Şerif, Şeyhaki, Zifaki. Bu soyadları zaman zaman iki, üç şekilde yazılıp okunabilmektedir. Örneğin: بدواكي şeklinde yazılan kelime Badavaki şeklinin yanında Badawaki ve Bedvaki şeklinde de kullanılmaktadır. Bu varyantlaşmalar sayıldığında soyadlarının sayısı da artmaktadır.

4. Araştırmacılar Girit Müslümanlarının içerisinde Türklerin yanında Grek, Arap, Kürt ve Arnavut varlığından bahsetmektedirler. Bu çeşitlilik ister istemez soyadlarına da yansımıştır. Çünkü soyadı o dönem daha çok kökeni ifade etmektedir. Soyadlarında yabancı kökenli kelimelerin çok olmasının sebeplerinden biri de budur.

5. Yukarıda listede yer alan soyadlarından bir kısmının anlamını sözlüklerde bulmak mümkün değildir. Eskimiş ve defalarca ses değişikliklerine uğramış ve birkaç tane varyantı oluşmuş bu soyadlarının anlamı ancak o toplum içerisinde yaşayan ve bu soyadlarının geçirdiği macerayı bilen birinden öğrenilebilirdi. Bu hususta en ehil kişi Ulinnoha Derneği Başkanı Dr. Ali Bekraki'dir. Ali Bekraki Lübnan'daki Girit muhacirlerinin 63 aile olduğunu ve bir o kadar da soyadı kullanıldığını söylemektedir. Bununla birlikte kendisi 59 tane soyadı sayabilmiştir. Diğer dört soyadı tespit edilememiştir.

6. Lübnan'daki Girit muhacirlerinin soyadlarındaki azalmanın sebeplerinden biri de Lübnan'da Osmanlı döneminden başlayan batıya göçtür. Bu göç Trablus'taki Girit Türklerini de etkilemiştir. Bazı aileler Trablusşam'dan tüm fertleriyle farklı ülkelere göç etmişler ve o soyadını taşıyan hiç kimse kalmamıştır.

7. Bir soyadının kaybolmasını da Dr. Ali Bekraki şöyle anlatmaktadır: Girit'ten o soyadı taşıyan tek kişi gelmiştir. O Trablusşam'ta hiç evlenmemiş dolayısıyla soyadı da kendinin vefatından sonra devam edememiştir. Tüm bu nedenlerle muhacirlerin geldikleri ilk yıllardaki soyadlarında azalma olmuştur.

8. Girit muhacirleri Lübnan’a geldikleri daha ilk günlerde kayıt altına alınmışlardır. Kayıt esnasında nüfus memurları ve muhtarlar işin içinden çıkamadıkları/ anlaşılmadıkları durumlarda aileyi kendilerinin uydurdukları “Giritli” ve “Muhacir” soyadlarından biri ile kaydetmişlerdir. Buradan hareketle bu iki soyadıyla kayıtlı Lübnan’daki Girit muhacirlerinin Girit’teki soyadları farklıdır. Sonraki süreçte bu soyadını taşıyanlardan bazıları soyadlarını değiştirmişlerdir.

9. Ulinnoha Derneği Başkanı Ali Bekraki’ye göre: Bir kısım ailelerin bir anlamda kimliklerini gizlemek ve bulundukları topluma uyum sağlamak için soyadlarını değiştirdikleri bilinmektedir. Bunlar +aki ekini atarak Arapça bir soyadı almışlardır. Soyadlarındaki ekin atılmasıyla ilgili farklı rivayetlere de rastlanmaktadır: Bugün Kasab olarak kullanılan soyadı aslında Kasabaki’ymiş. Fransızlar 1932 yılında nüfus sayımı yapıp idareyi o nüfusa göre belirleyeceklerini duyurmuşlardır. Aile, kendi soyadlarından Müslüman oldukları anlaşılmaz kaygısıyla soyadlarını değiştirmiştir. Ayrıca gelenlerin çoğu eski soyadıyla değil de genel özellikleri olan “Muhacir” ve Giritli” soyadıyla kaydedilmişlerdir.

10. Soyadlarının değiştirilmesinin nedenlerinden biri de Girit’teki soyadlarının Arap harfleriyle yazılması sürecinde yanlış yazılması ya da telaffuzunda uygunsuz çağrışımlar bulunmasıdır. Bekraki, kendi soyadıyla ilgili olarak da bu konuyu dile getirmekte ve Bekraki soyadının “Bakaraki” şeklinde telaffuz edildiğini, bunun anlamının Arapça “İnekoğlu” olduğunu dile getirerek yakınmaktadır. Buna benzer sorunlar yaşayan bazı aileler de soyadlarını değiştirme yoluna gitmektedir.

11. Bunun yanında Bekraki ailesinden İbrahim Ali Bekraki’nin bir dönem Trablusşam’da soyadını değiştirenlerle yaptığı görüşmelerden sonra eski soyadlarına geri dönenler de olmuştur.¹³⁰

12. Bekraki, yeni kuşak Giritli Müslümanlar arasında iki farklı görüşün bulunduğunu dile getirmektedir: Birinci grup kimliğini koruma mücadelesi vermektedir. Diğer bir grup ise artık Lübnan vatandaşı olduklarını, Girit kökenli olmanın getirisi olmadığını hatta eski

¹³⁰ Ali Bekraki, “Lübnan’daki Müslüman Giritlilerin Bitmeyen Acı öyküsü”, *Giritliler Gazetesi, Ortadoğu Özel Sayısı*, Aralık 2014, s. 5.

kimliği korumanın zararlarının dokunabileceğini dile getirmektedir. Bu düşüncelerle ikinci grup geçmişle bağını keserek ve soyadlarını değiştirerek yeni bir kimlikle geleceğe yönelmektedir.¹³¹

13. Girit'te Rum ve Müslüman tüm kesimlerin soyadlarının Luludaki, Subaşaki veya Bekiraki gibi +aki ekiyle bitmesi ortak bir özelliktir. Girit'ten Trablusşam'a getirilenler gibi diğer ülkelere gidenler de genel itibarıyla bu soyadı tarzını devam ettirmektedirler. Örneğin: Trablusşam- Lazkiye yolu üzerinde, Trablusşam'ın 35 km kuzeyinde, Suriye sınırları içerisinde Hamidiye köyünde yaşayan Giritli Müslümanların soyadları: Paşazaki, Süleymanaki, Müdiraki... şeklindedir.¹³² Libya'da Sussa ve Şehhat kasabalarında yaşayan Giritli Müslümanların soyadları: Şerifaki, Bilalaki, Bayramaki, Tatanaki, Özmenaki, Kuyutaki, Hasanaki, Mavraki, Katsoşeraki, Kulaki, Bağaki, Sofraki, Terzelaki, Rüstemaki, Katronaki, Mehmedilaki, Kuyutaki...şeklindedir¹³³ Mısır'daki Girit Müslümanlarının kullandıkları soyadları: Molla, Fozyanakis, Galibakis, Astrakanakis, Martigakis, Süleyman, Hatzilakis, Fanakis, Brehtarizade...şeklindedir.¹³⁴ Bir genelleme yapılacak olursa +aki ek Türkiye hariç Lübnan, Mısır, Libya ve Suriye'de yaşayan Girit muhacirleri tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır. Türkiye'de durum farklıdır. Girit göçmeni bir aileden gelen ve Girit üzerine pek çok çalışması bulunan Çengel, kendi dedelerinin Girit'teki soyadının 'Behlülaki' olduğunu, 1934'te çıkan Soyadı Kanunu'ndan sonra "yabancı ırk ve isimlerin" kullanılmasına izin verilmediğini, o nedenle sonu +aki ile biten soyadlarını devam ettiremediklerini ve bu nedenle yeni soyadları aldıklarını söylemektedir.¹³⁵

14. +aki eki Rumca bir şeyin küçüğüdür. Mesela: "Lâhuraki: i. (Lahor şehrinin adından Yunanca +aki ekiyle)

1. Lâhûrî taklîdi ince yünlü kumaş.

¹³¹ Ali İbrahim Bekraki, "Lübnan'daki Müslüman Giritliler... Nereden Nereye", s. 122.

¹³² Wassim Bekraki, "Hamidiye'deki Giritli Muhacirler", Giritliler Gazetesi, Ortadoğu Özel Sayısı, Aralık 2014, s. 7.

¹³³ Ahmet Astrakanaki, "Libya: Selamsız Bandosu Gerçek Oldu", Giritliler Gazetesi, Ortadoğu Özel Sayısı, Aralık 2014, s. 8-9.

¹³⁴ Nazek Brehtarizade, "Günümüzde Mısır'daki Giritliler", Giritliler Gazetesi, Ortadoğu Özel Sayısı, Aralık 2014, s. 11.

¹³⁵ Yunus Çengel, "Türkiyedeki Giritlilerin Dünden Bugüne Toplumsal ve Kültürel Birikimi", *Osmanlı İdaresinde Girit ve Girit Müslümanları*, Ulinnoha Derneği Yayınları, 1436/2014, s. 115.

2. Bu kumaştan yapılmış: Ceket ile bunun arasına girmiş kahverengi triko atkı, lâhuraki kumlu yelek, çizgili pantolon... (Ahmet Râsim)”¹³⁶

Bardak Yunancada “potiri” demektir. Potir+aki>potiraki “küçük bardak” anlamına gelmektedir. Bu ek soyadlarına eklendiğinde “oğlu” anlamı kazanmaktadır.

15. Rumcada soyadı eki bayanlar için +aki, erkekler içinse +akis şeklinde kullanılmaktadır. Girit muhacirleri soyadı ekini, erkek ve bayanlar için tek şekilli, +aki olarak kullanılmaktadırlar. Sadece Mısır’daki Girit muhacirlerinde ek +aki ve +akis şeklinde kullanılmaktadır.

16. Bu ekin kullanımıyla ilgili bir diğer husus da ünlü ile biten kelimelere eklendiğinde kendinden önce “d” ya da “z” yardımcı seslerinden birinin gelmesidir. Bir de sondaki “k” harfi bazı durumlarda “ç” harfine dönüşmektedir. Bir başka değişiklik de Yunancada “v” harfinin “b” olarak okunmasıdır. Kavalaki kelimesi kabalaki olmaktadır.

17. Yerinden yurdundan kopan Giritliler pek çok sıkıntı çekmişlerdir. “Girit Türkleri göçtükleri topraklarda dil bilmedikleri için ‘yarım Gâvur’ denilerek dalga geçilmişler. Onlar da yaşadıkları yerlere uyum sağlayabilmek için önce dillerini, daha sonra da müzik ve danslarını, daha sonra da âdetlerini kısaca benliklerini unutmak zorunda kalmışlardır.”¹³⁷ Ali Bekraki’ye Yunanca seviyesi sorulduğunda “Bizimki Giritçe.” demiş ve şu şekilde ifade etmiştir: “Bizim dilimizi konuşan Girit’te bile kalmamış. Bizimki farklı bir diyalekt, ağız. Hem bazı kelimeler Yunancadan farklıdır, Türkçedir hem de bizim diyalektimizin telaffuzu farklıdır.” Girit muhacirlerinin torunları Girit’ten uzakta ve farklı farklı ülkelerde yaşasalar da Girit ile bağlarını koparmamışlardır. Kopmayan o bağlardan biri de yukarıda görüldüğü gibi +aki ekiyle biten Girit’e has soyadlarıdır.

18. Türkiye’ye anavatan olarak bakan Lübnan’daki Girit muhacirlerine ait 59 soyadı tespit edilmiş olup bunlardan 14 tanesi tamamen ya da kısmen Türkçedir.

¹³⁶ Komisyon, Kubbealtı Lugati, Lâhuraki Maddesi, (<http://lugatim.com/s/L%C3%A2huraki>) (E.T: 27.03.2019)

¹³⁷ Çengel, *agm.*, s. 111.

BÖLÜM 5

LÜBNAN'DA DÜRZİLER VE ONLARIN TÜRKÇE/KARMA SOYADLARI

5.1. Lübnan'daki Dürziler

Dürzilik Şii mezhebinin İsmailiye koluna dayanmaktadır. Bu inanca göre Dürzi olmanın şartı kişinin babasının Dürzi olmasıdır. Babası Dürzi olmayan bir kişi hiçbir şekilde Dürzi olamaz.

Bu inanç sistemi Mısır'daki Fatımiler Devri'nde ortaya çıkmıştır. Allah'ın Yedi İmam'ın vücudunda yeryüzüne indiği ve yedinci, yani son imamın da Hâkim bi-Emrillah olduğuna inanmaktadırlar. Hâkim'in 1009 tarihinde Uluhiyetini ilan ettiği ve hareketi de kendisinin teşkilatlandığı kabul edilmektedir.¹³⁸

Şenzeybek Dürzi inancın oluşum ve gelişiminin şu üç evrede gerçekleştiğini izah etmektedir:

Dürzilik, kuruluş aşamasında 'Müjdeleme Dönemi', 'Açık Davet Dönemi' ve '434/1042 Sonrası Dönem' olmak üzere üç aşama geçirmiştir. Müjdeleme Dönemi, davetin ilk nüvelerinin atıldığı, 408/1017 öncesi dönemdir. İsmailiye fırkasının gizli teşkilatlanma ve taraftar toplama metodunun benimsendiği bu dönemle ilgili bilgiler yalnızca Dürzi âlimler tarafından kaleme alınan Muhtasarı'l Beyân ve Umdetü'l-Ârifin gibi bazı yazmalarda mevcuttur ve oldukça sınırlıdır. Açık Davet Dönemi ise Anuştekin ed-Derezî'nin 408/1017 senesinde Dürzî tevhit akidesini açıkça ilan ederek insanları bu akideye imana davet etmesiyle başlar ve Muktena Bahaüddin'in 434/1042 senesinde davete giriş çıkışları kapayarak gaybete girmesiyle sona erer. 434/1042 sonrası dönemde ise Dürzilik, Resâilü'l-Hikme mecmuası içerisinde yer alan öğretilerin akidevi esas olarak kabul edildiği, müjdeleme ve açık davet dönemlerinde davete icabet edenler haricinde fırkaya kimsenin kabul edilmediği, aynı şekilde fırkadan ayrılmanın yasaklandığı, içe kapalı bir fırka hüviyetine bürünmüştür.¹³⁹

Dürzilik inancına, Dürzi doğmayan birisinin girişi ve Dürzi doğan birisinin bu inançtan çıkışı kesin olarak yasaklanmıştır. Biraz da bunun etkisiyle bu topluluğun inancı gibi, nüfusu,

¹³⁸ Ahmet Bağlıoğlu, "Sıradışı Bir Fatımî Halifesi: Hâkim Biemrillâh", *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, Sayı 8, Ocak 2012, s. 20.

¹³⁹ Aytekin Şenzeybek, "Dürzî Kutsal Metinleri İçerisinde Yer Alan Bazı Risalelerin Tasnif ve Tahlili", *SÜİFD*, Cilt 29, Sayı 29, Haziran 2010, s. 199.

kökeni, adının nereden geldiği de çözümlenememiştir. Bununla birlikte sayılan hususlarla ilgili çok sayıda iddia/teori vardır.

Dürzi adıyla ilgili öne sürülen iddialardan ilki bu adın Muhammed b. İsmail ed-Derezi'den geldiğidir. İkinci iddia bu adın Hâkim b. Emrillah'ın komutanlarından Ebu Mansur Anuştekin b. ed-Durzi'den geldiği şeklindedir. Dürzi adıyla ilgili üçüncü iddia 1190 yılında Kudüs'ün Selahaddin Eyyubi tarafından fethedildiği zaman haçlı komutanlarından olan Dreux'un adının bozulmuş şeklinden geldiği yönündedir.¹⁴⁰ Günümüzde Dürzi toplumu özellikle de Dürzi din adamları (ukkallar) kendilerini tanımlarken Dürzi kelimesi yerine Muvahhidün (Birleyen) adını kullanmaktadırlar. Kendilerini bu kelimenin daha iyi ifade ettiğini söylemektedirler. Dürzi kaynak kişileriyle yapılan görüşmelerde kendilerini anlatırken “Muvahhidün” kelimesini devamlı vurguladıkları gözlemlenmiştir. Buradan da anlaşılacağı gibi Dürzi kelimesine günümüzde mesafelidirler. Her şeye rağmen topluluğun yaygın ismi Dürzi'dir.

Dürzi adının Türkçe “diz börü” kelimelerinden oluştuğu da bilim âleminde sık sık dile getirilen bir husustur. Dürzilikle ilgili bazı kitaplarda Muhammed b. İsmail ed-Dürzi ismi yerine Nuştekin ed-Dürzi ismi geçmesinden hareketle Tekindağ, kelimeyi şöyle izah etmektedir: “Bunun da Türk menşeli olan Enuştekin olduğu umumiyetle kabul olunuyor. Nuştekin'in ed-Dürzi lakabı ise yine birçok kaynakta geçmektedir ki bu da Türkçe dizbörü lakabından başka bir şey değildir.”¹⁴¹

Dürzilerin kökeninin Arap, Fars, Türk, Kürt, Hint, Haçlı ve Fenikelilerden geldiği yönünde çeşitli iddialar vardır. Dürzilikte soy babadan devam etmektedir. Günümüzde kapalı bir topluluktur fakat Dürziliğin ortaya çıktığı dönemde bu inancı kabul edenlerin tek kökenden geldiğini söylemek doğru olmayacaktır. Dürzi inancına insanların çağrıldığı “davet dönemi” olarak adlandırılan bu dönemde çok farklı kökenden gelen insanların bu daveti kabul etmiş olmaları kuvvetle muhtemeldir. Burada asıl yanlışlık onların kökeninin tek bir millete dayandığını düşünmektir. Bununla birlikte pek çok kaynakta onların kökeni tek bir millete dayandırılmaktadır. Eğer Dürzilerin kökeniyle ilgili bu iddialardan biri doğruysa diğerlerinin

¹⁴⁰ Aytekin Şenzeybek, *Dürzilik Doğuşu ve Temel Prensipleri*, Selçuk Üniversitesi Yayını, Konya 2001, s. 15.

¹⁴¹ M. C. Şehabeddin Tekindağ, “Dürzî Tarihine Dâir Notlar”, *İ. Ü. E. F. Tarih Dergisi*, C. VII, S. X, İstanbul, 1954, s. 150.

tümü yanlıştır. Dürzilerin davetlerini tek bir ırka yaptığına inanan, bu düşünceyi savunan kimse yoktur. Sadece buradan hareketle bile onların kökeninin tek bir ırka dayanmadığını söylemek mümkündür. Bu kabulden hareketle Dürzilerin homojen bir kökene sahip olmadığını düşünmek daha doğrudur. Dürziliğin doğduğu ve yayıldığı ülkeler olan Mısır, Filistin, İsrail, Lübnan, Suriye ve Ürdün bölgelerinde hangi kökenden insanlar yaşamaktaysa Dürzi inanç sistemine de o insanlar girmişlerdir. Dolayısıyla kökenleri o bölgelerde yaşayan insanlara dayanmaktadır.

Dürzilerin, ilahi dinlerdeki gibi kutsal bir kitapları mevcut değildir. Bunun yeri başka birtakım kaynaklarla doldurulmaktadır. Bağlıoğlu, Dürzi inancının temel kaynağının “Risaleler” olduğunu ve bunların “Ukkal (akıllılar)” ve “Cuhhal (cahiller)” şeklinde ikiye ayrılan Dürzilerden “Cuhhal”ların okumasına müsaade edilmediğini, bunun da Hamza Bin Ali’nin “Bu esasları ehil olmayan kimselere açıklamayınız.” sözüne ve diğer Dürzi ileri gelenlerinin benzer sözlerine dayanarak yapıldığını söylemektedir.¹⁴²

Şenzeybek, Dürzi inancının etkilendiği kaynaklarla ilgili şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

IX. yüzyılda felsefeden oldukça etkilenen İsmaili inançlar, temel alınarak, Hint inançları, kadim Mısır dinleri, Manihaizm, Zerdüştlük, Mazdek inançları, Yahudilik, Hristiyanlık gibi dinlerle kadim felsefi akımların bir kısım inançları ufak değişikliklerle alınarak Dürzi inançları teşkil edilmiştir. Bu sebeple Dürzilik orijinal bir inanç olmaktan ziyade kadim dinlerin ve felsefi sistemlerin bir araya gelmesiyle oluşmuş bir inanç sistemidir.¹⁴³

Gözlem ve görüşmeler esnasında bu bilgiyi teyit edecek beyanlarla karşılaşmıştır. El Şeyh Sami Ebu El Mona, sohbetlerde Kur’an metinleri yanında İncil ve Tevrat gibi başka metinler hatta seçilmiş şiirler de okunduğunu ifade etmiştir.

Dürzilerin Lübnan’da yoğun olarak yaşadıkları dağlık bölgeye Cebel-i Lübnan denmektedir. Bu bölge içerisinde özellikle şu dört yerleşim biriminde yoğunlurlar: Şuf Dağı bölgesi, el-Metn, Aley ve Vadi at-Taym.

Yukarıda isimlerine yer verilen yerleşim birimlerinde ve bu yerleşim birimlerinin yakınlarında eskiden beri yaşayan diğer bir topluluk da Hristiyan Marunilerdir.

¹⁴² Ahmet Bağlıoğlu, “Dürziliğin Temel Kaynakları: Dürzî Risaleleri”, Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı VIII, 2003, s. 179-180.

¹⁴³ Şenzeybek, *Dürzilik Doğuşu ve Temel Prensipleri*, s. 3.

Korunmasının kolaylığı nedeniyle yaşam alanı olarak tercih edilen bu dağlık bölgelerde yaşayan Dürzi ve Maruniler arasında tarihin pek çok döneminde sürtüşmeler ve çatışmalar meydana gelmiştir. Bu sorunlara çözüm bulmak için Osmanlı Devleti farklı farklı uygulamalar devreye koymuştur. Bu uygulamalardan en önemlisi olan Cebel-i Lübnan’a özel bir yönetim şeklinin uygulanmasını Keleş şöyle izah etmektedir:

Cebel-i Lübnan’da Dürzi ve Maruniler arasında meydana gelen çatışmalara son vermek amacıyla Hariciye Nazırı Şekip Efendi özel görevle bölgeye gönderildi. Şekip Efendi, idareyi her iki mezhepten atanacak iki Kaymakam’ın başkanlığında oluşturulan meclislere bıraktı. 1850 yılında idarede görülen aksaklıkların giderilmesi amacıyla önceki düzenlemede birtakım değişiklikler yapılarak yeni nizamname kaymakamlara verildi. Beş bölüm ve 38 maddeden ibaret nizamnameyle meclislerin oluşturulması, yetkileri, çalışma usulleri gibi idari, adli ve mali konularda mezhepler arasında tam bir eşitlik sağlanması amaçlandı. Bu idari düzen 1839 Tanzimat Fermanı’nın amaç edindiği meclisler vasıtasıyla halkın yönetime katılması ilkesinin tam olarak uygulanması anlamına gelmekteydi. 1845 ve 1850 idari yapılanması ile 1861 tarihinde Fuad Paşa’nın ilan ettiği Cebel-i Lübnan Nizamnamesi’ne kadar bölgede huzur ve asayiş sağlandı.¹⁴⁴

Akdeniz sahilindeki Sayda vilayetine bağlı dağlık alanda yaşayan Dürziler, bölge idaresinin Osmanlı Devleti’nden Mısır’a geçtiği dönemde idare ile yoğun çatışmalar yaşamışlardır. Mısır’ın bölgede yeni bir yönetim kurma niyetinden kaynaklanan bu çatışmalar sürecinde Dürzilerin idareye karşı mücadeleleri daha çok duyulur olmuştur. Bir süre sonra Mısır bölgeden çekilmiş, Osmanlı idaresi tekrar geri gelmiş, idareyle yaşanan gerginlik sona ermemekle birlikte azalmıştır.

Dürzilerin çevrelerinde yaşayan topluluklarla özellikle de Marunilerle çatışmaları zaman zaman yatışmış ama bir türlü sona ermemiştir. Bu çatışmaları sona erdirmek için idare çeşitli çalışmalar yapmıştır. Bunlardan biri de 1888’de bölgeye gönderilen ve olayları araştırması istenen Hüseyin Rıza Paşa’nın, konuyla ilgili II. Abdülhamid’e hazırladığı layihadır. Bu layihada Marunilerle Dürziler arasındaki ilk çatışmanın 1818’de yaşandığı, çatışmaların raporun yazıldığı tarihe kadar devam ettiği, bu çatışmalarda iki tarafın da çok ciddi kayıplar verdiği vurgulanmaktadır.¹⁴⁵

1917 yılında Osmanlı Devleti’nin Lübnan’dan çekilmesinden sonra 1920’de Fransızların kontrolü altında kurulan yeni devlet mezheplere göre idari sistemi dağıtmıştır. Kurulan bu

¹⁴⁴ Erdoğan Keleş, “Cebel-i Lübnan’da İki Kaymakamlı İdari Düzenin Uygulanması ve 1850 Tarihli Nizamnâme”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt 27, Sayı 43, 2008, s. 147.

¹⁴⁵ Kemal Saylan, “Hüseyin Rıza Paşa’nın 1888 Tarihli Layihasına Göre Suriye-Lübnan Bölgesi’nin Sorunları ve Çözüm Önerileri”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 54, Yaz 2015, s. 537-560.

yeni sistem içerisinde Dürzilerin durumunu Atlıoğlu şöyle ifade etmektedir: “...Dürzîlik ülkenin Müslüman toplumu içinde sayılmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası tam bağımsız Lübnan’ın ortaya çıkmasıyla Dürzîler konfesyonel sistemin içinde yapılan bazı düzenlemelerle hukuki statülerini sağlamlaştırmıştır.”¹⁴⁶

Dürzilerin 1932 yılında yapılan sayımdaki nüfusları kesin olarak bilinmekte bununla birlikte ülkede bu tarihten sonra resmî sayım yapılmadığı için nüfuslarıyla ilgili farklı rakamlar verilmektedir. Atlıoğlu’nun Dürzi nüfusuyla ilgili tahmini şöyledir: “1932 nüfus sayımına göre Lübnan’da 53.047 kişilik bir nüfusa sahip olan Dürzî toplumunun günümüzdeki nüfusunu kesin olarak tahmin mümkün olmasa da nüfusun 1930’lardan bu yana 200.000-250.000 kişiye ulaştığı sanılmaktadır.”¹⁴⁷

Şenzeybek, 2001 yılında Lübnan’daki Dürzilerin nüfusunu 150.000-170.000 olarak tahmin etmektedir.¹⁴⁸

Dürzi toplumu dışarıya karşı ortak refleksler gösterse de kendi içinde birlik yoktur. Dürzi toplumunun alt birimi büyük ailelerdir. Bu ailelerden altı tanesi ön plandadır ve bunlar arasındaki iç çekişmeler sürmektedir. Güç dengesi de bu altı feodal aile Canbolat, Şihab, Aslan, Talhuk, Abullam ve Abdulmalik arasında gidip gelmektedir. 19. yüzyıla kadar Şibah ailesi gücü elinde bulundurmakta ve Emirler bu aileden atanmaktaydı. 19. yüzyılda güç dengesi Canbolat ailesine geçmiştir.¹⁴⁹ Günümüzde Canbolat ailesiyle Aslan ailesi ön plandadır.

İki Dürzi Ailesi Canbolatlar ve Arslanlar: Bu çalışmada Dürzilere bir bölüm ayrılmasının en önemli nedeni Canbolat ve Arslan aileleridir. Kendilerini savunmak için siyasi mücadeleyi en etkili şekilde kullandıkları Dürziler hakkında genel bir kanaattir. Siyasetin sorunları çözemediği zamanlarda silahları eline alıp mücadele ederek yüz yıllardır varlığını sürdüren Dürziler, aslında kendi içlerinde de aileler arası mücadelenin çok şiddetli yaşandığı

¹⁴⁶ Yasin Atlıoğlu, “Lübnan’da Din ve Siyaset: Dürzî Liderlik Örneği”, *Akademik Orta Doğu*, Cilt 9, Sayı 2, 2015, s. 3. (Naklen: Yusri Hazran, *The Druze Community and the Lebanese State: Between Confrontation and Reconciliation*, Routledge, 2014, s. 16.)

¹⁴⁷ Atlıoğlu, *age.*, s. 3.

¹⁴⁸ Şenzeybek, *Dürzilik Doğuşu ve Temel Prensipleri*, s. 15.

¹⁴⁹ Yasin Atlıoğlu, “Lübnan Siyasetinde Canbulat Ailesi”, *BİLGESAM*, Eylül 2009.

(www.bilgesam.org/incele/1304/-lubnan-siyasetinde-canbulat-ailesi/#.WghP5Wi0PIU).

bir topluluktur. Dürziler üzerine okuma yapanlar, bu iki ailenin adı ile sık sık karşılaşılır. Bunlara bakarak şöyle bir kanaate kapılmak mümkündür: En büyük ve en önemli iki Dürzi ailesinin soyadları Türkçe ya da Türkçe aracılığıyla bu topluluğa geçmişse diğer soyadları da böyle olabilir. Durumun böyle olup olmadığı soyadları incelendikten sonra anlaşılmıştır. Bu iki aileden hareketle söylenebilecek diğer bir husus da farklı siyaset tarzını benimsemeleridir. Atlıoğlu durumu şöyle izah etmektedir:

Modern Lübnan'ın oluşmaya başladığı 1920'li yıllardan itibaren özellikle Fransız Mandası döneminde-Osmanlı hâkimiyeti zamanındaki siyasi etkinlikleri oldukça zayıflayan Dürziler, yeni politik konjonktürde farklı politik eğilimler içerisine girdiler. Bu dönemde iki Dürzî ailenin ön plana çıkarak iki farklı siyaset anlayışı benimsedikleri görülmektedir. Mecid Aslan liderliğindeki Aslan ailesi, daha çok geleneksel araçlarla siyaset yaparken Canbulat ailesi Batılı araçlarla geleneksel liderliği birleştirmeye çalıştı. 40'lı yılların sonunda tüm Arap dünyasında siyasi parti yapılarının yaygınlaşması ve siyaset yapmanın en önemli aracı hâline gelmesi, Dürzî toplumunun bu konudaki ihtiyaçlarını açığa çıkardı. Kemal Canbulat, 1949'da İlerici Sosyalist Partisi (Al-Hizb Al-Taquadummi Al-Ishtiraki)'ni kurarak bu ihtiyacı karşıladı.¹⁵⁰

Lübnan Başbakanı Refik Hariri'nin suikast sonucu öldürülmesinden sonra Lübnan siyaseti iki kutba ayrılmış vaziyettedir. Birinci grup "8 Mart Hareketi" olarak anılmaktadır. Bunlar Şiiler, Marunilerin bir kısmı, Ermeni Taşnaklar ve Aslan ailesi... İkinci grup "14 Mart Hareketi" olarak bilinmektedir. Bunlar Sünni Refik Hariri'nin oğlu Said Hariri/Müstakbel Partisi, Marunilerin bir kısmı, Ermeni Hınçak ve Zamgavar ve Dürzi Canbolatlardır. Canbolatlar Lübnan parlamentosuna 10-15 civarında milletvekili sokabilmekteyken Arslan ailesi 2-3 milletvekili ile temsil edilebilmektedir.

Sahadan Gözlemler: Dürzilerin Beyrut'ta Sünnilerin yaşadığı Ayşe Bakkar-Hamra semtleri arasında bir dinî merkezleri vardır. Başlarında bir Şeyh el-'Akl'ın bulunduğu "Dürzi Merkezi"nin 7 danışma üyesi, diğer bir deyişle yedi başkan yardımcısından biri olan Gassan Halebi ile iki defa görüşme yapılmıştır. Halebi, kendilerinin Müslüman olduğunu, Şiilerin İsmaili kolundan ayrıldıklarını ve onlara yakın olduklarını, inançlarının İslam'ın felsefi bir yorumu olduğunu dile getirmiştir. Eğitim kurumlarını görme, Şuf bölgesinde halk ile konuşma ve yetkililerden bilgi alma talebimiz neticesinde bizi bölgenin eğitim kurumları sorumlusu Dr. El Şeyh Sami El Mona'ya yönlendirmişlerdir. Dr. El Şeyh Sami El Mona ile Şenay'da evinde görüşülmüştür. Dr. El Şeyh Sami El Mona kendilerini Muvahhidün olarak tanımladıklarını, inançlarının İslam'ın felsefi bir yorumu olduğunu dile getirdiği

¹⁵⁰ Yasin Atlıoğlu, "Lübnan Siyasetinde Canbulat Ailesi" (www.bilgesam.org/incele/1304/-lubnan-siyasetinde-canbulat-ailesi/#.WghP5Wi0PIU), (E.T.: 15.04.2019).

konusmasında ibadet merkezleri, halvethane, giysileri, kültürleri ve eğitim kurumları hakkında ayrıntılı bilgiler vermiştir.

Dürzileri görmek isteyenler çoğunlukla Şuf'a gitmektedirler. Beyrut'tan giderken denizden dağa tırmanılmaktadır. Şuf'a çıkıldığında dağa çıkılmış olmaktadır. Belli kesimlerden deniz görülmektedir. Bu dağlık alanda Karadeniz bölgesindeki gibi yatay bir yerleşim görülmektedir. Şuf dışarıdan Dürzilerin yaşadığı merkez gibi bilinse de gerçek biraz farklıdır. Şuf'a ait seçim bölgesi kayıtlarının bulunduğu CD'deki bilgilere göre bu yerleşim birimindeki üç büyük topluluğun nüfusu şu şekildedir: Bölgede 62.114 Dürzi, 58.150 Sünni ve 54.342 Maruni seçmen yaşamaktadır. Şuf'ta görülecek üç önemli merkez vardır. Birincisi Dürzilerin önemli bir eğitim kurumlarının da bulunduğu *Deyr'ül Kamer* (دير القمر)'dir. İkincisi dinin evi anlamındaki Emir Fahreddin zamanında yapılmış ihtişamlı bir Saray olan *Beyt ed-Din*'dir. *Beyt ed-Din* eskiden Dürzilerin idare merkeziymiş. O özelliğini günümüzde de kısmen korumaktadır. Şuf'ta görülmesi gereken üçüncü önemli merkez ise "*Musa Kasrı*" adındaki özel müzedir. Müze bölgenin geçmiş yaşamını anlamak için yardımcı olabilecek özelliktedir.

Yukarıda da bahsi geçen Dürzi eğitim koordinatörü Dr. El Şeyh Sami El Mona'ya Dürzilerin kullandığı Türkçe soyadları hakkındaki görüşleri sorulduğunda bunu 400 yıl süren Osmanlı hakimiyetine bağlı doğal bir dil etkileşim hadisesi olarak gördüğünü ifade etmiştir.

5.2. Anlam, Köken ve Yapı Bakımından Lübnan'daki Dürzilerin Kullandığı Türkçe Soyadları

Lübnan Enformasyon Bakanlığı Nüfus Dairesi'nden Dürzilerin yoğun olarak yaşadıkları Şuf (Shouf) bölgesinin seçmen listesi CD hâlinde alınmıştır. CD'de 201.014 seçmenden 62.114 kişi Dürzi olarak kayıtlıdır. Bu kişilerin soyadları tek tek okunarak tespit edilen Türkçe soyadları tahlil yöntemine göre aşağıdaki şekilde incelenmiştir:

	Soyadları	Anlamları	Kökenleri	Yapıları
15	Arslan ارسلان	Arslan (KAS): Aslan.	T.	aslan~ arslan <a(r)s+lan

				KBS a(r)s(ik)+ lan(iiye) türemiş
16	Bekdaş/Bektaş بكداش	Bektaş (KAS): 1. Akran, eş, yaşıtl. 2. Eşit, denk. “Bektaş erkek adının manası ‘sert taş’ olur.” ¹⁵¹	T.	bek+taş bek (ik)+ taş(ik) birleşik
17	Boşnak بشنق	Boşnak (GTS): Bosna halkından veya bu halkın soyundan olan kimse.	T.	<*baş+on+ok Budak, Baskakov’un bu şekilde çözümlediğini dile getirmektedir. ¹⁵² “Peçenek kelimesinin zamanla aldığı şekil” ¹⁵³ baş(13)+ on(ik)+ ok(ik) birleşik

¹⁵¹ Tietze, *age.*, s. 307.

¹⁵² Aydın Budak, *Yurdumuza Yerleşen Oğuz-Türkmen Boyları ve Bazı Yer Adlarımızın Anlamları*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yayınları, Tokat 2001, (<http://www.yenidenergenekon.com/388-bosnaklarin-kokeni/>).

¹⁵³ Midhat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lügati*, Kurtuba Kitap, İstanbul 2015, s. 87.

18	Buğadır/Bahadır ¹⁵⁴ بو غادر	Bağatur (KBS): Yiğit, cesur, alp.	T./Moğ.	bağa+tor> bahadır KBS bağa(ig)+ tor(ik) birleşik
19	Buşahlı/ Buçaklı/Bıçaklı بو شهلي	Bıçaklı (GTS): Bıçağı olan.	T.	<*bıç~ bıç-(a)k KBS bıç(fk)- (a)k(fiye)+ lı(iiye) türemiş
20	Cezairli/Cezayirli جزائري	Cezayirli (GTS): Cezayir halkından veya bu halkın soyundan olan kimse. Cezair (KL): Cezireler, adalar. <i>Cezayir kelimesiyle ilgili aşağıdaki bilgiler yanında ayrıntılı bilgiye DİA'dan erişmek mümkündür.</i> ¹⁵⁵	Ar.+T.	Cezair(i)+ lı(iiye) türemiş

¹⁵⁴ “Ebu” kelimesini özellikle Hristiyan ve Dürziler “bu” şeklinde kullanmaktadırlar. Dolayısıyla kelime “Bu Gadir” şeklinde okunabilir. Gadir “terk et” anlamındadır.

¹⁵⁵ Sırrı Erinç, Cezayir Maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, (<https://islamansiklopedisi.org.tr/cezayir>), (E.T.:29.03.2019):

“Cezâyir-i Bahr-i Sefid: Osmanlılar’ın Ege denizine açılarak adaları ele geçirmeye başlamaları idarî bazı meseleleri de beraberinde getirmişti. Çünkü Limni, Midilli, Eğriboz gibi yüzölçümü büyük adaların alınmasından sonra Rodos ve İstanköy’ün de ilhakı ile hâkimiyet sahası oldukça genişlemişti. O zamana kadar Gelibolu sancak beyi veya derya beyleri tarafından idare edilen donanmanın başına Barbaros Hayreddin

21	El Başa الباشا	Paşa (GTS): 1. Osmanlı Devleti zamanında yüksek sivil memurlara ve albaydan üstün rütbede bulunan askerlere verilen unvan. 2. Cumhuriyet döneminde general. 3. Uslu, ağırbaşlı.	Ar.+T.	el(ye)+ baş(2) birleşik
22	El Şelebi (Eşşelebi)/El Çelebi الشليبي	Çelebi (KAS): 1. Görgülü, terbiyeli, olgun kimse. 2. Bektaşî ve Mevlevî pirlerinin en büyüklerine verilen san. 3. Kayın birader. ¹⁵⁶	Ar.+T. Tietze, kelimenin kökeni hakkında tartışmalar olduğunu ve bu tartışmaların kapanmadığını söylemiştir. ¹⁵⁷	çelebi<çelep/ çalap+î KBS el(ye)+ çalap/çelep(g)+ (çalap <*çala+apa) ¹⁵⁸ + î(iiye) türemiş
23	El Dolğan (Ed Dolğan) الدلغان	<i>Dolğan: İçi dolu olan.</i>	Ar.+T.	el(iiye) dol+ğan> dol+an KBS el(ye)+ dol(fk)-

Paşa'nın getirilmesinden sonra yeni bir idarî düzenleme yapıldı. 1533 yılında Cezayir Beylerbeyliği kuruldu. Bu makam hem Kuzey Afrika hem de Ege adalarının idaresini içine alıyordu. Buraların gelir kaynakları kaptanpaşa sıfatı ile Hayreddin Paşa'ya bırakılmıştı. Onun ölümünden sonra muhtemelen Cezâyir-i Garb ile Cezâyir-i Bahr-i Sefid tabirleri ayrı ayrı kullanılmaya başlandı.”

¹⁵⁶ El: Arapça harfi tarif ekidir. Toplamda dört soyadının önünde görülmektedir. Diğer sözcüklerde bu ek hakkındaki bilgiler tekrar edilmemiştir.

¹⁵⁷ Tietze, *age.*, s. 491.

¹⁵⁸ Gülensoy, *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, s. 229.

				gan(fıye) türemiş
24	El Harbutli/ El Harputlu الخربطلي	<i>Harputlu:</i> <i>Harput'tan olan.</i>	Ar+? ¹⁵⁹ +T.	el(ye)+ Harput(i)+ lu(iiye) türemiş
25	Kansu قانسو	Kansu (KAS): Soyu su gibi saf ve temiz olan	T.	kan(ik)+ su(13)+ birleşik
26	Kırbaç/Kırbaç كرباج	Kırbaç (KBS): At ve benzeri hayvanlara vurma aracı.	T.	kur(ik)+ baç(ik) KBS birleşik
27	<*Mahmud El Maruf Baylamanlı محمود المعروفه بايلا مانلي	<i>*Baylamanlı olarak bilinen Mahmud Baylamanlı: Zil çalan kişi.</i>	Ar.+T.	baylaman(i)+ lı(iiye) türemiş
28	Şazbek/Şazbey شاذ بك	Şaz (GTS): Ayrık, kural dışı, müstesna. Bey (GTS): 1. Erkek adlarından sonra kullanılan saygı sözü. 2. Erkek özel adları yerine kullanılan bir söz. 3. Eş, koca... <i>Şazbey: Kural tanımaz bey.</i>	Ar.+T.	şaz(ik)+ bek/g(ik) birleşik

¹⁵⁹ Harput kelimesinin hangi dilden geldiği, kökeninin ne olduğu, ek alıp almadığı açıklanamamıştır.

29	Vidaci/Vidacı وداجي	<i>Vidacı: Vida yapan ve/veya satan kişi.</i>	Ar.+T.	vida(i)+ cı(iiye) türemiş
----	------------------------	---	--------	---------------------------------

5.3. Değerlendirme

1. İncelenen Dürzi soyadlarının genel görünümü şu şekildedir:

İncelenen Nüfus	62.114
Tamamen ya da kısmen Türkçe olan (karma) soyadı sayısı	6+9
Basit yapıdaki soyadları	0
Türemiş yapıdaki soyadları	8
Birleşik yapıdaki soyadları	7
Soyadlarında en fazla kullanılan beş ek	Birden fazla soyadında kullanılan ekler: +II: 4 el+: 4
Soyadlarında en fazla kullanılan beş kelime	Bir defadan fazla kullanılan kelime yoktur.

2. Dürzi soyadları incelendiğinde dikkat çeken ilk husus soyadı çeşidinin az olmasıdır. Çünkü Dürziler arasında bağlar güçlü ve herkes bir aileye bağlıdır. Dolayısıyla aynı soyadı diğer gruplara kıyasla daha çok kişi tarafından kullanılıyor, denilebilir. Buna bağlı olarak denilebilir ki Dürzilerdeki her soyadı aile soyadını aşan bir yapıya sahiptir; her soyadı bir aşiretin, büyük bir sülalenin, bir boyun soyadı gibidir. Tarihteki “Maanoğulları” günümüzdeki “Aslan” soyadı bu duruma güzel birer örnektir.

3. Dürzi soyadlarındaki çeşitliliğin az olmasının nedenlerinden birisi de Dürziliğe girişin olmamasıdır. Dürziliğe kişiler giremediği gibi yeni soyadları da girememektedir. Diğer bir deyişle aynı soyadları, kullanıcı sayısı artarak devam etmektedir.

4. Osmanlı Türkçesinde yoğun olarak kullanılan Farsça kelimeler, Türkçe kökenli olmasa da Türkçe aracılığıyla Arapçaya geçmiş olup bunların bir kısmı da Dürziler tarafından soyadı

olarak kullanılmaktadır. Yine Dürziler tarafından kullanılan Farsça kelimelerin Lübnan coğrafyasında yaşayan İran'dan getirilip yerleştirilen Şiilerden etkileşim sonucu geçmiş olması da muhtemeldir.

5. Arapçada tarif harfi olan “el” yukarıdaki listede dört soyadında görülmektedir. Buradan hareketle denilebilir ki Türkçeden alınan soyadları Türkçedeki şekliyle değil de Arapça ses biçim ve kalıp özelliklerine uydurularak kullanılmıştır.

6. Dürzi soyadlarında dikkat çeken bir husus da bazı Arapça soyadlarının sadece Mısır Arapçasında kullanılıyor olmasıdır. Mısır'dan kalkıp bu bölgelere gelen Dürziler büyük bir ihtimalle kökenleriyle ilgili olan bu soyadlarını korumuşlardır. “Şıblı” kelimesi bahsi geçen soyadlarından biridir. Şıbl: Aslanoğlu, î eki ise tesniyet harfidir. Yani Aslanoğluna ait, Aslanoğlunun anlamında bir kelimedir. Bu kelimenin daha çok Mısır Arapçasında kullanıldığı bilinmektedir.

7. Uzun yıllar Osmanlı Devleti sınırları dâhilinde yaşayan Dürzilerin beklenenden daha az Türkçe soyadı kullandığı görülmüştür.

8. Dürziler tarafından kullanılan az sayıdaki Türkçe ya da Türkçe bir öge taşıyan soyadı **doğal dil etkileşimi** sonucu Türkçeden alınmıştır.

BÖLÜM 6

LÜBNAN'DA TÜRKMENLER VE ONLARIN TÜRKÇE/KARMA SOYADLARI

6.1. Türkmenler

Lübnan, Osmanlı Devleti'nin elinden çıktıktan sonra Osmanlının bakiyesi Türkiye Cumhuriyeti, Lübnan'daki Türkmenlerle 1989 yılına kadar ilgilenememiştir. Bahsedilen yıl ilk olarak Akkar bölgesindeki Türkmen varlığından haberdar olunmuş, sonra Baalbek ve en sonunda da Dınniye bölgesindeki Türkmen varlığı ile iletişim kurulmuştur. Lübnan'daki Türkmenlerin fark edilmesini Orhan, şu şekilde anlatmaktadır:

Lübnan ordusunda askerlik görevi yürüten Kavaşra köyünden Halit Esad, 1989 yılında görevi sırasında Türkçe konuşurken subayı tarafından fark edilir. Subayın Halit Esad'ı Türkiye Büyükelçiliği'ne götürmesi ile ilk ilişki kurulmuştur. O dönemin Beyrut Büyükelçisi İbrahim Dicleli ile görüşen Esad, Kavaşra köyünden bir Türkmen olduğunu ifade etmiştir. Bunun üzerine büyükelçi köyün yaşlılarını Büyükelçiliğe davet etmiştir. Daha sonra Büyükelçi İbrahim Dicleli Kavaşra köyünü ziyaret etmiş ve böylece ilk bağ kurulmuştur. 1989 yılında Lübnan iç savaşı nedeniyle Büyükelçinin dönüş yolunda korumalığını köy halkı yapmış, Trablus şehrine kadar eşlik etmiştir. Bu ilk tanışmadan sonra Beyrut'a atanan yeni büyükelçinin Akkar bölgesindeki iki Türkmen köyünü ziyaret etmesi gelenek hâline gelmiştir. Uzun yıllar Lübnan Türkmenlerinin sadece Akkar bölgesinde yaşayanlardan ibaret olduğu sanılmıştır. Kavaşra köyünün yönlendirmesi ile Baalbek bölgesindeki Türkmenlerle 2007, Dınniye bölgesindeki Türkmenler ile de 2011 yılında ilk ilişki kurulmuştur.¹⁶⁰

Şimdiye kadar iletişim kurulan bu üç bölgenin dışında yeni Türkmen yerleşim birimlerinin ortaya çıkması da mümkündür. Çünkü bölgede yaşayan Türkmenlerden dillerini unutanlar olduğu gibi kendilerini Sünni kimliği ile tanımlayanlar da vardır. Bu araştırmalar uzun zaman alacak ve belki de bu konunun netleşmesi için her aile üzerinde çalışma yapmak gerekecektir. Bu bölüme çalışmanın yapıldığı tarih itibarıyla kendi kökenini Türk/Türkmen olarak görenler dâhil edilmiştir.

Türkmenlerin Lübnan'a yerleşmesiyle ilgili kaynaklarda farklı tarihler dile getirilmiştir. Orhan'a göre:

¹⁶⁰ Oytun Orhan, "Türkiye-Lübnan Dostluk Köprüsü: Lübnan'da Türk Varlığı ve Osmanlı Mirası", *ORSAM Raporu* (199), Ankara Temmuz 2015, s. 7.

Lübnan Türkmenleri 1516 yılında Yavuz Sultan Selim tarafından Mısır seferi sırasında şu anda bulundukları bölgelere yerleştirilmiştir. Konya'daki boylar arasından seçilen Türkmenler Mısır seferinde ordu ile birlikte götürülmüş, Halep'ten itibaren belirli aralıklarla fethedilen yerlere yerleştirilmiştir. Toprak ve para verilerek tarım ve hayvancılıkla uğraşmaları istenmiştir. Türkmenlerin, daha sonraki dönemde de Osmanlı tarafından bu topraklarda kalmalarının teşvik edildiği düşünülmektedir.¹⁶¹

İkinci iddia Türkmenlerin Yavuz Sultan Selim tarafından Mısır Seferi sırasında ordunun ihtiyaçlarını karşılamak için yerleştirildiği yönündedir.¹⁶² Kaynaklarda geçen üçüncü iddia ise Türkmenlerin bölgeye Yavuz Sultan Selim'den önce yerleştirildiği yönündedir. Bu iddiaya göre 12-13. yüzyıllarda Memlûklüler bu bölgeye Türkmenleri yerleştirmiştir.¹⁶³ Çalışmalar ilerledikçe bu konuyla ilgili daha sağlıklı bilgilere ulaşmak mümkündür. Aydemir'e göre Lübnan'a Türk yerleşimi Anadolu ile eş zamanlıdır. Bunu Musul Atabeyi İmameddin Zengi'nin yanında seferlere katılan Necmeddin Eyyub'un, Baalbek'in ele geçirilmesindeki rolünden dolayı Baalbek'e muhafız olarak atanmasını delil göstererek ifade etmektedir.¹⁶⁴

Erkoçoğlu, "Lazkiye Türkmenleri ve Türküleri" başlıklı çalışmasında Akkar kazasındaki Türkmen varlığına değinmiştir. Erkoçoğlu'nun çalışmayı yaptığı 2011 yılı itibariyle Lazkiye Suriye sınırları içerisinde, Akkar bölgesi ise Lübnan sınırları içerisinde. Erkoçoğlu, "Beyrut Vilayeti" adlı esere dayanarak "Gevâşra, İydmun, Cüdeyde ve Dûse" adlı yerleşim birimlerinde 1917 yılı itibariyle 600 Türkmen'in yaşadığı bilgisini vermiştir.¹⁶⁵

2010 yılında yayınlanan ORSAM raporunda Türkmenlerin Lübnan'daki yerleşim birimlerine dağılımı şu şekilde gösterilmektedir: "1. Akkar Türkmenleri: 1.1. Kavaşra 1.2. Aydamun 2. Baalbek Türkmenleri: 2.1. Duris 2.2. Şeymiye 2.3. Nananiye 2.4. Addus 2.5. Hadidiye 2.6. Maşari Al Kaa 3. Dınniye Türkmenleri: 3.1. Havvara 3.2. Ceyrun."¹⁶⁶

¹⁶¹ Oytun Orhan, "Saha Çalışmasına Dayalı Bir Araştırma: Lübnan Türkmenleri", *Ortadoğu Analiz*, Cilt 1, Sayı 9, Eylül 2009, s. 33.

¹⁶² Orhan, "Saha Çalışmasına Dayalı Bir Araştırma: Lübnan Türkmenleri", s. 33.

¹⁶³ Orhan, "Saha Çalışmasına Dayalı Bir Araştırma: Lübnan Türkmenleri", s. 33.

¹⁶⁴ Özgür Kasım Aydemir, "Türk Dili Haritasına Bir Katkı: Lübnan'daki Türkler ve Türkçe", *ZfWT*, Cilt 5, Sayı 1, 2013, s. 161.

¹⁶⁵ Erkoçoğlu, *agb.*, s. 300.

¹⁶⁶ Orhan, "Türkiye-Lübnan Dostluk Köprüsü: Lübnan'da Türk Varlığı ve Osmanlı Mirası", s. 3.

Lübnan’da yaşayan Türkmenlerin yerleşim birimlerine göre nüfusları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:¹⁶⁷

Bölge	Yerleşim birimi	Türkçe Konuşma Seviyesi	Toplam Nüfusu	Türkmen Nüfusu
Akkar	Kuvaşra/ Kavaşra (<göçer oba) ¹⁶⁸	Tamamı Türkçe konuşmaktadır.	3.000	3.000
	Aydamon	Türkçe unutulmuştur. Birkaç yaşlı kişi ve Türkiye’de öğrenim görmüş birkaç kişi Türkçe konuşabilmektedir.	5.000	3.500
	Masta Hasan (Arap köyü)	Türkçe konuşmaktadırlar.	5.000	350
	El Dibbabiye (Arap köyü)	İki tane Dibbabiye köyü var. Biri Müslüman diğeri Hristiyanıdır. ¹⁶⁹	2.000	50
	El Davsi (Arap köyü)		2.500-3.000	50 (Bu sayı kesin değil, kaynak kişilerin tahminidir.)

¹⁶⁷ Orhan, “Türkiye-Lübnan Dostluk Köprüsü: Lübnan’da Türk Varlığı ve Osmanlı Mirası”, s. 11-16.

¹⁶⁸ Aydemir, “Lübnan Türkmenleri ve Dilleri”, s. 244.

¹⁶⁹ Müslümanların yaşadığı Dibbabiye köyü ile Kuvaşralılar kız alıp verdikleri için ister istemez bir etkileşim olmuştur. Türkmenler Türkçe konuşmakta, köylüler de belli Türkçe kelimeleri öğrenmiştir.

Baalbek	Duris (Kozmopolit ilçe)	Türkçeleri zayıftır.	10.000	700
	Şemmiye (Türkmen köyü)	Türkçe konuşulmaktadır.	1.200	1.200
	Nananiye (Türkmen köyü)	Yaşlılar iyi seviyede, küçükler orta seviyede Türkçe konuşmaktadır.	900	900
	Addus (Türkmen köyü)	Yaşlılar iyi seviyede, küçükler orta seviyede Türkçe konuşmaktadır.	1.000	800
	Hadidiye (Türkmen köyü)	Yaşlılar iyi seviyede, küçükler orta seviyede Türkçe konuşmaktadır.	600	600
	Maşari Al Kaa	Yaşlılar iyi seviyede, küçükler orta seviyede Türkçe konuşmaktadır.	500	500
Dınniye	Havvara (Türkmen köyü)	Türkçe unutulmuştur.	600	600

	Ceyrun	Türkçe unutulmuştur.	2.500	250
	Gurhayye (Arap köyü)	Türkçe unutulmuştur.	1.000	100
Toplam				12.600

Suriye’deki karışıklık nedeniyle Lübnan sınırına yakın bölgelerde yaşayan Türkmenler Lübnan’da bulunan Türkmen köylerine de göç etmişlerdir. Kaynak kişilerden Şemiye’de yaşayan Ali Bazan ve Kuvaşra’da yaşayan Halit Esad’a göre Akkar bölgesinde 1.500, Baalbek bölgesindeyse 2.000 civarında Suriye’den gelen savaş mağduru Türkmen yaşamaktadır. Bu Türkmenlerin soyadlarına çalışmada yer verilmemiştir.

Trablus vilayetinde Osmanlı devrinden beri yaşayan Türk aileler de bu grup içinde incelenmiştir. Türkçeyi unutan bu aileler kökenlerinin bilincindedirler. İşte o aileler:¹⁷⁰

	Ailelerin Soyadları	Türkçe Seviyeleri	Nüfusları
Trablus (Türk aileleri)	Türkmenî	Genel itibariyle Türkçe unutulmuştur.	Tahminlere göre nüfusları 1.500 civarındadır.
	Yağmur		
	Doğan		
	Türk		
	Sultanizade		
	(El) Assef		
	(El) Receb		
	(El) Salih		
	(El) Şehher		
	Cebahancı		

¹⁷⁰ Aydemir, “Lübnan Türkmenleri ve Dilleri”, s. 243.

	Bezirbeşi		
	Tahsildar		
	Defterdar		
	Bayraktar		
	(El) Aveyda		

Yukarıdaki 12.600 rakamında Trablus'taki Türkmen aileleri de eklendiğinde soyadları incelenen toplam Türkmen nüfusu 14.000 civarında olmaktadır.

Sahadan Gözlemler: Türkmenler, Türkiye ve T.C. Beyrut Büyükelçiliği ile çok sıkı iletişim içerisindeyler. Türkmen bölgelerine Türkiye tarafından okul, spor alanı, cami vb. çok sayıda destek projesi yürütülmektedir. Türkmen gençlerden belli sayıda genç her yıl Türkiye'ye üniversite eğitimi için gönderilmektedir. Türkmenler kendilerini Türkiye'nin orada yaşayan vatandaşları olarak görmektedirler.

6.2. Anlam, Köken ve Yapı Bakımından Lübnan Türkmenlerinin Kullandığı Türkçe Soyadları

5.2.1. Akkar Bölgesi:

5.2.1.1. Aydamon Türkmenleri: Aydamon'a ait seçmen listesinde 2.083 kişi kayıtlıdır. Bunlardan 656'sı diğer gruplardan (Şii, Hristiyan vb.) geri kalan 1.424 seçmen Türkmenlerden oluşmaktadır. Bunlara ait soyadları incelenerek tamamen ya da kısmen Türkçe olan aşağıdaki beş soyadı tespit edilmiştir:

	Soyadları	Anlamı	Kökeni	Yapısı
30	El Turkmanî (Et Turkmanî) El Türkmenî التركمانى	<i>El Türkmenî:</i> <i>Türkmen'den olan,</i> <i>Türkmen'le ilgili.</i>	Ar.+T.	el(ye)+ <*tö(~ü)-r+ü- k(i)+ KBS

				men(iiye)+ î(iiye) türemiş
31	Kenc/Genç کنج	Genç (KAS): 1. Yaşı ilerlememiş olan. 2. Dinç, sağlıklı.	T.	<kēnç(ik) KBS basit
32	Kiridli/Giridli کردلي	<i>Girit'ten olan.</i>	(?)+T.	Girit(8)+ li(iiye) türemiş
33	Kürdî کردي	<i>Kürdî: Kürtlerden olan.</i>	T. +Ar.	Kürt(7)+ î(iiye) türemiş
34	Şorbacı/Çorbacı شربجي	Çorbacı (GTS): 1. Çorba pişirip satan kimse. 2. Tayfaların gemi sahibine verdikleri ad. 3. Taşrada halkın Hristiyan ileri gelenlerine verdiği unvan ...	Far.+T.	çorba(i)+ cı(iiye) türemiş

5.2.1.2. Kuvaşra kasabesindeki Türkmenlere ait Türkçe soyadları: Kuvaşra'ya ait 1. listede 617 seğmen ve 71 farklı soyadı yer almaktadır. Tek Türkçe soyadı Koca'dır. 2. listede 658 kişi yer almaktadır. Bu listede de "Koca" dışında kökeni Türkçe olan soyadına ya da Türkçe bir eke rastlanmamıştır.

	Soyadları	Anlamı	Kökeni	Yapısı

35	Koca كوجا	Koca (KAS): 1. Yaşlı, ihtiyar. 2. Büyük, ulu, yüce.	T.	<koca-> koca(ik) KBS basit
----	--------------	---	----	-------------------------------------

Kuvaşra'ya bağlı Dibbiye Türkmen köyüne ait 1. listede 133, 2. listede 160 kişi vardır. Bu listelerde iki tane Türkçe ya da Türkçe unsur taşıyan soyadı bulunmaktadır: “Koca” ve “El Kürdi”

	Soyadları	Anlamı	Kökeni	Yapısı
36	El Kürdî الكردي	<i>El Kürdî: Kürtlerden olan.</i>	Ar.+T.+Ar.	el(ye)+ Kürt(7)+ î(ye) türemiş
37	Koca كوجا	Koca (KAS): 1. Yaşlı, ihtiyar. 2. Büyük, ulu, yüce.	T.	koca(35) türemiş

5.2.2. Baalbek Bölgesindeki Türkmenlerin Türkçe Soyadları

Baalbek Hermel'le birlikte aynı CD'de yer almaktadır. Baalbek CD'sinde 259.154 seçmen bulunmaktadır. 7. alandan Sünni grup seçildiğinde sayı 41.647 olmaktadır. Listedeki bu seçmenlere ait soyadları incelenerek Türkçe olan ya da Türkçe unsur taşıyanlar tespit edilmiştir. Bununla birlikte bu soyadlarının hangi etniğe ait olduğu listede yazmamaktadır. Bu nedenle CD'deki soyadlarından vaz geçilerek Baalbek bölgesinde yaşayan Türkmenlerin kullandığı soyadlarıyla ilgili bilgiler Duris Belediye Meclis Üyesi Türkmen Ali Gorli'den alınmıştır. Ali Gorli yöredeki Türkmenlerin kullandığı soyadlarını aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Şemiye köyünde sadece Bazan بازان, Ramazan رمضان ve Derviş درويش soyadları kullanılmaktadır. Bu soyadları Türkçe kökenli değildir.

Nananiye köyünde dört soyadı bulunmaktadır. Bunların ikisi Arapça kökenli Vali ve Turfa'dır. Diğer ikisi Türkçedir:

	Soyadları	Anlamı	Kökeni	Yapısı
38	Akash /Akkaş اقاش	Akkaş (KAS): 1. Yeşim taşının beyazı. 2. Şöhret, lakap. 3. Haşhaş, afyon.	T.	ak(ik)+ kaş(ik) birleşik
39	Gorli/Gorlu غورلي	1. Gor (TTAS): (<Far. gûr) mezar. <i>Gorlu: Mezarlı, mezarı olan.</i> 2. Gor (TTAS): Kadınların alınlarına taktıkları bir dizi altın. 2. Sıra, saf, dizi. 3. Gor (TTAS): 1. Kor, köz. 2. Odun yığını. 3. Kurum, is.	Far.+T.	gor(ik)+ lu(iiye) türemiş

Ali Gorli, Duris ve Hadadiye köylerinde aynı soyadlarının bulunduğunu ifade etmektedir. Bu soyadlarından Kanjo, Harmouş, Tallouj, Wali, Sadek, Ajem, Şahin ve Torfa Türkçe unsur içermemektedir. İki soyadı ise Türkçedir.

	Soyadları	Anlamı	Kökeni	Yapısı
40	Bouz/Boz بوز	Boz (KAS): 1. Toprak rengi. 2. Yiğit. 3. Kin, düşmanlık.	T.	boz(ik) basit
41	Gorli/Gorlu غورلي	1. Gor (TTAS): (<Far. gûr) mezar. <i>Gorlu: Mezarlı, mezarı olan.</i>	Far.+T.	gor(ik)+ lu(iiye) türemiş

		2. Gor (TTAS): Kadınların alınlarına taktıkları bir dizi altın. 2. Sıra, saf, dizi. 3. Gor (TTAS): 1. Kor, köz. 2. Odun yığını. 3. Kurum, is.		
--	--	--	--	--

Addous yerleşim biriminde Acem, Sadık, Melhem, Harmous, Madlej, Arafat soyadları kullanılmakta olup bunlardan hiçbirisi Türkçe değil ve Türkçe ek de taşımamaktadır.

Maşari Al Kaa yerleşim birimindeki Türkmen soyadları şöyle: Kanjo, Arafat, Sadık, Vali, Acem ve Harmous. Bu soyadlarında Türkçe bir unsur bulunmamaktadır.

5.2.3. Dınniye Bölgesindeki Türkmenlerin Türkçe Soyadları: Dınniye Türkmenlerinin soyadları da Duris Belediye Meclisi Üyesi Ali Gorli'den alınmıştır. Dınniye bölgesindekiler Türkçe konuşamamaktadırlar. Dınniye (Dinyi) bölgesindeki üç yerleşim biriminde Havvara, Ceyrun ve Gurhayye köylerinde Türkmenler yaşamaktadır. Bu yerleşim birimlerinde üç farklı soyadı kullanılmaktadır. Bunlardan Halil ve Zaile Türkçe kökenli değil. Türkçe kökenli tek soyadı El Türkmanî'dir.

	Soyadları	Anlamı	Kökeni	Yapısı
42	El Turkmanî (Et Turkmanî) El Türkmenî التركماني	El Türkmenî: <i>Türkmen'den olan, Türkmen'le ilgili.</i>	Ar.+T.	el+Türk+men+î(30) türemiş

Trablus vilayetinde de Türk aileler bulunmaktadır. Bunlar Türkçeyi unutmuşlardır. Kökenlerinin bilincindedirler. Tespit edilen on beş aileden sekizinin soyadı Türkçe değildir: Sultanizade, (El) Assef, (El) Receb, (El) Salih, (El) Şehher, Tahsildar, Defterdar, (El) Aveyda. Geriye kalan yedi ailenin soyadı tamamen ya da kısmen Türkçedir:

	Soyadları	Anlamı	Kökeni	Yapısı
43	Bayrakdar/ Bayraktar باير اقدار	Bayraktar (GTS): Bayrağı taşımakla görevli kimse.	T.+Far.	batır-(a)k> bayrak KBS bat(fk)- ır(ffye)- (a)k(fiye)+ dar(iiye) türemiş
44	Bezirbaşı/ Bezirbaşı بزر باشی	Bezir (GTS): 1. Keten tohumu. 2. Bezir yağı. <i>Bezirbaşı: Keten tohumu ve bezir yağı üreten ve satanların baş kişisi.</i>	Ar.+T.	bezir(ik)+ baş(13)+ ı(çe) birleşik
45	Cebahanci (Cephaneci) جباخنجي	Cephaneci (GTS): Kara, deniz ve hava birliklerinde cephanelik görevlisi veya sorumlusu olan kimse.	Ar.+Far.+T.	cephe(i)+ hane(i)+ ci(iiye) birleşik
46	Doğan دوغان	Doğan (KAS): 1. Doğan, dünyaya gelen. 2. Kartalgillerden, alıştırılarak kuş avında kullanılan, yırtıcı bir kuş.	T.	doğ(fk)- an(fiye) türemiş
47	El Türk (Et Türk) الترك	Türk (KAS): 1. Güç, kuvvet. 2. Güzel, civan. 3. Türk soyundan gelen halk. 4. Adam, insan.	Ar.+T.	<*tö(~ü)-r+ü-k(30) türemiş

48	Türkmanî/ Türkmenî ترکمانی	Türkmenî: Türkmen'den olan, Türkmen'le ilgili.	T.+Ar.	Türk+men+î(30) türemiş
49	Yağmur ياغمور	Yağmur (KAS): Havadaki su buğusunun yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne düşen yağışın sıvı durumunda olanı.	T.	yağ(fk)- mur(fiyе) KBS türemiş

6.3. Değerlendirme

1. Türkmen soyadlarının genel görünüm tablosu şöyledir:

İncelenen Nüfus	14.000 civarındadır.
Tamamen ya da kısmen Türkçe olan (karma) soyadı sayısı	20 (7+13). (Farklı bölgelerde aynı soyadı geçmektedir.) El Turkmanî, Şorbacı (Çorbacı), Giridli Kürdî (Giridi), Kenc (Genç), Koca, El Kürdî, Gorlu, Akkaş, Bouz (Boz), Türkmanî, Yağmur, Doğan, El Türk, Cebahancı (Cephaneci), Bezirbaşı, Bayraktar.
Basit yapıdaki soyadları	3
Türemiş yapıdaki soyadları	14
Birleşik yapıdaki soyadları	3
Soyadlarında en fazla kullanılan beş ek	+î:5, el+:3, +men:3, +ci:2, +li:2.
Soyadlarında en fazla kullanılan beş kelime	Türk: 4.

2. Bölgede Türkmenlerin kullandığı soyadları hakkında fikir edinmek için Aydamon kasabasının seçmen listesindeki ilk 800 Sünni (Türkmen) seçmene ait 36 farklı soyadı aşağıya çıkarılmıştır. Yukarıda yer verilen birkaç Türkçe soyadı hariç tutularak aşağıya sıralanan soyadlarından da görülebileceği gibi Türkmen soyadları daha çok Arapça kişi adlarından alınmıştır:

Sıra No	Soyadı	Sıra No	Soyadı
1	Hazal (خزعل)	19	Bekkâr (بكار)
2	Meccan (مجان)	20	Zaher (ضاهر)
3	Halid (خالد)	21	El Hamûd (الحمود)
4	Seyfî (سيفي)	22	Abdullah (عبد الله)
5	El Hac (الحاج)	23	El Numan (النعمان)
6	Şeritah (شريتج)	24	El Hıdır (الخضر)
7	El Hatib (الخطيب)	25	Ömer (عمر)
8	Ali (علي)	26	El Ahmed (الخضر)
9	Hamûd (حمود)	27	Ahmed (احمد)
10	Said (سعيد)	28	El Hüseyin (الحسين)
11	El Ali (العلي)	29	El Esad (الأسعد)
12	El Eşkar (الاشقر)	30	Yasin (ياسين)
13	Ahmed (احمد)	31	El Mustafa (المصطفى)
14	Abbas (عباس)	32	El Hasan (الحسن)
15	Mahmud (محمد)	33	Süleyman (سليمان)
16	Osman (عثمان)	34	Sekeriya (سكريه)
17	Ramadan (رمضان)	35	Aliyan (عليان)
18	Haydar (حيدر)	36	Yahya (يحيى)

3. Kaynak kişilerimizden Ahmad Abdullah resmî soyadlarının yanında Türkmenler arasında gayriresmî ikinci soyadlarının bulunduğunu söylemiştir. Mesela, Kuvaşra yerleşim biriminde ikamet eden ve kimlikte soyadı “Hıdır” olanların gayriresmî soyadları “Karaahmet” olarak bilinmektedir. Yine kaynak kişilerimizden Halid Esad, pek çok ailenin gerçekte kullandıkları bir sülale adı, diğer bir deyişle soyadı, bulunduğunu bunun yanında

bir de resmî soyadı bulunduğunu ifade etmiştir. Çoğunlukla Arapça kökenli kelimelerden oluşan gayri resmî soyadı diyebileceğimiz bu kelimeler içinde Türkçenin oranı hakkında kesin bir bilgi yoktur.

4. Eskiden beri sülale adı olarak kullanılan kelimelerin değil de daha çok Arapça kökenli şahıs adlarının soyadı olarak alınmasının nedenleri sorgulandığında kaynak kişilerden Ahmad Abdullah şu cevabı vermektedir: “Yaşadıkları toplumda dışlanmamak, diğer gruplarla yakınlaşmak gibi nedenlerle içinde yaşadıkları toplum tarafından anlaşılan kelimeler yani Arapça kelimeler seçilmiştir.”

5. Özbeöz Türk olan bu yerleşim birimlerindeki kişilerin Türkçe kökenli soyadlarının beklentinin çok altında olmasının ilk nedeni bir üst maddede açıklanmıştır. Bu konuda etkili olan ikinci husus ise dil bilincinin olmamasıdır. Arapça ile Türkçenin iç içe geçtiği bölgede hangi kelimenin kökeni Türkçedir hangisinin değildir diye ayırt edilememiştir.

6. Türkçe kökenli soyadlarının oranındaki düşüklüğün diğer bir nedeni de baba ve dede adının soyadı olarak alınması geleneğidir. Bu gelenek biraz da yaşanan bölgenin bir özelliğidir.

BÖLÜM 7

LÜBNAN'DAKİ SÜRYANİLER VE ONLARIN KULLANDIKLARI TÜRKÇE/KARMA SOYADLARI

7.1. Lübnan'daki Süryaniler

Bu bölümde Anadolu'dan Lübnan'a göç eden Süryaniler, onların Lübnan'da bugünkü durumları ve kullandıkları Türkçe soyadları ele alınacaktır.

Kökenlerini Nuh peygamberin oğlu Sam'a dayandıran Süryaniler beş bin yıldır Mezopotamya bölgesinde meskundurlar. Son yirmi asırdır Süryani adıyla bilinmektedirler.¹⁷¹

Süryanilerin ataları ve kökenleriyle ilgili çok fazla tartışma vardır. Bu tartışmalarda iddiaları ispatlamak için de farklı deliller ortaya konulmaktadır. Süryanilerin kökenlerinin Arami olduğunu söyleyen tarihçilerin ortaya koyduğu delil Süryanilerin konuştuğu dilin Aramiceye dayanmasıdır.¹⁷²

Süryanilerin ataları Aramiler, Antakya bölgesinde Hristiyanlık yayılırken (M.S. 37-43) İsa Mesih'in öğretilerini kabul ederek Hristiyanlığa geçmişlerdir. Arami adını Süryani'ye Aramice adını da Süryaniceye çevirmişlerdir.¹⁷³

İki farklı öbekten oluşan Süryanilerle ilgili Süryani kelimesi yanında, Yakubi, Süryani Kadim, Monofizit, Nesturi ve Keldani terimleri de kullanılmaktadır. Çelik, Ortodoks Süryaniler'in isim konusundaki tavırlarını şöyle ifade etmektedir: “Katolik Süryaniler'den kendilerini ayırmak için Süryani Kadim ismini kullanmaya başlamışlardır. Bu tabir

¹⁷¹ İstanbul ve Ankara Süryani Ortodoks Metropolitliği, Tarihimiz, <http://www.suryanikadim.org/tarihimiz.aspx>, 2012, (E.T.: 27.04.2019).

¹⁷² Yakup Bilge, “Süryanilerin Kökeni ve Türkiyeli Süryaniler”, İstanbul Üniversitesi UAİB, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara 1990, s. 19.

¹⁷³ İstanbul ve Ankara Süryani Ortodoks Metropolitliği, Tarihimiz, <http://www.suryanikadim.org/tarihimiz.aspx>, 2012, (E.T.: 27.04.2019).

günümüzde bir mezhebi, yani İsa Mesih'te tek tabiatın varlığına inanan Antakya Süryani kilisesi mensuplarını ifade etmektedir.”¹⁷⁴ Süryani Kadim tabiri yukarıda bahsedilen amaçla ilk defa 1845 yılında kullanılmıştır.¹⁷⁵

Süryanilerin kökeni üzerinden bir tartışma yapılmaktadır. Mor Ğriĝoriyos adıyla, Adıyaman ve Çevre İller Süryani Kadim Metropolit'i görevini yürüten Melki Ürek bazı yazar ve araştırmacıların eserlerinde Süryanilerin kökeninin Asurilere dayandırmasını eleştirmekte ve bu görüşü reddetmektedir:

Son yıllarda özellikle Süryaniler'i, 'Asurî' toplumunun torunları olarak isimlendirmek ve o toplumla özdeşleştirmek sadece bir yakıştırma olup, tarihî ve bilimsel gerçeklikten çok uzaktır. Şayet, bahsedildiği gibi böyle bir toplum varsa Asurîler'e ait bir dil, din, kültür ve sanat gibi pek çok miras şimdi nerededir ya da bu miras günümüzde neden yaşamamaktadır? Bu sorunun bilimsel açıdan ikna edici cevabı maalesef bulunamamaktadır. Şayet varsa bu iddiayı ortaya atanların gerekçeleriyle kamuoyunu ve insanları aydınlatmaları gerekmektedir. Sadece bu iddiayı ortaya atmakla Süryaniler'in tarihî ve sosyolojik yapısı 'çamur at, izi kalsın' anlayışıyla gerçeği değiştirmek mümkün değildir.¹⁷⁶

Günümüzde Süryani denilince etnik kökenden çok Süryani geleneğinden gelen bütün kiliseler ve onların mensupları anlaşılmaktadır. İsa peygamberin tabiatı ile ilgili görüş ayrılığı Süryanileri diğer Hristiyanlardan ayırmıştır. Bu geleneğe dâhil olan kiliseler ise şunlardır: Süryani Ortodoks Kilisesi (Süryani Kadimler veya Yakubiler), Süryani Nasturi Kilisesi, Marunî Kilisesi, Keldani Kilisesi, Süryani Katolik Kilisesi, Süryani Melkit Kilisesi. Daha sonra bunlara Süryani Protestan Kilisesi de katılmıştır.¹⁷⁷

Süryanilerin ve Ortadoğu'daki tüm Hristiyanların ortak bir kökenden geldiği fikri tamamen masa başında kurgulanmış, gerçeklerle uyuşmayan, belli bir amaca hizmet eden fikirlerdir. Bu fikre en üst perdeden Süryaniler tepki göstermektedirler:

Bazı çevreler, bütün bu kanıtlar yetmezmiş gibi Arami milletinin tarihi gerçeklerini saptırıp yüceliğine gölge düşürmeye yönelik bazı tutumlar sergilemektedir. Bu kapsamda faaliyet gösteren iç ve dış zihniyetler yanlış yakıştırmalarla Süryani toplumunu ayrıştırma ve farklılaştırma çabası içerisindeyler. Süryaniler hem Osmanlı İmparatorluğu hem de Türkiye Cumhuriyeti Dönemi'nde her zaman 'Kadim Süryaniler' ya da 'Arami Süryaniler' olarak bilinmişlerdir. Buna rağmen, son zamanlarda kimi yazarlar, İngilizce metinlerdeki 'Assyrian' kelimesini 'Süryani' yerine 'Asurî' olarak tercüme edip Süryaniler'in 'Asurî' olduklarını iddia etmektedir. Bahsi geçen bu asılsız iddia, aslında 1836'dan kalma bir keşmekeşliğin

¹⁷⁴ Mehmet Çelik, "Süryaniler", TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt 38, İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2010, s. 176.

¹⁷⁵ Mehmet Şimşek, "Süryaniler ve Diyarbakır", Çiviyazıları Yayınları, İstanbul 2003, s. 2.

¹⁷⁶ Melki Ürek, "Süryaniler'in Tarihi ve Sosyolojik Yapısı", *İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2, Mayıs-Ağustos 2013, s. 98.

¹⁷⁷ Deniz Bayburt, "Milli Mücadele Dönemi'nde Süryaniler" *Akademik Bakış*, Cilt 3, Sayı 6, Yaz 2010, s. 46.

devamıdır. Fransız İhtilali'nin neticesinde etnik köken vurgusu ile aşılana milliyetçilik düşüncesi ve Batı'nın Doğu toplumlarını bölme politikası, milletimize âdeta bağımsızlık ideali adıyla sunulmuştur. Süryaniler'e Osmanlı'ya karşı ayaklanmayı ve böylece bağımsızlığı teklif eden Avrupalılar, Süryaniler için sanki var olan 'Asurî' adını yakıştırmak suretiyle sözüm ona tesmiyeyi kabul ettirmeye çalışmıştır.¹⁷⁸

Batı Hristiyanlığının Süryaniler üzerindeki oyunları ve baskıları tarihin her döneminde kendini hissettirmiştir. Süryaniler bu baskılardan tarihte Türkler sayesinde kurtulmuşlardır. Selçuklu sultanları Süryani patrikleriyle dostluklar kurmuşlar ve onların güven ortamında yaşamalarını temin etmişlerdir. Osmanlı Devleti de Süryanilerin güven ortamında yaşamalarını sağlamıştır. Osmanlı Devleti zayıf düştüğü dönemlerde Batılı devletlerin tahriki ve vaatleriyle Osmanlıdaki gayrimüslim azınlıklar devlete cephe almışlardır. Süryaniler hiçbir zaman bu tür kışkırtmalara itibar etmemişler, Devlete bağlılıklarını sürdürmüşlerdir. Millî Mücadele yıllarında da Mustafa Kemal'i ve Ankara Hükûmeti'ni desteklemişlerdir.¹⁷⁹ Bununla birlikte tek kilise ve tek cemaat olmadıkları için çeşitli olaylar karşısında da tek tutum ve davranış benimseyememişlerdir. Bunu da en iyi anlatan iki farklı Süryani grubun Birinci Dünya Savaşı ve Millî Mücadele Dönemi'ndeki tutumlarıdır.

Birinci Dünya Savaşı'nda ve Millî Mücadele Dönemi'nde Yakubiler ya da Süryani Kadimler olarak bilinen Süryaniler birkaç küçük hadise dışında olumsuz bir faaliyete katılmamışlardır. Buna karşın Nasturiler ise İngilizler tarafından silahlandırılarak her fırsatta kullanılmışlardır.¹⁸⁰ Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı'nda dışarıda birçok devletle mücadele ederken içeride de kendi tebaası ile mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu süreçte Osmanlı Devleti içeride en çok Ermenilerle uğraşmıştır. Bunun yanında bazı Süryani grupların da Ermenilerle benzer davranışlar içerisinde olduğu bilinmektedir. Bayburt, bu durumu şöyle ifade etmektedir: "Savaş sırasında önce Rusya daha sonra da İngiltere ile beraber savaşan Süryaniler, Osmanlı Devleti aleyhine hareket etmişlerdir."¹⁸¹

Kurtcebhe, dış güçlerin kışkırtmasıyla isyana kalkışan Ermeni, Süryani ve bir Kürt grubu ele aldığı arşiv bilgilerine dayanan araştırmasında Osmanlı Hükûmeti'nin asilerin ellerindeki tüm silahları topladığını ve Hristiyan halkı karşısına almamak için kuvvet kullanmaktan

¹⁷⁸ Ürek, "Süryaniler'in Tarihi ve Sosyolojik Yapısı", s. 99.

¹⁷⁹ Çelik, "Süryaniler", s. 177.

¹⁸⁰ Deniz Bayburt, "Lozan Barış Konferansı ve Musul Meselesi Görüşmelerinde Nasturilerin Durumu", *Akademik Bakış*, Sayı 45, Yaz 2010, s. 4.

¹⁸¹ Bayburt, "Millî Mücadele Dönemi'nde Süryaniler", s. 47.

kaçındığını anlattığı eserinde şu ifadelerle yer vermektedir: “Süryanilere karşı çok hoşgörölü davranıldı. Süryani unsuru, devletin yanına çekmek için ayaklanmaya katılanlara hiçbir ceza verilmedi.”¹⁸²

Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı yıllarında Süryanilerin başında Patrik III. İlyas Efendi bulunmaktaydı. Kurtuluş Mücadelesi’nin yapıldığı yıllarda Urfa’yı işgal girişiminde bulunan Fransızlar ile Süryanilerin iş birliği yaptığı ve Süryanilerin Fransızları desteklediği iddiaları ortaya atıldığında Patrik III. İlyas Şakir Efendi, Urfa’da yaşayan Süryani toplumu başkanlığına şu uyarıyı göndermiştir:

Osmanlı uyruğundan olduğumuzu unutmayınız. Ne yazık ki Urfa’daki Süryanilerin bir kısmının Fransızlar ve Ermenilerle birleşerek Türklere karşı çarpışmalara katıldıklarını üzüntü ile öğrenmiş bulunmaktayız. Bu iş patrik Efendinin ve bütün Süryanilerin isteğine aykırı olduğundan kutsal değerlerimizin korunuşu ve büyüklerimizin sözlerine saygı duyarak Türklere aleyhindeki çarpışmalara katılmaktan geri durmanızı bildiririz. Ayrıca bu uğurda pek çok fedakârlıkta bulunmanızı sizlere öneririz.¹⁸³

Bu bildiri de göstermektedir ki Süryani Kilisesi işgalci Fransızlarla iş birliği yapanların karşısındadır.

Ürek de İngilizlerin etkisiyle ortaya çıkan ve Osmanlı Devleti tarafından kabul edilemeyecek bu isyanı ve isyanın bastırılmasını şöyle değerlendirmektedir: “Çoğunluğunu Nasturilerin oluşturduğu bir kesimin Osmanlıya karşı isyanı anında bastırılmış ve isyanın sorumluları göç etmek zorunda kalmıştır. Bunun sonucunda bazıları Avrupa’ya, bazıları Amerika Birleşik Devletleri’ne (ABD) ve bazıları da Kafkaslara dağılmıştır.”¹⁸⁴

Birinci Dünya Savaşı’nın ardından Millî Mücadele yapılmış ve bu süreçte devlet ile mücadeleye giren, olaylara karışan Ermeni ve Nasturiler devlet tarafından göç ettirilmiştir. Bir kısmı da kendileri göç etmiş ya da ikamet ettiği yeri ve kimliğini değiştirmiştir. Sonraki dönemlerde Anadolu’da yaşayan Süryaniler daha farklı nedenlerle değişik ülkelere göç etmiştir.

¹⁸² İsrail Kurtcephe, “Birinci Dünya Savaşında Bir Süryani Ayaklanması”, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Cilt 4, Sayı 4, Mayıs 1993, s. 296.

¹⁸³ Gökhan Sarı, “Geçmişten Günümüze Süryaniler ve Süryanilerin Türkiye’ye Etkileri: İdil Örneği”, Gazi Üniversitesi SBE, Ankara 2011 (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s. 193. (Naklen: Gabriel Akyüz, *Tüm Yönleriyle Süryaniler*, Anadolu Ofset, İstanbul 2005, s. 445).

¹⁸⁴ Melki Ürek, *agm.*, s. 99-100.

Keşke, göç edilen yerler ve göç etme nedenlerini ele aldığı tezinde Süryanilerin Anadolu'dan göçlerini dört evreye ayırmaktadır. “Birinci dalga” diye adlandırılan göç dönemi 1890'da hız kazanıp 1930'lara kadar sürmektedir. Bu dönemde göçler özellikle Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin, Brezilya, Şili, Uruguay, Meksika ve Kanada gibi ülkelere yapılmıştır. Bu göçlerin sebebi batı Hristiyanlarının doğu Hristiyanları üzerinde yürüttüğü misyonerlik faaliyetleridir ve bu göçler Suriye ve Lübnan üzerinden yapılmıştır. İkinci göç dalgası 1940'lardan 1960'lara kadar süren dönemi kapsamaktadır. Bu dönem yapılan göçlere İkinci Dünya Savaşı nedeniyle ihtiyati askere alma ve “varlık vergisi” sebep olmuştur. Göçler yoğun olarak Suriye ve bunun yanında Lübnan ve Filistin'i kapsamaktadır. Üçüncü dalga göçler 1960'lardan 1975'e kadarki süreci kapsamaktadır. Daha çok ekonomik nedenlerin etmen olduğu bu göçler İstanbul'a ve Avrupa ülkelerine yapılmıştır. Dördüncü ve son dalga göç 1975-2000 yıllarını kapsamaktadır. Bu dönem göçlerinin nedenleri PKK terör örgütü ve bunun neticesinde bölgede yaşanan çatışmalardır. Bu göçler daha çok Avrupa ülkelerine yapılmıştır.¹⁸⁵ Yukarıda da dile getirildiği gibi Süryanilerin Mardin ve çevresinden göçlerinin dördüncü dönemindeki en önemli nedeni PKK terör örgütünün faaliyetleri ve bölgedeki her değeri Kürtleştirme hevesleridir. Kürtleştirme politikalarına karşı çıkan “Mezopotamya Demokratik Forumu” konuyla ilgili şunları dile getirmektedir:

Terörist Kürt örgütü PKK de dâhil, tüm Kürt örgütleri ve ideologlarının savunduğu ‘Kürt Tarih Tezi’, Anadolu'nun doğusunda ve Mezopotamya'da bugüne kadar tarih sahnesine çıkmış ne kadar kavim varsa, tümünü ‘Kürt’ saymakta, bunlara ait tüm tarihsel yapıtlara, dil, kültür ve uygarlıklara da keza aynı şekilde “Kürt” damgası vurmaktadır. Süryani, Nasturi ve Keldani Hristiyanların, daha şimdiden ‘Kürtleştirilmek’ istendiklerine dair kanıtlar da mevcuttur. Kürtçü yazarların eserlerinde, bu halklar için ‘Süryani Kürtler’, ‘Nasturi Kürtler’, ‘Hristiyan Kürtler’ vs. gibi ifadelerin kullanılması, Süryani, Nasturi ve Keldanilerin kimliklerinin inkârının en belirgin bir kanıtıdır.¹⁸⁶

1980'li ve 1990'lı yıllarda Süryaniler daha çok İsveç ve Almanya'ya göç etmişlerdir. Bunun sebebi bu ülkelerin Süryanilere sığınma hakkı tanınmasıdır.¹⁸⁷

¹⁸⁵ Mehmet Keşke, “Mardin’de Süryaniler: Nüfus Hareketlilikleri ve Nedenleri”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE, Van 2010 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 161-169.

¹⁸⁶ Yakup Hıdırşah, *Mezopotamya’da Hristiyan (Süryani, Nasturi, Keldani, Ermeni) Katliamı ve Kürtler Belgesel İnceleme*, Hannover 1997.

<http://suryaniler.com/forum.asp?fislem=cevaplar&kategoriid=4&ustid=2337>, (E.T.: 05.04.2019).

¹⁸⁷ Susanne Güsten, “Turabdin’deki Süryani Taşınmazları Sorunu”, *İstanbul Politikalar Merkezi*, Haziran 2015, s. 11-12.

Süryanilerin Türkiye’deki patrik merkezi önce geçici olarak Suriye’ye taşınmış, sonrasında da Suriye’de kalıcı olmuştur. Sarı, patrik merkezinin taşınma sebeplerini şöyle izah etmektedir:

Cumhuriyetin ilanından sonraki ilk yıllara nazaran 1930’lu yıllar azınlıklara yönelik giderek artan olumsuz bir ortam doğurmaya başlamıştır. Bu ortam doğal olarak Süryanileri de etkilemiştir. Patrik İlyas Şakir’in önemli miktarda Süryani cemaatinin yaşadığı Hindistan’ın Malabar bölgesindeki Kerela eyaletinde 13 Şubat 1932 tarihinde vefat etmesinden sonra 1933 yılında Patriklik Merkezi, Mardin’den Suriye’nin Humus şehrine taşınmıştır. Bu nakle ilişkin; ‘Süryani cemaatinin isteği’, ‘görülen lüzum üzerine’ gibi resmî ifadelerin yanında iki önemli nedenden bahsedebiliriz. Birincisi yeni Patrik Severios Efram Barsavm’ın Suriye Metropolitliğinden patrik seçilmesi ve ikincisi Türkiye’de kendilerini mutlu ve huzurlu hissetmemeleridir.¹⁸⁸

Türkiye’deki Süryaniler her zaman Devletin yanında olmuşlardır. Edebiyat ve iletişim dili olarak Süryanicenin yanında Türkçeyi de kullanmaları, Atatürk inkılâplarının uygulayıcısı ve destekleyicisi olmaları, özellikle din adamları nezdinde kendilerini Türk Süryani olarak adlandırmaları Devletin yanında olduklarını gösteren önemli hususlardır.¹⁸⁹

Bugün Süryani Ortodoksların dünyadaki nüfusları dört buçuk milyondur. Bu nüfusun üç milyona yakını Hindistan’da Kerala Eyaletinde Angmali, Malabar, Thrissur, Paravur, Erakuam, Kottayam, Koçin ve Kandanad’da bulunmaktadır. Geri kalan kısmı ise, başta Ortadoğu olmak üzere Avrupa’nın, Amerika’nın çeşitli ülkelerine ve Avustralya’ya dağılmışlardır. Türkiye’de nüfusları ise göçler sebebi ile 25.000’e inmiş durumdadır.¹⁹⁰ Albayrak, bu görüşü destekleyen bir detayı şöyle ifade etmektedir: “1920 yılında Amerika’da yapılan nüfus sayımında Süryaniler/Suriyeliler Türk olarak kabul edilmişler, Orta ve Güney Amerika’da Suriyeliler Turcos şeklinde adlandırılmışlardır.”¹⁹¹

Rabo’nun Avrupa, Amerika ve Avusturalya kıtasındaki Süryani nüfusu hakkındaki tespitleri şu şekildedir:

Batı abraşiyelerinde yaşayan Süryani sayısı tahmini bir oranla 210.400 civarındadır. Sayısal çoğunlukla Almanya’da 70.000, İsveç’te 55.000, ABD’de 40.000, Hollanda’da 15.000, Arjantin, Belçika ve İsviçre’de

¹⁸⁸ Sarı, “Geçmişten Günümüze Süryaniler ve Süryanilerin Türkiye’ye Etkileri: İdil Örneği”, s. 193.

¹⁸⁹ Ayhan Öztürka ve Haşim Erdoğan, “Kadim Süryanilerin 20. Yüzyılda Eğitim, Edebiyat ve İletişim Dili Olarak Türkçeye ve Türk Alfabesine Bakışı”, *Cumhuriyet International Journal Of Education*, Vol 2 (3), July 2013, p. 95.

¹⁹⁰ Kenan Altınışik, *5500 Yılın Tanıkları Süryaniler*, Altın Matbaacılık, İstanbul 2004, s. 7.

¹⁹¹ Kadir Albayrak, “Günümüz Ortadoğu Coğrafyasında Süryaniler”, *Ortadoğu Yıllığı*, Ankara 2011, s. 618.

beher 6.000, Avusturalya ve Brezilya'da beher 3.600, Avusturya'da 2.400, Fransa'da 2.400, İngiltere'de 800 ve adını anmadığımız diğer Avrupa ülkelerinde de 800 civarında Süryani yaşamaktadır.¹⁹²

Günümüzde her toplum gibi Süryanilerin de bazı problemleri vardır. Albayrak, Süryanilerin en önemli iki sorunu olarak şunları dile getirmektedir:

1819 yılında Ortadoğu'ya gelen Protestan misyonerler çok sayıda Süryani'yi kendi mezheplerine çekmişler ve bu olgu günümüzde de sürmektedir. Halihazırda Süryanilerin karşı karşıya kaldıkları iki önemli sorun görülmektedir. Birincisi, ana kilise dışında 7 Süryani kilisesinin daha ortaya çıkmasıdır ki bunlar şöylece sıralanabilir:

- Süryani Ortodoks Kadim Kilisesi (Ana Kilise)
- Süryani Nesturi Kilisesi (Doğu Patrikliği)
- Süryani Melkit Kilisesi (Rum Ortodoks Antakya Patrikliği)
- Süryani Maroni Kilisesi (Antakya Patrikliği)
- Süryani Keldani Kilisesi (Babil Patrikliği)
- Süryani Katolik Kilisesi (Antakya Patrikliği)
- Süryani Melkit Kilisesi (Rum Katolik Antakya Patrikliği)
- Süryani Protestan Kilisesi.

İkinci temel sorun ise Süryanilerin Ortadoğu'daki varlıklarını tehdit eden göç olgusudur. Bu göçün nedenleri olarak güvensizlik, siyasi istikrarsızlık, ekonomik buhran ve modernizmin doğurduğu açmazlar vb. sayılabilir. Ortadoğu'da yaşayan her mezhepten ve meşrepten Hristiyan, Batı uygarlığı karşısında kendi benliklerine ve kültürlerine sahip çıkmakta zorlanırken, Protestanlığa geçip Batı ülkelerinden birine yerleşmek Süryanilerin gelecekleri açısından bir çıkar yol olarak algılanmaktadır. Halbuki Süryaniler, tarihi olarak kendilerini Batı Kilisesi karşısında konumlandırmışlar ve onlardan farklı görmüşlerdir.¹⁹³

Türkiye'deki Süryaniler örgütlenişi şöyledir:

Birinci grup, patriklik merkezi Şam'da bulunan ve 'Antakya Süryani Ortodoks Patrikliği'ni ifade eden Süryani Kadim Cemaati'dir. Bunların İstanbul, Turabdin ve Mardin'den bulunan üç Metropolitliği vardır. İstanbul Metropolitliği'nin merkezi İstanbul olup, İstanbul ve Ankara bölgelerini kapsar. Turabdin Meropolitliği'nin merkezi Midyat'tır ve Turabdin, İdil, Nusaybin ve köylerini içerir. Mardin Metropolitliği'nin merkezi ise Mardin olmakla birlikte Diyarbakır, Adıyaman, Malatya ve Elazığ bölgelerini içine alır. İkinci grup, patrikliği Beyrut'ta bulunan Süryani Katolik Cemaati'dir. Üçüncü grup ise Protestanlığa geçen Süryani Protestan Cemaati'dir.¹⁹⁴

Süryaniler yaşanan bazı sorunlar ve daha iyi yaşam düşüncesiyle ve kendi istekleriyle yukarıda anlatıldığı gibi bazı ülkelere göç etmişlerdir. Bu göç edilen yerlerden biri de Lübnan'dır. Suriye üzerinden Lübnan'a yerleşen Süryani cemaati mensupları Lübnan'da toplumsal yaşama çok hızlı uyum sağlamışlardır. Bunun iki nedeni var. Birincisi belli dönemlerde Lübnan'da yönetime hâkim olan hâlâ ülkede etkili olan Fransa'nın Lübnan'daki

¹⁹² Gabriel Rabo, "Süryani Diasporasında Kiliseler ve Toplumsal Kuruluşlar", *İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi, Avrupa Birliği, Türkiye ve Süryani Göçü Sempozyumu*, İstanbul 2005, s. 6.

¹⁹³ Albayrak, *agm.*, s. 621.

¹⁹⁴ Albayrak, *agm.*, s. 622.

Hristiyan nüfusu artırmak niyetiyle Süryanilere kolaylık sağlaması, ikincisi de Lübnan'daki Hristiyanların Süryanilere kol kanat germeleridir.

Sahadan Gözlemler: Süryani soyadları konusunda kaynak kişi soruşturulurken Dr. Paul Bulos'un Süryanilerin soyadları konusunda yardımcı olabileceği söylendi. Beyrut'un Eşrefiye semtindeki Afram Süryani Kilisesi'nin Papazı olan Paul Bulos ayrıca Lübnan'daki Fransız Saint Joseph Üniversitesinde öğretim üyesidir. İlaveten kilisenin karşısında dış polikliniği vardır. Kendisiyle polikliniğinde görüşülmüştür. Dedesinin, Çanakkale'de Mustafa Kemal ile birlikte savaştığını, topçu çavuşu olduğunu, Mustafa Kemal'in onu çok iyi topçu diye övdüğünü ve hatta Mustafa Kemal tarafından çavuşluktan başçavuşluğa terfi ettirildiğini anlatmıştır. Kendi soyadları Bulos'un Ayvaz olan dedesinin adına dayandığını söylemiştir. Kendi cemaatinin üyelerinin Urfa'dan gelenler olduğunu, Lübnan'da 50.000 civarında Süryani yaşadığını, bunların %30-40 civarında Türkçe soyadı kullandığını ifade etmiştir. Lübnan'da sekiz tane Ortodoks Süryani kilisesi ve bir o kadar da Katolik Süryani kilisesi bulunduğunu anlatan Dr. Paul Süryanilerin Türkiye'deki Soyadı Kanunu'ndan önce soyadı kullandıkları bilgisini vermiştir. Türkçe soyadlarını bir kısım insanların Halep'e geldiği zaman değiştirdiğini, değiştirme sebebi olarak da Türkçe soyadların sorun teşkil ettiğini, "Neden bu soyadını taşımaktasınız?" diye sorulduğunda açıklamakta zorlandıklarını bir kısmının da Lübnan'a gelince soyadını değiştirdiği bilgisini vermiştir. Lübnan'daki değişiklikte genellikle şöyle bir yol izlenmiştir: Türkiye'de "Taş" soyadını taşıyan Lübnan'a gelince bunu Arapça taş anlamındaki "Hacer" kelimesiyle değiştirmiştir. Bu konuda tek istisna "Yandım" soyadı taşıyan ailenin soyadını "Demirci" anlamındaki "Haddâd" kelimesiyle değiştirilmesidir. Bir de bazı ailelerin bir kısmının soyadlarını değiştirip bir kısmının değiştirmedeği, mesela Lübnan'da "Amun" soyadı taşıyan ailenin amca çocuklarının İstanbul'da "Gürdal" soyadı taşıdıkları bilgisi verilmiştir.

Yoğun Süryani nüfusu 1923 yılında Urfa'dan Halep'e daha sonra da Halep'ten bireysel olarak çeşitli tarihlerde Lübnan'a gelmiştir. Kendisi iyi sevide olmasa da Türkçe konuşmaktadır. Kendisinden önce görüştüğüm sekreterine Türkiye'deki kültürle kendi kültürlerinin aynı olduğunu söyleyip yemek, evlenme, müzik diye sıralarken hangi şarkıcıyı daha çok dinlediğini sordum. "Urfalı olduğumuz için tabi ki İbo." dedi. Bu da göstermektedir ki Süryaniler bizim kültürümüzle bağlarını devam ettirmektedirler. Bu konuda ülkemizin

Lübnan'daki Türkiye kültürüyle beslenen, Türkiye'yi seven insanların varlığı olan yumuşak gücünün devamı için mutlaka bu toplulukla bağlantılar kurulup yakınlaşılmalıdır.

Dr. Paul Bulos elliden fazla Türkçe soyadını tarafımıza ilettiler. İletişim araçlarıyla daha sonra sorulan sorulara zaman ayırarak cevap verdi. Hatta soyadlarının bulunduğu fotoğraflar gönderdi, kilisede bulunan cemaatin 1930'lardan günümüze kadar görev dağılımını gösteren duvarda asılı duran büyük listelerin tarafımızdan fotoğraflanmasına yardımcı oldu.

Daha sonra Paul Bulos'un yönlendirmesiyle kuyumcu George Sakkab Bey'le görüşüldü. O bazı eklemeler yaptı. Sakkab Bey iyi seviyede Türkçe konuşabilmektedir. İşiyile ilgili olarak sık sık Türkiye'ye, özellikle de İstanbul'a gittiğini söyledi. Evinde her zaman Türk TV kanallarının açık olduğunu ifade etti. Daha sonra da Sakkab Bey'in arkadaşı otomobil tamircisi George Beytsamuel ile görüştük. Beytsamuel iyi derecede Türkçe konuşmaktadır. Görüşme ve konuşmalarda elde edilen soyadları aşağıdaki listeye alınmamıştır fakat bu görüşmelerden Süryanilerle ilgili çeşitli sorulara cevaplar bulunmuştur.

7.2. Anlam, Köken ve Yapı Bakımından Lübnan'daki Süryanilerin Türkçe Kökenli Soyadları

Süryaniler Lübnan'da farklı yerleşim birimlerinde yaşamaktadırlar. Bu çalışmada nispeten yoğun oldukları Metn bölgesine ait soyadlarının bulunduğu CD'deki Süryani soyadları ile Beyrut (3) bölgesindeki Süryanilere ait soyadları incelenmiştir.

Metn bölgesine ait seçim listesinde 3.704 Süryani Ortodoks, 1.482 Süryani Katolik ve 158 Nasturî kayıtlıdır. Beyrut (3) CD'sinde Süryani olarak 6.085 kişi kayıtlıdır. Bunlardan 4.664'ü Ortodoks, 1.421'i Katolik ve 28'i de Nasturî'dir.

Toplamda Metn ve Beyrut (3) bölgesinde 8.368 Ortodoks Süryani, 2.903 Katolik Süryani ve 158 Nasturî'ye ait toplam 11.457 soyadı incelenmiştir. Aynı soyadını doğal olarak bir kişinin kullandığı olduğu gibi onlarca kişinin kullandığı da görülmektedir.

İki bölgede ortak olan soyadları bir soyadı olarak listeye alınmıştır. Önce Metn, ardından Beyrut (3) bölgesi incelenmiş, ortaya çıkan aynı soyadları tekrar yazılmamıştır.

Aşağıda yer alan 162 soyadı yöntem başlığı altında dile getirilen inceleme şekline uygun olarak ele alınmıştır:

	Soyadı	Anlamı	Kökeni	Yapısı
50	Abaza اباظه	Abaza (KAS): 1. Kuzeybatı Kafkasya’da yaşayan bir halk. 2. Bu halka mensup olan kimse.	(Çing.>)*T. “Çingeneced en alınan habe’ye dayandırılara k kurulmuş bir Türkçe biçim olduğu düşünülüyor. ” 195	<*aba(ik)+ z(iiye)+ a(iiye) TDES türemiş
51	Agobciyan /Agopçuyan اکوبجیان	Agop (GTS): ‘Aptal aptal bakmak’ anlamındaki ‘Agop’un kazı gibi bakmak’ deyiminde geçen bir söz. <i>Erm. Yakup>Agop</i> <i>Agopçunun oğlu.</i> ¹⁹⁶	Erm.+T.+ Erm.	Agop(i)+ ci(iiye)+ yan(iiye) türemiş
52	Ağa Cun/Con /(John) اغاجون	Ağa (KAS):1. Kırılık kesimde geniş toprakları olan, sözü geçen, varlıklı kimse. 2. Halk arasında sayılan ve sözü geçen erkeklere verilen san. 3. Ağabey, büyük kardeş... <i>Cun/Con /(John): Özel ad.</i>	T.+İng.	ağa(5)+ Con(ik) birleşik

¹⁹⁵ Hasan Eren, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, TDK Yayını, 2. Baskı, Ankara 1999, s. 171.

¹⁹⁶ +yan: Daha çok Ermeni soyadlarında kullanılan aidiyet bildiren bir ektir. +yan eki ve anlamı sonraki kelimelerde tekrar tekrar yazılmayacaktır. Bu ek ilgili soyadına “oğlu” anlamıyla eklenerek soyadı anlamlandırılmalıdır.

53	Akdemir اك ديمير	Akdemir (KAS): Dövm demir.	T.	ak(ik)+ demir(4) birleşik
54	Alacaci/Alacacı الاججي	Alacacı (TTAS): El tezgâhında, alaca denilen bir çeşit pamuklu dokuyan usta.	T.	āla(ik)+ ca(iiye)+ cı(iiye) KBS türemiş
55	Altunyan التونيان	Altun (KAS): 1. Parlak sarı renkte, kolay işlenen, değerli paslanmaz maden. 2. Üstün nitelikli, değerli kimse.	T.+ Erm.	altın<al+tın KBS al(ik)+ tın(iiye) yan(iiye) türemiş
56	Antakli/Antaklı انطكلي	<i>Antak: Antakya. Diğer adıyla Hatay ilimiz.</i> Antaklı: Antakyalı.	Ar.+T.	Antak(i)+ lı(iiye) türemiş
57	Arslan ارسلان	Arslan~Aslan: (yv)	T.	a(r)s+lan(15) türemiş
58	Arslandoğlu/ Arslandoğlu ارسلان اوغلي	Arslanın oğlu, güçlü kişi.	T.	a(r)s+lan(15)+ <*oğ(fk)- (u)l(fiye)+ u(çe) KBS birleşik
59	Arslandoğulların un ارسلان اوغللرونون	Arslan~Aslan(yv) Oğul (GTS): 1. Erkek evlat. 2. Bazı kelimelerin anlamını pekiştirmek için kullanılan bir söz. 3. Bir ana arıyla birlikte	T.	a(r)s+lan(15)+ oğul(58)+ lar(çe)+ nun(çe) birleşik

		kovandan ayrılan, yeni yetişmiş arı topluluğu... +larunun: Bu ek tam olarak +yan ekinin Türkçeye çevirisidir. Muhtemelen “Arslanoğulyan” soyadını Türkçeye tercüme ederek alınmış olmalıdır.		
60	Arslanyan ارسلانيان	Arslan~Aslan(yv)	T.+ Erm.	a(r)s+lan(15)+ yan(iiye) türemiş
61	Aslan اصلان	Arslan~Aslan(yv)	T.	a(r)s+lan(15) türemiş
62	Baboyan بابويان	Babo (TTAS): Baba.	T.+ Erm.	baba(1)> babo(yi)+ yan(iiye) türemiş
63	Badur/Bodur بدور	Bodur (GTS): Enine göre boyu kısa ve tıknaz.	T.	<bod(ik)+ u(iiye)+ r(iiye) KBS türemiş
64	Bakırcı/ Bakırcı بکرجي	Bakırcı (GTS): Bakır işleyen veya bakır kapacak satan kimse.	T.	<*bā(ik)+ kır(iiye)+ cı(iiye) KBS türemiş
65	Bakiroğlu باکیر اوغلو	Bakir (GTS): Cinsel ilişkide bulunmamış	Ar.+T.	bakir(i)+ oğul+(u)(58) birleşik

		(erkek). 2. El değmemiş, kullanılmamış. 3. İşlenmemiş (toprak). 4. Eskimemiş, yıpranmamış, yeni. Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu...		
66	Balanci/Palancı بالانجي	<i>Palancı: Bir çeşit eyer olan palanı yapan ve/veya satan kişi.</i>	Far.+T.	palan(i)+ cı(iiye) türemiş
67	Balta بالطه	Balta (GTS): Ağacı kesme, yarma, yontma vb. işlerde kullanılan ağaç saplı, demir araç.	*T. ¹⁹⁷	balta<baldu(ig) KBS basit
68	Balyan باليان	Bal (GTS): 1. Bal arılarının bitki ve çiçeklerden topladıkları bal özünden yapıp kovanlarındaki petek gözlerine doldurdukları, rengi beyazdan esmere kadar değişen tatlı, koyu, sıvı madde. 2. Olgunlaşmış incirin, dışına sızan tatlısı. 3. Ağaçların kabuğundan sızarak pıhtılaşan besi suyu.	T.+Erm.	bal(ik)+ yan(iiye) türemiş

¹⁹⁷ Kelimenin kökeni hakkında farklı görüşler vardır.

69	Bardakci/ Bardakçı بارداقجي	Bardakçı (GTS): a. Bardak, çömlek vb. yapan veya satan kimse. Bardakçı (TTAS): b. Taze incir.	T.	<bart(ik)+ (a)k(iiye)+ KBS çı(iiye) türemiş
70	Barlı/Barlı بارلي	Barlı (TTAS): a.1. Küflenmiş, kirlenmiş. 2. Kekremesi. 3. Pis, murdar. Barlı (TTAS): b. Kibirli. Ayrıca “var” kelimesinin eski şeklinin “bar” olduğu hatırlandığında kelimenin varlı anlamında kullanılıyor olması da mümkündür.	T.	bar(ik)+ lı(iiye) türemiş
71	Basmacı/ Basmacı بصمجي	Basmacı (GTS): 1. Basma yapan veya satan kimse. 2. Pamuklu, tülbent vb. üzerine kalıpla desen basan kimse. 3. Bohça ile köylerde eşya satan kadın, bohçacı.	T.	bas(fk)- ma(fıye)+ cı(iiye) türemiş
72	Basmacı/ Basmacı بصمة جي	Basmacı: yv.	T.	bas-ma+cı(71) türemiş
73	Başa/Paşa باشا	Paşa (GTS): 1. Osmanlı Devleti zamanında yüksek sivil memurlara ve albaydan üstün rütbede bulunan askerlere verilen unvan. 2. Cumhuriyet döneminde general.	T.	başa(2) birleşik

74	Batu باطو	Batu (KAS): Üstün gelen, gücü yeten, galip.	T.	batu(ig) basit
75	Bayramyan بیرامیان	Bayram (KAS): 1. Ulusal veya dinsel bakımdan önemi olan, kutlanan gün. 2. Sevinç, neşe.	T.+ Erm.	<*badram(ig)+ KBS yan(iiye) türemiş
76	Bek/Beg/Bey بك	Bey (TTAS): a. Efendi, bey // ağa beg: eşraf takımı. Bey (TTAS): b. Saygı ifade eden bir hitap.	T.	beg(ik) basit
77	Bik/Beg/Bey بيك	Bey: Bey (TTAS): a. Efendi, bey // ağa beg: eşraf takımı. Bey (TTAS): b. Saygı ifade eden bir hitap.	T.	beg(76) basit
78	Big(k)endi/Beğendi (Begkendi) بيكندی	Beğenmek (GTS): 1. İyi veya güzel bulmak. 2. Benzerleri arasından birini seçip ayırmak. 3. Onaylamak, kabul etmek, tasvip etmek.	T.	<beg+kend+i beg(ik)+ kend(ik) i(çe) birleşik
79	Boyacı/Boyacı بویاجی	Boyacı (TTAS): 1. Boya satan kimse. 2. Boyama işini, boyacılığı meslek edinen kimse. 3. Boya satılan dükkân.	T.	boya(ig)+ cı(iiye) türemiş
80	Boyacıyan/ Boyacıyan بویاجیان	Boyacı (GTS): 1. Boya satan kimse. 2. Boyama işini, boyacılığı meslek edinen kimse. 3. Boya satılan dükkân.	T.+ Erm.	boya+cı(79)+ yan(iiye) türemiş

81	Bulut بلوط	Bulut (KAS): Atmosferdeki su damlacıkları ve buz taneciklerinin görülebilir yoğunluk kazanmasıyla oluşan, biçimleri, yükseklikleri ve yol açtıkları hava olaylarıyla birbirinden ayrılan yığınlar.	T.	<*bū(ik)+ lı(ifye)- t(fiye) KBS türemiş
82	Burnubüyük بورنو بيوك	a. Büyük burunlu olan. b. Kendini yükseklerde gören, kibirli.	T.	bur(fk)- (u)n(fiye)+ u(çe)+ büyü(fg)- k(fiye) birleşik
83	Büyük بيوك	Büyük (GTS): 1. Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan (somut nesne), makro, küçük karşıtı. 2. Çok, ortalamayı aşan (soyut kavram. 3. Niceliği çok olan.	T.	<büyü(fg)- k(fiye) KBS türemiş
84	Calık/Çalık جالق	Çalık (GTS): 1. Çıban yeri. 2. Koyunlarda çiçek hastalığı. 3. Çalgın. 4. Çarpık...	T.	<*çal(fk)- (ı)k(fiye) türemiş
85	Calıkyan/ Çalıkyan جالقيان	Çalık (GTS): 3. Çalgın. 4. Çarpık. 9. Yan yan giden.	T.+Erm.	çalık(84)+ yan(iiye) türemiş
86	Cancı/Çancı جانجي	Çancı (GTS): 1. Çan yapan veya satan kimse.	T.	çan(ik)+ cı(iiye)

		2. Çan çalmakla görevli kimse.		türemiş
87	Cancı/Çancı جنجي	Çancı: Çancı (GTS): 1. Çan yapan veya satan kimse. 2. Çan çalmakla görevli kimse.	T.	çan+cı(86) türemiş
88	Cansızyan/ Çansızyan جانسیان	Çanı olmayanın oğlu. Canı olmayanın oğlu.	a.T.+Erm. b. Far.+T.+ Erm.	çan(ik)+ sız(iiye)+ yan(iiye) türemiş
89	Carcafcıyan/ Çarşafçıyan جرجفجیان	Çarşafçı (GTS): Çarşaf yapan veya satan kimse.	Far.+T.+ Erm.	çarşaf(ik)+ çı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
90	Cavlah/Cavlak جولخ	Cavlak (GTS): Çıplak, tüysüz.	T.	cav(ik)+ la(ifye)- k(fiye) KBS türemiş
91	Cayci/Çaycı جيجي	Çaycı (GTS): 1. Çay demleyip satan kimse. 2. Çay yetiştiricisi. 3. Çay içmeye düşkün, çay tiryakisi. 4. Çay demlenip satılan yer.	Çin.+T.	çay(ik)+ cı(iiye) türemiş
92	Cayciyan/ Çaycıyan جيجیان	Çaycı (GTS): 1. Çay demleyip satan kimse. 2. Çay yetiştiricisi. 3. Çay içmeye düşkün, çay tiryakisi. 4. Çay demlenip satılan yer.	Çin.+T.+ Erm.	çay+cı(91)+ yan(iiye) türemiş

93	Cediryan/ Çadıryan جدریان	Çadır (TTAS): 1. Kefen. 2. bk. çadır bezi-1. 3. Yorgan çarşafı...	*T.+ Erm. ¹⁹⁸	<*çāt(fk)- ır(fıye)+ KBS yan(iiye) türemiş
94	Celik/Çelik جليك	Çelik (GTS): Su verilerek çok sert ve esnek bir duruma getirilebilen, birleşiminde az miktarda karbon bulunan demir ve karbon alaşımı, polat. 2. Bu alaşımdan yapılmış. 3. Zayıf fakat güçlü (vücut).	T.	çelik<çal-ı+k KBS çal(fk)- ı(fıye)+ k(iiye) türemiş
95	Cercü/Çerçi جرجو	Çerçi (KAS): Köylerde dolaşarak ufak tefek eşya satan gezgin satıcı.	T.	çarçu>çerçü <çerçi çer(ik)+ çi(iiye) KBS türemiş
96	Cerci Babi/ Çerçi Baba جرجي بابي	Çerçi (KAS): Köylerde dolaşarak ufak tefek eşya satan gezgin satıcı. Baba (GTS): 1. Çocuğu olan erkek, peder. 2. Çocuğun dünyaya gelmesinde etken olan erkek. 3. Kazılarda çıkarılan toprağın miktarını hesaplayabilmek için yer	T.	çerçi(95)+baba(1) birleşik

¹⁹⁸ Kelimenin kökeni hakkında tartışmalar vardır.

		yer bırakılan toprak dikme...		
97	Cermikli/ Çermikli /(Çarmıklı) جرمکلي	Çermik (TTAS): Sıcak su kaynağı, kaplıca. <i>Çermik'ten olan.</i> <i>Çermik Diyarbakır'ın ilçesidir.</i>	Erm./Far./T.+ T. ¹⁹⁹	çermik(i)+ lı(iiye) türemiş
98	Cırbaka/Çırbağa جرباقه	Çırbağa (TTAS): 1. Küçük çocuk. 2. Gelişmemiş, cılız çocuk.	T.	çırbağa <cır+bala KBS cır(yi)+ bala(ig) birleşik
99	Ciftci/Çiftçi چفتجي	Çiftçi (KAS): Geçimini toprağını ekerek sağlayan kimse.	T.	çift(ik)+ çi(iiye) türemiş
100	Colak/Çolak جولاق	Çolak (KAS): Eli veya kolu sakat kimse.	T.	<*çol-(a)k KBS çol(fk)- (a)k(fıye) türemiş
101	Darağci/Tarakçı درغجي	Tarakçı (GTS): 1. Tarak yapan veya satan kimse. 2. Taraklama işi yapan kimse.	T.	tar-(fk) a-(fıye) (g)ak+(fıye) ci(iiye) KBS türemiş
102	Darağlı/Taraklı درغلي	Taraklı (GTS): 1. Tarağı olan. 2. Başında tarak bulunan (kuş veya kadın). 3. Yol yol nakışlı: Taraklı	T.	<tarak+(101) lı(iiye) türemiş

¹⁹⁹ Çermik kelimesinin kökeninin Farsça, Ermenice ve Türkçe olduğu hususunda farklı görüşler vardır.

		kumaş. 4. Tarağı geniş olan (ayak).		
103	Dede ²⁰⁰ دي دي	Dede (KAS): 1. Babanın veya ananın babası. 2. Ata. 3. Mevlevi tarikatında çile doldurmuş dervişlere verilen san.	T.	dede(yi) basit
104	Dekirmenci ²⁰¹ /Değirmenci دكرمنجي	Değirmenci (GTS): Değirmen işleten kimse.	T.	<*tek(fk) ir(fiye)+ men(iiye) KBS ci(iiye) türemiş
105	Demir دمر	Demir (KAS): 1. Koyu renkli, kolay işlenen, dayanıklı, kullanış yerleri çok maden. 2. Güçlü, kuvvetli, sert kimse.	T.	demir(4) basit
106	Demirciyan دميرجيان	Demirci (GTS): Demir satan, demir eşya yapan veya onaran kimse.	T.+ Erm.	demir(4)+ ci(iiye)+ yan(iiye) türemiş
107	Denikci (<*Değnekçi) دنیکجي	Değnekçi (GTS): 1. Motorlu taşıtların çalıştığı yerlerde yolcuların binışı ve taşıtların sıra düzenini	T.	<teg(fk)- enek(fiye)+ çi(iiye) KBS

²⁰⁰ “Didi” şeklinde yazılsa da “dede” kelimesidir. Zaman zaman “e” harfi yerine “i” harfinin kullanıldığı görülmektedir.

²⁰¹ Bu ailenin bir kısmı “Değirmenci” kelimesinin Arapça karşılığı olan “Tahhan” soyadını almıştır.

		sağlayan kimse, kâhya. 2. Parklarda düzeni sağlamaya çalışan kimse. 3. Şehir düzeni ile ilgili görevli.		türemiş
108	Derdli/Dertli دردي	Dertli (GTS): Derdi olan.	Far.+T.	dert(i)+ li(iiye) türemiş
109	Doğramacı/ ²⁰² Doğramacı دوغرامجي	Doğramacı (GTS): Ahşap doğrama yapan kimse.	T.	<tog(fk)- ra(ffye)- ma(fiye)+ cı(iiye) KBS türemiş
110	Dolı/Dolu دولي	Dolu (GTS): 1. İçi boş olmayan, dolmuş, meşbu, pür, boş karşıtı. 2. Bir yerde sayıca çok. 3. Boş yeri olmayan, her yeri tutulmuş olan...	T.	dol(fk)- u(fiye) türemiş
111	Dolmaye/Dolma ya دولمايه “Dolmaya” şeklinde bir soyadı Lübnan’daki	Dolma (GTS): 1. Dolmak işi. 2. Tavuk, kuzu gibi hayvanların veya biber, domates vb. sebzelerin içine pirinç ve başka şeyler doldurularak pişirilen yemek. 3. Doldurularak yapılan.	T.	dol(fk)- ma(fiye)+ ye(fk emir 3.tş)- birleşik (dol(fk)- ma(fiye)+ y(ys)- a(çe)

²⁰² Bu kelime Lübnan’da eti doğrayan kişi anlamında kasaplar için kullanılmaktadır.

	Türk vatandaşları arasında da var.	Ye (GTS): 1. Ağızda çiğneyerek yutmak. 2. Aşındırmak, kemirmek, oymak, delmek. 3. Isırmak.		türemiş
112	Dökmeci دوكمه جي	Dökmeci (GTS): a. Dökümcü. Dökmeci (TTAS): b. Sergici, işportacı.	T.	dök(fk)- me(fıye)+ ci(iiye) türemiş
113	Döndü دندو	Döndü (TTAS): 1. Gittiği yerden geri gelen. 2. Din değiştiren, dönme.	T.	dön(fk)- dü(çe) ²⁰³ türemiş
114	Dönme دنما	Dönme (GTS): 1. Dönmek işi. 2. Ameliyatla cinsiyet değiştiren kimse. 3. Biçimi değişmeyen bir şeklin eksenini çevresindeki hareketi. 4. Başka bir dindeyken Müslüman olan, mühtedi.	T.	dön(fk)- me(fıye) türemiş
115	Ekmekci/ Ekmekçi اکمکجي	Ekmekçi (GTS): 1. Ekmek yapan veya satan kimse. 2. Ekmek satılan dükkân.	T.	ek(fk)- mek(fıye)+ çi(iiye) türemiş
116	Ekmekciyan /Ekmekçiyan اکمکجیان	Ekmekçi (GTS): 1. Ekmek yapan veya satan kimse. 2. Ekmek satılan dükkân.	T.+ Erm.	ek-mek+çi(115) yan(iiye) türemiş

²⁰³ Çekim eki, yapım eki görevindedir.

		<i>Ekmekçi oğlu.</i>		
117	El Başı/El Paşı الباشا	El: Arapça harfi tarif eki. Sonraki kelimelerde geçen “el” takısı tekrar tekrar yazılmayacaktır. Paşı (GTS): 1. Osmanlı Devleti zamanında yüksek sivil memurlara ve albaydan üstün rütbede bulunan askerlere verilen unvan. 2. Cumhuriyet döneminde general. 3. Uslu, ağırbaşlı.	Ar.+T.	el(ye)+ başı(2) birleşik
118	El Kabici/ El Kapıcı القبيجي	Kapıcı (GTS): 1. Otel, apartman vb. büyük yapılarda bekçilik, temizlik, alışveriş gibi işlerle görevli kimse. 2. Osmanlı devlet teşkilatında saray kapılarını bekleyen görevli sınıfı.	Ar.+T.	el(ye)+ <kapuğ+uçi KBS kapuğ(ig)+ uçi(iiye) KBS türemiş
119	El Kamu ²⁰⁴ القاموع	Kamu (KAS): 1. Bütün, hep. 2. Halk.	Ar.+T.	kama~kamuğ> kamu KBS el(ye)+ kamu(ig) türemiş

²⁰⁴ Kelimenin sonunda ayn harfi, bir dil istisnasıdır.

120	El Kara القره	Kara (KAS): 1. En koyu renk, siyah. 2. Zenci, esmer.	Ar.+T.	el(ye)+ kara(ig) türemiş
121	El Sürücü/ El Sürücü (Es Sürücü) السروجي	Sürücü (KL): 1. At, beygir, deve vb. yük hayvanlarını süren kimse. 2. At, öküz vb. yük hayvanlarının çektiği arabayı süren kimse. 3. Motorlu taşıt kullanan kimse, şoför.	Ar.+T.	el(ye)+ sür(fk)- ü(fiye)+ ü(iiye) türemiş
122	El Türk (Et Türk) الترك	Türk (KAS): 1. Güç, kuvvet. 2. Güzel, civan. 3. Türk soyundan gelen halk. 4. Adam, insan.	Ar.+T.	el(ye)+ Türk(30) türemiş
123	El Yazıcı اليازجي	Yazıcı (GTS): 1. Yazar. 2. İş yazı yazma olan kimse. 3. Bilgisayarda hazırlanan metnin yazılı sayfa hâlinde dökümünü veren araç. 4. Orduda yazı işleri ile uğraşan er veya erbaş...	Ar.+T.	el(ye)+ yaz(fk)- ı(fiye)+ cı(iiye) türemiş
124	Ferik فريك	Ferik (GTS): 1. Kümes hayvanlarının civcivlikten çıkmış yavrusu, piliç. 2. Gevrek bir elma türü, ferik elması.	T.	bili>bili+ç>piliç> filiz> firik> ferik KBS bili(ig)+ ç(iiye) türemiş
125	Galburci/ Kalburcu غالبورجي	Kalburcu (GTS): 1. Kalbur yapan veya satan kimse. 2. İş, bir şeyi	Ar.+T.	kalbur(i)+ cu(iiye) türemiş

		kalburdan geçirmek olan kimse.		
126	Halburci/ Kalburcu خالبورجي	Kalburcu (GTS): 1. Kalbur yapan veya satan kimse. 2. İşi, bir şeyi kalburdan geçirmek olan kimse.	Ar.+T.	kalbur+cu(126) türemiş
127	Hamamci/ Hamamcı حمامجي	Hamamcı (GTS): 1. Hamam işleten kimse. 2. Boy abdesti alması gereken kimse.	Ar.+T.	hamam(i)+ cı(iiye) türemiş
128	Hatun خاتون	Hatun (GTS): 1. Kadın. 2. Bayan, hanım. 3. Eş, zevce.	T.	<*ka(ik)+ tun(iiye) KBS türemiş
129	Hatunyan خاطونيان	Hatun (GTS): 1. Kadın. 2. Bayan, hanım. 3. Eş, zevce. “Hatunoğlu”	T.+ Erm.	ka+tun(128)+ yan(iiye) türemiş
130	Helavaci/ Helvacı حلوجي	Helvacı (GTS): Helva yapan veya satan kimse.	Ar.+T.	helva(i)+ cı(iiye) türemiş
131	Helvacı/Helvacı حلوه جي	Helvacı (GTS): Helva yapan veya satan kimse.	Ar.+T.	helva+cı(130) türemiş
132	İstanbuli/ İstanbulu استانبولي	İstanbulu (GTS): İstanbul ilinden olan kimse.	Rum.+T.	İstanbul(i)+ lu(iiye) türemiş
133	Kabakulak قباقولاق	Kabakulak (GTS): Tükürük bezlerinin, özellikle kulak altı bezlerinin iltihaplanması	T.	kaba(ig)+ <*kul(fk)- gak/kağ(fıye) KBS

		ile beliren bulaşıcı, salgın ve ateşli bir hastalık, kabaşış, yazma.		birleşik
134	Kahveci قهوه جي	Kahveci (GTS): 1. Kahve üreten veya satan kimse. 2. Kahve işleten veya kahve pişirip satan kimse.	Ar.+T.	kahve(i)+ cı(iiye) türemiş
135	Kakci/Kakçı كعكجي	Kak (TTAS): 1. Mısır unundan yapılan bir çeşit tatlı. 2. Un, yağ, yumurta ile yapılan yiyecek. 3. İncir reçeli... <i>Kak: Arapça da bir çeşit ekmek adı.</i> <i>Kakçi:Ekmekçi.</i>	Ar+T.	kak(i)+ cı(iiye) türemiş
136	Kalayci/Kalaycı قلايجي	Kalaycı (GTS): 1. Kap kalaylayan kimse. 2. Üstünkörü iş yapan, sahtekâr.	T.	kalay(ig)+ cı(iiye) türemiş
137	Kalayciyan/ Kalaycıyan قلايجيان	Kalaycı (GTS): 1. Kap kalaylayan kimse. 2. Üstünkörü iş yapan, sahtekâr.	T.+ Erm.	kalay+cı(136)+ yan(iiye) türemiş
138	Kalaylı/Kalaylı قلايلي	Kalaylı (GTS): 1. Kalaylanmış (kap). 2. İçinde kalay bulunan. 3. mec. Gösterişi ve süsü yapay olan.	T.	kalay(137)+ lı(iiye) türemiş
139	Kantarcı/ Kantarcı قنطرجي	Kantarcı (GTS): 1. Kantar yapıp satan kimse. 2. Kantarda tartan kimse. 3. Çarşıya, pazara getirilen	Ar.+T.	kantar(i)+ cı(iiye) türemiş

		şeyleri tartıp vergisini toplayan görevli.		
140	Karacıyan/ Karacıyan قراجيان	Karacı (GTS): Kara kuvvetlerine bağlı subay, astsubay veya er. Karacı (TTAS): 1. Haydut. 2. Çingene. 3. İftiracı, kara süren. Karacı (KAS): 1. Gönül alan. 2. Gözetleyici.	T.+ Erm.	kara(120)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
141	Karagöz قره كوز	Karagöz (KAS): 1. Kara gözlü kimse. 2. Şakacı, hoşsohbet kimse. 3. Halk tiyatrosunda Hacivat'ın muhatabı, oyun arkadaşı.	T.	kara(120)+ göz(ik) birleşik
142	Kasarcıyan/ Kasarcıyan قصارجيان	Kasar (KL): Ham pamuk ipliğini veya ham pamuk bezini kaynattıktan sonra bol soğuk su ile yıkayıp klor banyosundan geçirmek suretiyle yapılan ağartmak işi. <i>Kasarcıyan: Pamuğu ağartma işini yapanın oğlu.</i>	Ar.+T.+Erm.	kasar(i)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
143	Kasırcıyan/ Kasırcıyan قصرجيان	Kasır (GTS): Köşk. <i>Köşkçü oğlu.</i> Kasır (TTAS): Avlu içine ekilen sebze ve ekin.	Ar.+ Erm.	kasır(i)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
144	Katırcı/Katırcı قاطرجي	Katırcı (GTS): Katırlarını kira ile işleten veya	T.	kat(fk)- (i)r+ cı(iiye)

		katırlarla eşya taşıyan kimse.		KBS türemiş
145	Kavak قواق	Kavak (GTS): Söğütgillerden, sulak bölgelerde yetişen, boyu bazı türlerinde 30-40 metreye değin çıkan, kerestesinden yararlanılan uzun boylu bir ağaç (Populus).	T.	<kav(ik)+ (a)k(iiye) TDES türemiş
146	Kaya كاي	Kaya (GTS): 1. Büyük ve sert taş kütlesi. 2. Kayaç.	T.	kaya(ig) basit
147	Kazancıyan قازانچيان	Kazancı (GTS): 1. Kazan yapan, satan veya onaran usta. 2. Kazanı ateşleyen kimse, ateşçi.	T.+ Erm.	kazan<ķāzğan KBS kaz(fk)- (g)an(fıye)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
148	Kebabci/ Kebabçı كبابجي	Kebabçı (GTS): 1. Kebab yapıp satan kimse. 2. Kebab yenilen veya satılan yer.	Ar.+T.	kebab(i)+ çı(iiye) türemiş
149	Kenc/Genç كنج	Genç (GTS): 1. Yaşı ilerlememiş olan, ihtiyar karşıtı. 2. Gelişmesini tamamlamamış olan (bitki, hayvan. 3. Gençlikteki özelliklerini koruyan, dinç...	T.	<kēñç(31) basit
150	Kileci كيله جي	Kile (KL): Tahılın türüne, kullanıldığı yere ve	Ar.+T.	kile(i)+ ci(iiye)

		zamana göre ağırlığı değişen ölçek. <i>Kileci: Tahıl tartan kişi.</i>		türemiş
151	Kitcikyan/ <Küçükyan کیتجکیان	<i>Kitçik oğlu.</i> <i>Küçük oğlu.</i>	T.+ Erm.	küçük<*kiçi+g KBS kiçi(ig)+ g/k(iiye)+ yan(iiye) türemiş
152	Koc/Koç قوج	Koç (KAS): 1. Damızlık erkek koyun. 2. Sağlıklı, gülbüz genç erkek. 3. Kahraman.	T.	koç(ik) basit
153	Köbrü/Köprü کبرو	Köprü (GTS): 1. Herhangi bir engelle ayrılmış iki yakayı birbirine bağlayan veya trafik akımının, başka bir trafik akımını kesmeden üstten geçmesini sağlayan ahşap, kâğır, beton veya demir yapı. 2. İki şey arasında bağ veya ilişkiyi sağlayan şey. 3. Geminin önünü iyice görececek bir yükseklikte, sancaktan iskeleye kadar kurulan kumanda yeri...	T.	<köp(b/v)(ik)+ rü(iiye)+ g(iiye) KBS türemiş
154	Köylüyan کویلیوان	Köylü (GTS): 1. Köyde yaşayan veya köyde doğmuş olan. 2. Köydeş. 3. Köy halkı.	Ar.+T.+ Erm.	köy(i)+ lü(iiye)+ yan(iiye) türemiş

155	Közel/Güzel كوزال	Güzel (GTS): 1. Göze ve kulağa hoş gelen, hayranlık uyandıran, çirkin karşıtı. 2. İyi, hoş. 3. Beklenene uygun düşen ve başarı düşüncesi uyandıran...	T.	göz(ik)+ el(iiye) KBS türemiş
156	Kulaç ²⁰⁵ Kulaç كولاج	Kulaç (GTS): Gerilerek açılmış iki kolun parmak uçları arasındaki uzaklık.	T.	<*kol(ik)+ aç(fk) KBS birleşik
157	Kundakci/ Kundakçı قندقي	Kundakçı (GTS): 1. Yangın çıkarmak için kundak koyan kimse. 2. Tüfek kundakları yapan kimse. 3. Ara bozucu.	T.	<kong(ik)+ da(ifye)- k(fiye)+ KBS çı(iiye) türemiş
158	Kuru كورو	Kuru (GTS): Suyu, nemi olmayan, yaş ve nemli karşıtı. 2. Yağış almayan veya üzerinde bitki olmayan. 3. Daha sonra kullanılmak için kurutulmuş, taze ve yeşil karşıtı.	T.	kūr(ik)+ uğ(iiye) KBS türemiş
159	Küllükyan كلليكيان	Küllük (GTS): 1. Çöplük. 2. Sigara külü silkelenen ve sigara söndürülen kap, tabla, kül tablası, sigara	T.+ Erm.	kül(ik)+ lük(iiye)+ yan(iiye) türemiş

²⁰⁵ Kelime Osmanlıca “güllaç” şeklinde de okunabilir. Bununla birlikte kaynak kişiler kelimeyi “kulaç” şeklinde okumanın daha doğru olacağını söylemişlerdir.

		tablası. 3. Banyo, kalorifer kazanıyla ve sobada küllerin döküldüğü yer veya kap.		
160	Kürdoğlı/ Kürdoğlu کورداوغلي	Kürt (GTS): Ön Asya'da yaşayan bir topluluk ve bu topluluktan olan kimse. Oğul (GTS): 1. Erkek evlat. 2. Bazı kelimelerin anlamını pekiştirmek için kullanılan bir söz. 3. Bir ana arıyla birlikte kovandan ayrılan, yeni yetişmiş arı topluluğu...	T.	Kürt(7)+ oğlu(58) birleşik
161	Mashatci/ Masatçı مصحة جي	Masat (GTS): Bıçak bilemeye yarayan çelikten, çubuk biçiminde araç.	Ar.+T.	mashat>masat mashat(i)+ çı(iiye) türemiş
162	Mimaribaşı ²⁰⁶ (Mimarbaşı) معماري باشي	<i>Mimarların başı.</i>	Ar.+ T.	<mimar(i)+ baş(13)+ ı(çe) birleşik
163	Mumaci/ Momacı موماجي	<i>Moma: Mum kelimesinin Ermenicede kullanılan şeklidir.</i>	Erm./Far.+T.	muma(i)+ cı(iiye) türemiş
164	Mumci/Mumcu مومجي	Mumcu (GTS): 1. Mum yapan veya satan kimse. 2. Yeniçeri Ocağında çavuşlardan sonra gelen,	Far.+T.	mum(i)+ cu(iiye) türemiş

²⁰⁶ “Mimarbaşı” şeklinde kullandığımız kelime Arapçada “mimaribaşı” şeklinde kullanılmaktadır.

		yeniçeri ağasına bağlı on iki subaydan her biri. 3. Fitilli tüfek kullanan asker.		
165	Münirci منيرجي	Münir (KAS): Nurlandıran, ışık veren, parlak. <i>Münirci: Aydınlatıcı, aydınlatma işini yapan.</i>	Ar.+T.	münir(i)+ ci(iiye) türemiş
166	Naime Kasabci/ Naime Kasapçı نعيمه قصابجي	Naime (KAS): Nazlı büyütülmüş, güzel ve zarif. Kasap (GTS): 1. Sığır, koyun gibi eti yenecek hayvanları kesen veya dükkânında perakende olarak satan kimse. 2. Et satılan dükkân. 3. Kan dökücü, hunhar.	Ar.+T.	Naime(i)+ kasap(i)+ çı(iiye) birleşik
167	Nasır Şaşa ناصر شاشا	Nasır (KAS): Yardımcı, yardım eden. Şaşa (TTAS): Kör.	T.	Nasır(i)+ şaş(fk)- a(fiyeye) birleşik
168	Nevşehirli نوشهرلي	Nevşehirli (GTS): Nevşehir ilinden olan kimse.	Far.+T.	nev(i)+ şehir(i)+ li(iiye) birleşik
169	Oğlu اوغلو	Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu.	T.	oğlu(58) türemiş

170	Oğlu Kiraz اوغلي كيراز	Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu. Kiraz (KAS): Gülgillerden bir meyve ağacı ve bu ağacın etli, sulu, tek çekirdekli, kırmızı renkli meyvesi.	T.+ Yun.	oğul+u(58) kiraz(i) birleşik
171	Oğulların اوغللارن	Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu. +larnun: Oğulların kelimesi “oğulyan” soyadının Türkçeye tercümesidir. ²⁰⁷	T.	oğul(58)+ lar(çe)+ nun(çe) basit
172	Ozberk/Özberk اوزبرك	Özberk (KAS): Özü güçlü kimse.	T.	öz(ik)+ berk(ik) birleşik
173	Pirinciya/ Birinciya/ Pirinççiya برنجيا	*a. <i>Pirinççiya: 1. Pirinç üreten ve/veya satan kişi. 2. Ey pirinççi.</i> *b. <i>Birinciya: Ey birinci.</i>	Far.+T. T.	pirinç(i)+ çi(iiye)+ y(ys)+ a(çe) türemiş bir(ik)+ inci(iiye)+ y(kh)+

²⁰⁷ Tamlayan ekinin bir soyadında kullanılması Türkçede pek rastlanan bir kullanım değil. Buna “dil istisnası” demek yerinde olur.

				a(seslenme eki) türemiş
174	Rıdvanlı/ Rıdvanlı رضوانلي	Rıdvan (KAS): 1. Razi olma, hoşnutluk, memnuniyet. 2. Cennetin kapıcısı olan büyük melek. <i>Rıdvanlı: Mekanı cennet olan.</i>	Ar.+T.	Rıdvan(i)+ lı(iiye) türemiş
175	Sakımlı/ Sakımlı صقمرلي	<i>Sakım'dan olan.</i> <i>Sakım muhtemelen bir yerleşim birimidir.</i>	Ar.+T.	Sakım(i)+ lı(iiye) türemiş
176	Saruhan صاروخان	Sarıhan (KAS): Saruhan> sarıhan: Sarışın hükümdar.	T.	sarı<sārīg(ig)+ KBS kağan>ka'an>kaan > kân> kan>han(ik) KBS birleşik
177	Saruhan صاروخان	Sarıhan:(yv)	T.	sarıhan(176) birleşik
178	Savuk صاوق	Savuk (TTAS): Issız, تنها. Savuk (TTAS): Soğuk.	T.	<soğı(/u)(fk)- k(fiye) KBS türemiş
179	Semerciyan سمرجيان	Semerci (GTS): Semer yapan veya satan kimse.	Rum.+T.+ Erm.	semer(i)+ ci(iiye)+ yan(iiye) türemiş
180	Sivahci/Sıvakçı صيوه جي	Sıvacı (GTS): Duvarları sıvayan kimse.	T.	sıva<suw+a KBS suw(ik)+

				a(ifye) h(fiye)+ cı(iiye) türemiş
181	Sulac/Sulaç سولاج	<i>Sulaç: Sulu yer.</i>	T.	su(13)+ la(ifye)- ç(fiye) türemiş
182	Şekerci شكرجي	Şekerci (GTS): 1. Şeker ve şekerleme yapan veya satan kimse. 2. Şeker satılan yer.	Far.+T.	şeker(i)+ ci(iiye) türemiş
183	Şelebi/Çelebi شليبي	Çelebi (KAS): 1. Görgülü, terbiyeli, olgun kimse. 2. Bektaşî ve Mevlevî pîrlerinin en büyüklerine verilen san. 3. Kayın birader.	T.+ Ar.	<çelep/çalap+î(22) türemiş
184	Tarakci/Tarakçı طرقجي	Tarakçı (GTS): 1. Tarak yapan veya satan kimse. 2. Taraklama işi yapan kimse.	T.	tar-a-(g)ak+ci(101) türemiş
185	Taşci/Taşçı طاشجي	Taşçı (GTS): Taş yontan, satan veya taş ocağından taş çıkaran kimse.	T.	taş(16)+ cı(iiye) türemiş
186	Taşci Hacer/ Taşçı Hacer طاشجي خاجر	Taşçı (GTS): Taş yontan, satan veya taş ocağından taş çıkaran kimse. Hacer (KAS): 1. Taş, kaya. 2. İsmail Peygamber'in annesinin adı.	T.+Ar.	taşçı(185)+ Hacer(i) birleşik

187	Taşçıyan/ Taşçıyan طاشجيان	Taşçı (GTS): Taş yontan, satan veya taş ocağından taş çıkaran kimse.	T.+Erm.	taşçı(185)+ yan(iiye) türemiş
188	Tavukçuyan طاووقجيان	Tavukçu (GTS): 1. Tavuk besleyicisi. 2. Tavuk satan kimse. 3. Kesilmiş tavuk satıcısı.	T.+Erm.	tavuk(ig)+ çu(iiye)+ yan(iiye) türemiş
189	Tekin تكين	Tekin (GTS): 1. Boş, içinde kimse bulunmayan. 2. Güvenilir (kişi, yer. 3. İçinde doğüstü varlıklar bulunmadığına inanılan (yer)...	T.	<tägi(ig)+ n(iiye) KBS türemiş
190	Tercanyan ترجانيان	Tercan (KAS): 1. Genç, taze, körpe. 2. Kırmızı buğday. <i>Erzincan'ın ilçesi Tercan'dan hareketle bu soyadı alınmış olabilir. Bu durumda "Tercan oğlu" anlamına gelir.</i>	T.+Far.+Erm.	ter(ik)+ can(i)+ yan(iiye) birleşik
191	Tökmeci/ Dökmeci ²⁰⁸ توكمه جي	Dökmeci (GTS): Dökümcü.	T.	dök-me+ci(113) türemiş
192	Turanî طوراني	Turan (KAS): 1. Turancıların dünyadaki bütün Türkleri	(Far.)/T.+Ar.	<*tur(ik)+ an(iiye) î(iiye)

²⁰⁸ Bu ailenin bir kısmı, soyadlarını değiştirerek Tökmeci/Dökmeci kelimesinin Arapça karşılığı olan "Sabbak" soyadını almıştır.

		birleştirerek kurmayı amaçladıkları ülkenin adı. 2. Türklerin Orta Asya'daki en eski yurtları. <i>Turan'la ilgili, Turan'dan olan.</i>		türemiş
193	Türk/Türk تورك	Türk (KAS): 1. Güç, kuvvet. 2. Güzel, civan. 3. Türk soyundan gelen halk. 4. Adam, insan.	T.	<*tö(~ü)-r+ü-k (30) türemiş
194	Turu/Duru طورو	Duru (GTS): 1. Bulanıklığı olmayan, temiz, berrak. 2. Pürüzsüz (ten). 3. Arınmış, karışık olmayan (dil, üslup vb.)	T.	duru<*toruğ(ig) KBS basit
195	Tutuşyan طوطوشيان	Tutuş (KAS): 1. Çekişme, tartişma. 2. Savaş, mücadele. 3. Tamam, hepsi, bütün.	T.+Erm.	tut(fk)- uş(fiye)+ yan(iiye) türemiş
196	Tuzah/Tuzak توزه	Tuzak (GTS): 1. Kuş veya yaban hayvanlarını yakalamaya yarayan araç veya düzenek. 2. Birini güç ve tehlikeli bir duruma düşürmek için kurulan düzen, komplo.	T.	< tū-(fk) z(fiye)+ ak(iiye) KBS türemiř
197	Tütüncü/Tütüncü توتونجي	Tütüncü (GTS): Tütün yetiştiren veya satan kimse.	T.	tū(fk)- t(ffye)- (ü)n(fiye)+ KBS cü(iiye) türemiř

198	Uzunyan اوزونيان	Uzun (GTS): İki ucu arasında fazla uzaklık olan, kısa karşıtı. 2. Başlangıcı ile bitimi arasında fazla zaman aralığı olan, çok süren. 3. Ayrıntılı, derinlemesine.	T.+ Erm.	<*ü(fk)- z(ffye)- (u)n(fiye)+ KBS yan(iiye) türemiş
199	Üzümcü/ Üzümcü اوزمجي	Üzümcü (GTS): Üzüm yetiştiren veya satan kimse.	T.	<*üz(fk)- (ü)m(fiye)+ cü(iiye) KBS türemiş
200	Üzümcü/ Ezümcü/ Üzümcü ازومجي	Üzümcü (GTS): Üzüm yetiştiren veya satan kimse.	T.	<*üz-(ü)m+cü(199) türemiş
201	Üzümsü/ Üzümcü اوزومشو	Üzümcü (GTS): Üzüm yetiştiren veya satan kimse.	T.	<*üz-(ü)m+cü(199) türemiş
202	Yandım ياندم	Yandım (TTAS): Kadınların boyunlarına taktıkları parlak boncuklu kolye. (TTAS): Desenli, çok renkli bir kadın kumaşı.	T.	yan(fk)- dı(çe)- m(çe) Çekim ekleriyle burada yapım eki olarak kullanılmıştır. türemiş
203	Yazbek يزبك	*Yazıbegi>yazbek Yazı (GTS): (II) a. hlk. Düz yer, ova, kır. Beg (TTAS): Efendi, bey // ağa beg: eşraf takımı	T.	yaz(ik)+ beg/(k)(76) birleşik

204	Yenitürk يني تورك	Yeni (GTS): 1. Kullanılmamış olan, eski karşıtı. 2. Oluş veya çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan. 3. En son edinilen. Türk (KAS): 1. Güç, kuvvet. 2. Güzel, civan. 3. Türk soyundan gelen halk. 4. Adam, insan.	T.	yeni<*yang(/ŋ) (ik)+ ı(iiye)+ <*tö(~ü)-r+ü-k(30) birleşik
205	Yıldız يلديز	Yıldız (GTS): 1. Çekirdeğinde oluşan füzyon sonucunda açığa çıkan enerjiyi uzaya ışınlam biçiminde yayan, ışıklı gök cisimlerinden her biri. 2. Sinema, tiyatro veya müzikhol sanatçısı, star. 3. Bir noktadan çevreye beş veya daha fazla çıkıntısı olan çok köşeli şekil...	T.	<*ya(/u)(fk)- l(fiye)+ d(/t)ı(/u)z(iiye) KBS türemiş
206	Yılmaz يلماز	Yılmaz (KAS): Yılmayan, bıkmayan, azimli, sebatlı.	T.	yıl(fk)- maz(çe) türemiş
207	Yılımaz/Yılmaz يليماز	Yılmaz (KAS): Yılmayan, bıkmayan, azimli, sebatlı.	T.	yıl-maz(206) türemiş

7.3. Değerlendirme

1. İncelenen Süryani soyadlarının genel görüntüsü şöyledir:

İncelenen Nüfus	11.457
Tamamen ya da kısmen Türkçe olan (karma) soyadı sayısı	158 (89+ 69)
Basit yapıdaki soyadları	11
Türemiş yapıdaki soyadları	119
Birleşik yapıdaki soyadları	28
Soyadlarında en fazla kullanılan beş ek	+cı (61), +yan (25), +lı (11), +el+ (7), -ma (7)
Soyadlarında en fazla kullanılan beş kelime	Oğul/Oğlu (6), Arslan/Aslan (5), Türk (4), Taş(çı) (3), Üzümcü (3), Kalay (3).

2. +CI ekinin soyadlarında çok yoğun kullanılan bir ek olduğu hatta soyadlarının bir parçası olduğu bu tabloda da görülmektedir.

3. Listede yoğun kullanılan eklerin kullanıldıkları anlamlar şu şekildedir:

a. +CI/+cU: Ekin çok farklı işlevleri vardır. Soyadlarında en yoğun kullanılan işlevi şu şekilde tanımlanmaktadır: “1. Adlara gelerek bir nesneyi, bir işi veya bir sanatı kendine meslek veya uğraşı olarak seçmiş olanları gösteren adlar türetir.”²⁰⁹

b. +II/IU: “Türkiye Türkçesinin her ada gelebilen ve addan ad ve sıfat türeten en işlek eklerden biridir. Ekin birbirine yakın ve birbirinden farklı bir işlev genişliği de vardır.”²¹⁰

c. +yan: Daha çok Ermeni soyadlarında kullanılan aidiyet bildiren bir ektir.

d. El: Arapça harfi tarif eki.

e. -mA: İsim fiil ekidir. Bazen eklendiği fiilde kalıcı olur ve isim yapar.

²⁰⁹ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s. 41.

²¹⁰ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s. 53.

4. Süryanilerin yukarıdaki listeye alınmayan soyadlarıyla ilgili şunlar söylenebilir: Kullanılan soyadlarının bir kısmı yer adı ile ilgilidir. Mesela Merc diye bir yer adı vardır. O ada î eki getirilerek El Mercî şeklinde soyadı oluşturmaktadırlar (elmerc-i المرجي).
5. Dikkat çeken bir diğer husus ise kullanılan soyadlarının çoğunun Arapça kökenli olması ve Türkçede de kullanılmasıdır. Âdem ادم, Ahras اخرس... Bir kısmı ise Andre اندره gibi kişi adlarından mülhem soyadlarıdır.
6. Bir diğer isim grubu “ebu” ile başlayan soyadlarıdır. Ebu Nasr ابو نصر, Ebu Yusuf يوسف ابو. El takısıyla başlayan soyadları da farklı bir tarz olarak görülebilir: El Cemil الجميل, El Hıdır الخضر.
7. Bir kısım soyadı Süryani dil ve kültüründe yer edinen kelimelerden oluşmaktadır: Efram افرام gibi.
8. Bir kısım soyadı ilginç şekilde Ermeni soyadlarıyla aynıdır: Yakupyan ياكوبيان gibi. İlâveten Ermenilere has soyadı eki olarak bilinen “+yan” Süryaniler arasında yoğun şekilde kullanılmaktadır. Bunun en önemli nedeni bazı Ermenilerin mezhep değiştirerek Süryaniliğe geçmiş olmalarıdır. Bu geçiş sürecinde soyadlarını değiştirmemişlerdir. Ayrıca kaynak kişilerimizden Dr. Paul Bulos da +yan ekinin Süryaniler arasında doğal bir soyadı eki olarak çok az da olsa kullanıldığını söylemektedir.
9. Yukarıdaki çalışmadan da görüleceği gibi Süryanilerin Türkçe soyadları ile bir problemleri ve rahatsızlıkları yoktur. Aksine büyük çoğunluğu eskiden beri kullandıkları Türkçe soyadlarını koruma eğilimindedir.
10. Süryanilerin kullandıkları Türkçe soyadları Türklerle Süryanilerin ortak noktalarından biri olarak ön plana çıkarılmalı ve bu ortaklık dostluğa hizmet ettirilmelidir. Sarı, bu konuda şu görüşleri dile getirmektedir:

Süryaniler devlet ve toplum ile uyumlu, kendisine ait dili, ritüelleri olan Hristiyan bir topluluktur. Etno-dinsel bir nitelikte olan Süryaniler, bugün “Kadim” veya “Yakubi” olarak da adlandırılmaktadır. Türkiye için artık giderek müzelik niteliği almaya başlamasına rağmen, özellikle yurt dışında Türk dış politikası ile

uyumlu olabilecek nitelikte doğal müttefik potansiyeline sahiptirler. Göz ardı edilen bu yönlerinin değerlendirilmesi, hem Süryaniler hem de Türk politikası adına bir kazanım olacağı düşünülmelidir.²¹¹

²¹¹ Sarı, *agt.*, s. 411.

BÖLÜM 8

LÜBNAN'DA YAŞAYAN ERMENİLER VE ONLARIN TÜRKÇE/KARMA SOYADLARI

8.1. Ermeniler

Ermeniler, yirminci yüzyıla değin sırayla Perslerin, İskender'in, Selevkosların, Romalıların, Bizanslıların, Selçuklu Türklerinin ve nihayet Osmanlı Türklerinin egemenliğinde yaşamışlardır.²¹² Selçuklu ve Osmanlı Dönemi'nde huzur içinde yaşayan ve “millet-i sadıka” olarak adlandırılan Ermeniler, 19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin uğraştığı en önemli problemlerden biri olmuştur. Bu probleme sebep olarak devletin zayıflaması, yabancıların Ermeniler vasıtasıyla Osmanlının içişlerine karışma niyeti, milliyetçilik akımları ve daha başkaları sayılmaktadır. Bazı araştırmacılar ise Ermeni meselesinin çıkışını bu sayılanların dışında bir sebebe, Batılıların “Şark Meselesi” politikalarına, bağlamaktadırlar.²¹³ Ermeni meselesinin ortaya çıkarılışıyla ilgili Tosun şunları saymaktadır: “Ermeni Meselesi, Batılı devletler ve Rusya tarafından; Ermeni kilisesi, Ermeni komitaları, Batılı ve Amerikalı misyonerler ve kandırılmış bir kısım Ermeni tebaamız kullanılmak suretiyle çıkarılmıştır.”²¹⁴

Ermenileri Osmanlı Devleti içerisinde güçlendiren bazı dönüm noktaları vardır. Bunları Osmanlı Devleti iyi niyetiyle yapmış fakat olaylar kendi aleyhine işlemiştir. Onlardan biri de 1862 tarihinde çıkan Ermeni Milleti Nizamnamesidir: “Bu nizamnâme ile Ermeniler toplu şikâyet hakkına kavuşmuşlardı. Osmanlı topraklarında çeşitli okullar açmışlar ve basın

²¹² Ekrem Memiş, “Ermenilerin Kökeni ve Geçmişten Günümüze Türk-Ermeni İlişkileri”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Ermeni Özel Sayısı, Cilt 7, Sayı 1, 2005, s. 5.

²¹³ Ramazan Tosun, “Ermeni Meselesinin Ortaya Çıkışı ve Mahiyeti”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 14, Güz 2003, s. 145.

²¹⁴ Tosun, *agm.*, s. 145.

hayatına girmişlerdi. Ermeniler arasında birleşme sağlanabilmişti.”²¹⁵ Türkdoğan bu nizamname ile Ermenilerin kazandığı hakları şöyle ifade etmektedir:

Ermeniler 140 üyelik bir meclisle dinî işlerin yanı sıra eğitim, sağlık, evkaf, vergi ve kısmen adalet işlerinde tartışarak karar vereceklerdir. Bu nizamname ile Ermenilere ihtilalcilik duygusu da aşılanmıştı. 99 maddeden oluşan bu belgeye göre, patrik ve asillerin tahakkümü frenlenerek, Ermeni cemaatine kendilerini temsil etmek ve yönetmek üzere 140 üyeli bir Genel Meclis oluşturulmuştu. Patrik seçimi Meclisin yetkileri içine girmiştir. Böylece yönetimin patrik ile cemaat arasında paylaşılmasıyla, Ermeni vatandaşların kendi kendilerini yönetmede etkili olmaları sağlanmıştı. Ermeniler, dinî, sosyal ve kültürel meselelerini serbest bir şekilde kendi meclisleri kanalıyla çözümlemek, din adamlarını, öğretmenleri serbestçe tayin etmek imkânını kazanmışlardı. Bu nizamname Ermeni cemaatine bağımsız bir devlet statüsünde haklar sağlamıştır.²¹⁶

Ermeniler kazandıkları bu haklarla yetinmeyip daha fazlasını isterken çok geçmeden yabancı devletlerden destek gelmiştir. Rusya ile Osmanlı Devleti arasında imzalanan Ayastefanos Antlaşması’nda Ermeniler ilk kez konu edilmiştir.²¹⁷ Ayastefanos Antlaşması’nın Ermenilerle ilgili olan 16. maddesi Berlin Antlaşması’nda 61. madde olarak şu hükmü getirmiştir: “Osmanlı Hükümeti, halkı Ermeni olan eyaletlerde mahallî ihtiyaçların gerektirdiği ıslahatı yapmayı ve Ermenilerin Çerkez ve Kürtlere karşı huzur ve güvenliklerini garanti etmeyi taahhüt eder ve bu konuda alınacak tedbirleri devletlere bildireceğinden bu devletler söz konusu tedbirlerin uygulanmasını gözetecektir.”²¹⁸ Rusya, İngiltere ve Fransa bu maddeye dayanarak kendilerini Osmanlı Devleti içerisindeki Ermeni toplumunun hamisi olarak görmeye başlamışlar ve Ermenilerle ilgili Osmanlı Devleti üzerinde baskı kurmaya çalışmışlardır. Bu yönüyle Berlin Antlaşması Ermeni meselesinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir.

1890’lara gelindiğinde Ermeniler, mücadelelerini üstlenecek milliyetçi örgütler kurmuş ve Ermeni Devleti kurma hedefi belirlemişlerdir:

On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında Ermeni Aydınlanması diye adlandırılabilir ulusallaşma hareketleri başlamıştır. Bu dönemde birçok Ermeni kimlikli politikacı, ideolog, tarihçi ve yazar ortaya çıkmıştır. Bunların büyük bir çoğunluğu sonradan kurulacak olan Ermeni milliyetçi örgütleri Taşnaksutyun ve Hınçak partilerinin öğretici gücüne dönüşmüşlerdir. Düşünceleri, yazıları, yaydıkları ideolojileriyle Ermeni milliyetçiliğinin ideolojik ve fikrî yönünü oluşturmuştur. 1890 yılında Tiflis’te toplanan ve büyük ölçüde orta ve genç yaşta Ermeni milliyetçilerinden oluşan bir grup Anadolu’daki altı vilayette yaşayan

²¹⁵ Berna Türkdoğan, “Türk-Ermeni İlişkileri (Tehcirden Günümüze)”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2006, s. 26.

²¹⁶ Türkdoğan, *agt.*, s. 30.

²¹⁷ Münir Süreyya Bey, *Ermeni Meselesinin Siyasi Tarihçesi (1877-1914)*, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayın Nu: 53, Ankara 2001, s. 27-28.

²¹⁸ Berlin Antlaşması, 61. Madde, 1878.

Ermenilerin özgürlük ve demokratik mücadelesini üstlenecek bir örgüt kurmuşlardır. Örgüt Taşnaksutyun adını almıştır. Örgütün hedefinde, öncelikle Anadolu’da bağımsız bir Ermeni Devleti’nin kurulması bulunmaktaydı.²¹⁹

Devletin içerisinde örgütlenen Ermenilerle onlara dışarıdan destek veren ülkeler Ermeni meselesini gün geçtikçe büyütmüşlerdir. Konu hakkında resmî yazışmalardan hareketle bir rapor hazırlayan Münir Süreyya Bey, Ermeni sorununun 1914 yılına kadar geçirmiş olduğu siyasi evreleri üç bölümde ele almıştır:

Üç dönemin ilki, altı büyük devlet konsoloslarının Hariciye Nezareti’ne verdikleri 11 Haziran 1880 tarihli ortak notayla başlamış ve 1883 yılında sona ermiştir. İkinci dönem 1894 tarihinde meydana gelen Sason Olayı ile başlamış ve 1897 tarihinde kesintiye uğramıştır. Üçüncü dönem ise 1912 tarihinde başlayarak 1914 yılında baş gösteren Dünya Savaşı dolayısıyla duraklamaya uğramıştır.²²⁰

Münir Süreyya Bey, bu üç dönem boyunca yabancı devletlerin müdahalesine şu yorumu getirmektedir: “Ne olursa olsun bu üç döneme ilişkin devletlerin müdahaleleri Osmanlı hükümetini üzmüş, Ermeni komite ve taraftarlarına da gereğinden fazla güç ve kuvvet vermiştir.”²²¹

Münir Süreyya Bey bu üç dönemde Berlin Antlaşması’na dayanarak Osmanlı Devleti’ne yapılan baskılarda ilk iki dönemde İngiltere’nin üçüncü dönemde ise Rusya’nın başrolde olduğunu Fransa’nın ise bu ülkelere yardımda kusur etmediğini dile getirmektedir.²²²

Yukarıda isimleri zikredilen Ermeni destekçisi devletlerin bu olayı ne için kullanmak niyetinde olduklarıyla ilgili itirafları da tarih sahnesinde yerini almıştır:

3 Kasım 1896 tarihinde Mösyö Hanotu’nun Fransa Millet Meclisi’nde yaptığı siyasî konuşma çok dikkat çekicidir. Fransa dışişleri bakanı bu konuşmasında Rusya, İran ve Türkiye’nin tabiiyetinde bulunan Ermenistan’ın Osmanlı toprağında bulunan bölümünde yüzde on üçten fazla Ermeni bulunmadığı, tüm Türkiye Ermenilerinin sayısının üç milyonu bulmadığı, Ermenilerin yaşadığı vilayetlerde bir sene önce bazı korkunç olaylar meydana geldiği şeklinde açıklamada bulunduktan sonra Berlin Antlaşması’yla Kıbrıs Mukavelenamesi’nde Ermenilerle meşgul olunmuşsa da bir Ermeni hareketinin varlığının 1885 yılında duyulduğunu, Fransa, İngiltere, Avusturya ve Amerika’da dağınık bir hâlde bulunan Ermenilerin yaptıkları örgütlenme sayesinde komitelerin ortaya çıktığını, bunların gazeteler yayınlayarak yoğun bir propaganda

²¹⁹ Oğuz Kazmaz, “Lübnan’da Milliyetçilik Düşüncesinin Gelişim Süreci ve Lübnan’daki Ermeni Milliyetçiliğinin Türkiye-Lübnan İlişkilerine Etkileri”, Harp Akademileri Komutanlığı, İstanbul 2012 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 135-136.

²²⁰ Süreyya Bey, *age.*, s. 26.

²²¹ Süreyya Bey, *age.*, s. 27.

²²² Süreyya Bey, *age.*, s. 118-119.

başlattıklarını, bundan maksadın Osmanlı yönetiminin kötülüğünü ortaya koymak suretiyle Avrupa'da bir müdahale düşüncesi uyandırmak olduğunu milletvekilleri önünde uzun uzun anlatmıştır.²²³

Süreç içerisinde Ermeni devrimcilerle Jön Türkler arasında yakınlaşmalar olmuştur. Bu yakınlaşma sonraki dönemlerde Ermenileri İttihat ve Terakki bünyesinde bir anlamda iktidar ortağı yapmıştır. İttihat ve Terakki kadrolarını oluşturan Jön Türkler ile Ermeni partileri Hınçak ve Taşnak kadroları aralarındaki görüş farklılıklarına rağmen stratejik hususlarda iş birliği yapmışlardır. İttihat Terakki ile Taşnak Partisi Abdulhamid'e karşı iş birliğini uzun süre devam ettirmişlerdir.²²⁴

Ermenilerle ilgili en çok konuşulan husus tehcir meselesidir. Elbetteki tehcir bir anda yapılmamıştır. Tosun, Tehcir Kanunu'na götüren 1. Dünya Savaşı'ndan önceki Ermeni olaylarını şu şekilde sıralamaktadır: Erzurum İsyanı (1890), Kumkapı Gösterisi (1890), Sason İsyanları (1891), Merzifon, Yozgat ve Kayseri Olayları (1892), Zeytûn İsyanı (1895), Bâbiâli Olayı (1895), Van İsyanı (1896), Osmanlı Bankası Baskını (1896), Sultan II. Abdülhamid'e Suikast (1905) ve Adana Olayları (1909).²²⁵

Ermeni tehcirine neden olan son olay 20 Nisan 1915'te Ermenilerin çıkarttıkları Van İsyanı'dır.²²⁶

“Dâhiliye Nezareti'nin tezkiresinden bir gün sonra 27 Mayıs 1915'te “Vakt-i Seferde İcraat-ı Hükümete karşı gelenler için cihet-i askeriyece ittihaz olunacak tedabir hakkında kanun-ı muvakkat” kabul edilerek, 1 Haziran 1915 tarihinde Takvim-i Vekayi'de yayımlanır. Buna göre geçici kanunun maddeleri şöyledir:

1. Madde: Savaş zamanında ordu, kolordu, tümen kumandanları ve bunların vekilleri ve müstakil mevki kumandanı, halk tarafından herhangi bir surette hükümet emirlerine ve ülke savunmasına ve asayişin korunmasına ilişkin uygulamalar ve düzenlemelerine karşı muhalefet, silahlı tecavüz ve direniş görürlerse, derhal askeri kuvvetler ile önlem almaya ve tecavüz ve direnişi tamamen yok etmeye yetkili ve mecburdur.
2. Madde: Ordu, müstakil kolordu ve tümen kumandanları, askeri gerekliliklerden ötürü veya casusluk ve hıyanetlerini hissettikleri köyler ve beldeler halkını tek tek veya toplu olarak diğer mahallelere sevk ve iskân ettirebilirler.

²²³ Süreyya Bey, *age.*, s. 73.

²²⁴ Özgür Atılım Ergüney, “Günümüzde Türkiye Ermenileri”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 25.

²²⁵ Tosun, *agm.*, s. 145.

²²⁶ Cemal Sezer, “Ermenilerin Sevk ve İskânı Hakkında Yapılan Uygulama ve Yardımlar (1915-1917)”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011 (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s. 22. (Nakil: Davis, Armenian Genocide, s. 106-107)

3. Madde: İş bu kanun yayım tarihinde yürürlüğe girer.

4. Madde: İş bu kanunun hükümlerini yürütmeye, Başkumandan Vekili ve Harbiye Nâzırı yetkilidir.²²⁷

Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu zor şartlar altında çıkarılan bu kanun, memleketine sadık kalmayanlar için uygulanmıştır. Yani Tehcir Kanunu bütün Ermenileri kapsamamaktadır. Bu kanun kapsamına girmeyen Ermenileri şöyle sıralayabiliriz:

a) Subay ve sıhhiye sınıflarında görevli olanlar ve aileleri

b) Öğretmenler ve aileleri

c) Memurlar, tüccarlar, bazı amele ve ustalar

d) Hasta, âmâ, sakat ve yaşlılar

e) Katolik ve Protestan mezhebinden olanlar

f) Düyun-ı Umumiye'de çalışanlar

g) Merkez ve taşradaki Osmanlı Bankası şubelerinde, Reji İdaresi'nde ve bazı konsolosluklarda çalışanlar

h) Yetim çocuklar ve dul kadınlar

Bu arada şunu da belirtmek gerekir ki; tehcirin dışında kalmış bu kesimden yanlış ve memlekete zararı dokunacak şekilde hareketleri görülenler de sevke tabi tutulmuşlardır.²²⁸

Sezer, sevkten muaf tutulanlara ilave olarak şunları sıralar: Amerikan vatandaşı olanlar, Harput'taki Amerikan müesseselerinde ve konsoloslukundaki Ermeniler. Adana'da Alman Konsolosluğu'nda müstahdem olarak çalışan Simon Ağabolyan ve ailesinin sevk edilmemesi Alman Büyükelçiliğince istenmiş ve bu istek karşılıksız bırakılmamıştır. Antalya'daki Ermeni nüfusu az olduğundan buradaki Ermeniler sevke uğramamışlardır. Yetimhanelerde bulunan çocuklar ve öğretmenleri, demiryolu işletme ve inşaat kısımlarında çalışan memur ve amele Ermeniler, ordu hizmetinde olanlar, Ermeni mebus ve aileleri, ihtiyar, hamile, hasta veya gözü görmeyenler de sevk edilmemişlerdir.²²⁹ Türkdoğan, ayrıca Ermenilerin karışıklık çıkarmadıkları için Elazığ, Diyarbakır ve Sivas gibi bazı bölgelerde göçe tâbi tutulmalarına lüzum görülmediğini belirtilmektedir.²³⁰

Tehcir edilmeyenler arasında din değiştirenler de vardır. Milletler Cemiyeti verilerine dayanarak din değiştirenlerin sayısı 95.000'dir. Bunların çoğunlukla kadın ve çocuklardan

²²⁷ Sezer, *agt.*, s. 24-25.

²²⁸ Selma Çetinkaya, "1915- 1923 Yılları Arasında Türkiye'deki Ermeni Yetimleri", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2009 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 41-42.

²²⁹ Sezer, *agt.*, s. 26-27.

²³⁰ Türkdoğan, *agt.*, s. 138.

oluştugu ve İslamiyet'i kabul eden bu kişilerin samimi olmadıkları da aynı kaynakta ifade edilmektedir.²³¹

Tehcirden sonra tartışılan en önemli konu tehcir edilenler ve gidecekleri yere varamayanların sayılarıdır. Osmanlı Arşivleri'nde 1914 yılı nüfus kayıtlarına göre ülkede 1.219.323 Ermeni erkek ve kadın nüfusu vardır.²³² Türkdoğan, Osmanlıda Ermeni nüfusuyla ilgili yerli ve yabancı kaynakların Osmanlı Salnameleri'ni teyit ettiğini, veriler ışığında, Sevk ve İskân Kanunu öncesi Türkiye'deki Ermeni nüfusu 1.190.000-1.300.000 arası kabul edilmesi daha sağlıklı olacağını ve bu durumda bir buçuk milyon Ermeni'nin ölmüş olamayacağını buradan hareketle de Ermenilerin nüfusa dayalı iddialarının çürütüldüğünü dile getirmektedir.²³³

Tehcire tabi tutulan Ermeni nüfusunun 438.758 olduğu, bunlardan 382.148'inin tehcir bölgesine ulaştığı, 30-40 bin civarında göçmenin hastalık nedeniyle, 7-8 bin kadar göçmenin ise eşkıya saldırıları yüzünden hayatını kaybettiği anlaşılmaktadır.²³⁴

Birinci Dünya Savaşı sona erince Ermenilerin tehcirini gerektiren şartlar da değişmiştir. Bu nedenle 1918 yılında tehcir edilen Ermenilerden isteyenlere daha önce yaşadıkları yerlere dönme izni verilmiştir.²³⁵ Çeşitli kaynaklara dayanılarak dile getirilen bu izinden sonra Ermenilerden bir kısmının geri döndüğü de ifade edilmektedir.

Ermenilerin Lübnan'a Yerleşmeleri: Kaynaklarda Ermenilerin Lübnan'a yerleşimiyle ilgili en eski tarih Özşavlı tarafından 1375 olarak verilmektedir. Yine aynı çalışmada 18 ve 19. yüzyıllarda Kilikya'da Katolik Ermeni Patrikliği'nin kurulmasından sonra Katolik misyonerlerin Protestanları Katolikleştirdiği akabinde Protestan Ermenilerin Katolik mezhebine geçenlere zulmettiği bu nedenle de Katolik Ermenilerin güvenli bir yer olduğu için Fransızların da etkisiyle Lübnan'a göç ettirildiği bilgisi yer almaktadır.²³⁶

²³¹ Süleyman Beyoğlu, "Ermeni Tehciri ve İhtida", *Yeni Dönem Türkiye Araştırmaları*, Sayı 6, 2004, s. 17-18.

²³² Türkdoğan, *agt.*, s. 53.

²³³ Türkdoğan, *agt.*, s. 53.

²³⁴ Yusuf Halaçoğlu, *Sürgünden Soykırma Ermeni İddiaları*, Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul 2015, s. 66.

²³⁵ Özşavlı, *agt.*, s. 11.

²³⁶ Özşavlı, *agt.*, s. 19.

Sonraki dönemlerde de sıkıntılar yaşandığında aralıklarla Lübnan’a Ermeni göçleri devam etmiştir. Bu göçlerin en yoğunu “Tehcir”le olmuştur. Lübnan’a Anadolu’dan son Ermeni göçü Hatay’ın ana vatana katılmasından sonra yaşanmıştır.

Özşavlı, Cemal Paşa’nın hatıralarında Suriye ve Lübnan’daki vilayetlere 150.000 Ermeni yerleştirdiğini bununla birlikte Lübnan’a varan Ermeni sayısını kesin olarak hesaplamanın mümkün olmadığını bunun başlıca nedeninin de iç nüfus hareketlerinin yaşanması, kara yolu ile Mısır gibi komşu ülkelere ve deniz yolu ile de Avrupa ve Amerika’ya göç etmeleri olduğunu söylemektedir.²³⁷

Tehcir edilen Ermenilere devlet imkanlarını seferber etmiş bu kapsam da tehcir edilenlere günlük harcırah verilmiştir. Bunun yanında Cemal Paşa’nın emriyle Halep ve Beyrut’ta yetimhaneler kurulmuştur. Beyrut’taki yetimhanelerin sorumluluğunu bir süre yazar Halide Edip yapmıştır. Yıl yıl yetimhanelerdeki yetimlerin sayısı değişmektedir. 1917 yılı itibarıyla sadece Ayn Tura yetimhanesindeki sayı 1.200’dür. Bunların içinde Ermeni, Türk ve Kürt çocuklar vardır. 1918’de Osmanlı Beyrut’tan çekildiğinde yetimhanenin idaresi Kızılhaç örgütüne geçmiştir. Onlar yetimhaneyi teslim aldıklarında 460 Ermeni ve 170 Kürt çocuk bulunmaktaydı.²³⁸

1918 yılında göçe tabi tutulan Ermenilerin geri dönmelerine ve önceki yerlerine yerleşmelerine izin veren karar çıktı. Bu karardan sonra dönen Ermeniler oldu. Asıl geri dönüşlerse Ermenilerin güney bölgelerimize gelmeleriyle oldu. Fransızlar bu bölgeleri terk ederken Ermenilere de kendi mandaları altındaki bölgelere göçmelerini telkin etmiştir. Bu süreçte Lübnan’a 9.646 Ermeni yerleştirilmiştir.²³⁹

Bölgedeki her olaydan sonra Lübnan’daki Ermeni sayısında değişiklikler olmuştur. Balkan topraklarının elden çıkması, Hatay’ın anavatanına katılması, Ermenistan’ın SSCB’ye katılması vb. O nedenle de çeşitli kaynaklarda birbirinden farklı sayılar yer alabilmektedir.

²³⁷ Özşavlı, *agt.*, s. 29.

²³⁸ Özşavlı, *agt.*, s. 41-42.

²³⁹ Özşavlı, *agt.*, s. 47-48.

Ermeni tarihçi Sunny, Lübnan'daki Ermeni nüfusunun 1926'da 50.000 olarak göstermektedir.²⁴⁰

24 Temmuz 1923'te imzalanan ve Türk Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın sonucunu belirleyen Lozan Antlaşması'nın otuz birinci maddesinde, 'On sekiz yaşını aşmış olup da Türk uyrukluğunu yitiren ve otuzuncu madde uyarınca hukuk açısından yeni bir uyrukluk edinmiş bulunan kimseler, işbu Antlaşma'nın yürürlüğe giriş tarihinden başlayarak, iki yıllık bir süre içinde Türk uyrukluğunu seçebileceklerdir.' denilmekteydi.²⁴¹ Bu madde ile Ermeniler için Anadolu'ya dönme imkânı tanınmıştır. Ermenilerin Lübnan'dan dönmelerini istemeyen Fransa, Ermenilere 31 Ağustos 1924'te 'Lübnan vatandaşlığı' hakkını tanımıştır. Bundan sonra Ermenilerin Lübnan'a uyum süreci başlamıştır.

Van yöresinden gelen az sayıdaki Ermeni dışında Lübnan'a yerleşen Ermeniler Ermeniceyi çok az bilmekte ve birinci dil olarak Türkçeyi kullanmaktaydılar. Bu durum Taşnakların arzulamadığı bir şeydi. Onlar yeni neslin Ermenice konuşmasını ve Ermeni idealini yaşatmasını istemekteydiler. Bu nedenle kendi okullarında öğrencilere Ermenice öğretmeye başlanmıştır. Ermeni eğitim kurumlarında Ermenice öğrenen genç nesil ister istemez okulda öğretilenin zıddına eve döndüklerinde Ermenice bilmeyen ebeveynleriyle Türkçe konuşmak zorunda kalmışlardır.²⁴²

Bugün dünyanın farklı ülkelerinde Ermeniler ve Ermeni diasporası bulunmakla birlikte Lübnan, Ermeni diasporasının pek çok bakımdan merkezi olmuştur. Ermenilerin Lübnan'da pek çok kuruluşu vardır. Bunlar arasında Taşnak, Hınçak ve Ramgavar partileri ve ASALA terör örgütü ilk akla gelenlerdir. Rusya'nın Suriye ve Lübnan'daki Ermenileri Türkiye'ye karşı bir güç olarak kullanmak için örgütlediğini Türkdoğan şöyle ifade etmektedir:

Sovyet Rusya, Suriye ve Lübnan'ın zayıf yönetiminden yararlanarak bu ülkelerdeki Ermeni çalışmalarının yoğunlaşmasını sağlamış, Ermenilere yardım perdesi arkasında onları kışkırtmıştır. Rus diplomatları tarafından yönetilen bu çalışmalar için Halep, Şam, Beyrut ve daha birçok yerde merkezler açılmıştır. Aynı çerçevede, öğretmenleri Rusya Ermenilerinden oluşan birçok okul açılmış, bu okullara ajan olarak subaylar da sokulmuştur. Bütün bu çalışmaların sonucunda 30 bini Lübnan'da olmak üzere 100 bin kişilik bir Ermeni örgütü meydana getirilmiştir. Sovyet Büyükelçisi Solod, Moskova eğilimli Ermeni Hrants Devyan

²⁴⁰ Ronald Grigor Suny, *Looking Toward Ararat; Armenia in Modernity*, Indiana University Press, Bloomington and Indianapolis 1993, s. 101.

²⁴¹ Türkdoğan, *agt.*, s. 165-166.

²⁴² Özşavlı, *agt.*, s. 160-161.

başkanlığında bir komünist partisiyle Şam'da "Ermeni Dostlar Derneği"ni kurmuştur. Suriye ve Lübnan'daki bu örgütler, 'bağımsız bir Ermenistan kurmak vaadiyle Anadolu'nun doğusunu Sovyetler Birliği'ne bağlamak' amacını gütmüşlerdir.²⁴³

Sovyet Rusya çalışmaları sonunda Lübnan Ermeni Komitesi, 16 Mayıs 1946'da BM Güvenlik Konseyi'ne bir telgraf çekerek Türkler tarafından istila edildiğini iddia ettikleri toprakların Sovyet Ermenistan'ına katılmasını istemişlerdir.²⁴⁴

Lübnan'ı da etkisi altına alan Ermeni oluşumları içerisinde Taşnak ve Hınçaklar dışında zaman zaman farklı oluşumlar da ortaya çıkmıştır. Onlardan biri de 1940 yılında Halep'te Antep, Kilis ve Maraşlı Ermeniler tarafından kurulan Hür Ermeniler Partisi'dir. Parti Hınçak ve Taşnaklar arasında bitmek bilmeyen çekişmelere tepki olarak ortaya çıkmıştır. Kısa bir süre sonra da Taşnakların baskısı yüzünden sesleri kısılmış ve Taşnakların güdümüne girmiştir. Partinin kurucularından Dişçi Artin Çamcıyan ve Ropen Yağsızıyan amaçlarının Ermenilerin geleceğine hizmet olduğunu bunun da Türklerle birlikte yaşamaya bağlı olduğunu hatta dillerinin, duygularının, emellerinin ve yurtlarının Türklerle bir olması gerektiğini söylemişlerdir.²⁴⁵

Ermeni örgütler Osmanlının son döneminde olduğu gibi 1973-1993 arası Türklere pek çok saldırı düzenlemişlerdir. Bu saldırıları yapan örgütlerin merkezi Beyrut'tur:

Son dönem Ermeni terörleri sistemli bir şekilde 1973 tarihinde baş göstermiştir. 27 Ocak 1973'te ABD'nin Santa Barbara kentinde, Gurgun (Karekin) Yanikan adlı yaşlı bir Ermeni'nin tablo hediye etmek istediğini söyleyip otel odasına çağırdığı Türkiye'nin Los Angeles Başkonsolosu Mehmet Baydar ile Konsolos Bahadır Demir'i katletmesiyle başlayan 'Bireysel Ermeni Terörü'nü 1975'ten itibaren 'Örgütlü Ermeni Terörü' izlemiş ve yurt dışındaki Türk görevlileri, elçilikleri ve kuruluşlarına yönelik Ermeni saldırıları, kısa sürede yoğunluk kazanmıştır. Basında bu suikastlar yer alırken, 1915 olaylarından soykırım şeklinde bahsedilmesi Ermenilere daha çok seslerini duyurabilecekleri düşüncesine kapılmalarını sağlamış ve bu durumu kullanarak 1973-1993 arasında 34 Türk diplomatına saldırı düzenlemişlerdir. Ayrıca, 13 ölü ve 109 yaralının olduğu İstanbul ve Ankara havalimanlarına yapılan saldırılar da aşırı sol eğilimli ASALA ile JCAG'ın birlikte hareket ettiği olaylardır.²⁴⁶

ASALA, PKK ile iş birliği hâlinde olup görev paylaşımı yapmıştır: "6 Nisan 1980'de, 1965'teki 24 Nisanları katliam günü olarak anma kararı aldığı gibi, yine Lübnan'ın Sedan

²⁴³ Türkdoğan, *agt.*, s. 178-179.

²⁴⁴ Türkdoğan, *agt.*, s. 180.

²⁴⁵ Mustafa Şen, "1923-1945 Yılları Arası Suriye ve Beyrut Civarında Türkiye Cumhuriyeti'ne Karşı Ermeni Örgütlenmesi", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 40.

²⁴⁶ Türkdoğan, *agt.*, s. 204.

şehrinde ASALA ile PKK arasında imzalanan bir anlaşma ile ASALA Türkiye’deki terör hareketini Karabağ’a kaydırmış ve yerini PKK terör teşkilatına bırakmıştır.”²⁴⁷

Lübnan Ermenilerinin partiler ve ASALA terör örgütü yanında farklı organizasyonları da mevcuttur. Mesela Taşnak Partisi programlarına göre yönlendirilen, Homenetmen Spor Kulübü, Hamazkaine Kültür Derneği, Lübnan Ermenilerine Yardım Derneği bunlardan birkaçıdır.²⁴⁸

Lübnan’da 1932 yılında yapılan ve sonrasında yapılamayan nüfus sayımında Ermeniler 31,156 kişidir. Bu nüfusun genel nüfusa oranı ise %4’tür.²⁴⁹ Buradaki farkla ilgili şu söylenebilir. Lübnan’dan çok sayıda Ermeni başta Amerika olmak üzere farklı ülkelere göç etmiştir. Bu göç günümüze kadar da devam etmiştir. En azından o farkın bir kısmı Lübnan’dan Amerika ve diğer ülkelere göçenlerden kaynaklanmaktadır. Bir kısmı da Fransa tarafından farklı bölgelere özellikle de o tarihlerde yönetimi altında bulunan Hatay’da Hristiyan nüfusunu artırmak için geri götürülmüş olabilir. 1973 yılındaki Lübnan’da yaşayan Ermeni nüfusu tahmini 165.000’dir.²⁵⁰ “Lübnan iç savaşı (1975-77) sırasında 170.000 olan Ermeni sayısı savaş sonunda 100.000’e düşmüştür. 2001 yılı Ermeni nüfusu 116.214’tür.”²⁵¹ Bir başka kaynak 2000 yılı itibarıyla Lübnan’daki Ermeni nüfusunu 105.000 olarak vermektedir.²⁵² Suriye’deki savaş nedeniyle belki birkaç bin Ermeni nüfus da şimdilik Lübnan’da ikamet ediyor olabilir. Yukarıda verilen 2000 ve 2001 yılı nüfus tahminleri ile Suriye Ermenilerinden bir kısmının da Lübnan’a geldiği varsayılarak Lübnan’daki Ermeni nüfusunun 120.000 civarında olduğu düşünülmektedir.

Lübnan’daki Ermeni toplumunun temsilcileri Ermeni meselesinde Türkiye karşıtı çalışmaların, uygulamaların yapıldığı merkez olmuştur: “Beyrut’un Antilyas semtindeki Bikfaya Manastırı yanına 24 Nisan 1968 tarihinde büyük bir törenle Ermeni Katliam Anıtı,

²⁴⁷ Türkdoğan, *agt.*, s. 207.

²⁴⁸ Erdal İltar, “Lübnan’da Ermeni Diasporası”, *Ermeni Araştırmaları*, Eylül-Ekim-Kasım 2001, Cilt 1, Sayı 3, s. 127.

²⁴⁹ Wade. R. Gorla, “Lebanon's Sovereignty in Crisis: The Role of Its Leadership 1958 -1976” (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Beirut 1983.

²⁵⁰ Şen, *agt.*, s. 35.

²⁵¹ İltar, *agm.*, s. 127.

²⁵² Türkdoğan, *agt.*, s. 103-104.

ardından Beyrut'taki eski Katliam Anıtı ve Beyrut Antilyas Katoğigosluğu'ndaki Ölüler Anıtı dikilmiştir.”²⁵³ Lübnan Milletvekilleri Odası, asılsız Ermeni soykırımını tanıyan organizasyonlardan biridir. Yasa Tasarısı 3 Nisan 1997 tarihinde kabul edilmiştir.

Ermenilerin haklarını iyi savundukları bir gerçektir. 2017 yılı itibariyle 128 vekilli Lübnan meclisinde 6 vekilleri vardır. Hınçak'tan 2, Taşnak'tan 1, Müstakbel Hareketi'nden 2, Kuvveti Lübnaniye'den 1 milletvekili çıkarmışlardır. Şimdiki gibi kabinede 24 bakan olduğunda Ermenilere 2 bakanlık verilmektedir. Daha önceki dönemlerde 18 bakanlık olduğunda 1 bakanlık verilmiştir. Lübnan'ın 5 milyon nüfusu varsa bu 128 vekile bölündüğünde 39.000 kişiye bir vekil düşer. Altı vekil çıkarabilmeleri için 234.000 nüfuslarının olması lazım. Oysa Lübnan'daki Ermeni nüfusu 120.000 civarındadır.

Ermenilerin evlerinde çoğunlukla Ermenice ve Ermeniceden daha az olmak üzere Türkçe konuştuklarını öğrendiğimiz bir kaynak Türkçe konuşanlar üzerindeki baskıyı şöyle dile getirmektedir: “Aslında birçok görüşmeci, büyükanne ve büyükbabalarla Türkçe konuştukları hâlde, diğer çocuklara herkesle Ermenice konuştuklarını söylüyorlarmış.”²⁵⁴

Günümüzde tek tarz soyadı kullanımının olduğu Ermeniler arasında yüz yıl kadar önce soyadı yerine geçebilecek beş farklı kullanım görülmektedir. Bunu bir kadın üzerinde Sezer şöyle örneklendirmiştir: Birincisi Shusian Krikorian (Krikor'un kızı) şeklinde, ikincisi kendi kızlık soyadı olan Shusian Grabedian şeklinde, üçüncüsü Shusian Kevorkian (Kevork'un karısı) şeklinde, dördüncüsü Shusian Artinian (Kocası Kevork Artinian'dan hareketle) şeklinde ve beşincisi Amerikan tarzında Shusian Bedrosian şeklinde soyadları kullanılmıştır.²⁵⁵

Sahadan Gözlemler: İki yıl görev yaptığım Lübnan'da Ermenileri sahada gözlemleme fırsatım oldu. Ermeni öğrencilerim oldu. Anahtarcı, öğretmen, eczacı, doktor, müzisyen gibi farklı mesleklerden tanıdıklarım oldu. Onlarla konuşma imkânı buldum. Ermenilerin en yoğun yaşadıkları Burc Hamud Mahallesi insanları: “Gitme, başına bir iş gelir!”

²⁵³ Türkdoğan, *agt.*, s. 262.

²⁵⁴ Arda Jebejian, “Patterns Of Language Use Among Armenians In Beirut In The Last 95 Years”, Beirut 2011, s. 459. (<http://www.haigazian.edu.lb/Publications/Documents/HARVol31fullcontent/453-469.pdf>) (E.T.: 04.04.2019)

²⁵⁵ Sezer, *agt.*, s. 217.

telkinlerine rağmen üç defa gittim. Orada esnafla konuşma fırsatı buldum. Bireysel olarak hepsi Türkiye'ye pozitif bakmaktadır. Negatif olan bir şey vardı, o da duvarlarda Türkiye ve Türkler hakkındaki yazılardı.

Ermeniler arasında Türkçenin zayıflamasına rağmen hâlâ kullanılan bir dil olduğuna şahit oldum. Ermenilerin yaşadıkları bölgelerde kullanılan Türkçe tabelalar da dikkat çekmektedir. Onların kaynağı da çoğunlukla araştırmakta olduğumuz Türkçe kökenli Ermeni soyadlarıdır.

8.2. Anlam, Köken ve Yapı Bakımından Lübnan'daki Ermenilerin Türkçe/Karma Soyadları

Ermenilerin en yoğun yaşadığı Metn bölgesindeki seçmen listelerinin kayıtlı olduğu CD'de 182.222 seçmen bulunmaktadır. Seçmen listesinin ilk sütununda o bölgeye kayıtlı kişilerin bağlı bulunduğu otuz bir farklı mezhep ve grup adı yer almaktadır. Bu sütundan mezhepler seçildiğinde Ermeni Ortodoks nüfusu 25.282, Ermeni Katolik nüfusu 6.336 ve Ermeni Protestan nüfusu 1.608 olarak görülmektedir. Bölgedeki Ermeni seçmen nüfusu toplamda 33.226 kişidir.

Ermeniler çok yoğun olarak Türkçe soyadı kullanmaktadırlar. Bölgedeki tüm Ermeni seçmenlerin soyadları çalışmanın hacmini aşacağından gruplardan birini incelemenin daha uygun olacağı düşünülmüştür. Ortodoks Ermeni nüfusunun çok fazla, Protestan Ermeni nüfusunun da az olması nedeniyle Katolik Ermeni seçmenine ait soyadlarının incelenmesine karar verilmiştir. Aşağıda Katolik Ermenilere ait 6.336 soyadı incelenerek tamamen ya da kısmen Türkçe olan 305 soyadı tespit edilmiştir. Bu soyadları anlam, yapı ve köken bakımından incelenmiştir.

	Soyadı	Anlamı	Kökeni	Yapısı
208	Abacıyan/Abacıyan ابا جيان	Aba (GTS): 1. Aba yapan veya satan kimse. 2. Abadan giyecek yapan veya satan kimse. 3. Asalak. 4. hlk. Bedavacı.	Ar.+T.+Erm.	aba(i)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş

		<i>+yan: Daha çok Ermeniler tarafından kullanılan aidiyet ekidir. Oğlu anlamında çevirmek mümkündür. Ek bundan sonraki kelimelerde tekrar edilmeyecektir. Bu ekten önceki kısım anlamlandırılacaktır. O anlamı verilen kısma “oğlu” anlamı ekleyerek soyadının anlamını tümüyle çözmek mümkündür.</i>		
209	Abacıyan/Abacıyan عاجيان	Aba (GTS): 1. Aba yapan veya satan kimse. 2. Abadan giyecek yapan veya satan kimse. 3. Asalak. 4. hlk. Bedavacı.	Ar.+T.+Erm.	aba+cı+yan (208) türemiş
210	Ablakyan ابلاقيان	Ablak: (KAS): 1. Yüzü güzel, parlak, yakışıklı. 2. Sevimli. 3. Yayvan ve toplu yüz...	T. ²⁵⁶ +Erm.	ablak(ig)+ yan(iiye) türemiş
211	Acıkyaş اچقياش	Acık (TTAS): 1. Keder, ıstırap, elem. 2. Merhamet, şefkat. 3. Hiddet, gazap, öfke... Yaş (GTS): 1. Doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman, sin. 2. Hayatın çeşitli evrelerinden her biri, çağ. 3. Bir	T.	acı<acığ+ ²⁵⁷ yaş(ik) birleşik ²⁵⁸

²⁵⁶ Ablak kelimesinin kökenine TDK Türkçe, derken NS (Nişanyan Sözlüğü) Arapça demektir. Kaynak kişiler kelimenin Arapçadaki anlamının farklı olduğunu “iki ya da daha fazla farklı renkteki nesneyi” ifade etmek için kullandığını dile getirmişlerdir.

²⁵⁷ Tietze, *age.*, s. 86.

²⁵⁸ Kelimenin acığ+yaş şeklindeki birleşiminde ğ harfi k ile karşılanmış gibi görünmektedir.

		kurum, bir kuruluş, düzen vb.nin kurulduğundan bu yana geçen zaman.		
212	Acuyan اجويان	1. Acu (TTAS): Amca 2. Acu (TTAS): Sert kabuklu meyva çekirdeği. 3. Acı (GTS): 1. Bazı maddelerin dilde bıraktığı yakıcı duyu, tatlı karşıtı 2. Tadı bu nitelikte olan. 3. Herhangi bir dış etken dolayısıyla duyulan rahatsızlık, ızdırap.	T.+Erm.	acu< acı <acığ+(211)+ yan(iiye) türemiş
213	Ağabaşyan اغاباشيان	<i>Başağanın oğlu.</i>	T.+Erm.	ağa(5)+ baş(13)+ yan(iiye) birleşik
214	Ağası اغاسي	Ağa (GTS): 1. Geniş toprakları olan, sözü geçen, varlıklı kimse. 2. Halk arasında sayılan ve sözü geçen erkeklere verilen unvan. 3. Büyük kardeş, ağabey... +(s)ı: 3. <i>Tekil şahıs iyelik eki. (Onun/onların) ağası.</i>	T./Mo.+T.	ağa(5)+ sı(çe) basit
215	Ağbaryan/ (Ağabaryan) اغباريان	<i>Varlıklı ağa oğlu.</i>	T.+Erm.	<*ağ(/a)(5)+ bar(ik)+ yan(iiye) birleşik
216	Akbaşeryan اکبشاريان	Ak başlı er oğlu.	T.+Erm.	ak(53)+ baş(13)+ er(ik)+ yan(iiye)

				birleşik
217	Alaca الاجا	Alaca(GTS): 1. Birkaç rengin karışımından oluşan renk, ala. 2. İki veya daha çok renkli. 3. Birkaç renkli iplikten yapılmış dokuma...	T.	ala+ca(54) KBS türemiş
218	Alacaciyan/ Alacacıyan الاجاجيان	Alacacı (TTAS): El tezgâhında, alaca denilen bir çeşit pamuklu dokuyan usta.	T.+Erm	ala+ca+cı(54) + yan(iiye) türemiş
219	Alaşahan الاشاهان	Ala (KAS): 1. Karışık renkli, çok renkli, alaca. 2. Açık kestane renginde olan, ela. 3. Kekliğin boynundaki siyah halka... Şahan (TTAS): 1. Şahin. 2. Güçlü ve güzel anlamında sevgi belirtmek için söylenir...	T.+Far.	ala(217)+ şahan(i) birleşik
220	Alayciyan/Alaycıyan الايحيان	Alaycı (GTS): 1. Alay etme huyu olan (kimse), müstehzi. 2. Alay eden, küçümseyen (tutum).	T.+Erm.	alay(ig)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
221	Arahcinyan/Arakçınyan اراجينيان	Arakçı (GTS): Araklayan, çalan (kimse).	Ar.+T.+Erm.	arah(i)+ çı(iiye)+ n(çe)+ yan(iiye) türemiş
222	Arslanyan ارسلانيان	Arslan~Aslan (KAS): Aslan: 1. Kedigillerden, Afrika'da ve Asya'da yaşayan, erkekleri yeleli, yırtıcı, uzunluğu 160 cm,	T.+Erm.	a(r)s+lan(15) + yan(iiye) türemiş

		kuyruğu 70 cm ve ucu püsküllü, çok koyu sarı renkli güçlü bir memeli türü. 2. Gürbüz, yiğit adam.		
223	Arslanyan ارسلانيان	Arslan~Aslan (KAS): Aslan: 1.Kedigillerden, Afrika'da ve Asya'da yaşayan, erkekleri yeleli, yırtıcı, uzunluğu 160 cm, kuyruğu 70 cm ve ucu püsküllü, çok koyu sarı renkli güçlü bir memeli türü. 2. Gürbüz, yiğit adam.	T.+Erm.	a(r)s+lan(15) + yan(iiye) türemiş
224	Aslanyan اصلانيان	Arslan~Aslan: (yv)	T.+Erm.	a(r)s+lan(15) + yan(iiye) türemiş
225	Artinağayan ارتين اغيان	<i>Artin: Özel ad.</i> Ağa (KAS): 1. Kırılık kesimde geniş toprakları olan, sözü geçen, varlıklı kimse. 2. Halk arasında sayılan ve sözü geçen erkeklere verilen san. 3. Ağabey, büyük kardeş...	Erm.+T.+ Erm.	Artin(i)+ ağa(5)+ yan(iiye) birleşik
226	Atakyan اتاكيان	Atak (KAS): 1. Dışa dönük, canlı, girişken. 2. Eli açık, cömert. 3. Atıcı, nişancı.	T.+Erm.	at(fk)- (a)k(fiye)+ KBS yan(iiye) türemiş
227	Atamyan اطاميان	Ata (GTS): 1. Baba. 2. Dedelerden ve büyük babalardan	T.+Erm.	ata+ m(çe)+ yan(iiye)

		her biri. 3. Kişinin geçmişte yaşamış olan büyükleri. <i>Atam: Babam, ecdadım, büyüğüm.</i>		türemiş
228	Avara/(e)başyan اوارباشيان	Avare (GTS): işsiz, işsiz güçsüz, başıboş, aylak.	Far.+T.+ Erm.	avara(i)+ baş(13)+ yan(iiye) birleşik
229	Aybekyan ايبيكيان	Aybek (KAS): 1. Ay gibi güzel ve yakışıklı olan bey.2. Hindistan'daki Türk Memlûkleri Devletinin kurucusu. (Ö. 1210).	T.+Erm.	ay(ik)+ bek(76)+ yan(iiye) birleşik
230	Ayrıkyan/(Erigyan) آيريكيان	Ayrık (GTS): 1. Ayrık otu. 2. Ayrılmış. 3. Ayrı tutulan, başkalarına benzemeyen, ayrıcalı, müstesna.	T.+Erm.	ayır(fg) ık(fıye)+ yan(iiye) türemiş
231	Aytuyan ايتويان	<i>Aytuğ'un oğlu.</i> <i>*Aytuğ>Aytu</i>	T.+Erm.	<ay(229)+ tu(ğ)(ik)+ yan(iiye) birleşik
232	Azadtemizciyan ازادتميزجيان	Azat (GTS): 1. Serbest bırakma. 2. Okullarda paydos. 3. Serbest bırakılmış olan. Temiz (GTS): 1. Kirli, lekeli, pis, bulaşık olmayan, arı (I), pak, münezzeh, hijyen, hijyenik. 2. Özenle yapılmış. 3. Çok az kullanılmış veya hiç kullanılmamış olan, özrü olmayan.	Far.+Ar./T.+ T. +Erm.	azad(i)+ temiz(i)+ ci(iiye)+ yan(iiye) birleşik

233	Babacıyan/Babacıyan بابجيان	Babacı (GTS): 1. Babacılık yanlısı olan, paternalist.	T.+Erm.	baba(1)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
234	Babadato باباداتو	<i>Dato baba.</i>	T.+*Sür.	baba(1)+ Dato(i) birleşik
235	Babalanyan بابلانيان	Babalanmak (GTS): 1. Babaları tutmak, öfkelenmek. 2. Diklenmek, kabadayıcı davranmak.	T.+Erm.	baba(1)+ la(ifye)- n(ffye)- yan(iiye) ²⁵⁹ türemiş
236	Babetyan بابتيان	<i>Baba kelimesinin bozulmuş şeklidir. Ermenicede bir anlamı yok.</i>	T.+Erm.	baba(1)+ t(iiye) ²⁶⁰ + yan(iiye) türemiş
237	Babayan بابه يان	<i>Babaoğlu.</i>	T.+Erm.	baba(1)+ yan(iiye) türemiş
238	Babik بابيك	<i>Babik kelimesi baba kelimesinin bozulmuş şeklidir. Hem küçük hem de sevilen anlamlarını taşır.</i>	T.	baba(1)+ k(iiye) türemiş
239	Babikyan بابيكيان	<i>Babik kelimesi baba kelimesinin bozulmuş şeklidir. Hem küçük hem de sevilen anlamlarını taşır.</i>	T.+Erm.	baba+k(1)+ yan(iiye) türemiş
240	Baboyan بابويان	Baba>babo (GTS): 1. Çocuğu olan erkek, peder. 2. Çocuğun	T.+Erm.	baba(1)+ yan(iiye)

²⁵⁹ +yan eki isimlere gelirken burada fiile geldiği görülmektedir. Bu durumda akla üç husus gelmektedir. Birincisi “babalan” kelime türü olarak fiil olmayabilir. İkincisi +yan eki kelimenin fiil olduğu bilinmeden böyle kullanılmış olabilir. Üçüncü ihtimal ise gerçekten de +yan eki fiillere de geliyor olabilir.

²⁶⁰ Fiillere gelerek fiil türeten “-t” ekinin kullanımında bu örnekte dil sapması görülmektedir.(Anla-t- gibi.)

		dünyaya gelmesinde etken olan erkek. 3. Kazılarda çıkarılan toprağın miktarını hesaplayabilmek için yer yer bırakılan toprak dikme...		türemiş
241	Babudcuyan/Pabuççuyan بابودجيان	Pabuççu (GTS): 1. Ayakkabıcı. 2. Camilerde ayakkabıları bekleyen kimse. <i>Ayakkabıcı oğlu</i>	Far.+T.+ Erm.	pabuç(i)+ çu(iiye)+ yan(iiye) türemiş
242	Bağcacıyan/Bahçeciyan باغجه جيان	Bahçeci (GTS): Çiçek, ağaç ve sebze yetiştirme işiyle uğraşan kimse.	Far.+T.+ Erm.	bağ(ik)+ çe(iiye)+ ci(iiye)+ yan(iiye) türemiş
243	Bağciyan/Bağcıyan باغجيان	Bağcı (GTS): 1. Bağ yetiştirip ürününü satan kimse. 2. Bağlayan veya soğuk haddehaneden çıkan metal şerit bobinlere bant yapıştıran kimse.	Far.+T.+ Erm.	bağ(ik)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
244	Balabanyan بالابنيان	Balaban (KAS): 1. İri, büyük. 2. Şişman, gürbüz kimse. 2. Atmaca, doğan vb. yırtıcı bir kuş.	T.+Erm.	<*bala(ig)+ man(iiye)+ KBS yan(iiye) türemiş
245	Balankozyan/ Palangözyan / <*Belengöz بالانكوزيان	Belen (TTAS): Kokulu, iri beyaz taneli bir çeşit üzüm. Göz (GTS): 1. Görme organı. 2. Bazı deyimlerde, görme ve bakma. 3. Oda...	Far.+T.+ Erm.	belen(ig)+ göz(ik)+ yan(iiye) birleşik

		<i>Belengözyan: İri gözlünün oğlu.</i>		
246	Balasyan/Palazyan بالاسيان	Palaz (TTAS): 1. Güzel, canlı (genç kız için). 2. Gürbüz, şişman. 3. Çirkin, kötü.	T.+Erm.	<bala(ig)+ z(iiye)+ KBS yan(iiye) türemiş
247	Balıkciyan/Balıkçıyan بالکچيان	Balıkçı (GTS): Balık tutan veya satan kimse.	T.+Erm.	balık(ig)+ çı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
248	Baltacıyan/Baltacıyan بلطاجيان	Baltacı (GTS): Balta yapan veya satan kimse. 2. Odun kırıcı. 3. Yangın söndürme kuruluşlarında balta kullanan er, baltalı.	T.+Erm.	balta(67)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
249	Balyan باليان	Bal (GTS): 1. Bal arılarının bitki ve çiçeklerden topladıkları bal özünden yapıp kovanlarındaki petek gözlerine doldurdukları, rengi beyazdan esmere kadar değişen tatlı, koyu, sıvı madde. 2. Olgunlaşmış incirin, dışına sızan tatlısı. 3. Ağaçların kabuğundan sızarak pıhtılaşan besi suyu.	T.+Erm.	balyan(68) türemiş
250	Bardakciyan/ Bardakçıyan بارداقچيان	Bardakçı (GTS): Bardak, çömlek vb. yapan veya satan kimse.	T.+Erm.	bardakçı(69)+ yan(iiye) türemiş
251	Barsahyan بارسخيان	Bağırsak>barsah Bağırsak (GTS): Sindirim organının mideden anüse kadar olan, ince bağırsak ve kalın bağırsaktan oluşan bölümü.	T.+Erm.	<*bağır(ig)+ su(ifye)- k(fiye)+ KBS yan(iiye)

				türemiş
252	Barudciyan/ Barutçuyan بارودجيان	Barutçu (GTS): Barut yapan veya alıp satan kimse.	Far.+T.+Erm.	barut(i)+ çu(iiye)+ yan(iiye) türemiş
253	Basmacıyan/ Basmacıyan باصمه جيان	Basmacı (GTS): 1. Basma yapan veya satan kimse. 2. Pamuklu, tülbent vb. üzerine kalıpla desen basan kimse. 3. Bohça ile köylerde eşya satan kadın, bohçacı.	T.+Erm.	bas- ma+cı(71)+ yan(iiye) türemiş
254	Basmacıyan/ Basmacıyan بصمچيان	Basmacı: yv.	T.+Erm.	bas- ma+cı(71)+ yan(yv) türemiş
255	Bastıkıyan باستقيان	Bastık (GTS): Pestil.	T.+Erm.	bas(fk)- tık(fıye)+ yan(iiye) türemiş
256	Başayan/Paşayan باشايان	Paşa (GTS): 1. Osmanlı Devleti zamanında yüksek sivil memurlara ve albaydan üstün rütbede bulunan askerlere verilen unvan. 2. Cumhuriyet döneminde general. 3. Uslu, ağırbaşlı.	T.+Erm.	başa(2)+ yan(iiye) birleşik
257	Başı/(Başa)/Paşa باشي	Paşa (GTS): 1. Osmanlı Devleti zamanında yüksek sivil memurlara ve albaydan üstün rütbede bulunan askerlere verilen unvan. 2. Cumhuriyet döneminde general. 3. Uslu, ağırbaşlı.	T.	başa(2) birleşik

258	Batakyan باطاقيان	Batak (GTS): 1.Üzerine basıldığında çöken çamurlaşmış toprak. 2. Kötü durum, içinden çıkılmaz iş. 3. Hayır gelmez, yarar sağlamaz, batmış.	T.+Erm.	bat(fk)-ak(fiye)+yan(iiye) türemiş
259	Bazarcı/Pazarcı بازرجي	Pazarcı (GTS): Değişik günlerde kurulan pazarlarda mal satan kimse.	Far.+T.	bazar(i)+cı(iiye) türemiş
260	Bebekyan بابكيان	Bebek (GTS): 1. Meme veya kucak çocuğu. 2. Plastik, tahta, bez vb.nden yapılan insan biçiminde oyuncak. 3. Göz bebeği.	T.+Erm.	bebe(yi)+k(iiye)+yan(iiye) türemiş
261	Belikyan بليكيان	Belik (KAS): 1. Saç örgüsü. 2. İşaret, iz, nişan, 3. Çok, fazla. 4. Tepe, doruk.	T.+Erm.	böl(fk)-(ü)k(fiye)+KBS yan(iiye) türemiş
262	Benliyan بنليان	Benli (KAS): Vücudunda ben bulunan.	T.+Erm.	ben(ik)+li(iiye)+yan(iiye) türemiş
263	Beyciyan ²⁶¹ بايجيان	<i>Bey taraftarının oğlu.</i>	T.+Erm.	bey(76)+ci(iiye)+yan(iiye) türemiş
264	Bezciyan بزجيان	Bezci (GTS): Bez yapan veya alıp satan kimse.	Ar.+T.+Erm.	bez(i)+ci(iiye)+

²⁶¹ Pek çok kelimedede olduğu gibi bey kelimesi de Lübnan Arapçasında “beg” بك , “baig” بيك , “bey” بيه ve باي gibi farklı şekillerde karşımıza çıkabilmektedir.

				yan(iiye) türemiş
265	Bıyıkyan بييقيان	Bıyık (GTS): 1. Üst dudak üzerinde çıkan kıllar. 2. Balıklarda deri uzantısı. 3. Asma vb. bitkilerde, sarılıp tutunmaya yarayan sürgün.	T.+Erm.	bıyık(ig)+ yan(iiye) türemiş
266	Bıçakciyan/ Bıçakçıyan بيچاقچيان	Bıçakçı (GTS): Bıçak vb. kesici araçlar yapan veya satan kimse.	T.+Erm.	bıç(fk)- ak(fiye)+ çı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
267	Bilavci/Pilavcı بلاوجي	<i>Pilav yapan, satan ya da pilavı çok seven kişi.</i>	Far.+T.	pilav(i)+ cı(iiye) türemiş
268	Bilavcıyan/Pilavcıyan بيلاوجيان	<i>Pilavcıyan: Pilav yapan, satan ya da pilavı çok seven kişinin oğlu.</i>	Far.+T.	pilav+cı(267) + yan(iiye) türemiş
269	Bilemeci بيلامجي	<i>Bilemeci: Bıçak, turpan gibi kesici aletleri keskinleştiren kişi.</i>	T.	bi(ik)+ le(ifye)- KBS me(fiye)+ ci(iiye) türemiş
270	Biliryan بيليريان	Bilir (KAS): Bilgili, her şeyi bilen, anlayan, görgülü, kültürlü.	T.+Erm.	bil(fk)- ir(fiye)+ yan(iiye) türemiş

271	Bol(/Bul) بول	Bol (GTS): 1. İçine girecek şeyin boyutlarından daha büyük veya geniş olan, dar karşıtı. 2. Nicelik bakımından olağandan veya alışıldan çok, kıt karşıtı.	T.	bol(ik) basit
272	Bostacıyan/Postacıyan بوسطه جيان	Postacı (GTS): Mektup, gazete, havale, paket vb.ni gönderilen yere ulaştıran posta idaresi görevlisi.	İt.+T.+Erm.	posta(i)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
273	Boyacıyan/Boyacıyan بوياجيان	Boyacı (GTS): 1.Boya satan kimse. 2. Boyama işini, boyacılığı meslek edinen kimse. 3. Boya satılan dükkân.	T.+Erm.	boya+cı(79)+ yan(iiye) türemiş
274	Bucakciyan/ Bıçakçıyan بوجاكيان	Bıçakçı (GTS): Bıçak vb. kesici araçlar yapan veya satan kimse.	T.+Erm.	bıç-ak+ çı(266)+ yan(iiye) türemiş
275	Bucakyan بوجكيان	Bucak (KAS): 1. Gizli veya uzak bir köşe, kuytu yer. 2. Irmak kıyılarındaki kumluk, çalılık yerler. 3. Dağ tepesi.	T.+Erm.	<*būç(fk)- ğa(ffye)- k(fıye)+ KBS yan(iiye) türemiş
276	Bukracyan/ Bekereciyan ²⁶² بوقراجيان	Bekere (TTAS): Makara. <i>Makara işiyle uğraşanının oğlu.</i>	Ar.+T.+ Erm.	bekere(i)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş

²⁶² Kelimeyi bakraççı oğlu anlamında “bukraççıyan” şeklinde okumak da mümkündür. Bununla birlikte kaynak kişiler bekereciyan şeklinin daha doğru olduğunu söylediler.

277	Cabukyeryan/ Çabukyeryan جبوقيريان	Çabukyeryan: Hızlı yiyen oğlu.	T.+Erm.	çap(fk)- (u)k+ KBS ye(fk)- r(çe)+ yan(iiye) birleşik
278	Cigerciyan/Ciğerciyan جکرجيان	Ciğerci (KL): 1. Kasaplık hayvanların ciğer, içkembe, ayak ve baş gibi sakatatını satan kimse. 2. Ciğer kızartması satan kimse. 3. Bunların satıldığı dükkân.	Far.+T.+Erm.	ciğer(i)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
279	Cakıryan/Çakıryan جاقریان	Çakır (GTS): 1. Açık mavi, hareli ela (göz). 2. Çakırdoğan.	T.+Erm.	çak(fk)- ır(fiye)+ yan(iiye) türemiş
280	Cakıryan/Çakıryan جاکریان	Çakır (GTS): (yv)	T.+Erm.	çak- ır+yan(279) türemiş
281	Cakmakciyan/ Çakmakçıyan جاکماقچيان	Çakmakçı (GTS): 1. Çakmak yapan veya satan kimse. 2. Tüfek ve tabanca çakmaklarını yapan ve onaran kimse.	T.+Erm.	çak(fk)- mak(fiye)+ çı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
282	Cakmakyan/ Çakmakyan جاقمقيان	Çakmak (KAS): 1. Taşa vurulup kıvılcım çıkaran çelik parçası. 2. Tutuşturma aygıtı.	T.+Erm.	çak- mak+yan(yv) türemiş
283	Caloğluian/ Çaloğluyan جال او غليان	Çal (TTAS): 1. Ala renk. 2. Ben, çil, leke. 3. Kül rengi. Çillioğlu (oğlu).	T.+Erm.	çal(ik)+ oğul(58) u(çe)+ yan(iiye)

				birleşik
284	Camciyan/Camcıyan جامجیان	Camcı (GTS): 1. Cam ticaretini veya cam takmayı meslek edinmiş kimse. 2. Camevi. 3. argo Evin içini pencereden gözetleyen kimse.	Far.+T.+Erm.	cam(i)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
285	Camurliyan/ Çamurluyan جامورلیان	Çamurlu (GTS): Çamur bulaşmış, üstünde veya içinde çamur bulunan.	T.+Erm.	çam(fk)- mur(fiye)+ KBS lu(iiye)+ yan(iiye) türemiş
286	Canci/Çancı جانجی	Çancı (GTS): 1. Çan yapan veya satan kimse. 2. Çan çalmakla görevli kimse.	T.	çan+cı(86) türemiş
287	Cansızyan/Çansızyan جانسیزان	Çansız (GTS): Çanı olmayan.	T.+Erm.	çan+sız(88)+ yan(iiye) türemiş
288	Cayıryan/Çayıryan جایریان	Çayır (GTS): 1. Üzerinde gür ot biten düz ve nemli yer. 2. Böyle yerde biten ot.	T.+Erm.	çay/çiy(ik)+ (i)r(iiye)+ KBS yan(iiye) türemiş. ²⁶³
289	Cerci/Çerçi جرجی	Çerçi (GTS): 1. Köy, pazar vb. yerlerde dolaşarak ufak tefek tuhafiye eşyası satan kimse. 2. Bazı bölgelerde tuhafiyeci.	T.	çer+çi(96) türemiş

²⁶³ Çayır kelimesinin çiy/g/ğ+yer ve çay+yer kelimelerinden oluşması da mümkün görünmektedir.

290	Cerkesyan/Çerkesyan جرکسیان	Çerkes (KAS): Kafkasya'nın yerli boylarından birinin adı ve bu boydan olan kimse.	*T ²⁶⁴ .+Erm.	<çeri/g(ig)+kes(fk)+yan(iiye)birleşik
291	Cerkesyan/Çerkesyan جرکزبان	Çerkes: yv.	T.+Erm.	<*çeri+kes(290)+yan(iiye)birleşik
292	Cizmeciyan/Çizmeciyan جزماچیان	Çizmeci (GTS): Çizme yapan veya satan kimse.	T.+Erm.	çiz(fk)-me(fıye)+ci(iiye)+yan(iiye)türemiş
293	Çadırcıyan/Çadırcıyan ²⁶⁵ تشادرجیان	Çadırcı (GTS): Çadır diken veya satan kimse.	Far.+T.+Erm.	çadır+cı(94)+yan(iiye)türemiş
294	Çekiciyan/Çekiçyan تشاکجیان	Çekiç (GTS): 1. Çivi çakma, madenleri dövme vb. işlerde kullanılan saplı bir el aleti. 2. sp. Yaklaşık 1,20 metre uzunluğundaki madenî tele bağlı ve ağırlığı 7,257 kilogram olan gülle.	T.+Erm.	<*çak(fk)-(ı)ç(fıye)+KBSyan(iiye)türemiş
295	Damirciyan/ Demirciyan دامرجیان	Demirci (GTS): Demir satan, demir eşya yapan veya onaran kimse.	T.+Erm.	demir(4)+ci(iiye)+yan(iiye)türemiş

²⁶⁴ Çerkes kelimesinin kökeni tartışmalıdır. Bazı araştırmacılar Türkçe ile ilgisinin olmadığını söylemektedir.

²⁶⁵ Bazen t ve ş harfleri “ç” harfi yerine kullanılmaktadır.

296	Danacıyan داناجيان	Danacı (GTS): Dana çobanı.	T.+Erm.	dana(ig)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
297	Darakciyan/ Tarakçıyan دراقچيان	Tarakçı (GTS): 1. Tarak yapan veya satan kimse. 2. Taraklama işi yapan kimse.	T.+Erm.	tar-a-(g)ak+ ci(101)+ yan(iiye) türemiş
298	Dekirmenciyan/ Değirmenciyan دکرمنجيان	Değirmenci (GTS): Değirmen işleten kimse.	T.+Erm.	<*tek- ir+men+ ci(105)+ yan(iiye) türemiş
299	Demirciyan دمرجيان	Demirci (GTS): Demir satan, demir eşya yapan veya onaran kimse.	T.+Erm.	demir(4)+ ci(iiye)+ yan(iiye) türemiş
300	Dişcekenyan/ Dişcekenyan ديشچکنيان	<i>Dişcekenyan: Diş çeken oğlu.</i> <i>(Diş hekiminin oğlu)</i>	T.+Erm.	diş(ik)+ çek(fk)- en(fiye)+ yan(iiye) birleşik
301	Dolabciyan/ Dolapçıyan دولابچيان	Dolapçı (GTS): 1. Dolap yapan veya satan kimse. 2. İstanbul bedesteninde dolap işleten kimse. 3. Hileci, düzenci.	Ar.+T.+Erm.	dolap(i)+ çı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
302	Dökmeciyan دوکمچيان	Dökmeci (GTS): Dökümcü.	T.+Erm.	dök-me+ ci(113) türemiş
303	Dörtıyan دورتيان	<i>Dört oğlu.</i>	T.+Erm.	dört(ik)+ yan(iiye)

		<i>Bu kelime dört taraf anlamında da olabilir.</i>		türemiş
304	Dudaklıyan/ Tutaklıyan (Düdüklüyan) دوداقلیان	(GTS): Dudağı olan.	T.+Erm.	<?tut(fk)- (a)k(fiye) KBS lı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
305	Durnayan دورنایان	Durna (TTAS): Berrak, lekesiz. Durna (TTAS): Turna kuşu. Durna (TTAS): 1. Şapka siperi. 2. Dam saçağı.	T.+Erm.	<*t(ı/u/o/ă)r (fk)+ n(~y)a(fiye) KBS +yan(iiye) türemiş
306	Düztabanyan/ Düztabyan دوز دابانیان	Düztaban (GTS): 1. Doğal ayak kemerinin kaybolması ile oluşan yapısal bozukluk. 2. Tabanı kemerli olmayan, düz olan (kimse). 3. Dar tabanlı bir tür rende. 4. Uğursuz.	T.+Erm.	düz(ik)+ taban(ig)+ yan(iiye) birleşik
307	Ekizyan اکیزیان	Ekiz (TTAS): 1. İkiz. 2. Çok yakın, sıkı fıkı, içtikleri su ayrı gitmeyen dost, arkadaş.	T.+Erm.	iki(ig)+ z(iiye)+ yan(iiye) türemiş
308	Ekmekciyan/Ekmekçi yan اکمکجیان	Ekmekçi (GTS):1. Ekmek yapan veya satan kimse. 2. Ekmek satılan dükkân.	T.+Erm.	ek-mek+ çi(115) yan(iiye) türemiş
309	Elmaciyan/Elmacıyan الماحیان	Elmacı (GTS): Elma yetiştiren veya satan kimse.	T.+Erm.	elma(ig)+ cı(iiye)+ yan(iiye)

				türemiş
310	Elmayan المايان	Elma (GTS):1. Gülgillerden, çiçekleri pembe veya beyaz bir ağaç (Pirus malus). 2. Bu ağacın kabuğu parlak, sert, kırmızı, sarı ve yeşil renkte, kokusu hoş, tadı ekşi veya tatlı, dokusu gevrek, ufak çekirdekli meyvesi.	T.+Erm.	elma(309)+ yan(iiye) türemiş
311	El Şorbaşı (Eş Şorbaşı) الشربشي	Şor (TTAS): 1. Söz sohbet. 2.Toplantı. <i>Şorbaşı: Sohbet başı.</i>	T.	el(ik)+ şor(ik)+ baş(13)+ ı(çe) birleşik
312	Emirhanyan امير خانيان	<i>Emirhan: Şehzade, prens.</i>	Ar.+T.+Erm.	emir(i)+ han(176)+ yan(iiye) birleşik
313	Eskiciyan اسكجيان	Eskici (GTS):1. Her türlü eski eşya alım satımıyla uğraşan kimse. 2. Eskiymiş ayakkabıları onaran kimse.	T.+Erm.	es(fk)- ki(fiye)+ KBS ci(iiye)+ yan(iiye) türemiş
314	Eskikyan<Eksikyan اسكيكيان	Eksik (GTS): 1. İhtiyaç duyulan şey. 2. Bir bölümü olmayan, noksan, natamam: Bu kitap eksik, baş tarafı yok. 3. Mükemmel olmayan, kusurlu, muallel, sakat. 4. Az.	T.+Erm.	<*eg- sü/eksü+k /eksü(fk)- k(fiye)+ KBS yan(iiye) türemiş

315	Fenarciyan/Fenerciyan فنارجيان	Fenerci (GTS):1. Fener yapan veya satan kimse. 2. Deniz feneri bekçisi. 3. esk. Sokak fenerlerini yakan kimse.	Ar.+T.+Erm.	fenar(i)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
316	Finerciyan/Fenerciyan فينرجيان	Fenerci (GTS): 1. Fener yapan veya satan kimse. 2. Deniz feneri bekçisi. 3. Sokak fenerlerini yakan kimse.	Ar.+T.+Erm.	finer+ci+ yan(315) türemiş
317	Galyoncuyan غاليونجيان	Kalyon (GTS): galion Yelkenle ve kürekle yol alan savaş gemilerinin en büyüğü.	İt.+T.+Erm.	galyon(i)+ cu(iiye)+ yan(iiye) türemiş
318	Gebenciyan/ Kevenciyan كبنجيان	Geben/Keven (KAS): 1. Kimi türlerinden kitre denilen zamk çıkarılan dikenli bir çalı. 2. Bir tür kahve.	T.+Erm.	geben(ig)+ ci(iiye)+ yan(iiye) türemiş
319	Gebenyan كبنيان	Geben/Keven (KAS): 1. Kimi türlerinden kitre denilen zamk çıkarılan dikenli bir çalı. 2. Bir tür kahve.	T.+Erm.	geben(318)+ yan(iiye) türemiş
320	Gedikyan كديكيان	Gedik (KAS): 1. Büyük çentik, yıkık yer. 2. Dağ geçidi. 3. Güçlük, güç durum. 4. Yüksek yer, tepe. 5. Ayrıcalık, verilmiş hak. 6. Görev, vazife.	T.+Erm.	<*ket(fk)- (ü)k(fiye)+ KBS yan(iiye) türemiş
321	Gemalmazyan كم المازيان	Gemalmaz (TTAS): 1. Söz dinlemeyen, inatçı. 2. Yaramaz (çocuk) 3. Ağzına geni vurdurmayan at.	T.+Erm.	gem(ik)+ al(fk)- maz(fiye)+ yan(iiye) birleşik

322	İbikyan ابكيان	İbik (GTS): 1. Horoz, hindi vb.nin tepesinde bulunan kırmızı deri uzantısı. 2. anat. Bazı kemiklerde bulunan ve kasların tutunmasına yarayan, çizgi durumunda pürtüklü çıkıntı. 3. Emzik...	T.+Erm.	ibik(ig)+ yan(iiye) türemiş
323	İncecikyan انجه جيكيان	İncecik (GTS): Çok ince.	T.+Erm.	ince(ig)+ cik(iiye)+ yan(iiye) türemiş
324	İnceyan انجه يان	İnce (GTS): 1. Kendi cinsinden olanlara göre, dar ve kalınlığı az olan, kalın karşıtı. 2. Zayıf. 3. Taneleri ufak, iri karşıtı...	T.+Erm.	ince(323)+ yan(iiye) türemiş
325	İnciyan اينجيان	İnci (GTS): 1. İstiridye gibi bazı kavkılı deniz hayvanlarının içerisinde oluşan, değerli, küçük, sert, sedef renginde süs tanesi. 2. Bu tanelerden yapılmış. 3. Bu tanelerden oluşan takı.	T.+Erm.	inci(ig)+ yan(iiye) türemiş
326	İstanbuli/İstanbulu استانبولي	İstanbulu (GTS): İstanbul ilinden olan kimse.	?/T.	İstanbul(i)+ lu(iiye) türemiş
327	İşciyan/İşçiyan اشجيان	İşçi (GTS): 1. Başkasının yararına bedenini, kafa gücünü veya el becerisini kullanarak ücretle çalışan kimse. 2. Toplu olarak yaşayan böceklerde üreme yeteneği olmayan, topluluğun işlerini gören dişi veya erkek.	T.+Erm.	iş(ik)+ çi(iiye)+ yan(iiye) türemiş

328	İşhanyan اشخانيان	<i>İş Han'ın oğlu.</i>	T.+Erm. ²⁶⁶	<*iş(ik)+ han(176)+ yan(iiye) birleşik
329	Kabayan قبايان	Kaba (GTS): 1. Özensiz, gelişigüzel yapılmış, zevksiz, sakil, ince karşıtı. 2. Taneleri iri. 3. Terbiyesiz, görgüsü kıt, nezaketsiz (kimse).	T.+Erm.	<*kāpa KBS kaba(ig)+ yan(iiye) türemiş
330	Kabaklıyan قباقلیان	<i>Kabağı olanın oğlu.</i>	T.+Erm.	<kap(ik)+ (a)k(iiye)+ KBS lı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
331	Kabanciyan/Kabancıyan قبانچيان	Kaban (KBS): Yaban domuzu. <i>Kabancioğlu: Domuz besleyen/satanın oğlu</i>	T.+Erm.	kaban(ig)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
332	Kahveciyan قهواجيان	Kahveci (GTS): 1. Kahve üreten veya satan kimse. 2. Kahve işleten veya kahve pişirip satan kimse. <i>Kahveciyan: Kahvecioğlu</i>	Ar.+T.+Erm.	kahve)+ci(13 4)+ yan(iiye) türemiş
333	Kahveciyan قهوه جيان	Kahveci (GTS): 1. Kahve üreten veya satan kimse. 2. Kahve işleten veya kahve pişirip satan kimse.	Ar.+T.+Erm.	kahve+ci+yan (332) türemiş

²⁶⁶ Kaynak kişiler İşhanyan kelimesinin Ermenice kökenli olabileceğini dile getirmişlerdir.

		Kahveciyan: Kahvecioğlu		
334	Kakeciyan كعكه جيان	<i>Kak/Kake Arapçada bir çeşit ekmek. Kelime “ekmekçi oğlu” anlamında.</i>	Ar.+T.+Erm.	kake(i)+ ci(iiye)+ yan(iiye) türemiş
335	Kaleciyan/Kalacıyan (Kalacyan) قلاجيان	<i>Kalacıyan: Kale görevlisinin oğlu.</i>	T.+Erm.	kale(i)+ ci(iiye)+ yan(iiye) türemiş
336	Kalayci/Kalaycı قلايجي	Kalaycı (GTS): 1. Kap kalaylayan kimse. 2. Üstünkörü iş yapan, sahtekâr.	T.	kalay+cı(136) türemiş
337	Kalayciyan/ Kalaycıyan قلايجيان	Kalaycı (GTS): 1. Kap kalaylayan kimse. 2. sf. mec. Üstünkörü iş yapan, sahtekâr.	T.+Erm.	kalay+cı(136) + yan(iiye) türemiş
338	Kalyonci/Kalyoncu قاليونجي	Kalyoncu (GTS): 1. Kalyon eri. 2. Deniz eri. 3. Kalyonculuk yapan kimse.	İt.+T.	kalyon(i)+ cu(iiye) türemiş
339	Kanarciyan/Kanarcıyan قنارجيان	Kenar <kanar: Kenar (GTS): 1. Bir şeyin, bir yerin bitiş kısmı veya yakını, kıyı, yaka. 2. Bir şeyi çevreleyen çizgi. 3. Pervaz, çizgi, antika, baskı vb. çevre süsleri.	Far.+T.+Erm.	kenar(i)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
340	Kancıyan/Kancıyan كانجيان	<i>Kancıyan: Ortaya çıkmış bir kan davasını güdenin oğlu.</i>	T.+Erm.	kan(ik)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
341	Kantarciyan/ Kantarcıyan	Kantarcı (GTS): 1. Kantar yapıp satan kimse. 2. Kantarda tartan	Ar.+T.+Erm.	kantar+cı(139))+

	کنتر حیان ²⁶⁷	kimse. 3. Çarşıya, pazara getirilen şeyleri tartıp vergisini toplayan görevli.		yan(iiye) türemiş
342	Karabaşyan قراباشیان	Karabaş (GTS): 1. Rahip. 2. Bir hücreli özel bir asalağın, hindinin karaciğerine yerleşerek yaptığı, büyük ölçüde ölümlere yol açan kümes hastalığı. 3. Evlenmemiş, evlenmek istemeyen erkek...	T.+Ar.	kara(120)+ baş(13)+ yan(iiye) birleşik
343	Karagözyan کراکوزیان	<i>Karagözyan: Gözü kara olanın oğlu.</i>	T.+Ar.	kara(120)+ göz(ik)+ yan(iiye) birleşik
344	Karakaş قراقاش	Karakaş (KAS): Gür ve kara kaşları olan kimse.	T.	kara(120)+ kaş(ik) birleşik
345	Karakaş قراقاش	Karakaş (KAS): Gür ve kara kaşları olan kimse.	T.	kara+kaş (344) birleşik
346	Karakaşyan کراکشیان	Karakaş (KAS): Gür ve kara kaşları olan kimse.	T.+Erm.	kara+kaş (344)+ yan(iiye) birleşik
347	Karanguliyani/ Karanguluyan قرانکولیان	<i>Karanguluyan: Karanlık oğlu.</i>	T.+Erm.	kara(120)+ n(ffye)+ gu(fıye)+ lu(iiye)+ yan(iiye)

²⁶⁷ Kantar kelimesi Kaf harfi ile yazılırken çalışmanın sonuç bölümünde de ifade edilen dil istisnalarından biri olup “kef” harfi ile yazıldığı görülmektedir. Kaynak kişiler kelimenin bu şekilde de yazıldığını ifade etmektedirler.

				türemiş
348	Kuyumcuyan کيو مچيان	Kuyumcu (GTS): Değerli metal ve taşlardan bilezik, küpe vb. süs eşyası yapan veya satan kimse, sarraf, mücevherci, cevahirici.	T.+Erm.	<*kuy(fk)-(u)m(fıye)+KBS cu(iiye)+yan(iiye) türemiş
349	Kirişçiyan کيرشچيان	Kirişçi (GTS): Kiriş yapan veya satan kimse.	T.+Erm.	ker(fk)-(i)ş+KBS ci(iiye)+yan(iiye) türemiş
350	Kök Karabetyan/ Gök Karabetyan کوک قره بتيان	Bet (KBS): Yüz, surat. <i>Gök karası benizlinin oğlu.</i>	T.+Erm.	<kö:k(ik)KBS kara(120)+bet(ik)+yan(iiye) birleşik
351	Kavukcuyan/Kavukçu yan کوکچيان	Kavukçu (GTS): 1. Kavuk yapan veya satan kimse. 2. Birine yaranmak için onun söz veya davranışlarını uygun bulan, onaylayan kimse.	T.+Erm.	kav(ik)+uk(iiye)+KBS çu(iiye)+yan(iiye) türemiş
352	Kökközyan/ Gökgözyan کوک کوزيان	<i>Gözleri gök renkli (mavi) kişinin oğlu.</i>	T.+Erm.	<kö:k(350)+göz(ik)+yan(iiye) birleşik

353	Köz/Göz کوز	Göz (GTS):1. Görme organı. 2. Bazı deyimlerde, görme ve bakma. 3. Oda...	T.	<*kö:-z KBS türemiş
354	Közikücükyan/ Gözüküçükyan کوزي کوچکیان	<i>Gözüküçükyan: Küçük gözlünün oğlu.</i>	T.+Erm.	göz(ik)+ ü(çe)+ küçük<*kiçi+ g (151)+ KBS yan(iiye) birleşik
355	Kıvırcıkyan کورجکیان	Kıvırcık (GTS): 1. Genellikle Trakya ve Marmara'da yetiştirilen, beyaz tüylü, ince kuyruklu bir tür koyun, kıvırcık koyun. 2. Kıvırcık marul. 3. Küçük küçük kıvrımları olan.	T.+Erm.	kıv(fk)- ır(ffye)- cık(fıye)+ KBS yan(iiye) türemiş
356	Kızılközyan/ Kızılgözyan قیزلکوزیان	Kızılgöz (TTAS): Şaraplık kara üzüm. <i>Kızılgözyan: Kırmızı gözlünün oğlu.</i>	T.+Erm.	kız(fk)- ıl(fıye)+ göz(ik)+ yan(iiye) birleşik
357	Karakülacyan/ Karagülaçyan قره کولاجیان	Kara gülaç oğlu.	T.+Far.+T.+ Erm.	kara(120)+ gül(i)+ aç(ik)+ yan(iiye) birleşik
358	Karabet Terziyan قره بت ترزیان	<i>Karabet Terzi'ninoğlu.</i> <i>Kara benizli terzi oğlu.</i>	T.+Ar.+Erm.	kara(120)+ bet(ik)+ terzi(i)+ yan(iiye) birleşik

359	Karakülahyan قره کولاحیان	<i>Kara külahlının oğlu.</i>	T.+Far.+ Erm.	kara(120)+ külah(i)+ yan(iiye) birleşik
360	Karakaşyan قره قاشیان	<i>Kaşları karanın oğlu.</i>	T.+Erm.	kara+kaş (344)+ yan(iiye) birleşik
361	Karaoğlanyan قره اوغلانیان	Karaoğlan: (KAS): Esmer renkli çocuk.	T.+Erm.	kara(120)+ oğul(58)+ an(iiye) yan(iiye) birleşik
362	Karaşekilyan کاراشیکلیان	<i>Karaşakilyan: Şekli karanın oğlu.</i>	T.+Erm.	kara(120)+ şekil(i)+ yan(iiye) birleşik
363	Kardaşyan کاردشیان	(GTS): 1. Aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı. 2. Yaşça küçük olan çocuk. 3. ünl. Adı bilinmeyen kimselere söylenen bir seslenme sözü...	T.+Erm.	kā(ik)+ daş(iiye)+ /karın+daş+ yan(iiye) KBS türemiş
364	*Kārküdüryan/ *Kārgüdüryan کارکودوریان	<i>Kargüdüryan: Kārı amaçlayanın oğlu.</i>	Ar.+T.+Erm.	kār(i)+ güt(fk)- er(fiye)+ yan(iiye) birleşik
365	Kırışyan (Karşıyan/ Karışyan/Kuruşyan...)	Kırış (TS): Savaş, harp. <i>Kırışyan: Savaşoğlu.</i>	T.+Erm.	kır(fk)- ış(fiye)+

	قرشيان			yan(iiye) türemiş
366	Katışıkyan كاتشكيان	Katışık (GTS): İçine başka şeyler karışmış olan, karışık, karma, mahlut.	T.+Erm.	kat(fk)- ış(ffye)- ık(fiye)+ yan(iiye) türemiş
367	Katmerci قطمرجي	Katmerci (GTS): Katmer yapıp satan kimse.	T.	kat(fk)- mer(fiye)+ KBS ci(iiye) türemiş
368	Kavurdağlıyan/ Gavurdağlıyan كاورداغليان	<i>Gavurdağlıyan:</i> <i>Gavur</i> <i>Dağı'ndan olanın oğlu.</i> ²⁶⁸	T.+Erm.	gavur(i)+ dağ(ik)+ lı(iiye)+ yan(iiye) birleşik
369	Kavuruhmacıyan/ Kavurmacıyan قوره ماحيان ²⁶⁹	Kavurmacı (GTS): Kavurma yapan veya satan kimse.	T.+Erm.	kav[kağ] (ik)+ ur(ifye)- ma(ffye)+ KBS cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
370	Kayayan قيايان	Kaya (GTS): 1. Büyük ve sert taş kütleli. 2. Kayaç.	T.+Erm.	kaya(146)+ yan(iiye)

²⁶⁸ Ülkemizde birden çok yerde Gavurdağı bulunmaktadır. En bilinenleri arasında Kahramanmaraş, Adana ve Erzurum'daki Gavurdağları sayılabilir.

²⁶⁹ Kaynak kişiler kelimedeki « harfinin yanlışlıkla yazıldığını, söylemişlerdir. Bu soyadları Beyrut Nüfus Müdürlüğünden alınmasına rağmen listelerde ufak tefek hataların olması kaçınılmazdır. Ayrıca soyadları alınırken standart Türkçeye uygun şekilde alınmamış olması muhtemeldir.

				türemiş
371	Kazancıyan/ Kazancıyan قازانچيان	Kazancı (GTS): 1. Kazan yapan, satan veya onaran usta. 2. Kazanı ateşleyen kimse, ateşçi.	T.+Erm.	kaz- [ğ]an+cı(147) + yan(iiye) türemiş
372	Kazancıyan/ Kazancıyan قزانچيان	Kazancı (GTS): 1. Kazan yapan, satan veya onaran usta. 2. Kazanı ateşleyen kimse, ateşçi.	T.+Erm.	kaz- [ğ]an+cı(147) + yan(iiye) türemiş
373	Kazancıyan/ Kazancıyan كازانچيان	Kazancı (GTS): 1. Kazan yapan, satan veya onaran usta. 2. Kazanı ateşleyen kimse, ateşçi.	T.+Erm.	kaz- [ğ]an+cı(147) + yan(iiye) türemiş
374	Kebabciyan/ Kebabçıyan کبابچيان	Kebabçı (GTS): 1. Kebap yapıp satan kimse. 2. Kebap yenilen veya satılan yer.	Ar.+T.+ Erm.	kebab+ çı(148)+ yan(iiye) türemiş
375	Kececiyan/Keçeciyan کچچيان	Keçeci (GTS): Keçe yapan veya satan kimse.	T.+Erm.	<*keç(fk)- e(fıye)+ KBS ci(iiye)+ yan(iiye) türemiş
376	Keklikyan ککلیکيان	Keklik (KAS): 1. Güvercin büyüklüğünde, eti için avlanan, tüyü boz, ayakları ve gagası kırmızı renkte, beğenilen bir kuş. 2. Alımlı, güzel kadın.	T.+Erm.	[<*kēk-(i)+ lik] (iiye)+ KBS yan(iiye) türemiş

377	Kelamcıyan/ Kelamcıyan کلامجیان	<i>Kelamcıyan: Sözcüoğlu.</i>	Ar.+T.+Erm.	kelam(i)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
378	Kelebekcıyan/ Kelebekcıyan کلبکجیان	<i>Kelebekcıyan: İşi kelebek olanın oğlu.</i>	T.+Erm.	<*kep+el- (e)k/ <*köpe(ik)+ lek(iiye)+ KBS çı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
379	Kemiksizyan کمیکسزیان	Kemiksiz (GTS): 1. Kemiği olmayan, kemiği ayrılmış. 2. Kesin, net, açık. 3. Ara vermeksizin.	T.+Erm.	kemik<kemü k<*kem-[ür]- dük> KBS kemik(ig)+ siz(iiye)+ yan(iiye) türemiş
380	Kemkümyan کمکمیان	<i>Kem küm ederek konuşşanın oğlu.</i>	T.+Erm.	kem(yi)+ küm(yi)+ yan(iiye) birleşik
381	Kıpranışyan/ Kıpranışyan کپرانیشیان	<i>Kıpranışyan: Sürekli hareket edenin oğlu.</i>	T.+Erm.	kıp(fk)- KBS ır(ffye)- a(ffye)- n(ffye)- ış(fiy)+ yan(iiye)

				türemiş
382	Kıracyan/Kıraçyan کراچيان	Kıraç (KAS): Bitek olmayan, verimsiz veya sulanmayan yer.	T.+Erm.	kır(ik)+ aç(iiye)+ yan(iiye) türemiş
383	Kısacikyan/Kısacıkya n کيساجکيان	Kısacık (GTS) : . 1. Çok kısa. 2. Çok kısa olarak.	T.+Erm.	kıs(fk)- a(fiiye)+ cık(iiye)+ yan(iiye) türemiş
384	Kilerciyan کيلارجيان	Kilerci (GTS): Saraylarda, büyük konaklarda kiler işlerini yöneten kimse.	Far.+T.+Erm.	kiler(i)+ ci(iiye)+ yan(iiye) türemiş
385	Kilidşibaşı/ Kilidçibaşı کلدشي باشي ²⁷⁰	Kilit görevlilerinin başı.	Far.+T.	kilid(i)+ çi(iiye)+ baş(13)+ ı(çe) birleşik
386	Kilimciyan کلمجيان	Kilimci (GTS): Kilim dokuyan veya satan kimse.	Far.+T.+Erm.	kilim(i)+ ci(iiye)+ yan(iiye) türemiş
387	Kinderci کندر جي	<i>Kinder: Kundura</i> <i>Kinderci: Kunduracı</i>	İt.+T.	kinder(i)+ ci(iiye) türemiş
388	Kinderciyan کندر جيان	<i>Kunduracının oğlu.</i>	İt.+T.+Erm.	kinder+ci+ (387) yan(iiye)

²⁷⁰ Arap harfleriyle yazarken “ç” sesi çoğunlukla “cim” harfiyle, bazen de “şın” harfiyle yazılmaktadır.

				türemiş
389	Kocaoğlanyan قوجه او غلانيان	Kocaoğlan (GTS): Ayı. Kocaoğlan (GTS): Kuvvetli esen yel.	T.+Erm.	koca(35)+ oğul(58)+ an(iiye)+ yan(iiye) birleşik
390	Kocayan کوجيان	Koca (KAS): 1. Yaşlı, ihtiyar. 2. Büyük, ulu, yüce.	T.+Erm.	koca(35)+ yan(iiye) türemiş
391	Kolancıyan/ Kolancıyan قلنجيان	Kolan yapan ya da satanın oğlu.	T.+Erm.	<*kolan(ig)+ KBS cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
392	Kolansızyan قولانسزيان	Kolanı olmayanın oğlu.	T.+Erm.	<*kolan(391) KBS sız(iiye)+ yan(iiye) türemiş
393	Kolci/Kolcu قلجي	Kolcu (GTS): 1. Bir şeyi korumak için bekleyen veya kol gezen görevli, muhafız. 2. Hizmetçilere çalışacak ev bulan kimse.	T.	kol(ik)+ cu(iiye) türemiş
394	Kollukyan (Kullukyan)/ (Küllükyan) کوللوكيان	Kolluk (GTS): 1. Gömlek kollarının ucundaki iliklenen bölüm, manşet. 2. İş yaparken giysiyi korumak için bilekten dirseğe kadar kola geçirilen, genellikle koyu renkli kumaştan dikilmiş parça. 3. Kollara takılan	T.+Erm.	kol(ik)+ luk(iiye)+ yan(iiye) türemiş

		ve dikkati çekmesi istenen görevlilerin kimliklerini gösteren şerit.		
395	Kurnacıyan/Kurnacıyan قرنجیان	<i>Kurnacıyan: Kurna yapan veya satan kişinin oğlu.</i>	Ar.+T.+Erm.	kurna(i)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
396	Kunduracıyan/ Kunduracıyan قوندره جیان	Kunduracı (GTS): Kundura yapan veya satan kimse.	İt.+T.+Erm.	kundura(i)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
397	Konyalıyan/ Konyalıyan قونیاالیان	Konyalı (GTS): Konya ilinden olan kimse.	T.+Erm.	Konya(i)+ lı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
398	Kunduracıyan/ Kunduracıyan کندراجیان	Kunduracı (GTS): Kundura yapan veya satan kimse.	İt.+T.+Erm.	kundura+cı+ yan(401) türemiş
399	Kömürcüyan/ Kömürcüyan کومورجیان	Kömürcü (GTS): 1. Kömür alıp satan veya odun kömürü yapan kimse. 2. Vapurda, fabrikada, kalorifer dairesinde ocağa kömür atan işçi.	T.+Erm.	<*kö(fk)- n(ffye)- mür(fiye)+ KBS cü(iiye)+ yan(iiye) türemiş
400	Körsüzyan/Gözsüzyan کورسوزیان Bu kelime muhtemelen yanlış yazılmış. Z harfinin noktası unutulmuş.	<i>Gözsüzyan: Gözü olmayan.</i>	T.+Erm.	göz(ik)+ süz(iiye)+ yan(iiye) türemiş

401	Kuyumci/Kuyumcu قيومجي	Kuyumcu (GTS): Değerli metal ve taşlardan bilezik, küpe vb. süs eşyası yapan veya satan kimse, sarraf, mücevherci, cevahirici.	T.	<*kuy-(u)m+cu(348) türemiş
402	Kuyumciyan/ Kuyumcuyan قيومجيان	Kuyumcu (GTS): Değerli metal ve taşlardan bilezik, küpe vb. süs eşyası yapan veya satan kimse, sarraf, mücevherci, cevahirici.	T.+Erm.	<*kuy-(u)m+cu(348)+yan(iiye) türemiş
403	Küçükyan/Küçükyan كوجكيان	Küçük (GTS): 1. Makam, rütbe, derece bakımından daha aşağı olan kimse. 2. Küçük abdest. 3. Boyutları, benzerlerininkinden daha ufak olan, mikro, büyük karşıtı.	T.+Erm.	<*kiçi+g(151)+yan(iiye) türemiş
404	Kürkci/Kürkçü کورکجي	Kürkçü (GTS): Hayvan postlarından kürk hazırlayan veya bu işin ticaretini yapan kimse.	T.	kürk(ik)+çü(iiye) türemiş
405	Kürkciyan/Kürkçüyan کورکجيان	Kürkçü (GTS): Hayvan postlarından kürk hazırlayan veya bu işin ticaretini yapan kimse.	T.+Erm.	kürk+çü+(404) yan(iiye) türemiş
406	Kütahyalıyan/ Kütahyalıyan کوتاحياليان	Kütahyalı (GTS): Kütahya ilinden olan kimse.	T.+Erm.	Kütahya(i)+lı(iiye)+yan(iiye) türemiş
407	Kütenciyan/ Kütancıyan کتانجيان	Kütan (TTAS): Pulluk, saban.	T.+Erm.	<*küt(fk)-an(fiye)+cı(iiye)+yan(iiye) türemiş

408	Kütükciyan/ Kütükçüyan كوتكجيان	Kütükçü (TTAS): Kereste tüccarı.	T.+Erm.	küt(ik)+ (ü)k+ KBS çü(iiye)+ yan(iiye) türemiş
409	Madenciyan معدنجيان	Madenci (GTS): 1. Maden işleten kimse. 2. Maden ocaklarında çalışan işçi.	Ar.+ T.+Erm.	maden(i)+ ci(iiye)+ yan(iiye) türemiş
410	Malciyan/Malcıyan مالجيان	Malcı (GTS): Mal alıp satan kimse.	Ar.+ T.+Erm.	mal(i)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
411	Mandalciyan/Mandalcıyan ماندالحيان	<i>Mandalcıyan: Mandal yapıp satan kişinin oğlu.</i>	Ar.+T.+Erm.	mandal(i)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
412	Maraşlı/Maraşlı مرعشلي	(Kahraman)Maraşlı (GTS): Kahramanmaraş ilinden olan kimse.	(?)+T.	Maraş(i)+ lı(iiye) türemiş
413	Maraşlıyan/ Maraşlıyan مرعشليان	<i>(Kahraman)Maraşlı (GTS): Kahramanmaraş ilinden olan kimse.</i>	T.+Erm.	Maraş+lı (412)+ yan(iiye) türemiş
414	Mardelli ماردلي	<i>Mardelli: “Mardinli” anlamında kullanılmaktadır.</i>	Sür.+T.	Mardel(i)+ li(iiye) türemiş
415	Mardelli< Mardinli مردلي	<i>Mardelli: “Mardinli” anlamında kullanılmaktadır.</i>	Sür.+T.	Mardel+li (414) türemiş

416	Ma'suracıyan/ Masuracıyan معصره جیان	Masura (TTAS): a. Kabağın küçüğü. b. Hıyarın küçüğü.	Rum.+T.+ Erm.	masura(i)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
417	Maziciyan/Mazıcıyan مازجیان	Mazı (GTS): Kağrı ve arabalarda iki tekerleği birbirine bağlayan ağaç dingil.	Far.+T.+Erm.	mazı(i)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
418	Mekükci/Mekükçü مکوکچی	Mekük>mekik (GTS): El veya otomatik dokuma tezgâhlarında atkı veya argaç denilen ve enine olan iplikleri, uzunlamasına olan arışların arasından geçirmeye yarayan masuralı araç. 2. Oya yapmakta kullanılan, kemik, ağaç veya plastikten, iki ucu sivri, arasından iplik geçecek bir yarığı bulunan küçük araç. 3. Genellikle karın kaslarının güçlendirilmesi için yapılan beden hareketi. <i>Mekük aletini yapan ve/ veya satan kişi.</i>	Far.+T.	mekik(i)+ çi(iiye) türemiş
419	Mestciyan/Mestçiyan مستجیان	Mestçi (GTS): Mest yapan veya satan kimse.	Ar.+T.+Erm.	mest(i)+ çi(iiye)+ yan(iiye) türemiş
420	Mişmişyan مشمشیان	<i>Mişmişyan: Kaysioğlu.</i>	T.+Erm.	miş(yi)+ miş(yi)+ yan(iiye) birleşik

421	Mumciyan/Mumcuyan مومحيان	Mumcu (GTS): 1. Mum yapan veya satan kimse. 2. Yeniçeri Ocağında çavuşlardan sonra gelen, yeniçeri ağasına bağlı on iki subaydan her biri. 3. Fitilli tüfek kullanan asker.	T.+Erm.	mum+cu(164)+ yan(iiye) türemiş
422	Musulli/Musullu موصلي	<i>Musullu: Musul'dan olan.</i>	Ar.+T.	Musul(i)+ lu(iiye) türemiş
423	Naneciyan نانه حيان	<i>Naneciyan: Nane üreten ve/veya satan kişinin oğlu.</i>	Ar.+T.+ Erm.	nane(i)+ ci(iiye)+ yan(iiye) türemiş
424	Odabaş(ı)yan اوطه باشيان	Odabaş(ı)yan (GTS): 1. Hanlarda çalışan uşakların başı. 2. Yeniçeri kuruluşunda görevi alaylarda selam törenlerini düzenlemek ve yönetmek olan subay.	T.+Erm.	oda(ig)+ baş(13)+ (1)(çe)+ yan(iiye) birleşik
425	Odabaşıyan اودابشيان	Odabaş(ı)yan (GTS): 1. Hanlarda çalışan uşakların başı. 2. Yeniçeri kuruluşunda görevi alaylarda selam törenlerini düzenlemek ve yönetmek olan subay.	T.+Erm.	oda+baş+ı+ya n(424) birleşik
426	Oğlanyan اوغلانيان	oğul, -ğlu, -ulu (GTS): a. 1. Erkek evlat. 2. Bazı kelimelerin anlamını pekiştirmek için kullanılan bir söz: Hinoğluhin. 3. Bir ana arıyla birlikte kovandan ayrılan, yeni yetişmiş arı topluluğu...	T.+Erm.	oğul(58)+ an(iiye)+ yan(iiye) türemiş
427	Oğulli/Oğullu (Oğli)	<i>Oğlu olan.</i>	T.	oğul(58)+

	اوغلي			lu(iiye) türemiş
428	Oğulyan اوغليان	oğul, -ğlu, -ulu (GTS): a. 1. Erkek evlat. 2. Bazı kelimelerin anlamını pekiştirmek için kullanılan bir söz: Hinoğluhin. 3. Bir ana arıyla birlikte kovandan ayrılan, yeni yetişmiş arı topluluğu...	T.+Erm.	oğul(58)+ yan(iiye) türemiş
429	Örekliyan اوركليان	a. Örek (KBS): 1. Duvar. 2. Bağırdağ. 3. Avlak yeri. 4. Bir yerin verimli olan çevresi. 5. Dal budak salarak büyüme. b. Örek (KBS): Yün, iplik eğirme aracı. <i>Örekli oğlu.</i>	T.+Erm.	ör(fk)- ek(fıye)- KBS lı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
430	Orcanyan/Orçanyan اورجانيان	Or (TS): 1. Kale, kale burcu. 2. Hendek. Çan (GTS): . İçinden sarkan tokmağının kenarlara vurmasıyla ses çıkaran madenden araç, kampana. <i>Kale çanı ile uğraşanın oğlu.</i>	T.+Erm.	or(ik)+ çan(ik)+ yan(iiye) birleşik
431	Otrakci/Otrakçı اوتر اڪجي	<i>Oturak (sandalye) yapan veya satan kişi.</i> <i>Otur-ak>otrak</i> <i>Otrak+çı</i>	T.	Oturak: Otur- [<ET.olur- (fg)+ ak(fıye)+ KBS çı(iiye) türemiş

432	Otuzbiryan اتوزبیریان	<i>Otuz bir oğlu.</i>	T.+Erm.	ot[t]uz(ig)+ KBS bir(ik)+ yan(iiye) birleşik
433	Ovadbaşyan/ Odabaşyan اوداباشیان	<i>Odabaşının oğlu.</i>	T.+Erm.	oda+baş+ı+ya n(424) birleşik
434	Ölcekciyan/ Ölçekciyan اولجکجیان	Ölçek (GTS): 1. Birim kabul edilen herhangi bir şeyin alabildiği kadar ölçü. 2. Bu ölçü miktarında olan: İki ölçek buğday. 3. Tahıl ölçmeye yarar kap, kile...	T.+Erm.	ölç(fk)- ek(fıye)+ çi(iiye)+ yan(iiye) türemiş
435	Öskiriciyan/Öskürücü yan اوسکیریجیان	<i>Öksürücünün oğlu.</i>	T.+Erm.	<*ö:s(ik)+ kür(ifye)- (ü)k(fıye)+ KBS cü(iiye)+ yan(iiye) türemiş
436	Sabsızyan/Sapsızyan سابسزیان	Sapsız (GTS): Sapı olmayan.	T.+Erm.	sap(ik)+ sız(iiye)+ yan(iiye) türemiş
437	Sağbazaryan/ Sağpazaryan ²⁷¹ ساغبازاریان	<i>Sağ pazar oğlu.</i>	T.+Ar.+ Erm.	sağ(ik)+ bazar(i)+ yan(iiye)

²⁷¹ Bu soyadında dil sapması vardır. Soyadı daha önce karşılaşmadığımız ve çok da anlamlı gelmeyen bir yapıya sahiptir. Kaynak kişiler de kelimeyle ilgili bu farklılığa dikkat çekmektedirler.

				birleşik
438	Sallabaşyan سالباشيان	Sallabaş (GTS): 1. Başı sürekli sallanan. 2. mec. Her sözü düşünmeden onaylayan.	T.+Erm.	sal(fk)- la(ffye)- baş(13)+ yan(iiye) birleşik
439	Samanlıyan سامانليان	Samanlı (GTS): Samanı olan.	T.+Erm.	<*sāp(ik)+ (a)n(fiye)+ KBS lı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
440	Samerciyan/ Semerciyan سامرجيان	Semerci (GTS): Semer yapan veya satan kimse.	Rum.+T.	semer+ci(179)) + yan(iiye) türemiş
441	Sandalciyan/ Sandalciyan صاندلجيان	Sandalcı (GTS): Sandal işleten kimse.	Rum.+ T.+Erm.	sandal(i)+ cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
442	Sansaryan صانصاريان	Sansar (GTS): Postları değerli türlü etçil hayvanların ortak adı (Martes martes): Ağaç sansarı. Kaya sansarı.	T.+Erm.	<?sū+sar(ig) ²⁷² + KBS yan(iiye) türemiş
443	Seksanyan/Seksenyan سكسانيان	Seksan (TTAS): Seksen.	T.+Erm.	sekiz(ig)+ on(17)+ yan(iiye) birleşik

²⁷² Kelimenin çözümlemesi KBS’de bu şekilde geçmekle birlikte “<?sū” kısmı henüz izah edilebilmiş değildir.

444	Semerciyan سمرجيان	Semerc (GTS): Semer yapan veya satan kimse.	Rum.+T.	semer+ci(179)+ yan(iiye) türemiş
445	Sıvaciyan/Sıvacıyan سيواجيان	Sıvacı (GTS): Duvarları sıvayan kimse.	T.+Erm.	suw(ik)+ a(iiye)+ KBS cı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
446	Sıyrısıli/Sıyrısıli ²⁷³ سيرسلي	*Kıbrıslı.	*Rum.+T.	<*Sıyrıs/Kıbrıs(i)+ lı(iiye) türemiş
447	Sisliyan سيسليان	Sis: Kozan ilçesinin eski adıdır. Kozanlı oğlu.	T.+Erm.	sis(ik)+ li(iiye)+ yan(iiye) türemiş
448	Soğıkıyan/Soğukıyan سوغيكيان	Soğukıyan: Soğuk oğlu.	T.+Erm.	soğı(/u)(fg)- k(fiye)+ yan(iiye) türemiş
449	Solakıyan سلاقيان	Solakıyan: Solak oğlu	T.+Erm.	sol(ik)+ ak(iiye)+ yan(iiye) türemiş
450	Solakıyan صولاقيان	Solakıyan: Solak oğlu	T.+Erm.	sol+ak+yan (449)

²⁷³ Kaynak kişiler Kıbrıs kelimesi şekil değiştirerek “Sıyrıs” şeklinde yazıldığını ifade etmişlerdir. Bu açıklamadan emin olunamamakla birlikte “Sıyrıs” kelimesinin bir yer adı olduğu -li ekinin de o yerden manası verdiği anlaşılmaktadır.

				türemiş
451	Solyan صولييان	<i>Soloğlu: Sol oğlu.</i>	T.+Erm.	sol+(44) yan(iiye) türemiş
452	Sulacyan/Sulaçyan صولاچيان	<i>Sulayıcı oğlu.</i>	T.+Erm.	su+la+c(181) + yan(iiye) türemiş
453	Süslüyan/Süslüyan سوسلييان	Süslü (KAS): Süslenmiş, bezenmiş, süsleri olan, güzel.	T.+Erm.	süs(ik)+ lü(iiye)+ yan(iiye) türemiş
454	Şarlakyan شارلاکيان	Şarlak (TTAS): Çağlayan.	T.+Erm.	şar(ik)+ la(ifye)- k(fıye)+ yan(iiye) türemiş
455	Şekerci شکرجي	Şekerci (GTS): 1. Şeker ve şekerleme yapan veya satan kimse. 2. Şeker satılan yer.	Far.+T.	şeker+ci(182) türemiş
456	Şekerciyan شکرجيان	Şekerci (GTS): 1. Şeker ve şekerleme yapan veya satan kimse. 2. Şeker satılan yer.	Far.+T.+Erm.	şeker+ci(182) yan(iiye) türemiş
457	Şirikciyan/Şirikçiyan شيرکچيان	Şirik (TTAS): Köy evlerinde oda kapılarının tahtadan yapılmış, uzun menteşesi.	T.+Erm.	şirik(ig)+ çi(iiye)+ yan(iiye) türemiş
458	Şişmanyan شيشمانيان	Şişman (GTS): Deri altında fazla yağ toplanması sebebiyle vücudun her yanı şişkin görünen (kimse), şişko, mülahham.	T.+Erm.	şiş(ik)+ man(iiye)+ yan(iiye) türemiş

459	Tahmisciyan/ Tahmisçiyan تحمسجي يان	Tahmisçi (KL): Kuru kahveci. <i>Kuru kahveci oğlu.</i>	Ar.+T.+Erm.	tahmis(i)+ çı(iiye)+ yan(iiye) türemiş
460	Tarakciyan/ Tarakçıyan طرا قجيان	Tarakçı (GTS): 1. Tarak yapan veya satan kimse. 2. Taraklama işi yapan kimse.	T.+Erm.	tar-a-(g)ak+ ci(101)+ yan(iiye) türemiş
461	Taslakyan(<Tıslakyan) ²⁷⁴ تاسلاکيان	<i>Tıslakyan: “Tıs” diye ses çıkaranın oğlu.</i>	T.+Erm.	tıs(ik)+ la(ifye)- k(fiye)+ yan(iiye) türemiş
462	Taşciyan/ Taşçıyan طاشجيان	Taşçı (GTS): Taş yontan, satan veya taş ocağından taş çıkaran kimse.	T.+Erm.	taş+çı(185)+ yan(iiye) türemiş
463	Taşçıyanyan تشجینیان	Taşçı (GTS): Taş yontan, satan veya taş ocağından taş çıkaran kimse.	T.+Erm.	taş+çı(185)+ yan(iiye) türemiş
464	Tataryan تاتاریان	Tatar (KAS): 1. Bir Türk kavmi. 2. Posta sürücüsü. 3. Gül, zambak vb. çiçeklerin açılmamış goncaları.	T.+Erm.	Tatar(ig)+ yan(iiye) türemiş
465	Tataryan طاطاریان	Tartar (KAS):1. Bir Türk kavmi. 2. Posta sürücüsü. 3. Gül, zambak vb. çiçeklerin açılmamış goncaları.	T.+Erm.	Tatar+yan (464) türemiş

²⁷⁴ Kelime “Taslakyan” şeklinde yazılmasına rağmen kaynak kişiler bunun “Tıslakyan” olduğunu ifade etmektedirler.

466	Tekeyan تکه یان	Teke (KAS): 1. Evcil keçinin erkeği. 2. Mert, sözünün eri. 3. Hazar Denizi'nin doğusunda yaşayan bir Türkmen oymağı.	T.+Erm.	tek(ik)+ e(iiye)+ KBS yan(iiye) türemiş
467	Telliyan تاللیان	Telli (GTS): 1. Teli olan. 2. Teller takınmış, telle süslenmiş.	T.+Erm.	tel(ik)+ li(iiye)+ yan(iiye) türemiş
468	Temciyan تمجیان	Tem (TTAS): Belirti, iz, im. <i>İzci oğlu.</i>	T.+Erm.	tem(ik)+ ci(iiye)+ yan(iiye) türemiş
469	Temizciyan تمیزجیان	<i>Temizciyan: Temizliği sevenin oğlu.</i>	T.+Erm.	temiz+ci+ yan(232) türemiş
470	Terekeciyan ترکه جیان	Tereke (TTAS): Eski evlerde ocağın iki yanındaki kalın duvarlar oyularak yapılan ve ufak tefek şeyler koymaya yarayan göz.	Ar.+T.+Erm.	tereke(i)+ ci(iiye)+ yan(iiye) türemiş
471	Terzibaşıyan ترزباشیان	<i>Terzibaşıyan: Baş terzi oğlu.</i>	Far.+T.+Erm.	terzi(i)+ baş(13)+ ı(çe)+ yan(iiye) birleşik
472	Terzibaşyan ترزباشیان	<i>Terzibaşyan: Baş terzi oğlu.</i>	Far.+T.+Erm.	terzi+baş+ yan(471) birleşik
473	Tezeryan تزریان	Tezer (KAS): Çabuk, hızlı, çevik kimse.	Far.+T.+Erm.	tez(fk)- er(fiye)+

				yan(iiye) türemiş
474	Tıslakyan تسلاقيان	<i>Tıslakyan: “Tıs” diye ses çıkaranın oğlu.</i>	T.+Erm.	tıs(yi)+ la(ifye)- k(fiye)+ yan(iiye) türemiş
475	Titizyan تيتيزيان	Titiz (GTS): 1. Çok dikkat ve özenle davranan veya böyle davranılmasını isteyen (kimse), memnun edilmesi güç, müşkülpesent. 2. Temizliğe aşırı düşkün olan (kimse).	T.+Erm.	<*tit(fk)- (i)z(fiye)+ KBS yan(iiye) türemiş
476	Tokacyan/Tokaçyan طوقجيان	Tokaç (GTS): Çamaşır yıkarken kullanılan, tahtadan, yassı tokmak.	T.+Erm.	<*döğ(fk)- eç(fiye)+ KBS yan(iiye) türemiş
477	Tokatlı/Tokatlı طوقتلي	Tokatlı (GTS): Tokat ilinden olan kimse.	T.	tokı(fk)- t(fiye)+ KBS lı(iiye) türemiş
478	Tokatlıyan/Tokatlıyan طوكلاتيان	Tokatlı (GTS): Tokat ilinden olan kimse.	T.+Erm.	tokı- t+lı(477)+ yan(iiye) türemiş
479	Tokmakciyan/ Tokmakçıyan طوقمقچيان	Tokmak (GTS): 1. Ağaçtan yapılmış iri çekiç. 2. Kapıya asılı duran ve kapıyı çalmaya yarayan, türlü biçimlerde metal parça. 3.	T.+Erm.	<* tokı(fk)- mak(fiye)+ KBS çı(iiye)+

		Kapı kolu yerinde bulunan ve kapıyı açmaya yarayan topuz... <i>Tokmakçıyan: Tokmak yapan ve/veya satanın oğlu.</i>		yan(iiye) türemiş
480	Tobuşyan/Topaçyan طوبوشيان	Topaç (KAS): 1. Çocukların sicim sarıp salarak çevirdikleri armut biçimindeki oyuncak. 2. Sağlıklı, gülbüz çocuk.	T.+Erm.	<to(fk)- p(fiy)+ (a)ç(iiye)+ KBS yan(iiye) türemiş
481	Tobaçyan/Topaçyan توبچيان	Topaç (KAS): 1. Çocukların sicim sarıp salarak çevirdikleri armut biçimindeki oyuncak. 2. Sağlıklı, gülbüz çocuk.	T.+Erm.	<to-p+(a)ç+ yan (480) türemiş
482	Tombulyan طومبوليان	Tombul (GTS): 1. Yuvarlak. 2. Şişman, etine dolgun.	T.+Erm.	<*to(fk)- [n/m'türeme ünsüzü'] p(fiy)+ ul(iiye)+ KBS yan(iiye) türemiş
483	Tosunyan طوسونيان	Tosun (KAS): Sağlıklı, tıknaz delikanlı.	T.+Erm.	<*tô+s+(u)n (ig)+ KBS yan(iiye) türemiş
484	Tulukyan طولوقيان	Tuluk (TTAS): 1. Pekmez, peynir, yağ vb. şeyler koymaya yarayan ya da yayık olarak	T.+Erm.	<*tû(fk)- l(fiy)+ (u)k(iiye)+ KBS

		kullanılan deri, tulum. 2. Ağaç yayık.		yan(iiye) türemiş
485	Tutukyan توتوكيان	Tutuk (KAS): 1. Akıcı, rahat konuşamayan. 2. Eski işlevini göremez duruma gelmiş. 3. Kısılmış, tutulmuş, kesik...	T.+Erm.	tut(fk)- (u)k(fıye)+ KBS yan(iiye) türemiş
486	Tutukyan توتوكيان	Tutuk (KAS): 1. Akıcı, rahat konuşamayan. 2. Eski işlevini göremez duruma gelmiş. 3. Kısılmış, tutulmuş, kesik...	T.+Erm.	tut- (u)k+yan(485)) türemiş
487	Tutuşyan طوطوشيان	Tutuş (KAS): 1. Çekişme, tartışma. 2. Savaş, mücadele. 3. Tamam, hepsi, bütün.	T.+Erm.	tut- (u)ş+yan(195)) türemiş
488	Tüfenkciyan/ Tüfenkçiyan تفنكچيان	Tüfenkçi: (GTS): 1. Tüfek yapan, onaran veya satan kimse. 2. Padişah ve sarayı korumakla görevli olan. 3. tar. Savaş gereçleri, silah yapımı ve onarımı ile uğraşan asker sınıfından olan kimse.	Far.+T.+Erm.	tüfenk(i)+ çi(iiye)+ yan(iiye) türemiş
489	Türküciyan/ Türkücüyan ²⁷⁵ ترکوجيان	Türkücü (GTS): Türkü söyleyen kimse, okuyucu.	T.+Erm.	<*tö(~ü)-r+ü- k(30) ü<î (iiye)+ cü(iiye)+ yan(iiye)

²⁷⁵ Türkü kelimesinin yeni bir kelime olduğu düşüncesiyle bu bölgelerde kullanılması yadırganabilir. Bu yadırgama Türkü kelimesinin yeni bir kelime olduğu düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Aslında bu kelime Türkçede 15. yüzyıldan beri kullanılmaktadır. Konuyla ilgili “İslam Ansiklopedisi”nin ilgili maddesinden ayrıntılı bilgi almak mümkündür.

				türemiş
490	Tütünci/Tütüncü توتونجي	Tütüncü (GTS): Tütün yetiştiren veya satan kimse.	T.	tū-t- (ü)n+cü(197) türemiş
491	Tütünciyan/ Tütüncüyan توتونجيان	Tütüncü (GTS): Tütün yetiştiren veya satan kimse	T.+Erm.	tū-t- (ü)n+cü(197) + yan(iiye) türemiş
492	Uğurlıyan/Uğurluyan اوغورليان	Uğurlu (KAS): Uğuru olan, iyilik getirdiğine inanılan, kutlu.	T.+Erm.	uğ(fk)- (u)r(fıye)+ KBS lu(iiye)+ yan(iiye) türemiş
493	Uluçyan/Uluçyan اولوجيان	Uluç (KAS): Yüce, saygın kimse.	T.+Erm.	ulı(ig)+ ç(iiye)+ KBS yan(iiye) türemiş
494	Unciyan/Uncuyan اونجيان	Uncu (GTS): Un satan kimse.	T.+Erm.	un(ik)+ cu(iiye)+ yan(iiye) türemiş
495	Urfalı/Orfali/Urfalı اورفلي	<i>Urfalı: Urfa'dan olan.</i>	Sür.+T.	Urfa(i)+ lı(iiye) türemiş
496	Urfalı/Orfali/Urfalı اورفه لي	<i>Urfalı: Urfa'dan olan.</i>	Sür.+T.	Urfa+lı(495) türemiş
497	Urfalıyan/Urfalıyan اورفاليان	<i>Urfalı: Urfa'dan olanın oğlu.</i>	Sür.+T.+Erm.	Urfa+lı+(495) yan(iiye)

				türemiş
498	Uzunyan اوزنيان	Uzun (GTS): 1. İki ucu arasında fazla uzaklık olan, kısa karşıtı. 2. Başlangıcı ile bitimi arasında fazla zaman aralığı olan, çok süren. 3. Ayrıntılı, derinlemesine.	T.+Erm.	<*ū-z-(u)n+yan(198) türemiş
499	Yabuciyan/Yapıcıyan يابوحيان	Yapıcı (GTS): 1. Yapan, oluşturan, ortaya çıkaran, meydana getiren. 2. Önemli ve yararlı işler yapan. 3. Olumlu. 4. Yapı ustası.	T.+Erm.	yap(ik)-ıcı(fiye)+yan(iiye) türemiş
500	Yağızyan ياغزيان	Yağız (KAS): 1. Esmer. 2. Doru. 3. Yiğit...	T.+Erm.	<yağ(ik)+(1)z(iiye)+KBS yan(iiye) türemiş
501	Yağliciyan/Yağlıcıyan ياغلجيان	Yağlıcı (TTAS): Börekçi.	T.+Erm.	yağ(ik)+lı(iiye)+cı(iiye)+yan(iiye) türemiş
502	Yalınkatyan يالناقاتيان	Yalınkat (TTAS): 1. Tek kat, hafif, ince. 2. İnce, narin (kimse). 3. Bir kez sürülmüş tarla.	T.+Erm.	<yala(/1)n(ig)KBS kat(ik)+yan(iiye) birleşik
503	Yarunsuzyan/Yarinsızyan يرونسزيان	<i>Yarinsız: Yarını olmayan oğlu.</i>	T.+Erm.	<*ya(fk)-r(ffye)-in(fiye)+KBS

				sız(iiye)+ yan(iiye) türemiş
504	Yazarcı/Yazarcı يازرجي	<i>Yazarcı: Yazarlık yapan.</i>	T.	yaz(fk)- ar(fıye)+ cı(iiye) türemiş
505	Yedikardaşyan يړيکار داشيان	<i>Yedikardaşyan: Yedi kardeş oğlu.</i>	T.+Erm.	yedi(ig)+ kā+daş (363)+ yan(iiye) birleşik
506	Yekebaşyan يکيه باشيان	<i>Yekebaşyan: Büyük baş oğlu.</i>	T.+Erm.	yeke(ig)+ baş(13)+ yan(iiye) türemiş
507	Yemeniciyan/ (Yamancıyan) يامانجيان	Yemeci (GTS): Yemeni yapan veya satan kimse.	Ar.+T.+Erm.	yemeni(i)+ ci(iiye)+ yan(iiye) türemiş
508	Yeminciyan/ Yemeniciyan يمينجيان	Yeminci (GTS): Yemeni yapan veya satan kimse.	Ar.+T.+Erm.	yemeni+ci+y an(507) türemiş
509	Yenikomşuyan يني قومشويان	<i>Yeni komşu oğlu.</i>	T.+Erm.	<*yang(/ŋ) (ik)+ ı(iiye)+ KBS kon(fk)- (u)ş(ffıye)- u(fıye)+ KBS

				yan(iiye) birleşik
510	Yırtıkyan يرتيكيان	Yırtık (GTS): 1. Yırtılma sonucu oluşmuş yarık. 2. sf. Yırtılmış olan. 3. Eskimiş, parçalanmış...	T.+Erm.	yırt(fk)- ık(fıye)+ yan(iiye) türemiş
511	Yigidbaşyan يگيد باشيان	<i>Yiğitbaşyan: Başlı yiğit olanın oğlu.</i>	T.+Erm.	yig(ik)+ (i)t(iiye)+ KBS baş(13)+ yan(iiye) birleşik
512	Yozgatliyan/ Yozgatlıyan يوز غادليان	Yozgatlı (GTS): Yozgat ilinden olan kimse. <i>Yozgatliyan: Yozgatlının oğlu.</i>	T.+Soğd. +Erm.	<*yoz(ik)+ kant/kent(i) (Sakin, 202) lı(iiye)+ yan(iiye) türemiş

8.3. Değerlendirme

1. Ermenilerin kullandığı Türkçe/karma soyadlarının görünümü aşağıdaki gibidir:

İncelenen Nüfus	6.336
Tamamen ya da kısmen Türkçe olan (karma) soyadı sayısı	305 (18+287)
Basit yapıdaki soyadları	2
Türemiş yapıdaki soyadları	244
Birleşik yapıdaki soyadları	59

Soyadlarında en fazla kullanılan beş ek	+yan: 142, +CIyan: 104, +IIyan: 22, +CI: 15, +II:7
Soyadlarında en fazla kullanılan beş kelime	Kara:13, Baş: 9, Baba: 8, Oğul: 6, Göz: 7

2. Ermenilerin çok yoğun şekilde Türkçe kelime ve ekleri soyadlarında muhafaza etmeleri ilk dikkat çeken husustur. Buradan bir çıkarım yapmak mümkündür. Türkiye karşıtı Ermenilerin en önemli merkezlerinden biri olan Lübnan’da neden bu kadar Türkçe kelime ve ek soyadlarında hâlâ kullanılmaktadır? Oysa Ermeni partileri Türkiye’ye ve Türkçeye karşı olduklarını her fırsatta ifade ediyorlar. Geriye bir açıklama kalmaktadır. Partiler bu tarz söylem ve eylemlerde bulunsalar da halk Türkçeye tepkili değildir. Dolayısıyla Lübnan’da yaşayan Ermeniler aslında Türkiye’ye de Lübnan’daki Ermeni partilerinin baktığı gibi bakmamaktadırlar. Tepkili olanların soyadlarında değişikliğe gittikleri de söylenmektedir.

3. Ermenilerin soyadlarındaki Türkçe kelime ve ekleri korumalarının nedenlerinden biri de bu kelimelere ata yadigârı gözüyle bakmalarıdır.²⁷⁶

4.+CI eki hemen her isme getirilen bir soyadı eki görünümündedir.

5. +CI eki aynı zamanda +yan ekiyle birlikte de çok yoğun şekilde kullanılmaktadır. Bu ekin yoğun kullanılmasının sebeplerinden biri de Ermenilerin genellikle bir zanaatle uğraşmaları, soyadlarını da o işle uğraşan şeklinde almaları +cıyan ekinin yoğun olarak kullanılmasına neden olmuştur.

6. Bazen +cıyan bizim kullanmadığımız şekillerde de karşımıza çıkabilmektedir: Temizciyan, yazarcıyan gibi.

7. Taşçıyanyan soyadında aynı ekin üst üste kullanımında da görüldüğü gibi bazı aykırı kullanımlara rastlanmaktadır.

²⁷⁶ M. Türker Acaroğlu, *Azınlık ve Yabancıların Aldığı Türkçe Adlar ve Soyadlar Sözlüğü*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 248.

8. Basit yapıda pek soyadı yoktur. Onun nedeni de yine yukarıda ifade edildiği gibi bir meslekle meşgul olmaları ve soyadı olarak da o mesleği ifade eden ek almalarıdır.

9. Bazı soyadları standart Türkçeden değil de ağızlardan alınmıştır. Dolayısıyla bu tür soyadlarında ses farklılıkları bulunabilmektedir.

10. Türkçedeki bazı harfler Arapçada olmadığından Ermeniler bu tür harfleri iki harf ile karşılama yoluna gitmişlerdir.

BÖLÜM 9

LÜBNAN'DAKİ TÜRKİYE CUMHURİYETİ VATANDAŞLARI

VE ONLARIN TÜRKÇE/KARMA SOYADLARI

9.1. Lübnan'daki Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları

Bu başlık altında Lübnan'da yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının ve çifte vatandaşlık hakkına sahip olanların nüfusu, genel özellikleri ve soyadları incelenecektir. Özdemirci'ye göre: "22 Şubat 2017 tarihi itibarıyla Beyrut Büyükelçiliğimize kayıtlı vatandaş sayısı 18.642'dir ve bu sayının yaklaşık %85'ini Mardinliler oluşturmaktadır."²⁷⁷ Aslında Lübnan'daki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını kısa süreli ve sürekli Lübnan'da yaşayanlar olarak sınıflandırmak mümkündür. Kısa süreli Lübnan'da yaşayanları Beyrut Büyükelçiliği, Yunus Emre Kültür Merkezi, TİKA, AA, THY, MEB gibi çeşitli devlet kurumlarının personelleri, bunun yanında eğitim ve iş için gelenler ve onların aileleri oluşturmaktadır. Uzun süreli yaşayanları ise a. Ticaret, iş, evlilik vb. nedenlerle Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçenlerin oluşturduğu grup ve b. Mardinlilerin oluşturduğu grup şeklinde ikiye ayırmak mümkündür. Mardinliler her hâlükârda Lübnan'daki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının ekseriyetini oluşturmaktadırlar.

Özdemirci'ye göre Mardinliler, Türkiye'de yaşamakta iken: "savaş ve zorunlu hizmet, isyanlar ve istikrarsızlık, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanı ve dönemin kimlik politikaları ve son olarak da ekonomik problemler..."²⁷⁸ yüzünden Lübnan'a göç etmişlerdir.

Nas, Mardinlilerin Lübnan'a göçünde etkili olan hususları şu şekilde ifade etmektedir:

²⁷⁷ Ayşe Selcan Özdemirci, "Lübnan'daki Mardinliler: Mardin Halkının Göçü", *ORSAM Raporu*, No: 208, Ankara 2017, s. 7.

²⁷⁸ Özdemirci, *agr.*, s. 8.

“Lübnan’ın Mardin kökenli Araplar için göç edilecek bir ülke olmasını sağlayan etmenler arasında; dilinin Arapça olması, iş ve istihdam alanlarının geniş olması ve Türkiye’nin sanayi bakımından gelişmiş kentlerine göre Mardin ve çevresine daha yakın mesafede bulunması etkilidir.”²⁷⁹

Mardinliler denilen grup da etnik ve dinî bakımdan farklılık göstermektedir. Özdemirci bu farklılığı şöyle gruplandırmaktadır: “Lübnan’da yaşayan Mardinliler etnik köken bakımından Aramiler/Asuriler, Kürtler ve Araplar olmak üzere üç ana gruba, dinî bakımdan ise Süryani (Hristiyan Ortodoks) ve Müslüman (Sünni) olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.”²⁸⁰

Kendilerini Mardinliler içerisinde gören Süryaniler Mardinlilerin düzenlediği Türk Günü, İftar Programı ve diğer programlara temsili olarak katılım sağlamaktadırlar. Süryaniler Mardin ve Türkiye ile bağlarını kaybetmiş değiller. Bu gruptan bazı kişiler Türk televizyonlarını takip etmekte, aynı yemek kültürünü devam ettirmekte, Türk müziklerine ilgi duymakta, Türkiye’de tatil ve alışveriş yapmaktadırlar. Süryaniler ve onların kullandıkları Türkçe soyadları çalışmamızda ayrı bir bölüm olarak ele alınmıştır. Bu bölümde bahsi geçen Süryaniler Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olanlardır.

Mardinliler içerisindeki diğer bir grup ise Kürtlerdir. Çeşitli Kürt aile ve grupların öteden beri Lübnan’da bulunması ve özellikle Bedirhan aşiretinin Türkiye’den Lübnan’a göç eden Kürtlere kol kanat germesi, vatandaşlık vb. konularda yardımcı olmasından dolayı bir dönem tüm Mardin’den gelenler bu imkanlardan yararlanmak için kendilerine Kürt denmesine ses çıkarmamışlardır. Bununla birlikte 1994’te çok sayıda Mardinlinin Lübnan vatandaşlığına geçmesi ve Türkiye’nin farklı kurumlarıyla bölgeye gitmesi Mardinlilerin büyük grubu olan Arap kökenlilerin gerçek kimliklerini üst perdeden ifade etmesine vesile olmuştur.²⁸¹

Lübnan’daki Mardinliler şemsiyesi altında büyük grubu oluşturan Mahallemilerin tarihini anlamak için Anadolu ile bağlarını anlamak gereklidir. Mardin’in merkezindeki nüfusun çoğunluğunu oluşturan Araplar kendilerini Ömerî, Ensârî ve Mihallemî olarak

²⁷⁹ Fethi Nas, “Ortadoğu’da Etnik ve Dilsel Bağlamda Göç ve Kimlik Sorunu (Lübnan’da Yaşayan Türkiyeliler Örneği)”, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi SBE, Temmuz 2014 Muğla (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s. 8.

²⁸⁰ Özdemirci, *agr.*, s. 7.

²⁸¹ Özdemirci, *agr.*, s. 16-18.

tanımlamaktadırlar.²⁸² “Mardin Arapçasının, Suriye ve Irak Arapçası ile birtakım benzerlik arz etse de Arap dilinin doğasından da kaynaklanan nedenlerden ötürü kendine özgü farklı bir kullanıma sahip olduğunu söylemek mümkündür.”²⁸³ Mardin Arapçasına Mahallemi Arapçası da denmektedir. Mahallemi Arapçası üzerine yeni yeni bazı çalışmalar yapılmaktadır. Bunlardan biri de Acat tarafından yazılan “Mhallemî Lehçesinde Kullanılan Atasözü ve Deyimlerin Fasih Arapçada Kullanılan Atasözü ve Deyimlerle Mukayesesi” adlı çalışmadır. Bu çalışma Mahallemi Arapçası hakkında bir fikir vermesi bakımından önemlidir. Çalışmada Mahallemi Arapçası ile Fasih Arapçadaki atasözleri ve deyimler şu üç başlık altında ele alınmıştır: 1. Bütünüyle Benzer Olanlar 2. Bazı Yönleriyle Benzer Olanlar 3. Mhallemilere Has Olanlar.²⁸⁴ Araştırmanın sonuç bölümünde şu değerlendirme yapılmaktadır: “Bazı atasözlerinin her iki grup arasında gerek sözcük gerekse de kuralları itibariyle bir uyum içinde oldukları görülmüştür. Mhallemîlerin kullandığı diğer bazı atasözlerinin ise kısmî bir şekilde fasih Arap meselleriyle uyum sağladığı görülmüştür. Bununla birlikte sadece Mhallemîlere ait olan atasözü ve deyimler de mevcuttur.”²⁸⁵

Lübnan’daki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları içerisinde en büyük grubu oluşturan Mardinli Arapların diğer bir deyişle Mahallemilerin ismi ve kimliği hakkında sınırlı sayıda araştırma vardır. Mahallemilerin isimlerinin farklı şekillerdeki yazımlarını Yeşilmen şöyle ifade etmektedir: “Mahallemiler hakkında ülkemizde yapılan ilk araştırmalarda genellikle ‘Mahalmi’ telaffuzuna yer verilirken sonraları bu isim Muhallemi, Mihallemi/Mihellemi/Mhellemi vb. şekillerde çeşitlilik göstermiştir.”²⁸⁶ Çalışmamızda Türkçe telaffuza daha uygun olduğu düşüncesiyle daha önce bazı araştırmacıların da kullandığı “Mahallemi” şekli tercih edilmiştir.

Mahallemi terimi Arapça “mahal: yer” ve “miye: yüz” kelimelerinin birleşmesiyle oluşmuştur. Yüz kişinin bu mahale yerleşmesini anlatmaktadır. O yüz kişi Arapların yaşadığı

²⁸² Mehmet Ali Aslan, “Mihallemilerde Sözlü Edebiyat Geleneği”, *Makalelerle Mardin III Eğitim-Kültür-Edebiyat*, İstanbul 2007, s. 241-249.

²⁸³ İbrahim Yılmaz, “Kültürel Zenginlik Bakımından Mardin”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, Cilt IX, Sayı 1, Mardin 2009, s. 54.

²⁸⁴ Yaşar Acat, “Mhallemî Lehçesinde Kullanılan Atasözü ve Deyimlerin Fasih Arapçada Kullanılan Atasözü ve Deyimlerle Mukayesesi”, *JOSR*, Cilt 8, Sayı 2, Kasım-2016, s. 696.

²⁸⁵ Acat, *agm.*, s. 703.

²⁸⁶ Halit Yeşilmen, “Etno-Dini Kimlik Açısından Mahallemiler”, *Artuklu Akademi*, 2016/3 (2), s. 7.

güneyden o bölgeye gelip yerleşen Mahallemilerin atalarıdır. Diğer bir ifadeyle Mahallemi demek yüz kişinin mahallesi demektir.²⁸⁷

Mahallemilerin, kendilerini/kimliklerini tanımlamaları üzerine yapılan bir araştırmada Yeşilmen, şu hususlara dikkat çekmektedir:

Türkiye içinde Türk ve Türkiyeli vurgusuyla beraber Arap ve/veya ‘Mardinli ama Arap’ konumu ön plana çıkarken Kürtler karşısında da Arap kimliği ön plandadır. Türkiye dışındaki diğer Araplara (Suriyeliler) karşı da ülke içinde Türk veya kendileri dışındaki Araplardan (Siirt, Hatay ve Urfa’daki Araplar) olmadığını ifade etmeye dönük ‘Mhellemiyye’ ve/veya ‘Beni Hilal’den olmayı ön plana çıkarmaktadırlar. Arap ülkelerine giden birçok görüşmecinin ise kendini öncelikle Türk/Türkiyeli ve Beni Hilali olarak tanıttığı belirtilmiştir. Burada yansıyan konumlanma biçimleri her hâliyle kendi durdukları yeri yani kendi konumlarını işaret etmeye dönüktür. Konuyla ilgili şu söylenebilir ki, Mahallemilerde sınırları keskin, sistematik bir ayırım özelliğindeki etnisizm konumlanması ön plana çıkmamaktadır.²⁸⁸

Lübnan’da yaşayan Mardinlileri dört farklı vatandaşlık durumu ile görebilmekteyiz. Bunlardan bir kısmı sadece Türkiye Cumhuriyeti vatandaşdır, bir kısmı Lübnan Cumhuriyeti vatandaşdır, bir kısmı göçmen statüsündedir, bir kısmı ise çifte vatandaşlığa sahiptir.

Lübnan’daki Mahallemilerin sıkıntılarından biri de kendilerinin Kürt olarak görülmesidir. Bu durumdan rahatsız olanlar kendilerince çözüm bulmuşlardır. Nas, bu durumu şöyle izah etmektedir:

Son yıllarda Lübnan’da yaşayan Mardin kökenli göçmenlere ‘Mardinli’ anlamına gelen ‘Merdelli’ denmektedir. Merdelli, Mardinli kelimesinin Arapça söylenişidir. Bu tanımlamayı ise Kürtlük dışında kendi Arap kökenini ön plana çıkarmaya çalışan, Mardin kökenli Arap kullanmaktadır. Kendilerini ait oldukları yer ile ilişkili olarak tanımlarken bu ifadeyi kullanmaktadırlar ve köken olarak dayandıkları kültürel ve coğrafi mekânı bu şekilde betimlemektedirler. Merdelli ismi, Mardin’in Arap yoğun bir kentsel mekân olmasından ötürü Kürtlük kimliğinin dışında, Araplığa vurgu yapmaktadır. Aynı zamanda bu ifade Mardin ili ve ilçelerinde yaşayan Arap kökenliler arasında Mardin şehir merkezinde ikamet edenler için kullanılmaktadır.²⁸⁹

Lübnan’daki Mardinliler üzerine hazırlanmış müstakil kaynak bulmak epey zordur. Bununla birlikte son zamanlarda az da olsa bazı çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. 2017 yılı içinde ORSAM tarafından Lübnan’daki Mardinlileri anlatan güncel bir rapor hazırlanmıştır. 2017

²⁸⁷ Yeşilmen, *agm.*, s. 34.

²⁸⁸ Yeşilmen, *agm.*, s. 18.

²⁸⁹ Nas, *agt.*, s. 160.

yılı içerisinde Lübnan'daki Mardinliler hakkında bir de belgesel çekilmiştir. Belgeseli çeken Beyrut doğumlu Mehmet Alğan Mardinliler hakkında şu bilgileri vermektedir:

Şu an Lübnan'da kayıtlı 18 bine yakın Türkiye vatandaşı var. Kayıtlı olan bu kişilerin yüzde 90-95'i Mardinli. Herhangi bir vatandaşlığı bulunmayanları ve sadece Lübnan ve Suriye vatandaşlığı olanları da eklediğimiz zaman, Lübnan'da şu an 30 bine yakın Mardinlinin yaşadığı tahmin ediliyor. Bu insanların Türkiye ile bağları hâlen devam ediyor... İlk geldikleri andan itibaren, erkekler limanda ve sebze hâllerinde hamallık, binalarda kapıcılık yapıyor. Kadınlar da evlere temizliğe gidiyor. Lübnan'da yaşam şartları ve eğitim çok pahalı olduğu için çocuklarını okutamıyor. Ancak Mardinliler arasında bireysel başarı hikâyeleri görüyoruz. Şu an 5 muhtar ve Beyrut Belediyesi'nde iki belediye meclis üyesi Mardinli var... Hâlen kimliği olmayan Mardinliler var. Ya da kendisine almış ancak çocuğuna veya eşine alamamış. Kimlik başvuru süreci ve mahkeme işlemlerinin çok uzun sürdüğünden şikayetçiler. Suriye'den Lübnan'a gelmek zorunda kalan ve burada kimlik sorunu yaşayan Mardinliler var. Türkçe öğrenmeyi çok istiyorlar ve bu imkanların artırılmasını talep ediyorlar. Çocuklarını okutabilecekleri Türkçe eğitim veren bir okul istiyorlar. Lübnan'da kurdukları veya kuracakları sivil toplum kuruluşları için Türkiye'den destek bekliyorlar. Lübnan'da faaliyet yürüten birçok etnik ve dini grup, farklı ülkelerden aldıkları destekler ile önemli çalışmalar gerçekleştiriyor. Dünyada artık diaspora politikaları çok önemli. Lübnan'da yaşayan Mardinliler sayesinde, Türkiye ve Lübnan dostluğunun artırılması ve derinleştirilmesi konusunda büyük bir fırsat oluşturulabilir.²⁹⁰

Mahallemlerle ilgili doğru bilgiler içeren çalışma bulmak epey zordur. Çalışmalardaki yanlış bilgilerden biri de nüfusları ile ilgilidir. Yapılan bir mülakatta Aslan, şu bilgileri vermektedir: “Mihallemler Milattan önceden beri buradalar. 77'ye yakın köy, ilçe ve şehirde yerli halk olarak yaşıyoruz. Türkiye 800 bin nüfusumuz var. Mardin'den sonra en fazla nüfus göçle gidilen Adana'da. Suriye'de 500 bine, Beyrut ve Lübnan'da 200 bine yakın nüfusumuz var. Irak ve Musul'da Avrupa'ya Amerika'ya göç edenler de var.”²⁹¹ Bu paragraftaki bilgilerin hepsi teyide muhtaçtır. Konumuzla ilgili olan bir bilgiyi burada düzeltmenin uygun olacağı düşünülmektedir. 1932 yılındaki resmî nüfus sayımından sonra Lübnan'da nüfus sayımı yapılmamıştır. Dolayısıyla kesin nüfus oranları bilinmemektedir. Bununla birlikte seçmen listeleri ve sivil toplum kuruluşları/dernek yetkilileri ve konu üzerinde çalışan araştırmacılar bu konularda veriler sunmaktadır. Lübnan'da yaşayan Mahalleli dernek yetkililerinin ORSAM raporlarına giren nüfuslarıyla ilgili en yüksek telaffuz ettikleri rakam 50.000'dir. Dolayısıyla yukarıda yer alan paragraftaki 200.000 rakamı ya bu konuda bilinçli olarak sayıların yüksek tutulmasını hedeflemekte ya da

²⁹⁰ Muhammed Ali Akman ve Furkan Güldemir, (Mehmet Alğan ile yapılan röportaj), “Lübnan'daki Mardinliler, Türkiye-Lübnan Dostluğunu Pekiştirebilir”, 06.03.2017, www.timeturk.com/lubnan-daki-mardinliler-turkiye-lubnan-dostlugunu-pekistirebilir/haber-515727, (E.T.: 10.04.2019).

²⁹¹ Beyza Kural, (Mehmet Ali Aslan ile yapılan röportaj), “Mihallemler Meclis Yolunda”, 21.05.2015, <https://m.bianet.org/biamag/siyaset/164667-mihallemler-meclis-yolunda>, (E.T.: 10.04.2019).

konuşan kişinin bu konuda yeterli bilgisinin olmadığını göstermektedir. Anlaşıyor ki doğru bilgilere erişebilmek için Mahallemiler üzerine daha çok çalışma yapılmalıdır.

Sahadan Gözlemler: Saha gözlemlerimize dayanarak Lübnan’da yaşayan Mahallemilerin her açıdan kendilerini Türkiye’ye ve Türklere çok yakın gördüklerini söyleyebiliriz. Beyrut’ta Mardinlilerin çatı kuruluşu “Gelecek Nesil Derneği (Jil El Müstakbel)”nde bir buçuk yıl Türkçe kurslarında öğretmen olarak görev yaptım. Pek çoğu ile tanışma ve konuşma fırsatım oldu. Farklı ortamlarda onları gözlemledim. “Kökeniniz nedir?” şeklinde sorduğumda genellikle verdikleri cevap “Türk Arap” ya da “Mardinli Arap” şeklinde oldu. Yine görüşmelerimize ve gözlemlerimize dayanarak yaptığımız diğer bir tespit de şudur: Arapların çok fazla olduğu bir ülkede yani Lübnan’da kendilerini rahat ve mutlu hissetmiyorlar; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayanların ilk hedefi Türk vatandaşlığına geçmek, ikinci hedefleri ise Türkiye’ye yerleşmektir.

9.2. Lübnan’daki Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarının Anlam, Köken ve Yapı Bakımından Türkçe Kökenli Soyadları

Lübnan’da yaşayan Türk vatandaşlarının kullandığı soyadlarını özellikle de Türkçe soyadlarını incelemek için 2017 yılı referandumunda Lübnan’da oy kullanma hakkına sahip seçmen listesi kaynak olarak alınmıştır. Seçmen listesi 84 sayfadan oluşmaktadır. Her sayfada 50 kişi, dolayısıyla elli soyadı bulunmaktadır. Farklı olarak ilk sayfada 49 ve son sayfada 46 soyadı yer almaktadır. Buradan hareketle Lübnan’daki seçmen sayısının 4.195 kişi olduğu ortaya çıkmaktadır. Lübnan’da yaşayan Türk nüfusun 18.642 olduğu bilgisine yukarıda yer verilmişti. Bu nüfusun bir kısmı 18 yaş altında bulunan ve seçmen vasfına sahip olmayan çocuklar ve gençlerdir. Bununla birlikte seçmen sayısının nüfusun yarısından biraz daha fazla olması beklenmektedir. Bu listede seçmen sayısının az olmasının nedenlerinden biri Lübnan’da Türk vatandaşı olmasına rağmen Avrupa’ya göç eden ve oralarda yaşayan pek çok kişi ve ailenin olmasıdır. Ayrıca bir kısım vatandaşın da oy kullanmak için müracaat etmemiş olması muhtemeldir. Tüm bu değerlendirmelerden sonra özetle söylenecek şey şudur ki Lübnan’da 2017 yılı itibariyle yaşayan 4.195 seçmene ait 1.158 farklı soyadı bulunmaktadır. Bunlardan kısmen ya da tamamen Türkçe olan soyadları anlam, köken ve yapı bakımından diğer bölümlerde uygulanan yöntemimize göre aşağıda incelenmiştir.

Diğer bölümlerde uygulanan yöntemimize uymakla birlikte bir yönden farklılık vardır. Bu bölümdeki soyadları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına ait olduğundan kimliklerinde Latin kökenli Türk alfabesiyle yer almaktadır. Diğer bölümlerde yer alan soyadları Arapça yazılı kaynaklardan alındığından onların Arapça yazımlarına da yer verilmiştir, bu bölümdekiler Türkçe yazılı kaynaktan alındığından Arapça yazımlarına yer verilmemiştir.

Lübnan'daki Türk vatandaşlarının bir kısmı çifte vatandaşlık hakkına sahip olup aynı zamanda Lübnan vatandaşıdır. Bunların oranı bilinmemektedir.

	Soyadları	Anlamları	Köken	Yapıları
513	Acar ²⁹²	Acar (KAS): 1. Kuvvetli, güçlü, dinç. 2. Çevik, atılgan, kabına sığmaz. 3. Gözü pek, yiğit, cesur, kabadayı, yılmaz ...	*T.	Acar(ig) basit
514	Accaoui	Acı<*Accaoui Acı (GTS): Bazı maddelerin dilde bıraktığı yakıcı duyu, tatlı karşıtı. 2. Tadı bu nitelikte olan. 3. Herhangi bir dış etken dolayısıyla duyulan rahatsızlık, ızdırap...	T.	<ET. acığ(i) âcuğ/âcug>âcu> âcı KBS basit
515	Acu	Acı (GTS): Bazı maddelerin dilde bıraktığı yakıcı duyu, tatlı karşıtı. 2. Tadı bu nitelikte olan. 3. Herhangi bir dış etken dolayısıyla	T.	acu(i) basit

²⁹² Birden çok acar kelimesi olup TDK'de kişi adı olarak kullanılan Türkçe kökenli "acar" sözcüğü ele alınmıştır.

		duyulan rahatsızlık, ızdırap...		
516	Açan	Açan (GTS): 1. Oynak kemiklerin arasındaki açılar genişletmeye yarayan kasların genel adı, büken karşıtı. Açan (TTAS): 2. Anahtar.	T.	aç(fk)- an(fıye) türemiş
517	Adıbelli	Adıbelli (KAS): 1. Herkesçe bilinen, tanınan kimse. 2. Soyu temiz, tanınmış soydan gelen.	T.	ad(ik)+ ı(çe)+ bel(ik)+ li(iiye) KBS birleşik
518	Adıgüzel	Adıgüzel (KAS): Adı güzel olan.	T.	ad+ı(517) göz+el(155) birleşik
519	Ağırman	Ağır (GTS): 1. Tartıda çok çeken, hafif karşıtı. 2. Çapı, boyutu büyük: Ağır top. Ağır tank. 3. Yavaş... <i>Ağırman: Çok ağır kişi.</i>	T.	ağ(fk)- (ı)r(fıye)+ man(iiye) birleşik
520	Akan	Akan (KAS): 1. Bir yerden bir yere doğru akan, giden. 2. Çeşme, pınar.	T.	ak(fk)- an(fıye) türemiş
521	Akbaş	Akbaş (TTAS): 1. Akbaba. 2. Akbaşlı. 3. Karnabahar...	T.	ak(53)+ baş(13)+ birleşik
522	Akbulut	Akbulut (KAS): 1. Bulutlu havalardaki bunaltıcı sıcaklık. 2. Pamuk bulutları.	T.	ak(53)+ <*bū+lı-t(81) birleşik

523	Akçay	Akçay (KAS): Temiz ve berrak akan dere gibi olan kimse.	T.	ak(53)+ çay(ik) birleşik
524	Akdeniz	Akdeniz (KAS): Kuzeyde Avrupa, doğuda Asya, güneyde Afrika ile kuşatılan deniz.	T.	ak(53)+ <teñ(ik)+ (i)z(iiye) KBS birleşik
525	Akdoğan	Akdoğan (KAS): Kartalgillerden bir doğan türü.	T.	ak(53)+ doğ-an(46) birleşik
526	Akgül	Akgül (KAS): Beyaz gül.	T.+Far.	ak(53)+ gül(357) birleşik
527	Akın	Akın (KAS): 1. Düşman topraklarına tedirgin etme, yıldırma, çapul gibi amaçlarla toplu olarak yapılan baskın. 2. Kalabalık bir şeyin arkası kesilmeyen bir geliş durumunda olması.	T.	ak(fk)- ın(fıye) türemiş
528	Akıncı	Akıncı (KAS): Düşman ülkesine akın yapan savaşçı.	T.	ak(fk)-ın(fıye)+ cı(iiye) türemiş
529	Akinci	Akıncı (KAS): Düşman ülkesine akın yapan savaşçı.	T.	ak-ın+cı(528) türemiş
530	Akpınar	Akpınar (KAS): Berrak ve saf suyu olan pınar.	T.	ak(53)+ <*buñ(ik)+ ar(iiye) birleşik

531	Aksel	Aksel (KAS): Sel gibi ak anlamında kullanılan bir ad.	T.	ak(ik)+ sel(ik) birleşik
532	Aksoy	Aksoy (KAS): Temiz, tanınmış soydan gelen kimse.	T.	ak(53)+ soy(ik) birleşik
533	Aktar	Aktarmak (GTS): 1. Bir şeyi bir yerden, bir kaptan başka bir yere veya kaba geçirmek. 2. (-i) Bir şeyin yolunu, yönünü değiştirmek. 3. Bir lehçeyi başka bir lehçeye uyarlamak Aktar (KAS): 1. Baharat veya güzel kokular satan kimse veya dükkân. 2. İğne, iplik, baharat, zarf, kâğıt, tütün vb. satılan dükkân. 3. Damlalar.	T. Ar.	<ag(fk)- (ı)t(ffye)- ar(ffye)- KBS türemiş
534	Aktürk	Aktürk (KAS): Soylu, temiz, doğru ve dürüst Türk.	T.	ak(53)+ <*tö(~ü)-r+ü- k(30) birleşik
535	Akyol	Akyol (KAS): Dürüst, doğru ve iyi yol, hak yol.	T.	ak(53)+yol(ik) birleşik
536	Akyüz	Akyüz (KAS): Namuslu, şerefli, doğru kimse.	T.	ak(53)+ yüz(ik) birleşik
537	Al Agha	Ağa (KAS): 1. Kırılık kesimde geniş toprakları olan, sözü geçen, varlıklı kimse. 2. Halk arasında	Ar.+T.	al(iiye) ağa(5)+ türemiş

		sayılan ve sözü geçen erkeklere verilen san. 3. Ağabey, büyük kardeş...		
538	Alasha Hassoun	Alaşa>alasha Alaşa (TTAS): Çok renkli, karışık renkli. Alaşa: “1. Zayıf, çelimsiz at; 2. Ağzı ve burnu beyazolan at; 3. Semere alınmış hayvan; 4. Azgın boğa, at vb” KBS (DS, I, 199’dan) <i>Hassoun: Muhtemelen Hasan kelimesidir.</i>	T.+Ar.	<*ala(ig)+ ca(iiye) >alaşa alaşa+ Hassoun birleşik
539	Alban ²⁹³	Al: El: Arapça harfi tarif eki. Ban (GTS): Osmanlı Devleti’nde Macaristan ve Hırvatistan’da sancak beylerine ve küçük prenslere verilen unvan.	Ar.+*T. ²⁹⁴	<el(iiye)+ <ban(ik) (TETTS) türemiş
540	Albayrak	Albayrak (KAS): Türk bayrağı.	T.	al+ bat-ır-ak(43) birleşik
541	Aldaghli	Al: Arapça belirlilik ön eki. Bu eke harfi tarif denmektedir. Sonraki örneklerde tekrar edilmeyecektir. Dağlı>daghli	Ar. + T.	<el(iiye)+ dağ(368)+ lı(iiye) türemiş

²⁹³ Ban kelimesinin önceden farklı kökenlerden geldiği düşünülürken günümüzde araştırmacıların çoğu Türkçe kökenden geldiğini ifade etmektedir.

²⁹⁴ Tietze, *age.*, s. 275.

		Dağlı (GTS): 1. Dağlık bölge halkından olan. 2. Dağa ait. 3. Kaba saba, görgüsüz.		
542	Aldughlı	Dağlı>Daghli: Dağlı (GTS): 1. Dağlık bölge halkından olan. 2. Dağa ait. 3. Kaba saba, görgüsüz.	Ar. + T.	el+dugh+lı(541) türemiş
543	Algül	Algül (KAS): Kırmızı gül.	T.+Far.	al(ik)+ gül(357) birleşik
544	Alğan	Alğan (KAS): Alan, fetheden, fatih.	T.	al(fk)+ ğan(fıye) >al-an türemiş
545	Alihan	Ali (KAS): 1.Yüce, ulu, yüksek. 2. Orun bakımından en üstün. Han (KAS): 1. Eski Türklerde kağana bağlı veya kendi başına buyruk, ikinci derecede bir devlet başkanı. 2. Osmanlı Padişahlarının adlarının sonuna getirilen san.	Ar.+ T.	Ali(i)+ han(176) birleşik
546	Alikhan	Ali (KAS): 1.Yüce, ulu, yüksek. 2. Orun bakımından en üstün. Han (KAS): 1. Eski Türklerde kağana bağlı veya kendi başına buyruk, ikinci derecede bir devlet başkanı. 2. Osmanlı Padişahlarının	Ar.+ T.	Ali+khan(545) birleşik

		adlarının sonuna getirilen san.		
547	Ali Khan	Ali (KAS): 1.Yüce, ulu, yüksek. 2. Orun bakımından en üstün. Han (KAS): 1. Eski Türklerde kağana bağlı veya kendi başına buyruk, ikinci derecede bir devlet başkanı. 2. Osmanlı Padişahlarının adlarının sonuna getirilen san.	Ar.+ T.	Ali(i)+khan (545) birleşik
548	Alkaç	Alkaç (TTAS): Almak üzere kaçırılan kız.	T.	al(fk)+ kaç(fk) birleşik
549	Alp	Alp (KAS): 1. Yiğit, kahraman, cesur, bahadır kimse. 2. Eski Türklerde kullanılan bir unvan.	T.	alp(ik) basit
550	Alpan	Alp (KAS): 1. Yiğit, kahraman, cesur, bahadır kimse. 2. Eski Türklerde kullanılan bir unvan. <i>+An: Eskiden çoğul eki olarak kullanılan bu ek günümüzde bazı kelimelerin bünyesine yerleşmiş olarak varlığını sürdürmektedir.</i> <i>Alpler.</i>	T.	alp(549)+ an(iiye) türemiş
551	Alparslan	Alparslan (KAS): 1. Yiğit, cesur, yürekli kimse. 2. Büyük Selçuklu hükümdarı.	T.	alp(54)+ a(r)s+lan(15) birleşik

552	Alptekin	Alptekin (KAS): Yiğit, cesur, yürekli hükümdar.	T.	alp(54)+ tek+(i)n(189) birleşik
553	Altın	Altın (KAS): 1. Parlak sarı renkte, kolay işlenen, değerli paslanmaz maden. 2. Üstün nitelikli, değerli kimse.	T.	al+tın(55) türemiş
554	Altındağ	Altın (KAS): 1. Parlak sarı renkte, kolay işlenen, değerli paslanmaz maden. 2. Üstün nitelikli, değerli kimse. Dağ (KAS): Çevresindeki araziye göre çok yüksek olan toprak, kaya.	T.	altın(55)+ dağ(368) birleşik
555	Altınışık	Altınışık (KAS): Üstün nitelikli, değerli, aydın kimse.	T.	altın(55)+ ışık(fk)- k(fıye) birleşik
556	Altun	Altun (KAS): Altın.	T.	altın(55) türemiş
557	Altunç	Altunç (KAS): Kırmızı tunç.	T.	al(ik)+ tunç(ik) birleşik
558	Altınışık	Altın>altun Altınışık (KAS): Üstün nitelikli, değerli, aydın kimse.	T.	al+tın(55)+ ışık(555) birleşik
559	Altunsöz	<i>Altunsöz: Altın değerindeki söz.</i>	T.	altun(55)+ söz(ik) birleşik

560	Alver	Alver (TTAS): Alışveriş, alım satım, ticaret, ilgi.	T.	al(fk)- ver(fk)- birleşik
561	Apaydın	Apaydın (KAS): Çok aydınlık, çok ışıklı.	T.	ap- pekiştirme ön takısı. ap(iiye)+ ay(229)+ dın(iiye) KBS türemiş
562	Arslan	Arslan (KAS): Aslan	T.	a(r)s+lan(15) türemiş
563	Aslan	Aslan (KAS): 1. Kedigillerden, Afrika'da ve Asya'da yaşayan, erkekleri yeleli, yırtıcı, uzunluğu 160 cm, kuyruğu 70 cm ve ucu püsküllü, çok koyu sarı renkli güçlü bir memeli türü. 2. Gürbüz, yiğit adam.	T.	a(r)s+lan(15) türemiş
564	Aslanyan	<i>Aslanyan: Aslanoğlu.</i>	T.+Erm.	<a(r)s+lan(15) +(y)an türemiş
565	Ataç	Ataç (KAS): 1. Atalardan gelen, atalarla ilgili olan. 2. Büyüklük gösteren çocuk.	T.	<*ât(ik)+ a(iiye)+ ç(iiye) KBS türemiş
566	Atahan	Atahan (KAS): Hükümdar olan ata.	T.	ata(ig)+ han(176) birleşik

567	Atalay	Atalay (KAS): Ünlü, namlı, şöhretli kimse.	T.	<* ata(571)+ l(ifye)- ay(fıye) türemiş
568	Atay	Atay (KAS): Bilinen, tanınmış kimse.	T.	ata(566)+ y(iiye) KBS türemiş
569	Atıcı	Atıcı (GTS): 1. İyi nişan alan, attığını vuran (kimse). 2. Yalancı, asılsız şeyler uydurup söyleyen (kimse).	T.	at(fk)- ıcı(fıye) türemiş
570	Ay	Ay (KAS): 1.Yer yuvarlağının uydusu olan gök cismi, kamer. 2. Yılın on iki bölümünden her biri. 3. Güzel, parlak, nurlu.	T.	ay(233) basit
571	Ayboz	Ay (KAS): 1.Yer yuvarlağının uydusu olan gök cismi, kamer. 2. Yılın on iki bölümünden her biri. 3. Güzel, parlak, nurlu. Boz (KAS): 1. Toprak rengi. 2. Yiğit. 3. Kin, düşmanlık.	T.	ay(233)+ boz(40) birleşik
572	Aydemir	Aydemir (KAS): Ay gibi ışıklı, temiz, demir gibi güçlü kimse.	T.	ay(233)+ demir(4)+ birleşik
573	Aydın	Aydın (KAS): 1. Işıklı, pırıltılı, aydınlık. 2. Açık, kolay anlaşılır. 3. Öğrenimi, bilgisi ve görgüsü olan, ileri düşünceli kimse...	T.	ay(233)+ dın(iiye) türemiş

574	Aydin ²⁹⁵	Aydın>Aydın Aydın (KAS): 1. Işıklı, pırıltılı, aydınlık. 2. Açık, kolay anlaşılır. 3. Öğrenimi, bilgisi ve görgüsü olan, ileri düşünceli kimse...	T.	<ay+dın(573) türemiş
575	Aydoğan	Aydoğan (KAS): Ay gibi doğan.	T.	ay(233)+ doğ-an(46) birleşik
576	Aydoğdu	Aydoğdu (KAS): Ay gibi doğan.	T.	ay(233)+ doğ(fk)- du(çe) birleşik
577	Aygün	Aygün (KAS): Ay gibi güzel, güneş gibi parlak olan.	T.	ay(233)+ <*kün(ik)+ KBS birleşik
578	Aykal	Aykal (KAS): Ay gibi parlak ve ışıklı kal anlamında kullanılan bir ad.	T.	ay(233)+ kal(fk) birleşik
579	Aykut	Aykut (KAS): Kutlu, uğurlu ay.	T.	ay(233)+ kut(ik) birleşik
580	Aymas	Aymaz(GTS): Çevresinde olup bitenlerin farkına varmayan, sezmeyen (kimse), gözü bağlı, gafil.	*T.	<ay(fk)- maz(fiye) türemiş

²⁹⁵ Noktalı ve noktasız harfler arasında karışıklığa sık sık rastlanmaktadır. Bazı soyadlarının hem noktasız ünlülerle hem de noktalı ünlülerle yazılan şekilleri mevcuttur. Bu durum dil etkileşimi ve dilin özelliklerinin bilinmemesiyle açıklanabilir.

		Aymaz (TTAS): Edepsiz, utanmaz.		
581	Aysan	Aysan (KAS): Ay gibi parlak, ışıklı, temiz tanınmış adı olan.	T.	ay(233)+ san(ik) birleşik
582	Aytaç	Aytaç (KAS): Ay gibi parlak taç takmış olan.	T.+Ar.	ay(233)+ taç(i) birleşik
583	Ayyıldız	Ayyıldız (KAS): Ay ve yıldız.	T.	ay(233)+ <*ya(/u)-l+ d(/t)ı(/u)z(205) birleşik
584	Azar	Azmak (TTAS): Yolunu kaybetmek, şaşırarak, kaybolmak. Azmak (TTAS): 1. Yoldan çıkmak, sapmak. 2. Aşırı derecede artmak. <i>Azar: Yoldan çıkar, yolunu kaybeder.</i> Azar (GTS): Paylama.	T. Far.	1. <az(fk)- ar(fıye) türemiş 2. az(ik)+ ar(iiye) türemiş
585	Azaroğlu	Azar: (yv) Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu.	T.	azar(589)+ oğlu(58) birleşik
586	Azrak	Azrak (KAS): Az bulunur, nadir.	T.	<az(ik)+ rak(iiye) türemiş
587	Babayiğit	Babayiğit (KAS): 1. Yürekli kimse. 2. Bir girişimde kendine güvenebilecek	T.	baba(1)+ yig+(i)t(516)+ birleşik

		durumda olan kimse.3. Güçlü kuvvetli, korkusuz kimse.		
588	Bacalan	Bac (TS): Yergi, cizye, resim, haraç. <i>Alan: alıcı</i> <i>Bacalan: Vergi alan.</i>	T.	bac(ik)+ al(fk)+ an(fıye) birleşik
589	Badur	Badur<bodur Bodur (GTS): Enine göre boyu kısa ve tıknaz.	T.	bod+u+r(63) türemiş
590	Bağci	Bağcı>Bağcı Bağcı (GTS): 1. Bağ yetiştirip ürününü satan kimse. 2. Bağlayan veya soğuk haddehaneden çıkan metal şerit bobinlere bant yapıştıran kimse.	Far.+T.	<bağ+cı(243) türemiş
591	Bağçetin	<i>Engelli, sarp bağ.</i>	T.	bağ(ik)+ <çat(fk)- KBS in(fıye) birleşik
592	Backhan	Başkan>Backhan Başkan (KAS): 1. Bir topluluğun, bir toplantının veya bir derneğin başında bulunan kimse. 2. Bazı ülkelerde devletin ve hükûmetin başı.	T.	< baş(13)+ khan(176) birleşik
593	Baklacioğlu	<i>Bakla işiyle uğraşanın oğlu.</i>	Ar.+T.	bakla(i)+ cı(iiye)+ oğlu(58)

				birleşik
594	Balcı	Balcı (GTS): Arı yetiştirip bal elde eden veya satan kimse.	T.	bal(68)+ cı(iiye) türemiş
595	Baş	Baş (TTAS): 1. Baş. 2. Üzeri, kendi. 3. Tepe, zirve...	T.	baş(13) basit
596	Başçı	Başçı (TTAS): Başkan, başbuğ, lider.	T.	baş(13)+ çı(iiye) türemiş
597	Batuk	Batuk (GTS): Harap olmuş, yıkılmış, perişan.	T.	<bat(fk)- ık(fıye) KBS türemiş
598	Bayar	Bayar (KAS): a. Ulu, yüce, saygın, soylu kimse. Bayar (KBS): b. ‘Şehir, kent’	T.	bay(ik)+ar(ik) <bay+er ²⁹⁶ KBS birleşik
599	Baydağ	Bay (TTAS): Zengin, ağa. Dağ (KAS): Çevresindeki araziye göre çok yüksek olan toprak, kaya	T.	bay(ik)+ dağ(368)+ birleşik
600	Baykal	Baykal (KAS): 1. Yabani at. 2. Deniz.	T.	*bay(598)+ kal(fk) birleşik
601	Bayram Moussa	Bayram (KAS): 1. Ulusal veya dinsel bakımdan önemi olan, kutlanan gün. 2. Sevinç, neşe.	T.+ Ar.	Bayram(75)+ Musa(i) birleşik

²⁹⁶ KBS’de kelimenin <*boyla+eri kelimelerinden oluştuğu Räsänen’e dayanılarak bir varsayım olarak yer almaktadır.

		Moussa<Musa (KAS): 1. Musevi dininin kurucusu, İsrail peygamberi ve kanun koyucusu. 2. Bir vasiyeti yerine getirmekle görevli kimse.		
602	Bayramoğlu	Bayram (KAS): 1. Ulusal veya dinsel bakımdan önemi olan, kutlanan gün. 2. Sevinç, neşe. Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu.	T.	bayram(75)+ oğlu(58) birleşik
603	Baysal	Baysal (KAS): 1. Rahat, dingin. 2. Gürültüsüz, huzurlu.	T.	<*bay(ik)+ sal(fk) birleşik
604	Bekdaş	Bektaş (KAS): 1. Akran, eş, yaşıtlı. 2. Eşit, denk.	T.	Bektaş(16)+ birleşik
605	Berkanian	Berkan (KAS): ‘İyice hatırla’ anlamında kullanılan bir ad. +ian/+yan: Daha çok Ermeni soyadlarında kullanılan aidiyet bildiren bir ektir.	T.+Erm.	berk(ik)+ han(176)+ ian(iiye) birleşik
606	Bıbı	Bibi (GTS): Hala. Bıbı (TTAS): Hala.	T.	<bibi(yi) basit
607	Bilgiç	Bilgiç (KAS): 1. Bilgili kimse, her şeyi bilen, anlayan. 2. Bilmediği hâlde bilir gibi görünen, bilgili geçinen.	T.	bil(fk)- giç(fiye) türemiş

608	Bilik	Bilik (KAS): 1. Güçlü bir sezgi ve görgüden doğan ruh uyanıklığı ve zevk olgunluğu. 2. Akıl, us, hikmet, bilgi.	T.	bil(fk)-ik(fiye) türemiş
609	Bilir	Bilir (KAS): Bilgili, her şeyi bilen, anlayan, görgülü, kültürlü.	T.	bil-ir(274) türemiş
610	Bingöl	Bingöl (KAS): Bin tane göl.	T.	bin(ik)+göl(ik) birleşik
611	Biriş	Bir (GTS): 1. Sayıların ilki. 2. Bu sayıyı gösteren 1 ve 1 rakamlarının adı. 3. Aynı, benzer... İş (GTS): Bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma.	T.	bir(ik)+iş(ik) birleşik
612	Birtavi	Bu kelime Türkçe “bitevi” kelimesinin değişmiş şekli olarak düşünülmektedir. Bitevi: “Bir düzeye, boyuna, sürekli olarak, aynı biçimde” ²⁹⁷ anlamlarıyla kullanılmaktadır.	T.	<*bir(ik)+tevir/tavır(ik) <bir+tavi<bi+tevi birleşik

²⁹⁷ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s. 108.

613	Boğa	Boğa (KAS): 1. Damızlık erkek sığır. 2. Bal yapan dişi arı.	T.	boğa <būka/buka(ig) KBS basit
614	Boğdu	Boğdu (TTAS): Boyuna, kulağa, başa sarılan sargı, örtü, yazma, çatkı.	T.	boğ(fk)- du(çe) basit
615	Bonca	Bon (TTAS): Unutkan, bunak, sarhoş. +CA (TTG): “Eklendiği ad ile fiil veya cümlelerin başka bir ögesi arasında karşılaştırmaya dayanan farklı niteliklerde eşitlik ilişkisi kurma durumudur.”	T.	<*bon(ik)+ ca(iiye) türemiş
616	Bora	Bora (KAS): Genellikle arkasından yağmur getiren sert ve şiddetli fırtına.	T.	<bora(ig) basit
617	Boral	Bor (KAS): 1. İşlenmemiş, ekilmemiş toprak. 2. Fr. Doğada bor asidi veya boratlar durumunda bulunan bir element. Al (TTAS): Almak.	Fr.+T.	<*bor(i)+ al(fk emir 3. tş) birleşik
618	Boyacıoğlu	Boyacı (GTS): 1. Boya satan kimse. 2. Boyama işini, boyacılığı meslek edinen kimse. 3. Boya satılan dükkân.	T.	boya+cı(79)+ oğlu(58) birleşik
619	Bozdağ	Bozdağ (KAS): Tepeleri dumanla kaplı olan dağ.	T.	boz(40)+ dağ(368)+ birleşik

620	Bozkurt	Bozkurt (KAS): Göktürk efsanelerinde yer alan kutsal hayvan.	T.	boz(40)+ kurt(ik) birleşik
621	Bölek	Bölek (TTAS): Kundak, çocuk bezi.	T.	<böl(fk)- ek(fıye) türemiş
622	Budak	Budak (KAS): 1. İnce ve küçük dal. 2. Ağaç gövdesinde tomurcuk çıkacak yuvarlak boğum.	T.	<būda(fg)- k(fıye) (<*būt(ik)+ {+ı-k}(ifıye) KBS) türemiş
623	Bulut	Bulut (KAS): Atmosferdeki su damlacıkları ve buz taneciklerinin görülebilir yoğunluk kazanmasıyla oluşan, biçimleri, yükseklikleri ve yol açtıkları hava olaylarıyla birbirinden ayrılan yığınlar.	T.	<*bū+lı-t(81) türemiş
624	Büyükkaya	Büyük (GTS): 1. Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan (somut nesne), makro, küçük karşıtı. 2. Çok, ortalamayı aşan (soyut kavram. 3. Niceliği çok olan: Kaya (KAS): Büyük ve sert taş kütlesi.	T.	büyü-(fg) k+(fıye) kaya(146) birleşik
625	Camcı	Camcı (GTS): 1. Cam ticaretini veya cam takmayı meslek edinmiş kimse. 2. Camevi. 3. Evin içini	Far.+T.	cam+cı(289) türemiş

		pencereden gözetleyen kimse.		
626	Camkesoğlu	Cam (GTS): 1. Soda veya potas katılmış silisli kumun ateşte eritilmesiyle yapılan sert, saydam ve çabuk kırılır cisim. Kesmek (GTS): 1. Bıçak, makas vb. bir araçla bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak, doğramak: İpi kesmek... Oğul (GTS): 1. Erkek evlat. 2. Bazı kelimelerin anlamını pekiştirmek için kullanılan bir söz: Hinoğlun. 3. Bir ana arıyla birlikte kovandan ayrılan, yeni yetişmiş arı topluluğu: Oğul arısı.	Far.+T.	cam(289)+ kes(fk)+ oğlu(58) birleşik
627	Candan	Candan (KAS): İçten, yürekten, samimi.	Far.+T.	can(i)+ dan(iiye) türemiş
628	Candemir	Candemir (KAS): Özü güçlü, demir gibi sağlam ve kişilikli kimse.	Far.+T.	can(632)+ demir(4)+ birleşik
629	Cansever	Cansever (KAS): ‘İnsanı seven’ anlamında kullanılan bir ad.	Far.+T.	can(632)+ sev(fk)- er(fiyeye) birleşik
630	Coşkun	Coşkun (KAS): Coşan, coşkulu, heyecanlı kimse.	T.	coş(fk)- ku(fiyeye)+ n(iiye) türemiş

631	Çalışkan	Çalışkan (KAS): Çok çalışan, çalışmayı seven.	T.	çal(fk)-ış(ffye)-kan(fiye) KBS türemiş
632	Çanlı	Çanlı (GTS): Çanı olan.	T.	çan(ik)+lı(iiye) türemiş
633	Çavuş	Çavuş (KAS): 1. Orduda onbaşidan sonra gelen, görevi manga komutanlığı olan erbaş. 2. Kılavuz.	T.	çav(ik)+uş(iiye) KBS türemiş
634	Çay	Çay (GTS): a. Dereden büyük, ırmaktan küçük akarsu.	T.	çay<*say(ik) KBS basit
635	Çayırıcı	Çayır (GTS): 1. Üzerinde gür ot biten düz ve nemli yer. 2. Böyle yerde biten ot. <i>Çayırıcı: Uğraşısı çayır olan</i>	T.	çay/çiy+(i)r (293)+cı(iiye) türemiş
636	Çelebi	Çelebi (KAS): 1. Görgülü, terbiyeli, olgun kimse. 2. Bektaşî ve Mevlevî pirlerinin en büyüklerine verilen san. 3. Kayınbirader.	T.+ Ar.	<çelep/çalap+î (22) türemiş
637	Çelik	Çelik (KAS): 1. Su verilip sertleştirilen demir. 2. Çok güçlü, kuvvetli. 3. Kısa kesilmiş dal.	T.	çal-ı+k (95) türemiş
638	Çetin	Çetin (KAS): 1. Sert, inatçı. 2. Sarp, engelli. 3.	T.	<çat-in(596) türemiş

		Çözümlemesi güç. 4. Hayırsız.		
639	Çıray	Çıray (KAS): 1. Yüz çizgileri, yüz güzelliği. 2. Beniz, yüz. 3. İnsan resmi.	T.	çıray(ig) KBS basit
640	Çiçek	Çiçek (KAS): Bir bitkinin, üreme organlarını taşıyan, çoğu güzel kokulu, renkli bölümü.	T.	<çeç (<seç) (fk)- ek(fiye) KBS türemiş
641	Çiftçi	Çiftçi (KAS): Geçimini toprağını ekerek sağlayan kimse.	T.	çift+çi(100) türemiş
642	Çimen	Çimen (KAS): Kendiliğinden yetişmiş çim.	T.	<çim(ik)+ en(iiye) türemiş
643	Çolakoğlu	Çolakoğlu.	T.	çol-(a)k(101)+ oğlu(58) birleşik
644	Çuğur	Çuğur (TTAS): 1. Eski bir çeşit nefesli saz. 2. Çukur	T.	1. çukur< çok(fk)- (u)r (fiye) 2. <ET. çuğur KBS türemiş
645	Dagal	Dagal (TTAS): Şiddetli rüzgâr, fırtına.	T.	<*dağ(368)+ al(fk) birleşik
646	Dağ	Dağ (KAS): Çevresindeki araziye göre çok yüksek olan toprak, kaya.	T.	dağ(368) basit

647	Dağal	Dağal (TTAS): Şiddetli rüzgâr, fırtına.	T.	<*dağ+al(650) birleşik
648	Dağdelen	Dağdelen (KAS): Dağları delen, çok kararlı ve çalışkan kimse.	T.	dağ(368)+ del(fk)- en(fiye) birleşik
649	Dal	Dal (KAS): 1. Ağacın gövdesinden ayrılan kollardan her biri. 2. Arka, sırt. 3. Kol.	T.	dal(ik) basit
650	Dandachi (<Çantacı)	Tente (GTS): Genellikle güneşten korunmak için bir yerin üzerine gerilen bez, naylon vb.nden yapılmış örtü.	İt.+T.	<*tente(i)+ ci(iiye) türemiş
651	Daş	Daş (TTAS): 1.Taş. 2. Elmas, pırlanta gibi kıymetli taşlar.	T.	daş(ik) basit
652	Delıyan	Deli (GTS): 1. Aklını yitirmiş olan, akli dengesi bozulmuş olan, mecnun. 2. Coşkun, azgın (hayvan, duygu vb. 3. Davranışları aşırı ve taşkın olan (kimse), çılgın. <i>Delıyan: Delioğlu.</i>	T.+Erm.	deli(ig)+ yan(iiye) türemiş
653	Demir	Demir (KAS): 1. Koyu renkli, kolay işlenen, dayanıklı, kullanılış yerleri çok maden. 2. Güçlü, kuvvetli, sert kimse.	T.	<temür(4) basit

654	Demirbağ	Demirbağ (KAS): Güçlü, kuvvetli, sert kimse.	T.	demir(4)+ bağ(243) birleşik
655	Demircan	Demircan (KAS): Güçlü, kuvvetli, sert kimse.	T.+Far.	demir(4)+ can(i) birleşik
656	Demirciyan	Demirci (GTS): Demir satan, demir eşya yapan veya onaran kimse. <i>Demircioğlu.</i>	T.+Erm.	demir(4)+ ci(iiye)+ yan(iiye) türemiş
657	Demirel	Demirel (KAS): Eli demir gibi güçlü olan.	T.	demir(4)+ el(ik) birleşik
658	Demirkale	Demirkale (KAS): Demirden kale, güçlü kale.	T.+ Ar.	demir(4)+ kale(i) birleşik
659	Demirkaya	Demirkaya (KAS): Güçlü, kuvvetli, sert kimse.	T.	demir(4)+ kaya(146) birleşik
660	Demirkurt Atah	Demirkurt (KAS): Güçlü, kuvvetli, sert kimse. <i>Atah: Özel isim.</i>	T.+T.+Ar.	demir(4)+ kurt(620)+ Atah(i) birleşik
661	Denek	Denek (GTS): a. Üzerinde deney yapılan canlı veya şey.	T.	<den(ik)+ e(ifye)- k(fiye) KBS türemiş
662	Deniz	Deniz (KAS): 1. Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan,	T.	<ten+(i)z(529) türemiş

		birbiriyle bağlantılı, tuzlu, büyük su kütlesi. 2. Çok, bol.		
663	Deringil	Derin (KAS): 1. Çok gelişmiş, çok ilerlemiş. 2. Yoğun. 3. İçten gelen. +gil (TTG): “Ek ünlü ve ünsüz uyumlarına girmeden şahıs, akrabalık ve unvan adlarından sonra gelerek o şahıs ve akrabaların mensuplarını gösteren aile adları yapar.”	T.	<ter(ik)+ iğ(iiye)+ KBS gil(iiye) türemiş
664	Dib ²⁹⁸	Dib (TTAS): 1. Son, sonuç. 2. Taban, alt.	T.	dip>dib(ik) basit
665	Dirim	Dirim (KAS): 1. Yaşama, hayat. 2. Yaşama gücü.	T.	<*ti:r(fk)- i(fiye) KBS m(iiye) türemiş
666	Divarci	Divar (TTAS): Duvar. <i>Duvar işiyle uğraşan.</i>	Far.+T.	<duvar(i)+ cı(iiye) türemiş
667	Doğan	Doğan (KAS): 1. Doğan, dünyaya gelen. 2. Kartalgillerden, alıştırılarak kuş avında kullanılan, yırtıcı bir kuş.	T.	doğ-an(46) türemiş
668	Doğrudoğan	Doğru (KAS): 1. Gerçek, yalan olmayan. 2. Akla,	T.	<*toğ(fk)- ur-(ffye)

²⁹⁸ Dib şeklinde okunan kelimenin Arapça anlamı “ayı” olup bu kelimenin soyadı olarak kullanılacağı düşünülmemektedir.

		mantığa uygun. 3. Dürüst, namuslu, ahlaklı. Doğan (KAS): 1. Doğan, dünyaya gelen.2. Kartalgillerden, alıştırılarak kuş avında kullanılan, yırtıcı bir kuş.		u(zfe)+ doğ-an(46) birleşik
669	Doksal ²⁹⁹	Dok (TTAS): Tok. <i>Doksal: Toklukla ilgili.</i>	T.	<*tok(ik)+ sal(iiye) türemiş
670	Dokumacılar	Dokumacı (GTS): Kumaş dokuyan veya dokuma ticareti yapan kimse, dokuyucu. Dokumacılar: Dokumacılık yapanlar.	T.	doku(fg)- ma(fiye)+ cı(iiye)+ lar(çe) türemiş
671	Dolmaya	Dolma (GTS): 1. Dolmak işi. 2. Tavuk, kuzu gibi hayvanların veya biber, domates vb. sebzelerin içine pirinç ve başka şeyler doldurularak pişirilen yemek. 3. Doldurularak yapılan: Dolma arazi...	T.	<*dol(fk)- ma(fiye)+ y(ys)+ a(çe) türemiş
672	Dondarkaya	Dündar>Dondar Dündar (KAS): 1. Dindar 2. T. Eski ordu düzeninde artçı birlik.	Ar.+Far.+ T.	dondar(i)+ kaya(146) birleşik

²⁹⁹ Bu kelimenin aldığı eklere bakınca kelimenin en fazla yüzyıllık bir geçmişinin olduğu açıktır. Bu noktada şunu ifade etmek lazım ki bu soyadı Lübnan'daki Türk vatandaşları arasında kullanılmaktadır ve Lübnan'daki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları soyadlarını Türkiye'deki uygulamalar çerçevesinde almışlardır. Pek çoğu Soyadı Kanunu'ndan sonra Türkiye'den Lübnan'a göç etmiştir.

		Kaya (KAS): Büyük ve sert taş kütlesi.		
673	Dost Salman	Dost (KAS): Sevilen, güvenilen yakın arkadaş. Salman (KAS): Başboş, serbest, özgür.	Far.+ T.	dost(i)+ sal(i)+ man(iiye) birleşik
674	Doyan	Doymak (GTS): 1. İsteği kalmayınca kadar yemek, açlığı kalmamak. 2. Bir gereksinimini yeteri kadar karşılamak. 3. Yeter bulmak, kanmak, tatmin olmak.	T.	<doy(fk)- an(fıye) türemiş
675	Döner	Döner (GTS): 1. Dönmekte olan, dönen, dönecek biçimde düzenlenen: Döner dolap 2. Bir eksene geçirilmiş etlerin döndürülerek pişirilmesiyle yapılan kebab, döner kebab. 3. Döner sermaye.	T.	<dön(fk)- er(fıye) türemiş
676	Duran	Duran (KAS): 1. Yaşayan, varlığını sürdüren. 2. Dağ yolu. 3. Kalan. 4. Dingin, sakin, huzurlu.	T.	dur(fk)- an(fıye) türemiş
677	Düz	Düz (GTS): 1. Yatay durumda olan, eğik ve dik olmayan: Düz tahta. 2. Kıvrımlı olmayan, doğru, stabil: Düz çizgi. 3. Yüzeyinde girinti çıkıntı olmayan, müstevi.	T.	düz(ık) basit

678	Ede Yıldırım	Ede (KAS): 1. Ata, dede. 2. Büyük erkek kardeş. 3. Kendisine saygı gösterilen kimse. Yıldırım (KBS): 1. Gök gürültüsü ve şimşekle görülen, hava ile yer arasındaki elektrik boşalması. 2. Çok hızlı, canlı.	T.	ede(ig)+ <*ya(/u)l(ik)+ t(/d)ru(/ı)(ifye)- m(fiye) KBS birleşik
679	Efetürk	Efe (KAS): 1. Batı Anadolu köy yiğidi. 2. Ağabey.3. Kabadayı. Türk (KAS): 1. Güç, kuvvet. 2. Güzel, civan. 3. Türk soyundan gelen halk. 4. Adam, insan.	T.	efe(ig) ³⁰⁰ + <*tö(~ü)-r+ü- k(30) birleşik
680	Ekin	Ekin (KAS): 1. Ekilmiş tahılın filiz vermiş biçimi, tarlada bitmiş tahıl. 2. Buğday. 3. Kültür.	T.	ek(fk)- in(fiye) türemiş
681	Eldemirji	<i>El: Arapça ismi tarif eki.</i> Demirci (GTS): Demir satan, demir eşya yapan veya onaran kimse.	Ar.+ T.	el(iiye)+ demir(4) ji(iiye) türemiş
682	Eldokmak	<i>El: Arapça ismi tarif eki.</i> Tokmak (GTS): 1. Ağaçtan yapılmış iri çekiç. 2. Kapıya asılı duran ve kapıyı çalmaya	Ar.+ T.	el(iiye) <*tokı(fg)- mak(fiye) KBS

³⁰⁰ Bu kelime, Yunanca “Efendi” kelimesine dayanmaktadır. Kelime hem kısaltmış hem de yeni bir anlam kazanmıştır. Başta TDK Sözlüğü olmak üzere kaynaklar kelimeyi Türkçe kabul etmektedir.

		yarayan, türlü biçimlerde metal parça. 3. Kapı kolu yerinde bulunan ve kapıyı açmaya yarayan topuz...		türemiş
683	El Kurad	Kurat (TTAS): Oğulsuz, çocuksuz.	Ar.+T.	el(iiye)+ <*kuru(158)+ ad(ik) >kurat birleşik
684	Elkurdi	Kürt (GTS): Ön Asya'da yaşayan bir topluluk ve bu topluluktan olan kimse. +i: Bir yere, bir topluluğa ait olma anlamı katan Arapça ek.	*T./Ar.	el(iiye)+ Kürt(7)+ i(iiye) türemiş
685	Elmajari	El: Arapça harfi tarif eki. Macar>Majar+i 1. Macar (TTAS): İki altın büyüklüğündeki kulplu altın 2. Macar (GTS): Macaristan halkından veya bu halkın soyundan olan kimse. +i: Arapça tesniyet eki.	Ar.+T+Ar.	el(iiye)+ macar ³⁰¹ + i(iiye) türemiş
686	Elturk	El: Arapça harfi tarif eki. Türk (KAS): 1. Güç, kuvvet. 2. Güzel, civan. 3. Türk soyundan gelen halk. 4. Adam, insan.	Ar.+T.	el(ye)+ <*tö(~ü)-r+ü- k(30) türemiş

³⁰¹ TDK'nin Büyük Türkçe Sözlük'ünde dokuz tane "macar" kelimesi geçmektedir. Bunlardan iki tanesi de ikişer anlama sahiptir. "Macar halkından ve bu halkın soyundan olan" sadece bunlardan biridir. Kelimenin hangi anlamıyla alındığı bilinmemekle birlikte Türk vatandaşları/çifte vatandaşlık hakkına sahip olanlar tarafından kullanılan bu soyadının Türkçe anlamlarından biri ile alınmış olma ihtimali yüksektir.

687	Ercan	Ercan (KAS): Yiğit, canlı, cesur kimse.	T.+Far.	er(ik)+ can(i) birleşik
688	Erdem	Erdem (KAS): Ahlakın övdüğü iyilikçilik, acıma, alçak gönüllülük, yiğitlik, doğruluk gibi niteliklerin genel adı, fazilet.	T.	<er(ik)+ de(ifye)- m(fiyе) türemiş
689	Erdinç	Erdinç (KAS): Dinç, güçlü kimse.	T.	er(220)+ dinç(ik) birleşik
690	Erdoğan	Erdoğan (KAS): 1. Yiğit olarak doğan kimse.2. Erken doğan kimse.	T.	er(220)+ doğ+an(46) birleşik
691	Erin	Erin- (KBS): Üşenmek.	T.	<*ēr(ik)+ in(ifye) KBS türemiş
692	Eroğlu	Eroğlu (KAS): Yiğit oğlu.	T.	er(220)+ oğlu(58) birleşik
693	Erol	Erol (KAS): Yiğit ol, doğru ol anlamında kullanılan bir ad.	T.	er(220)+ ol(fk) birleşik
694	Ersoy	Ersoy (KAS): Yiğit soydan gelen kimse.	T.	er(220)+ soy(ik) birleşik
695	Ertan	Ertan (KAS): Tan vakti, sabahın ilk vakitleri.	T.	er(ik)+ tan(ik) birleşik

696	Ertaş	Ertaş (KAS): Güçlü, kuvvetli kimse.	T.	er(220)+taş(16)+birleşik
697	Ertekin	Ertekin (KAS): Güçlü, kuvvetli kimse.	T.	er(220)+tek+(i)n(189)birleşik
698	Ertem	Ertem: Erdem Erdem (KAS): Ahlakın övdüğü iyilikçilik, acıma, alçak gönüllülük, yiğitlik, doğruluk gibi niteliklerin genel adı, fazilet.	T.	<er+de-m(688)türemiş
699	Faraçoğlu	Faraç (TTAS): Mısır kavurmak için tenekeden yapılan tava. (Faraş, Arapça ‘yatak ve döşek serici, oda hizmetkârı’ anlamındadır. ³⁰² Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu.	T.	faraç(i)+oğlu(58)birleşik
700	Farghaly	Pargalı>Farghaly <i>Parga: Yunanistan sınırları içerisinde bir yerleşim birimi.</i> <i>Parga’dan olan.</i>	Yun.+T.	Parga(i)+lı(iiye)türemiş
701	Filipioğlu	<i>Filipi: Özel ad.</i>	Greek.+T.	Filipi(i)+oğlu(58)birleşik

³⁰² Sevan Nişanyan, *Nişanyan Sözlüğü*, <http://www.nisanyansozluk.com>, (E.T.: 27.05.2019).

		Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu.		
702	Filiz	(KAS): 1. Tohumdan veya tomurcuktan çıkan körpe sürgün. 2. İnce uzun, zayıf, narin kız.	Rum./T.	<bili(ig)+ ç(iiye) KBS türemiş
703	Garavi	Gara: < ET kara (TTAS): kara; siyah...	T.	<*gara(ig)+ v(ys)+ î(iiye) türemiş
704	Geçer	Geçer (GTS): 1. Yürürlükte bulunan, geçerliği olan, kullanılan: Geçer para. 2. Beğenilen, makbul, mergup. 3. Geçme özelliği olan...	T.	geç(fk)- er(fiye) türemiş
705	Gelen	Gelmek (GTS): 1. Ulaşmak, varmak. 2. Getirmek. 3. Oturmaya, ziyarete gitmek...	T.	gel(fk)- en(fiye) türemiş
706	Geleş	Keleş>geleş Keleş (KAS): 1. Güzel, yakışıklı kimse. 2. Yiğit, cesur, bahadır.	T.	<külüg(ig)+ (e)ş(ik) KBS birleşik
707	Genç	Genç (KAS): 1. Yaşı ilerlememiş olan. 2. Dinç, sağlıklı.	T.	<kēnç(31) basit
708	Gök	Gök (KAS): 1. Yeryüzünün üzerine mavi bir kubbe gibi kapanan boşluk. 2. Mavi renk.	T.	<kö:k(355) basit

709	Gökalp	Gökalp (KAS): Mavi gözlü yiğit.	T.	<kö:k(355)+ alp(554) birleşik
710	Gökçemen	Gökçemen (KAS): 1. Güzel, gösterişli kimse. 2. Yiğit, cesur. 3. Mavi gözlü kimse.	T.	<kö:k(355)+ çe(iiye)+ KBS men(iiye) ³⁰³ türemiş
711	Gökduman	Gökduman (KAS): Göğeyükselen duman.	T.	<kö:k(355)+ <tū(fk)- man(fiye) KBS birleşik
712	Gökhan	Gökhan (KAS): Eski Türklerde gök Tanrısı.	T.	<kö:k(355)+ han(176)+ birleşik
713	Göksel	Göksel (KAS): Gökle ilgili, semavi.	T.+Fr. ³⁰⁴	<kö:k(355)+ sel(iiye) KBS türemiş
714	Göktekin	Gök (KAS): 1. Yeryüzünün üzerine mavi bir kubbe gibi kapanan boşluk. 2. Mavi renk. Tekin (KAS): 1. Tek, eşsiz. 2. Uyanık, tetikte. 3. Uslu. 4. Şehzade, prens. 5. Uğurlu.	T.	<kö:k(355)+ tek+(i)n(189) birleşik

³⁰³ Dilimizde “men” şeklinde şahıs zamiri bulunmakla birlikte buradaki “+men” sıfatlara gelerek onları kuvvetlendiren ektir.

³⁰⁴ Gülensoy, *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, s. 378.

715	Gönüllü	Gönüllü (GTS): 1. Bir işi yapmayı hiçbir yükümlülüğü yokken isteyerek üstlenen. 2. Çok istekli. 3. Seven kimse veya sevgili.	T.	gönül(ig)+ lü(iiye) türemiş
716	Göz	Göz (GTS): 1. Görme organı. 2. Bazı deyimlerde, görme ve bakma: Gözden geçirmek. Gözden kaybolmak. Göz önünde. Gözü keskin. 3. Oda...	T.	<*kö:z(ik) KBS türemiş
717	Göze	Gök (KAS): 1. Kaynak. 2. Suların kıyılarında olan küçük çayır. 3. Hücre. 4. Örme, örgü. 5. Sonbaharda çıkıp yazın kaybolan su.	T.	<*kö:z(721)+ e(iiye) türemiş
718	Gül	Gül (GTS): a. Gülmek: 1. İnsan, hoşuna veya tuhafına giden olaylar, durumlar karşısında, genellikle sesli bir biçimde duygusunu açığa vurmak. 2. Mutlu, sevinçli zaman geçirmek, eğlenmek, hoşça vakit geçirmek. 3. (-e) Biriyle alay etmek. Gül (KAS): b. Katmerli, kokulu çiçekleri olan, pek çok türleri bulunan gülgillerin örnek bitkisi.	T. Far.	gül(fk)<ET kül- KBS basit
719	Güldemir	<i>Gül kelimesinin iki farklı kökeni ve anlamları bir üst satırda mevcuttur.</i>	Far.+T.	gül(357)+ demir(4) birleşik

		Demir (KAS): 1. Koyu renkli, kolay işlenen, dayanıklı, kullanılış yerleri çok maden. 2. Güçlü, kuvvetli, sert kimse.		
720	Gültekin	Gültekin (KAS): Güvenilir kimse.	T. ³⁰⁵	gül-(718) tek+(i)n(189) birleşik
721	Gümüş	Gümüş (KAS): Parlak beyaz renkte, kolay işlenir, değerli bir maden.	T.	<kü(fk)- m(ffye)- üş(fiye) KBS türemiş
722	Günaydın	Günaydın (KAS): Sabahları söylenen esenleme sözü.	T.	<*kūn(577)+ ay+dın(573) birleşik
723	Güncü	Güncü (TTAS): Susam.	T.	<kūn(577)+ cü(iiye) KBS türemiş
724	Gündoğdu	Gündoğdu (KAS): Sabaha karşı doğdu anlamında kullanılan bir ad.	T.	<*kūn(577)+ doğ(fk)- du(çe) birleşik
725	Gündür	Gün (KAS): 1. Güneş. 2. Gündüz. 3. İyi yaşanmış zaman. <i>Gündür: Gün olmuştur.</i>	T.	<*kūn(577)+ dür(iiye) türemiş

³⁰⁵ TDK “*Kiş Adları Sözlüğü*”, “Gültekin”deki “gül” kelimesini Farsça kökenli “gül” şeklinde düşünmektedir.

726	Gündüz	Gündüz (KAS): Günün sabahdan akşama kadar süren aydınlık bölümü.	T.	<*kūn(577)+ düz(iiye) KBS türemiş
727	Güneş	Güneş (KAS): Gezegenlere ve yer yuvarlağına ışık ve ısı veren büyük gök cismi.	T.	<*kuḥaş <kūn(577)+ eş(iiye) birleşik
728	Güngör	Güngör (KAS): Mutluluk, neşe içinde yaşa anlamında kullanılan bir ad.	T.	<*kūn(577)+ gör(fk) birleşik
729	Güven	Güven (KAS): Korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu, sevinç, mutluluk.	T.	<küve(fg)- n(ffye)- KBS türemiş
730	Güzel	Güzel (KAS): Hoşa giden, hayranlık uyandıran, beğenilen.	T.	göz+el(155) türemiş
731	Hadatoğlu	Hadat<haddat/d: ‘Demirci.’ Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu.	Ar.+T.	Hadat(i)+ oğlu(58) birleşik
732	Hamaloğlu	Hamal (GTS): Taşıyıcı Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu.	Ar.+T.	hamal(i)+ oğlu(58) birleşik
733	Hamviyeoğlu	Hamviye: Özel ad. Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu.	Ar.+T.	hemviye(i)+ oğlu(58) birleşik
734	Isın	Isın (GTS): Kalori. b. ısın-		<*is(fk)-

				i(ffye)- n(ffye)- KBS türemiş
735	İbrahim Paşa	İbrahim (KAS): İnananların, halkların babası. Paşa (GTS): 1. ask. Osmanlı Devleti zamanında yüksek sivil memurlara ve albaydan üstün rütbede bulunan askerlere verilen unvan. 2. Cumhuriyet döneminde general. 3. Uslu, ağırbaşlı.	İbr.+T.	İbrahim(i)+ başa(2) birleşik
736	İnal	İnal (KAS): Kendisine inanılan, güvenilen kimse.	T.	<İna(fg)- l(fiye) KBS türemiş
737	İpek	İpek (KAS): 1. Bir tür böceğin ördüğü kozadan elde edilen ve kumaş yapımında kullanılan ince parlak tel ve bundan yapılan kumaş. 2. Zarif, kibar, ince.	T.	<?yıp(ik)+ ak(iiye) KBS türemiş
738	İritaş	<i>İritaş: Büyüktaş.</i>	T.	iri(ig)+ taş(16)+ birleşik
739	İşcan	İşcan> İşcan İşcan (KAS): Çalışkan, becerikli, iş bilen.	T.+Far.	<iş(ik)+ can(i) birleşik
740	İzgi	İzgi: İzgü İzgü: (KAS): 1. İyi, güzel.2. Akıllı, adaletli.	T.	<iz(fk)- gi(fiye) türemiş

741	Kahramanoğlu	Kahraman (KAS): 1. Yiğit, cesur. 2. Bir olayın, serüvenin baş lıca kişisi. 3. Sessiz, yumuşak kimse. Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu.	Far.+T.	kahraman(i)+ oğlu(58) birleşik
742	Kalash	*Keleş>kalash Keleş (KAS): 1. Güzel, yakışıklı kimse. 2. Yiğit, cesur, bahadır.	T.	<külüg+(e)ş(706)) türemiş
743	Kalaycı	Kalaycı (GTS): 1. Kap kalaylayan kimse. 2. Üstünkörü iş yapan, sahtekâr.	T.	kalay+cı(136) türemiş
744	Kanat	Kanat (KAS): 1. Kuşlarda ve böceklerde uçmayı sağlayan organ. 2. Yan, taraf.	T.	kanat(ig) basit
745	Kaouk	Kavuk (GTS): 1. Pamuktan yapılmış, üzerine sarık sarılan erkek başlığı. 2. İçi boş şey. 3. İdrar torbası.	T.	kav-uk(351) türemiş
746	Kaplan	Kaplan (KAS): Kedigillerden, enine siyah çizgili, koyu sarı postu olan çevik ve yırtıcı hayvan.	T.	<?*kap(ik)+ lan(iiye) KBS türemiş
747	Kar	Kar (GTS): Havada beyaz ve hafif billurlar biçiminde donarak yağın su buharı.	T.	kar(ik) basit

748	Kara	Kara (KAS): 1. En koyu renk, siyah. 2. Zenci, esmer.	T.	kara(120)+ basit
749	Karabaş	Karabaş (KAS): 1. Hiç evlenmemiş erkek, bekâr. 2. Evlenmeyen rahip. 3. Kışa dayanıklı sert buğday.	T.	kara(120)+ baş(13)+ birleşik
750	Karadağ	Karadağ (KAS): Bulutlarla kaplı dağ.	T.	kara(120)+ dağ(368) birleşik
751	Karadaş	Karataş (KAS): Siyah taş, hacrûlesvet.	T.	kara(120)+ taş(16)+ birleşik
752	Karakulak	Karakulak (GTS): (I) a. (kara'kulak) hay. b. Kedigillerden, çakala benzer vahşi bir hayvan (Caracal melanotis). (II) a. (kara'kulak) tar. Osmanlı Devleti'nde emir çavuşu, haberci.	T.	kara(120)+ kulak(133) birleşik
753	Karakurt	Karakurt (KAS): Deneyimli esmer kimse.	T.	kara(120)+ kurt(620) birleşik
754	Karam ³⁰⁶	Kara (KAS): 1. En koyu renk, siyah. 2. Zenci, esmer. +m:1. Tekil şahıs iyelik eki. Benim karam anlamına gelebilir.	T.	1. < kara(120)+ m(iiye) türemiş

³⁰⁶ Kelime, alınan kaynaktaki “Karam” şeklinde yazılmış ve yukarıdaki şekilde tahlil edilmiştir. Bununla birlikte “Kerem” kelimesinin de bu şekilde yazılmış olması mümkündür.

755	Karaosman	Kara (KAS): 1. En koyu renk, siyah. 2. Zenci, esmer. Osman (KAS): 1. Bir tür kuş veya ejderha. 2. Hz. Muhammet'in damadı, üçüncü halife. 3. Osmanlı İmparatorluğu'nun kurucusu ve ilk hükümdarı.	T.+Ar.	kara(120)+ Osman(i) birleşik
756	Kartal	Kartal (KAS): Kartalgillerden, çok güçlü, iri, yırtıcı kuş.	T.	<OT: *karta(fg)- l(fiye) KBS türemiş
757	Kavak	Kavak (GTS): Söğütgillerden, sulak bölgelerde yetişen, boyu bazı türlerinde 30-40 metreye değin çıkan, kerestesinden yararlanılan uzun boylu bir ağaç (Populus).	*Far./T.	<kav+(a)k(145) türemiş
758	Kavak Echo	Kavak (GTS): Söğütgillerden, sulak bölgelerde yetişen, boyu bazı türlerinde 30-40 metreye değin çıkan, kerestesinden yararlanılan uzun boylu bir ağaç (Populus). Echo: Yunan dilinde özel ad.	*Far./T.+ Greek.	kav+(a)k(145) Echo(i) birleşik
759	Kaya	Kaya (KAS): Büyük ve sert taş kütlesi.	T.	kaya(146) basit
760	Kayar	Kayar (KAS): Gurur.	T.	<kay(fk)-

				ar(fiye) türemiş
761	Kaymaz	Kaymaz (KAS): Yılmayan, azimli, cesur.	T.	kay(fk)- maz(fiye) türemiş
762	Kazan	Kazan (KAS): Olumlu etkiler bırakan kimse.	T.	kaz(ik)+ an(fiye) KBS türemiş
763	Keleş	Keleş (KAS): 1. Güzel, yakışıklı kimse. 2. Yiğit, cesur, bahadır.	T.	<külüg+(e)ş (706) türemiş
764	Kerküklü	<i>Kerkük şehrinden olan.</i>	Sür.+T.	Kerkük(i)+ lü(iiye) türemiş
765	Khan	Han (KAS): 1. Eski Türklerde kağana bağlı veya kendi başına buyruk, ikinci derecede bir devlet başkanı. 2. Osmanlı Padişahlarının adlarının sonuna getirilen san.		khan(176) basit
766	Khashli	Kaşlı (BTS): Herhangi bir nitelikte kaşı olan.	T.	<kaş(ik)+ lı(iiye) türemiş
767	Khatouna	Hatun (GTS): 1. Kadın. 2. Bayan, hanım. 3. Eş, zevce +A: <i>Kelime sonlarına gelerek seslenme bildirir.</i>	T.	<ka+tun(128)+ a(iiye) türemiş
768	Kıdır	Kıdır (TTAS): Zayıf, iyi gelişmemiş	T.	<*kıt(ik)+ ır(iiye)

		Kısa boylu, tıkız (kimse).		türemiş
769	Kılınç	Kılınç (KAS): Davranış, yaradılış, huy.	T.	kıl(fk)- (ı)nç(fiye) türemiş
770	Kınav	<i>Kınav faaliyet anlamındadır. Cumhuriyetin ilk yıllarında kullanılmıştır.</i> ³⁰⁷ <i>Kınav: Protesto.</i> ³⁰⁸	T.	<*kın(ik)+ av(iiye) türemiş
771	Kırgız	Kırgız (KAS): 1. Gezici, gezgin. 2. Çoğunlukla Kırgızistan'da toplu durumda yaşayan, Türk soyundan gelen bir halk.	T.	*kırk(ik)+ ız(çe) basit
772	Kırıcı	Kırıcı (GTS): 1. Kırma işini yapan. 2. Kaba, sert, çevresindekileri inciten (davranış, söz vb.) 3. Bir şeyin gerektiği gibi gelişmesini, oluşmasını önleyen, engelleyen.	T.	kır(fk)- ıcı(fiye) türemiş
773	Kırmızı toprak	Kırmızı (GTS): 1. Al, kızıl renk. 2. Bu renkte olan. Toprak (KAS): 1. Yer kabuğunun canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü. 2. Ülke, memleket. 3. İşlenmiş arazi.	Ar.+ T.	kırmızı(i)+ top(u)r(ig)+ a(ifye)- k(fiye) birleşik

³⁰⁷ Batur Alptürk, *Türkçesi Varken*, [http://turkcesivarken.com/\(E.T.:02.05.2019\)](http://turkcesivarken.com/(E.T.:02.05.2019))

³⁰⁸ Deniz Karakurt, *Aktarma Sözlüğü, Açıklamalı, Türk Dillerinde Türkiye Türkçesine*, E-Kitap, 1. Baskı, Ağustos 2017, s. 129.

774	Kıroğlu Mehter	Kır (GTS): (I) 1. Beyazla az miktarda siyah karışmasından oluşan renk. (II) a. Şehir ve kasabaların dışında kalan, çoğu boş ve geniş yer. Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu. Mehter (GTS): 1. Mehter takımında görevli kimse. 2. Mehter takımı. 3. Çadırlara bakan uşak.	T.+T.+ Far.	kır(ik)+ oğlu(58)+ mehter(i) birleşik
775	Kızılçınar	Kızıl (KAS): 1. Parlak kırmızı renk. 2. Altın, para. Çınar (KAS): 1. Uzun boylu, kalın dallı, uzun ömürlü bir ağaç. 2. Dayanak, destek, güç alınan kimse, güçlü kimse.	T.+Far.	kız-ıl(356)+ çınar(i) birleşik
776	Kızılırmak	Kızıl (KAS): 1. Parlak kırmızı renk. 2. Altın, para. İrmak (KAS): Çoğunlukla denize dökülen, genişliği ve taşıdığı su niceliği bakımından en büyük akarsu, nehir.	T.	kız-ıl(356)+ ırmak<*ır(fk)- mak(fiye) KBS birleşik
777	Kızılkaya	Kızıl (KAS): 1.Parlak kırmızı renk. 2. Altın, para. Kaya (KAS): Büyük ve sert taş kütlesi.	T.	kız-ıl(356)+ kaya(146) birleşik

778	Koca	Koca (KAS): 1. Yaşlı, ihtiyar. 2. Büyük, ulu, yüce.	T.	<koç(ik)+ a-(ifye) KBS türemiş
779	Kocaman	Kocaman (KAS): Çok iri, büyük.	T.	koca+(35) man(iiye) KBS türemiş
780	Koçak	Koçak (KAS): 1. Cömert, eli açık. 2. Yiğit, kahraman. 3. Becerikli.	T.	koç(ik)+ (a)k(iiye) KBS türemiş
781	Konak	Konak (KAS): 1. Konuk, misafir. 2. Konuk olunan yer.	T.	<ko(fk)- n(ffye)- (a)k(fiye) KBS türemiş
782	Korkmaz	Korkmaz (KAS): Hiçbir şeyden korkmayan, yılmayan, cesur.	T.	<*kor(fk)- (ı) (ffye)- k(ffye)- maz(fiye) KBS türemiş
783	Kökel	Kökel (KAS): Kök-el.	T.	kök(ik)+ el(ik) birleşik
784	Kurt	Kurt (GTS): 1. hay. b. Köpekgillerden, Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'da yaşayan, postu gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan (Canis lupus). 2. Bir	T.	<kurt(620) basit

		yeri, bir şeyi iyi bilen. 3. İşini iyi bilen, aldanmaz, kurnaz.		
785	Kurtulan	<i>Tehlikeli bir durumdan uzaklaşan.</i>	T.	kurtul(fg) KBS an(fiyе) türemiş
786	Kurtuluş	Kurtuluş (KAS): Tehlikeli veya kötü bir durumdan kurtulma.	T.	kurtul(785)- uş(fiyе) türemiş
787	Kurunç	<i>Kuru olma.</i>	T.	<*kuru-n-ç /kur(fk)-unç/ kuru(158)- nç(fiyе) türemiş
788	Labadibi	Labas (TTAS): Davarın boyun eti. Labas (BSTS / Zanaat Terimleri Sözlüğü 1976) : Tınas atmakta kullanılan beş dişli tahta araç. (Kızılca Bor-Niğde) Dip (GTS): 1. Oyuk veya çukur bir şeyin en alt bölümü. 2. Taban. 3. Dikili duran bir şeyin yerle birleştiği nokta ve çevresi veya bir şeyin yanı başı.	(?)+T.	labas(i)+ dib(ik)+ i(çe) birleşik
789	Lekesiz	Lekesiz (GTS): 1. Lekesi olmayan, tertemiz. 2. mec. Namuslu.	Far.+T.	leke(i)+ siz(iiye) türemiş
790	Maamarybaşı	Mimar (GTS): Yapıların planını yapıp bunların	Ar.+T.	<mimar(i)+ baş(13)+

		gerçekleşmesini sağlayan kimse. Baş (GTS): 1. anat. İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser. 2. Bir topluluğu yöneten kimse. 3. Başlangıç...		ı(çe) birleşik
791	Mansız	Man (TTAS): Şaşma ünlemi. Man (TTAS): Yüzde olan sarı lekeler, çil. <i>Mansız: Çilsiz.</i>	T.	man(ik)+ sız(iiye) türemiş
792	Mardenly	<i>Mardin'den olan.</i>	Sür.+T.	Mardin(i)+ li(iiye) türemiş
793	Mardinli	<i>Mardin'den olan.</i>	Sür.+T.	Mardin(i)+ li(iiye) türemiş
794	Mazmancı	Mazman (TTAS): Kıldan ip büken, çuval dokuyan, keçe yapan (kimse). <i>Mazmancı: Kıldan ip bükme, keçe yapma ve çuval dokuma işini yapan kişi.</i>	Ar.+T.	mazman(i)+ cı(iiye) türemiş
795	Memiş	Memiş: Mehmet adının halk dilinde bozulmuş biçimlerinden biri. Arapça Muhammed adının şekil değiştirmesiyle	T.	Memiş(ig) basit

		oluşturmuştur. Sözlük kelimeyi Türkçe kabul etmektedir.		
796	Meriç	Meriç (KAS): Kuş iskeleti.	T.	<*meri(ig)+ ç(iiye) türemiş
797	Meryumoğlu	Meryem>Meryum Meryem (KAS): 1. Peygamber İsa'nın annesi. 2. Dindar kadın.3. İbr. İsyan, ayaklanma. Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu.	Ar.+T.	Meryem(i)+ oğlu(58) birleşik
798	Mışioğlu	<i>Mışi: Özel ad.</i> Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu.	?+T.	mışi(i)+ oğlu(58) birleşik
799	Minkara	<i>1. Min: Türkçedeki +DEn hâli eki ile aynı anlamda bir kelimedir.</i> Kara (KAS): 1. En koyu renk, siyah. 2. Zenci, esmer. Minkara (KAS): Karadan, anlamındadır. <i>2. Min: Türkçe bin kelimesi bazı ağızlarda bu şekilde telaffuz edilmektedir.</i> <i>Bu durumda "minkara/minkara" bin derece kara anlamında kullanılmış olabilir.</i>	Ar.+T.	1. <min(i)+ kara(120)+ birleşik

800	Mimaroğlu	Mimar (GTS): Yapıların planını yapıp bunların gerçekleşmesini sağlayan kimse. Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu.	Ar.+T.	mimar(i)+ oğlu(58) birleşik
801	Mirkhan	Mir (KAS): Baş, amir, bey. Han (KAS): 1. Eski Türklerde kağana bağlı veya kendi başına buyruk, ikinci derecede bir devlet başkanı. 2. Osmanlı Padişahlarının adlarının sonuna getirilen san.	Far.+T.	mir(i)+ khan(176) birleşik
802	Misrioğlu	*Misri: Mısır'dan olan. Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu.	Ar.+T.	misri(i)+ oğlu(58) birleşik
803	Mutlu	Mutlu (KAS): Mutluluğa ermiş olan, mesut.	T.	*mut(ik)+ lu(iiye) türemiş
804	Müyesseroğlu	Müyesser (KAS): Kolaylıkla olan, kolay yapılan. Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu.	Ar.+T.	müyesser(i)+ oğlu(58) birleşik
805	Oğuz	Oğuz (KAS): 1. Sağlam, gürbüz, güçlü delikanlı. 2. Temiz kalpli dost, iyi arkadaş. 3. Kır adamı, köylü...	T.	<?uk/ogh(ik)+ z(iiye) KBS türemiş

806	Oktay	Oktay (KAS): Ok gibi güçlü olan eşsiz kimse.	T.	<*ok(ik)+ tay(iiye) türemiş
807	Oktay Metto	Oktay (KAS): Ok gibi güçlü olan eşsiz kimse. <i>Metto: Özel ad.</i>	T.	oktay(806)+ Metto(i) birleşik
808	Onar	Onar (KAS): 1. Daha iyi bir duruma giren, mutlu olan. 2. Hastalıktan, dertten kurtulan.	T.	<on(ık)- ar(ffye)- KBS türemiş
809	Orakcı	Orakçı (GTS): Ücret karşılığı ekin biçen kimse.	T.	<or(ık)- ga(ffye)- k(fiye)+ çı(iiye) KBS türemiş
810	Oral	Oral (KAS): Kaleyi, şehri ele geçir, zapt et anlamında kullanılan bir ad.	T.	<*ora(ig)+ al(ık) birleşik
811	Orduluoğlu	<i>Babası Ordulu olan.</i>	T.	ordu(i)+ lu(iiye)+ oğlu(58) birleşik
812	Osmanca	Osman (KAS): 1. Bir tür kuş veya ejderha. 2. Hz. Muhammet'in damadı, üçüncü halife. 3. Osmanlı İmparatorluğu'nun kurucusu ve ilk hükümdarı.	Ar.+T.	Osman(i)+ ca(iiye) türemiş
813	Osmanoğlu	Osman (KAS): 1. Bir tür kuş veya ejderha. 2. Hz.	Ar.+T.	Osman(i)+ oğlu(58)

		Muhammet'in damadı, üçüncü halife. 3. Osmanlı İmparatorluğu'nun kurucusu ve ilk hükümdarı. Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu.		birleşik
814	Osmansoy	Osman (KAS): 1. Bir tür kuş veya ejderha. 2. Hz. Muhammet'in damadı, üçüncü halife. 3. Osmanlı İmparatorluğu'nun kurucusu ve ilk hükümdarı. Soy (GTS): 1. Bir atadan gelen kimselerin topluluğu, sülale. 2. Cins, tür, çeşit. 3. sf. İyi ve üstün nitelikleri bulunan. <i>Osman soyundan olan.</i>	Ar.+T.	Osman(i)+ soy(ik) birleşik
815	Öğüşlü	Öğüş (KAS): Çok, fazla.	T.	<öküş(ig)+ KBS lü(iiye) türemiş
816	Öğüt	Öğüt (KAS): Bir kimseye yapması veya yapmaması gereken şeyler için söylenen söz.	T.	<*ö(fk)- g(ffye)- (ü)t(fıye) KBS türemiş
817	Öğütçü	Öğütçü (GTS): 1. Öğüt veren kimse, nasihatçi. 2. Vaiz.	T.	<*ö-g- (ü)t+(816) çü(iiye) KBS

				türemiş
818	Ökmen	Ökmen (KAS): Akıllı, zeki, bilgili kimse.	T.	ök(ik)+ men(iiye) türemiş
819	Öncel	Öncel (KAS): 1. Birine göre kendinden önce yerini tutmuş olan kimse. 2. Bizden önce yaşamış olanlar.	T.	<*ön(ik)+ ce(iiye)+ l(iiye) KBS türemiş
820	Öncü	Öncü (KAS): 1. Kılavuz, rehber. 2. Önder. 3. Yeni bir görüş ve akım başlatan kimse.	T.	<*ön(ik)+ cü(iiye) KBS türemiş
821	Öncül	Öncül (TTAS): 1. Önce gelen, birinci, başta giden. 2. Oyunlarda elebaşı, ebe. 3. bk. öncü (II). 4. İlk, önce.	T.	<*ön(ik)+ cü(iiye)+ l(iiye) KBS türemiş
822	Önder	Önder (KAS): 1. Bir topluluğa başkanlık eden kimse. 2. Önde giden, yol gösteren, kılavuz.	T.	ön(ik)+ de(ifye)- r(fiyeye) KBS türemiş
823	Öndeş	Öndeş (KAS): Yol gösteren, rehber, kılavuz.	T.	ön(ik)+ deş(iiye) türemiş
824	Önel	Önel (KAS): Bir işin tamamlanması için verilen süre, vade, mühlet.	T.	ön(ik)+ el(ik) KBS birleşik
825	Önen	Önen (KAS): Hak, adalet.	T.	*ön(ik)+

				en(iiye) türemiş
826	Öney	Öney (KAS): Önde olan, önde gelen, üstün.	T.	ön(ik)+ ey(iiye) ³⁰⁹ türemiş
827	Önkol	Ön (GTS): 1. Bir şeyin esas tutulan yüzü, arka karşıtı. 2. Bir şeyin esas tutulan yüzünün baktığı yer, karşı. 3. Bir kimsenin ilerisi. Kol (GTS): 1. anat. İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm. 2. Vücudunun bu bölümünü saran bölümü. 3. Makinelerde tutup çevirmeye, çekmeye yarayan ağaç veya metal parça.	T.	ön(ik)+ kol(ik) birleşik
828	Önkol Remmo	Önkol (BSTS / Orta Öğretim Terimleri Kılavuzu 1963): Osm. sâit (biyoloji)	T.+Ar.	ön(ik)+ kol(ik)+ Remmo(i) birleşik
829	Örnek	Örnek (KAS): 1. Benzeri yapılacak olan, benzetilmek istenen şey. 2. Durumu ve niteliği benimsenmeye değer kimse.	T.	<ör(fk)- (e)nek(fiye) KBS türemiş

³⁰⁹ Yön bildiren kuz+ey ve gün+ey kelimelerinde de aynı ek vardır.

830	Öz	Öz (KAS): 1. Bir kimsenin benliği, manevi varlığı. 2. Bir şeyin temel ögesi. 3. Kan bağı ile bağlı olan, üvey olmayan...	T.	öz(172) basit
831	Özçelik	Özçelik (KAS): Özü çelik gibi sert ve güçlü olan kimse.	T.	öz(172)+ çal-ı+k (95) birleşik
832	Özdeş	Özdeş (KAS): Özü taş gibi sağlam olan kimse.	T.	öz(172)+ deş(iiye) birleşik
833	Özdemir	Özdemir (KAS): Özü demir gibi güçlü olan kimse.	T.	öz(172)+ demir(4) birleşik
834	Özek	Özek (KAS): 1. Güç. 2. Çalışkan. 3. Küçük dere...	T.	öz(172)+ e(ifye)- k(fiye) KBS türemiş
835	Özel	Özel (KAS): 1. Yalnız bir kişiye, bir şeye ait veya ilişkin olan. 2. Devlete değil, kişiye ait olan. 3. Her zaman görülenden, olağandan farklı, dikkate değer.	T.	öz(172)+ el(ik) birleşik
836	Özgüç	Özgüç (KAS): Özü güçlü, kuvvetli kimse.	T.	öz(172)+ güç(ik) birleşik
837	Özgün	Özgün (KAS): 1. Nitelikleri bakımından benzerlerinden	T.	öz(172)+ gü(iiye)+ n(iiye)

		ayrı ve üstün olan. 2. Yalnız kendine özgü bir nitelik.		KBS türemiş
838	Özkan	Özkan (KAS): Temiz ve asil soydan gelen kimse.	T.	öz(172)+ kan(ik) birleşik
839	Öztep	Öz (KAS): 1. Bir kimsenin benliği, manevi varlığı. 2. Bir şeyin temel ögesi. 3. Kan bağı ile bağlı olan, üvey olmayan. 4. Katıksız, arı.	T.	<*öz(172)+ tep(?) birleşik
840	Öztürk	Öztürk (KAS): Katıksız, saf Türk.	T.	öz(172)+ <*tö(~ü)-r+ü- k(30) birleşik
841	Özyülür ³¹⁰	Yülü- (KBS): Vücudun fazla kıllarını ustura ile almak, tıraş etmek. <i>Özyülür: Kendini tıraş eder.</i>	T.	öz(172)+ yülü(fg)- r(fıye) birleşik
842	Padak	Patak (GTS): Dayak, kötek.	T.	pat(ik)+ ak(iiye) türemiş
843	Pan	Pan (TTAS): 1. Dikkatsiz. 2. Aptal. 3. Davranışları ağır, tembel. 4. Ağır ağır yürüyen.	T.	pan(ik) basit
844	Papasoğlu	<i>Papazın oğlu.</i>	Rum.+T.	papaz(i)+ oğlu(58) birleşik
845	Parıltı	Parıltı (GTS): Parıldama, göze çarpan parlaklık.	T.	<*par(ik)+ ıl(iiye)+ tı(iiye)

³¹⁰ Bu kelimenin “Üzülür” kelimesinin bozulmuş şekli olması da mümkündür.

				KBS türemiş
846	Patır	Patır (TTAS): Peltek konuşan, kekeme, dilsiz.	T.	<*pat(ik)+ ır(iiye) KBS türemiş
847	Pekacar	Pek (KAS): 1. Sert, katı. 2. Sağlam, dayanıklı. 3. Hızlı. Acar (KAS): 1. Kuvvetli, güçlü, dinç. 2. Çevik, atılgan, kabına sığmaz. 3. Gözü pek, yiğit, cesur, kabadayı, yılmaz.	T.	pek(ik)+ acar(513) birleşik
848	Pekşen	Pekşen (KAS): Şen, neşeli, mutlu kimse.	T.	pek(847)+ şen(ik) birleşik
849	Pektezel	Pek (KAS): 2. Sağlam, dayanıklı. 3. Hızlı. Tezel: (KAS): Çabuk iş gören, becerikli.	T.	pek(852)+ tez(ik)+ el(ik) birleşik
850	Raifoğlu	Raif (KAS): Acıması olan, merhametli. Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu.	Ar.+T.	Raif(i)+ oğul+u(58) birleşik
851	Resul Onbaşı	Resul (KAS): 1. Elçi. 2. Peygamber. Onbaşı (GTS): On ere kumanda eden asker, erin üstündeki ilk rütbe.	Ar.+T.	Resul(i)+ on(17)+ baş(13)+ ı(çe) birleşik

852	Sağlam	Sağlam (KAS): 1. Sağlıklı. 2. Güvenilirlik. 3. Gerçek, inanılır.	T.	<sağ(ik)+ la(ifye)- m(fiye) KBS türemiş
853	Sahillioğlu	Sahil (KAS): Deniz, nehir, göl kıyısı. Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu. <i>Sahillinin oğlu.</i>	Ar.+ T.	sahil(i)+ li(iiye)+ oğul+u(58) birleşik
854	Salman	Salman (KAS): Başiboş, serbest, özgür.	T.	a. <*sal(fk)- man(fiye) b. <*sal(fk)- ma(fiye)- n(iiye) türemiş
855	Samurlu	Samur (KAS): Değerli kürkü olan bir sansar türü.	T.	<?*sā(fk)- mur(fiye)+ KBS lu(iiye) türemiş
856	Sarhan	<sarıhan (KAS): Sarışın hükümdar.	T.	sarı+han(176) birleşik
857	Sarı	Sarı (GTS): 1. Yeşil ile turuncu arasında bir renk, limon kabuğu rengi. 2. sf. Bu renkte olan. 3. Soluk, solgun.	T.	sarı(176)+ basit
858	Sarıkaya	Sarıkaya (KAS): Güçlü, kuvvetli sarışın kimse.	T.	sarı(176)+ kaya(146) birleşik

859	Sari	Sarı (GTS): 1. Yeşil ile turuncu arasında bir renk, limon kabuğu rengi. 2. sf. Bu renkte olan. 3. Soluk, solgun.		sarı(176) basit
860	Sarigül	Sarigül>sarigül: (KAS): Sarı renkli gül.	T.+Far.	sarı(176)+ gül(357) birleşik
861	Sarikuş	Sarikuş>sarikuş: (TTAG) İncir kuşu.	T.	sarı(176)+ kuş(ik) birleşik
862	Satılmış	Satılmış (KAS): Uzun ömürlü olması için doğumundan önce ermişlere adanan çocuk.	T.	<*sa(fk)- t(ffye)- ıl(ffye)- mış(fiye) KBS türemiş
863	Savcı	Savcı (GTS): Devlet adına ve yararına davalar açan, kamu haklarını ve hukuku yerine getirmek üzere yargıç katında sanıkları kovuşturan görevli, müddeiumumi.	T.	sav(fk)- cı(fiye) türemiş
864	Sayar	Sayar (KAS): Saygılı, hürmet eden.	T.	say(fk)- ar(fiye) türemiş
865	Saydan	*Saydam>saydan Saydam (KAS): 1. İçinden ışığın geçmesine ve arkasındaki şeylerin görülmesine engel olmayan nesne. 2. Parlak, ışıklı.	T.	say(ik)+ dam(iiye) türemiş

866	Saygi	Saygi>saygi Saygi (KAS): Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı dolayısıyla bir kimseye karşı dikkatli özenli, ölçülü davranmaya neden olan sevgi duygusu.	T.	say(fk)- gı(fiye) türemiş
867	Sayılı	Sayılı (GTS): 1. Herhangi bir sayısı olan: 2876 sayılı Kanun. 2. Sayısı belli olan, sayılmış olan: Tabaklar sayılıdır. 3. Az görülen, önemli, mahdut.	T.	say(fk)- ı(fiye)+ lı(iiye) türemiş
768	Sebuktekin	Sebuk<sebük “Sebük (KAS): 1. Hafif, yeğni. 2. Çabuk, hızlı. 3. Ağırbaşlı olmayan. 4. Sevgili, aziz. Tekin (KAS): 1. Tek, eşsiz. 2. Uyanık, tetikte. 3. Uslu. 4. Şehzade, prens. 5. Uğurlu.	Far.+T.	sebuk(i)+ tek+(i)n(189) birleşik
869	Serhan	Serhan (KAS): Baş kağan, baş hükümdar.	Far.+T.	ser(i)+ han(176) birleşik
870	Sevim	Sevim (KAS): 1. Sevgi. 2. Bir kimsede bulunan ve o kimseyi başkalarına sevdiren özellik.	T.	<*sē-(fk) v(ffye)- im(fiye) KBS türemiş
871	Sevinç	Sevinç (KAS): İstenilen şeye ulaşmaktan doğan büyük coşku, hoşnutluk duygusu.	T.	<*sē(fk)- v(ffye)- inç(fiye)

				KBS türemiş
872	Sezen	Sezen (KAS): Duyan, hisseden, anlayan, sezgili.	T.	sez(fk)- en(fıye) türemiş
873	Sezer	Sezer (KAS): Duygulu, hisli, anlayışlı.	T.	sez(872)- er(fıye) türemiş
874	Shorbaji	Çorbacı (GTS): 1. Çorba pişirip satan kimse. 2. den. Tayfaların gemi sahibine verdikleri ad. 3. tar. Taşrada halkın Hristiyan ileri gelenlerine verdiği unvan...	Far.+T.	<çorba+cı(34) türemiş
875	Sultanım	Sultan (KAS): 1. Padişah, hükümdar. 2. Hükümdar ailesinden olan kadınlara verilen ad. 3. Sevilen, beğenilen, baş tacı edilen. <i>Benim sultanım./</i> <i>Ben sultanım.</i>	Ar.+T.	sultan(i)+ ım(çe) ³¹¹ türemiş
876	Sun	Sun (KAS): 1. Yapma, yapış. 2. İş, yapıt. 3. Gün, etki. 4. Sunmak eyleminin emir biçimi.	T.	sun-(fk) türemiş
877	Sunal	Sunal (KAS): Sunma, sunuş ile ilgili.	T.	sun(ik)+ al(ik) birleşik
878	Süer	Süer (KAS): Yiğit, güçlü kimse.	T.	sü(ik)+ er(220)+

³¹¹ İyelik eki, yapım eki görevinde kullanılmıştır.

				birleşik
879	Sürer	Sürmek (GTS): 1. Yönetip yürütmek, sevk etmek. 2. Devam etmek. 3. Önüne katıp götürmek... <i>Sürer: Devam eder.</i>	T.	sür(fk)- er(fıye) türemiş
880	Şağ	Şağ (TTAS): Yoğun çığ.	T.	şag(ık) basit
881	Şenyüzlü	<i>Şen yüzlü: Yüzü şen olan, mutlu.</i>	T.	şen(853)+ yüz(ık)+ lû(iiye) birleşik
882	Şeranoğlu	Şeran(GTS): İslam hukuku açısından. <i>Şeran: Özel ad.</i> Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu.	Ar.+ T.	şeran(i)+ oğul+u(58) birleşik
883	Şevkli	Şevkli (GTS): Şevki olan.	Ar.+ T.	şevk(i)+ li(iiye) türemiş
884	Şimşek	Şimşek (KAS): 1. Bir bulutun tabanı ile yer arasında, iki bulut arasında veya bir bulut içinde elektrik boşalırken oluşan kırık çizgi biçimindeki geçici ılık. 2. Canlı, hızlı, coşkulu, hareketli kimse.	T.	<süğ(fk)- (ü)ş(ffıye)- (e)k(fıye) KBS türemiş

885	Tabakji	Tabakçı>tabakji (GTS): 1. Tabak yapan veya satan kimse. 2. Lokanta vb. yerlerde bulaşık yıkayan kimse.	Ar.+T.	tabak(i)+ çı(iiye) türemiş
886	Talas	Talas (KBS): a. “Yer adı: at yarışlarında, top ve çöğen oyununda çizilmiş sınır ve gerilmiş ip. DLT~ tasal göçüşme ile<tala- ‘saldırmak’ +-s (talas)” Talas (KAS): b.1. Yelin kaldırdığı toz. 2. Fırtına, kasırga. 3. Can sıkıntısı. 4. Köşe. 5. Oğuzların 24 boyundan biri.	T.	<tala(fg)- s(fiyeye) KBS türemiş DLT~ tasal göçüşme ile<tala- ‘saldırmak’ +-s (talas)” KBS
887	Tanlak	Tanlak (KAS): Tanla.	T.	<tang(ik)+ la(ifyeye)- KBS k(fiyeye) türemiş
888	Tanrıverdi	Tanrı (GTS): Kâinatta var olan her şeyi yaratan, koruyan, tek ve yüce varlık, Yaradan, Allah, Rab, İlah, Mevla, Halik, Hüda, Hu, Oğan. Vermek (TTAS): 1.Hediye etmek. 2. Bağışlamak. 3. Harcamak... Türkiye <i>Tanrı’nın verdiği.</i>	T.	Teng(ik)+ ri(iiye) KBS ver(fk)- di(çe) birleşik

889	Tapar	Tapmak, -ar (GTS): 1. İlah olarak tanınan varlığa karşı inancını ve bağlılığını belirli kurallar çerçevesinde göstermek. 2. Tutku ile sevmek, bağlanmak. 3. Birine çok değer vermek.	T.	tap(fk)-ar(fiye) türemiş
890	Tarcan	Tercan>tarcan Tercan (KAS): 1. Genç, taze, delikanlı. 2. Kırmızı buğday.	T.+Far.	tar+can(190) birleşik
891	Tarın	Tar (TTAS): Oturak.	T.	<*tar(ik)+ın(iiye) türemiş
892	Taşçı	Taşçı (GTS): Taş yontan, satan veya taş ocağından taş çıkaran kimse.	T.	taşçı(185)+ türemiş
893	Taşelmas	Taş (GTS): 1. Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde. 2. sf. Bu maddeden yapılmış, bu maddeden oluşmuş. 3. Bazı yerlerde ve işlerde kullanılmak için bu maddeden özel olarak hazırlanmış malzeme... Elmas (KAS): 1. Mücevher olarak kullanılan saydam, değerli taş. 2. Çok sevgili ve değerli.	T.+Yun.	taş(16)+elmas(i) birleşik

894	Taşkın	Taşkın (KAS): 1. Coşkulu, coşkun. 2. Su baskını.	T.	<taş(fk)- kın(fiye) KBS türemiş
895	Tazkarji	<i>Özellikle Mısır Arapçasında izin, bilet, pusula anlamlarında “tezkere” kelimesi “tazkar” şeklinde kullanılmaktadır. Biletçi.</i>	Ar+T.	tazkar(i)+ cı(iiye) türemiş
896	Tek	Tek (KAS): 1. Biricik, eşi olmayan. 2. Sessiz, hareketsiz, uslu.	T.	tek(ik) basit
897	Tekin	Tekin (KAS): 1. Tek, eşsiz. 2. Uyanık, tetikte. 3. Uslu. 4. Şehzade, prens. 5. Uğurlu.	T.	1.<tägi+ n(iiye) 2. tek+(i)n(189) türemiş
898	Tekince	Tekin (KAS): 1. Tek, eşsiz. 2. Uyanık, tetikte. 3. Uslu. 4. Şehzade, prens. 5. Uğurlu.	T.	1.<tägi(ig)+ n(897)+ ce(ee) 2. tek+(i)n(189) ce(ee) türemiş
899	Tello	Telli (GTS): 1. Teli olan. 2. Teller takınmış, telle süslenmiş: Telli gelin.	T.	tel(ik)+ li(iiye) türemiş
900	Tokaj	Tokaç (GTS): Çamaşır yıkarken kullanılan, tahtadan, yassı tokmak.	T.	<*döğ-eç(476) türemiş
901	Tokur	dokur>tokur	T.	doku(fg)- r(fiye)

		Dokumak (GTS): 1. Tezgâhta ipliği, çözgü ve atkı durumunda kullanarak kumaş yapmak <i>Tokur: Dokuyan.</i>		türemiş
902	Topuz	Topuz (KAS): 1. Ucu top biçiminde eski bir silah. 2. Top biçiminde toplanmış saç.	T.	top(ik)+ (u)z(iiye) türemiş
903	Tugüç	Tuğ (KAS): Bazı kuşların tepelerinde bulunan uzunca tüy, sorguç. 2. Padişahların ve vezirlerin başlarına taktıkları başlıkların ön tarafında bulunan tüy veya püskül biçimindeki süs. Üç (GTS): 1. İkiden sonra gelen sayının adı. 2. Bu sayıyı gösteren 3 ve III rakamlarının adı. 3. İkiden bir artık.	T.	<*tuğ(ik)+ üç(ik) ‘Üç tuğ’ birleşik
904	Tuna	Tuna (KAS): 1. Çok, bol. 2. Yavru. 3. Görkemli, gösterişli.	T.	tun(ik)+ a(iiye) KBS türemiş
905	Tuncel	Tuncel (KAS): Tunç gibi güçlü eli olan kimse.	T.	tunç(ik)+ el(ik) birleşik
906	Tunç	Tunç (KAS): Koyu kırmızı renkte olan, bakır, çinko ve kalay alaşımı, bronz.	T.	tunç(905) basit

907	Turan	Turan (KAS): 1. Turancıların dünyadaki bütün Türkleri birleştirerek kurmayı amaçladıkları ülkenin adı. 2. Türklerin Orta Asya'daki en eski yurtları.	T.	<*tur+an(192) türemiş
908	Turgay ³¹²	Turgay (KAS): Boz renkli, küçük, ötücü, tarlalarda yuva yapan bir tür serçe, toygar.	T.	<toruğ(ig)+ a+y(iiye) KBS türemiş
909	Turgut	Turgut (KAS): Konut, oturulacak yer.	T.	<*tur(ik)+ gut(iiye) türemiş
910	Turğay	Turgay>turğay Turgay (KAS): Boz renkli, küçük, ötücü, tarlalarda yuva yapan bir tür serçe, toygar.	T.	<toruğ+ay(908) KBS türemiş
911	Turjman	Türkmen>turjman Türkmen (KAS): Türk'e benzer, Türk'e benzeyen.	T.	<*tö(~ü)-r+ü- k(30)+ men(iiye) türemiş
912	Tünbekici	Tömbeki (GTS): Özellikle İran'da yetişen ve nargile ile içilen bir tütün türü, nargile tütünü (Nicotiana persica)	Far.+T.	tünbeki(i)+ ci(iiye) türemiş
913	Türk	Türk (KAS): 1. Güç, kuvvet. 2. Güzel, civan. 3. Türk	T.	<*tö(~ü)-r+ü- k(30) türemiş

³¹² KBS bu maddede “toygar” kelimesine yönlendirmektedir. Turgay kelimesi “toygar” kelimesinden gelmektedir. Kelimenin <*toruğ+a+y şeklinde oluştuğu bilgisi verilmektedir.

		soyundan gelen halk. 4. Adam, insan.		
914	Türkan	Türkân (KAS): 1. Kraliçe. 2. Güzel kız.	T.+Far.	<*tö(~ü)-r+ü- k(30)+ an(iiye) ³¹³ türemiş
915	Uçan	Uçan (KAS): 1. Uçma eylemini yapan. 2. İki yelkenli gemi.	T.	uç(fk)- an(fiye) türemiş
916	Ulutaş	Ulutaş (KAS): Değerli, yüce ve güçlü kimse.	T.	<*ül(ik)+ lug(iiye) KB taş(16)+ birleşik
917	Usanmaz	Usanmak (GTS): Tekrarlanması, uzun sürmesi dolayısıyla bir şeyden hoşlanmaz veya sıkılır duruma gelmek, bıkmak, bezmek. <i>Usanmayan</i>	T.	<*us(ik)- a(ifye) n(ffye)- KBS maz(fiye) türemiş
918	Ulutaş ³¹⁴	Ulutaş (KAS): Değerli, yüce ve güçlü kimse.	T.	<*ül++lug+taş (916) birleşik
919	Utangaç	Utangaç (GTS): Bir topluluk içinde gereken güven ve cesareti kendinde bulamayan, rahat	T.	<ut(fk)- an(ffye)- gaç(fiye) KBS

³¹³ Kelime TDK'nin BTS'sinde "Türkân" yazımıyla ve "T.+Far." kökeniyle geçmektedir. Bununla birlikte kelimenin "Türk+kan" şeklinde oluşması da mümkün görülmektedir.

³¹⁴ Bu soyadı, soyadlarının alındığı listede de iki farklı yerde geçmekte olup iki farklı aile tarafından kullanılmaktadır.

		konuşamayan ve rahat davranamayan, sıkılğan, mahcup.		türemiş
920	Utlu	1. Utlu (GTS): İffetli. 2. Utlu (KL): Utanma duygusu, hayâ, ar, hicap:	T.	<ut(919)- lu(fiye) KBS türemiş
921	Uyar	Uyar (KAS): 1. Uygun, yerinde. 2. Boyun eğen, uysal, nazik kimse.	T.	uy(fk)- (a)r(fiye) KBS türemiş
922	Uygur	Uygur (KAS): Uygur, medeni.	T.	<*uy(fk)+ gur(iiye) türemiş
923	Uytun	Uytun < Oytun (KAS): 1. Kutsal, mübarek. 2. Beğenilen, güzel yer. 3. Alçak yer, ova.	T.	uy(ik)+ tun(iiye)+ türemiş
924	Uzunkaya	Uzun (GTS): 1. İki ucu arasında fazla uzaklık olan, kısa karşıtı. 2. Başlangıcı ile bitimi arasında fazla zaman aralığı olan, çok süren. 3. Ayrıntılı, derinlemesine. Kaya (KAS): Büyük ve sert taş kütlesi.	T.	<*ü-z- (u)n(198)+ kaya(146) birleşik
925	Ülker	Ülker (KAS): Boğa burcunda yedi yıldızdan oluşan takım.	T.	ülker(ig) basit

926	Ünal	Ünal (KAS): ‘Adın duyulsun, tanın, ün kazan’ anlamında kullanılan bir ad.	T.	ün(ik)+ al(ik) birleşik
927	Ünal Balaban	Ünal (KAS): ‘Adın duyulsun, tanın, ün kazan’ anlamında kullanılan bir ad. Balaban (KAS): 1. İri, büyük. 2. Şişman, gürbüz kimse. 3. Atmaca, doğan vb. yırtıcı bir kuş.	T.	ün+al(931)+ <*bala+man (244) birleşik
928	Ünlü	Ünlü (KAS): Tanınmış, adı duyulmuş, şöhretli, şanlı.	T.	ün(926)+ lü(iiye) türemiş
929	Ünsal	Ünsal (KAS): ‘Adın duyulsun, ünlen’ anlamında kullanılan bir ad.	T.	ün(926)+ sal(fk) birleşik
930	Ünverdi	<i>Şan verdi, nam verdi.</i>	T.	ün(926)+ ver(fk)- di(çe) birleşik
931	Üren	Üren (KAS): 1. Kurak, susuz yer. 2. Şimşek. 3. Soy.	T.	<*ür(fk)- (e)n(fıye) KBS türemiş
932	Üzrek	Üz (KAS): 1. Yüz. 2. Ovalık, düzlük. 3. Katı, sert. 4. Sağır. <i>Üzrek: *Küçük ova.</i>	T.	<*üz(ik)+ rek(iiye) türemiş
933	Üzümcü	Üzümcü (GTS): Üzüm yetiştiren veya satan kimse.	T.	<*üz-(ü)m+ cü(199) türemiş

934	Veziroğlu	Vezir (GTS): Osmanlılarda devletin bakanlık, valilik gibi yüksek görevlerinde bulunan ve paşa unvanını taşıyan kimse. 2. Satrançta, her yöne gidebilen, önemce ikinci sırada gelen taş, ferz. Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu.	Ar.+ T.	vezir(i)+ oğul+u(58) birleşik
935	Vurğun	Vurğun (TTAS): Âşık, tutkun.	T.	ur> vur(fk)- KBS gun(fiye) türemiş
936	Yalçın	Yalçın (KAS): 1. Dik, sarp. 2. Düz, kaygan. 3. Parlak, cilalı.	T.	<yalıng(ig)+ çın(iiye) KBS türemiş
937	Yanar	Yanar (KAS): 1. Parlayan, parıldayan. 2. Kaplıca. 3. Aralık ve ocak ayı.	T.	yan(fk)- <yā-n- KBS ar(fiye) türemiş
938	Yanık	Yanık (KAS): 1. Yanmış olan. 2. Duygulu, dokunaklı. 3. Kavruk, gelişmemiş...	T.	yan(937)- ık(fiye) türemiş
939	Yaprak	Yaprak (KAS): Bitkilerin solunumunu sağlayan, çoğunlukla yeşil ve türlü biçimlerdeki bölümü.	T.	<*ya[l]p(fk)- (ı/u)r(ffye)- gAk(fiye) KBS türemiş

940	Yaşar	Yaşar (KAS): 1. Doğan çocuğun uzun ömürlü olması dileğiyle konulan bir ad. 2. Yaşında.	T.	yaş(ik)+ a(ifye)- r(fiye) türemiş
941	Yavuz	Yavuz (KAS): 1. İyi, güzel. 2. Mert, cesur. 3. Becerikli, hamarat. 4. Yumuşak huylu. 5. Kötü, sert, keskin, güçlü, çetin.	T.	<*yav(fk)- (ı)z(fiye) KBS türemiş
942	Yazarlıoğlu	Yazar (KAS) Yazın, bilim veya sanat alanında yapıt veren kimse. Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu.	T.	yaz(fk)- ar(fiye)+ lı(iiye)+ oğul+u(58) birleşik
943	Yedikardeş	Yedikardeş (GTS): Büyükayı'yı oluşturan yedi yıldız.	T.	yiti(ig)+ kar+daş+(363) birleşik
944	Yenitürk	Yeni (GTS): 1. Kullanılmamış olan, eski karşıtı: Yeni giysi. Yeni ayakkabı. 2. Oluş veya çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan: Yeni haber. Yeni moda. 3. En son edinilen. Türk (KAS): 1. Güç, kuvvet. 2. Güzel, civan. 3. Türk soyundan gelen halk. 4. Adam, insan.	T.	<*yang(/ŋ)+ Türk(193) birleşik
945	Yeşil	Yeşil (KAS): 1. Sarı ile mavinin karışmasından	T.	<yâş(ik)+ (ı)l(iiye)

		oluşan, çoğu bitki yapraklarında görülen renk. 2. Genç, taze.		KBS türemiş
946	Yeşilmen	Yeşil (KAS): 1. Sarı ile mavinin karışmasından oluşan, çoğu bitki yapraklarında görülen renk. 2. Genç, taze. “+mAn (KBS): Bazı sıfatları kuvvetlendiren ek.”	T.	<yāş+(ı)l(945)+ men(iiye) türemiş
947	Yeşilyurt	Yeşil (KAS): 1. Sarı ile mavinin karışmasından oluşan, çoğu bitki yapraklarında görülen renk. 2. Genç, taze. Yurt (KAS): 1. Oturulan yer, ev. 2. Ülke, vatan memleket.	T.	yāş+(ı)l(945)+ yurt(ik) birleşik
948	Yıldırım	Yıldırım (KAS): 1. Gök gürültüsü ve şimşekle görülen, hava ile yer arasındaki elektrik boşalması. 2. Çok hızlı, canlı.	T.	<*ya(/u)-l(ik)+ t(/d)ru(/ı) (ifye)- m(fiye) KBS türemiş
949	Yıldız	Yıldız (KAS): 1. Gökyüzündeki ışıklı gök cisimlerinin her biri. 2. Baht, talih, yazı.	T.	<*ya(/u)-l+ d(/t)ı(/u)z(205) türemiş
950	Yılmaz	Yılmaz (KAS): Yılmayan, bıkmayan, azimli, sebatlı.	T.	yıl-maz(206) türemiş
951	Yıldız	Yıldız (KAS): 1. Gökyüzündeki ışıklı gök	T.	<*ya(/u)-l+ d(/t)ı(/u)z(205) türemiş

		cisimlerinin her biri. 2. Baht, talih, yazı.		
952	Yorğa	Yorğa (TTAS): Atlarda, rahvana yakın bir yürüyüş biçimi, yumuşak rahvan.	T.	<*yorīg(ig)+ a(iie) KBS türemiş
953	Yorulmaz	Yorulmak (GTS): Yorgun duruma gelmek.	T.	<*yorī- KBS (u)l(ffye)- maz(fiye) türemiş
954	Yöndem	Yöndem (TTAS): Yol, uygun biçim, yöntem.	T.	<yöntem< yordam <yō(fk)- r(fiye)+ da(ifye)- m(fiye) KBS türemiş
955	Yüksekdağ	Yüksek (GTS): 1. Yukarıda, üst tarafta olan yer: 2. sf. Altı ile üstü arasındaki uzaklık çok olan, alçak karşıtı. 3. sf. Belirli bir yere göre daha yukarıda bulunan. ... Dağ (KAS): Çevresindeki araziye göre çok yüksek olan toprak, kaya.	T.	yüg(ik)+ se(ifye)- k(fiye)+ KBS dağ(368) birleşik
956	Yüksel	Yüksel (KAS): ‘Yükseklere çık, yücel, başarı kazan, ilerle’ anlamında kullanılan bir ad.	T.	yüg(ik)+ se(ifye)- l(ffye)- KBS

				türemiş
957	Yürekli	Yürekli (KAS): 1. Kostak, çalımlı, iyi giyinmiş, güzel, yakışıklı. 2. Kendini beğenen, onurlu. 3. Yiğit, kabadayı.	T.	<*yür(ik)+ (e)k(iiye)+ li(iiye) KBS türemiş
958	Yüzer	Yüzmek, -er (GTS): 1. Kol, bacak, yüzgeç vb. organların özel hareketleriyle su yüzeyinde veya su içinde ilerlemek, durmak. 2. Yüzme sporu yapmak. 3. Bir sıvının yüzeyinde batmadan durmak...	T.	<*yüz(fk)- er(fiyeye) KBS türemiş
959	Yüzgüleç	*Yüzügüleç>yüzgüleç Yüz (GTS): 1. Başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm, sima, çehre, surat: Güleç (KAS): Her zaman gülen, gülümseyen, güler yüzlü.	T.	yüz(ik)+ gül(fk)- eç(fiyeye) birleşik
960	Zeytünlü	Zeytün <zeytin (GTS): Zeytingillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, 10-20 metre yüksekliğinde, dalları dikensiz, yaprakları karşılıklı, küçük ve gümüş renginde, uzun ömürlü bir ağaç (Olea europaea). 2. bit. b. Bu ağacın tazeyken yeşil, sonradan karararak, yüksek	Ar.+ T.	<zeytin(i)+ li(iiye) türemiş

		besin değeri taşıyan yağlı meyvesi. 3. Bu ağaçtan yapılmış, bu ağaçla kaplanmış.		
--	--	--	--	--

9.3. Değerlendirme

1. Lübnan'daki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ve çifte vatandaşlık hakkına sahip olanlara ait Türkçe ve karma soyadlarının genel görüntüsü şu şekildedir:

İncelenen Nüfus	4.195 kişidir.
Tamamen ya da kısmen Türkçe olan (karma) soyadı sayısı	448 (356+92)
Basit yapıdaki soyadları	37
Türemiş yapıdaki soyadları	225
Birleşik yapıdaki soyadları	186
Soyadlarında en fazla kullanılan beş ek	+CI (29), +II (22), -An (15), -Ar (12), +mAn (6)
Soyadlarında en fazla kullanılan beş kelime	oğlu (27), ay (12), er (12), ak(12), öz (12), demir(12).

2. Seçmen listesinde geçen yukarıdaki soyadlarının kaç kişi tarafından kullanıldığı da araştırılmıştır. Sonuçta 45 seçmen tarafından kullanılan “Güven” soyadının ilk sırada yer aldığı tespit edilmiştir.

3. Sözlüklerde bütün hâlinde bulamadığımız kelimelerdeki ekler ve anlamları aşağıda yer almaktadır:

a. +CI/+CU: “1. Adlara gelerek bir nesneyi, bir işi veya bir sanatı kendine meslek veya uğraşı olarak seçmiş olanları gösteren adlar türetir.” TTG

b. +II/IU: “1. Adlara gelerek bir nesneyi, bir işi veya bir sanatı kendine meslek veya uğraşı olarak seçmiş olanları gösteren adlar türetir.” TTG

c. +yan: Daha çok Ermeni soyadlarında kullanılan aidiyet bildiren bir ektir.

d. El: Arapça harfi tarif eki.

e. -mA: İsim fiil ekidir. Bazen eklendiği fiilde kalıcı olur ve isim yapar.

f. “+mAn: “Sıfatlardan kişileri niteleyen sıfatlar türeten bir ektir. Eklendiği sıfata ‘abartma, aşırılık’ işlevi katar.” TTG

g. +(y)a: Kaynaştırma harfini almış yönelme hâli eki.

h. -mAz: Bu ek ile fiillerden sıfat ve adlaşmış sıfat türetilmektedir. Kelimeye olumsuzluk anlamı katar.

ı. +An: Eskiden çoğul eki olarak kullanılan bu ek günümüzde bazı kelimelerin bünyesine yerleşmiş olarak varlığını sürdürmektedir.

+m:l. Tekil şahıs iyelik eki.

+A: Seslenme harfi olarak kelime sonlarına gelen ek.

+gil: Ek ünlü ve ünsüz uyumlarına girmeden şahıs, akrabalık ve unvan adlarından sonra gelerek o şahıs ve akrabaların mensuplarını gösteren aile adları yapar. TTG

+lAr: Çoğul eki.

-yAn: “Dilimizde- (y)an sıfat-fiil ekinin, üzerindeki hareket ve zaman gösterme işlevini yitirip kalıplaşmasından oluşmuş epey kalıcı ad vardır. Bunlar tür olarak çeşitli araç-gereç, bitki, kuş, hastalık vb. adlarıdır.” TTG

+Dİr/DUr: “Zaman gösteren adlara gelen bu ek bir adı fiilleştirme yerine ‘bir zamandan beri’ anlamıyla zarflar oluşturmuştur.” TTG

-Di: Görülen geçmiş zaman ekidir. Zaman zaman birleşik isimlerde kalıplaşarak yapım eki görevi üslenir.

+CA: “Eklendiği ad ile fiil veya cümlelerin başka bir ögesi arasında karşılaştırmaya dayanan farklı niteliklerde eşitlik ilişkisi kurma durumudur.” TTG

*p: “Dilimizde yalnızca kırp- ve serp- örneklerinde görülen ve pekiştirme eki olarak kabul edilen bir fiilden fiil türetme ekidir.” TTG

+rAk: “Çok az kelimede, karşılaştırma ve azlık derecesi bildiren sıfatlar yapar. Sonu -k ünsüzü ile biten sözlerde,ekten önceki bu ünsüz düşer.” TTG

+/-sAl: Arapça +î nispet ekinin yerini tutmak üzere lâtin kökenli Fr. +al ‘nispet bildirme, ait olma’ ekinin Türkçeye uyarlanırken siyasa ve ulus gibi kelimelere getirildikten sonra +sAl biçiminde yanlış ayrılmasından oluşmuş bir ektir.” TTG

4. Yukarıda soyadlarında çokça kullanılan kelimeler verilmiştir. Onların dışında yedi soyadında Türk kelimesi geçmektedir: Aktürk, Efetürk, Elturk, Turjman, Türkan, Türk, Yenitürk. Soyadlarındaki Türk kelimesinin yoğunluğu hem kökenlerine hem de kimliklerine bir gönderme kabul edilebilir.

5. 4.195 seçmene ait 1.158 soyadı incelenmiştir. Bunlardan 448 tanesi tamamen ya da kısmen Türkçedir. % 40 civarındaki bu oran diğer gruplarla kıyaslandığında daha yüksektir. Lübnan’da yaşayan vatandaşlarımızın soyadlarını ilk defa alırken ya da vatandaşlığı geçerken Türkçe soyadı alma konusunda çoğunlukla hassas oldukları söylenebilir. Burada oranı düşüren husus Arap, Rum, Ermeni, Süryani vb. farklı etnik kökenden kişilerin de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına girmeleridir. Bunlar çoğunlukla önceki soy isimleri ile Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçmektedirler. Bu konuda bir kısıtlama da görülmemektedir.

6. Birleşik kelimelerin yapısı şu şekildedir: a. Sıfat tamlaması, b. Belirtisiz isim tamlaması c. Tamlayan eki düşmüş belirtili isim tamlaması d. Birleşik isim e. Kısaltma grubu. F. Emir cümlesi: Ün al, alver...g. -Di görülen geçmiş zaman biçiminde olanlar: Aydoğdu. Tüm bu şekillerin içerisinde en yoğun olanı sıfat tamlaması şeklindedir.

7. Pek çok soyadı standart Türkçeden yazım farklılığı göstermektedir. Kelimelerin bu yeni şekilleri bazen kelimenin Türkçe ile bağını koparmaktadır. Listede “Backhan” şeklinde yazılan soyadı “Başkan” soyadından başka bir şey değildir. Bu tarz yazımlarda Lübnan’da aktif olarak kullanılan İngilizce ve Fransızcanın etkisi görülmektedir.

8. Yukarıdaki tabloya bakıldığında Lübnan’daki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının, kökeni Türkçe olan kelimeleri soyadı olarak tercih etme oranının yüksek olduğu söylenebilir.

9. Bazı soyadlarında Ermenilere has +yan ekinin kullanıldığı görülmektedir. Bunun nedeni bazı Ermenilerin de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına girmiş olmalarıdır. Girerken de kendi soyadlarını değiştirmemişlerdir.

10. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının kullandığı Denek, Dirim gibi bazı soyadlarında Dil Devriminin izlerini görmek mümkündür. Buradan hareketle denilebilir ki Lübnan’daki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları Türkiye’deki her gelişim ve değişimden etkilenmektedir.

11. Ele alınan bugruptaki Arapça soyadlarının nedenini Nas şöyle açıklamaktadır:

Mardin kökenli göçmenlerin Türkiye’de kullandığı resmî soy isimleri vardır. Lübnan’da ise Türk yurttaşlığını ifade eden soy isimleri yerine Arapça soy isimler aldıkları görülmüştür. Bu durum göçmenlerin gündelik yaşantılarında toplumun geneli ile bütünleşme eğilimlerini göstermektedir. Göçün başladığı ilk zamanlarda sınır dışı edilme riskine karşılık, Türkiye yurttaşlığının gizlenmesi gerektiğinden, göçmenler büyük ölçüde kendi ailelerini belirten soy isimler üretmişlerdir. Bir kısmı Mardin’de yaşarken halk arasında kullanılan gayri resmî aile isimlerini kullanırken, bir kısmı da yeni bir takım isimlerle kendilerini özdeşleştirmiştir.³¹⁵

İsim ve soy isimlerin Lübnan toplumuna uygun isimlerden seçilmesi, toplumla bütünleşmeye yönelik bir yaşam stratejisi olarak değerlendirilebilir. Birey ve aileler, isim ve soy isimlerinin Lübnan toplumunun aşına olduğu isimlerden oluşmasının, yerel halk ile aralarındaki sosyal ve zihinsel mesafeyi azaltacağına inanmaktadırlar. Sosyal ve zihinsel mesafenin azalması ise sosyal yaşamda pek çok avantajı beraberinde getirecektir. Özellikle Lübnan yurttaşlığına sahip olanlar resmi soy isimlerine sahip olmanın yanı sıra, çocuklarına Lübnan toplumuna özgü isimler koyma konusunda daha yaygın bir eğilime sahiptir (Bu isimlere örnek olarak; Nede, Hüde, Emira, Samir, Semi, Zuher, Yaser, Nebil gibi isimler gösterilebilir).³¹⁶

³¹⁵ Nas, *agt.*, s. 200.

³¹⁶ Nas, *agt.*, s. 201.

BÖLÜM 10

LÜBNAN'DAKİ SÜNNİLER VE ONLARIN TÜRKÇE/KARMA SOYADLARI

10.1. Lübnan'da Sünniler

Lübnan coğrafyasındaki en büyük gruplardan biri olan Sünnilerin tarih boyunca ülkedeki genel durumu şu şekilde ifade edilebilir: Memlûklüler yönetiminde Lübnan'daki Sünniler desteklenmiş, Sünni nüfusu artırma çabasına girilmiştir. Bu çabalar Osmanlı devletinin ilk yıllarında da devam etmiş, 17. yüzyıla gelindiğinde Sayda, Trablusşam ve Beyrut Sünni şehirler olmuştur.³¹⁷ 17. yüzyıldan sonraki gelişmeler ise hep Sünniler aleyhinde olmuş, bugün Lübnan diye adlandırılan coğrafyada Hristiyanlar güç kazanmıştır.

Siyasette Refik Hariri tarafından kurulan “El Mustakbel Hareketi” Sünnilerin en büyük partisi olmayı başarmıştır. 1989'da “Taif Antlaşması” sonrasında 1990'da iç savaş bitmiştir. O tarihten itibaren Taif Antlaşması ile mecliste eşitlenen Müslüman ve Hristiyan vekillerin oranı ve yapılan diğer düzenlemelerin etkisiyle Hariri'nin eli güçlenmiştir. Lübnan, iç savaş sonrası hızlı bir toparlanma içerisine girmiştir. 2005'te Hariri'ye yapılan suikast sonucu siyasi istikrarsızlık tekrar nüksetmiştir. Refik Hariri'nin ardından partinin başına oğlu Said Hariri geçmiştir. Said Hariri Hristiyanlarla ve Şiilerle anlaşarak birkaç defa hükümeti kurmuş, sonra başbakanlıktan ayrılmıştır. Son olarak 2017 yılında yapılan seçim sonucuna göre galip çıkan “14 Mart Bloğu” adına hükümeti yine Said Hariri kurmuş ve başbakanlık görevine devam etmektedir.

Lübnan Sünnileri üzerinde “El Mustakbel Hareketi” yanında 1980 sonrasında etkili olan üç önemli Sünni organizasyonu vardır. Bunların ilki Seyyid Kutup ve Mevdudi'nin görüşlerinden etkilenen “Cema'a el-İslamiyye”, ikincisi Trablusşam'da etkin olan “Harakat et Tevhid el-İslam” adlı organizasyondur. Bunlar Selefi diye adlandırılmaktadırlar.

³¹⁷ Saliha Ziya, “Lübnan'da Dini Grupların Şekillenmesinde İç ve Dış Dinamikler”, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2010 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 65.

Müslümanların Şii ve Sünni diye ayrılmasına karşı çıkmaktadırlar. Üçüncüsü sufi bir topluluk olup Batı modernizmini medeni bir İslam toplumu için gerekli gören “El-Ahbâş” adlı organizasyondur.³¹⁸ Karabibe’ye göre: “Kendilerini Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaât olarak takdim eden Ahbâş Cemaati, tasavvufi/mistik, Sünni ve Şii unsurları bünyesinde barındıran eklektik, İslam’ın esnek bir yorumundan ibaret İslamî çağdaş bir harekettir.”³¹⁹ Kimilerine göre gizemli bir kişi olarak görülen cemaatin lideri Abdullah Habeşi şiddet karşıtı söylemleriyle Lübnan’da epey taraftar toplamıştır.

Lübnan’da Meclis gibi diğer devlet kurumlarına alınacak memur, asker ve polis kotaya tabidir ve tüm gruplar bu kotayı nüfusları oranında elde edebilmektedirler. İşin garibi ise 1932 yılında yapılan sayımdan sonra nüfus sayımı yapılamamaktadır. Doğum oranı düşüklüğü ve yurt dışına göç eden kendi mezheplerinden insanlar nedeniyle nüfus oranlarının azaldığını bilen gruplar bu sayımı engellemektedirler. Bunun yanında her grup kendi nüfusunu olduğundan daha fazla gösterme eğilimindedir. Bu nedenle kaynaklarda birbiri ile çelişkili çok farklı nüfus oranları yer almaktadır. Aslında seçim listelerinden hareketle gerçeğe en yakın rakamları tespit etmek mümkündür. Bu oranları ilgililer mutlaka bilmektedirler fakat resmî açıklama yapılmamaktadır.

Kaynaklarda geçen birbiriyle çelişkili nüfus oranları içerisinde Sünniler için hangisi tercih edilebilir? Bu ortamda o oranların hiçbirini kullanmak doğru değildir. Daha somut bir veriye ulaşmak düşüncesiyle şöyle bir deneme yapmak mümkündür: 26 seçim bölgesinden oluşan Lübnan’ın dört seçim bölgesine ait CD elimizde bulunmaktadır. Beyrut (3) Sünnilerin, Şuf Dürzilerin, Metn Marunilerin, Baalbek Şiiilerin yoğun olduğu seçim bölgeleridir. Bu bölgelerdeki seçmen sayıları şöyledir:

CD	Sünni	Şii	Maruni
Beyrut 3	180.544	44.489	7.102
Şuf	58.150	5.982	54.342
Metn	3.785	5.391	78.020
Baalbek/Hermel	43.335	222.865	22.630

³¹⁸ Ziya, *agt.*, s. 68-69.

³¹⁹ N. Kemal Karabibe, “Lübnan Merkezli Çağdaş İslamî Bir Cemaat: Abdullâh el-Habeşî ve Ahbâş Cemaati”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 26, Sayı 26, Temmuz-Aralık 2011, s. 137.

Toplam	285.814	278.727	162.094
---------------	----------------	----------------	----------------

Bu dört seçim bölgesine göre en büyük grup Sünnilerdir. İstenirse yukarıdaki dört seçim bölgesine 22 seçim bölgesini de eklenerek gerçeğe en yakın nüfus tespiti yapılabilir. Beyrut 1, Beyrut 2, Sayda, Trablusşam ve Akkar gibi Sünnilerin çok yoğun olduğu seçim bölgeleri de dikkate alındığında nüfus oranının yukarıdaki ile benzer olacağı düşünülmektedir.

Sahadan Gözlemler: Beyrut'ta kaldığım iki yıl boyunca pek çok Sünni ile görüşme imkânı yakaladım. Sünnilerin hemen hepsinin Türklerle bağı vardır. Dolayısıyla araştırmalar derinleştikçe Lübnan'daki Türk varlığının artacağı düşünülmektedir. Karşılaştığım bir kişi dedesinin Osmanlı ordusunda üst rütbeli asker olduğunu söyledi. Bir başka Sünni ninesinin Türk olduğunu, ömür boyu Türkçe konuştuğunu az sayıda Türkçe kelimeyi de ondan öğrendiğini söyledi. Bir başka Sünni soyadının Kıbrıslı olmasının nedenini sorduğumda dedelerinin Kıbrıs'tan geldiğini, atalarının Türk olabileceğini ifade etti. Yol sorduğum bir Sünni, Türk olduğumu duyunca konuşmaya başladı. Arnavut olan dedesinin asker olarak geldiği ve Beyrut'ta kaldığını anlattı. Bir başkası “Takkouş” soyadını sorup kökenlerinde Türklük olduğunu söyledi. Bir diğeri aslen Filistinli olduklarını eşinin ve çocuklarının Türkiye’de çalıştığını çocuklarının Türk vatandaşı olduğunu ifade etti.

Abdulhamid'in oğlu Selim Efendi'nin torunları Trablusşam'da yaşamaktadır. Özellikle Sünni nüfus incelendikçe yeni yeni kan bağları ortaya çıkacaktır. Bu araştırmalar uzun zaman alacak ve belki de bu konunun netleşmesi için her aile üzerinde çalışma yapmak gerekecektir.

Sünni kesim biraz da Türkiye'yle, Türklerle ve Osmanlı'yla bağlarını korumak düşüncesiyle Türkçe soyadlarını kullanmaktadır.

Sünni kesimde dikkat çeken bir husus da “Türkçe adacıkları”dır. Bu durumu anlatan güzel bir örnek vardır. Türkçe derslerine gelen bir öğrencim “Babaannem bu kelimeyi kullanıyordu.” demişti. Bazen henüz öğrenilmeyen kelime ve kelime kalıplarını kullanmaktaydı. Bunun nedenini sorduğumda şu açıklamayı yaptı: “Ninem Türk'tü. Arapçayı iyi konuşamazdı. Bizimle konuşurken de Türkçe-Arapça karışık konuşurdu. Ondan bazı kelime ve cümleler aklımda kalmış. Bir kısmını unutmuşum. Unuttuklarımı

derslere katıldıkça hatırlıyorum.” Benzer örnekler vardır. Bir başkası aile büyüklerinin Kıbrıs’tan geldiğini, zamanla konuşmaya konuşmaya Türkçenin aile içinde kaldığını, hatta aile içinde de çok az konuşulduğunu söyledi.

Osmanlı idaresinde Sünni kesimin Osmanlı ile çok sıkı bağları olmuştur. Bu bağları destekleyen en önemli husus Türklerle yapılan evliliklerdir. Evlilikler vasıtasıyla Türkçe konuşan insanlar o topluluk içine girmiştir. Türkçe yayılmamış ama izler bırakmıştır. Bunu bir etkileşim olarak da düşünebiliriz. Bazen bir aile, bazen ailedeki bir kişi Türkçe konuşmayı sürdürmüştür. Bu ortamda büyüyenler Türkçe öğrenmeye başladıklarında eskiden duydukları kelimeleri hatırlamakta ve öğrenme süreleri kısalmaktadır.

10.2. Lübnan’daki Sünnilerin Anlam Köken ve Yapı Bakımından Türkçe Soyadları

Beyrut seçim bölgesi olarak üçe ayrılmıştır. Her seçim bölgesi ayrı bir CD’ye kaydedilmiştir. Çalışmamızda üç numaralı Beyrut seçim bölgesindeki soyadları incelenmiştir. Beyrut 3 CD’sinde 280.472 kayıtlı seçmen bulunmaktadır. Yedinci alandan mezhep olarak Sünni seçildiğinde seçmen sayısı 180.544 olarak çıkmaktadır. Diğerleri geriye kalan 30 farklı mezhep ve gruba aittir. Sünnilere ait bu listede tamamen ya da kısmen (karma) Türkçe olanlar tespit edilerek aşağıdaki şekilde incelenmiştir:

	Soyadı	Anlamı	Kökeni	Yapısı
961	Abaci/ Abacı عبي	Abacı (GTS): 1. Aba yapan veya satan kimse. 2. Abadan giyecek yapan veya satan kimse. 3. Asalak...	T.	aba+cı(208) türemiş
962	Abaza ابازه	Abaza (KAS): 1. Kuzeybatı Kafkasya’da yaşayan bir halk. 2. Bu halka mensup olan kimse.	Çing.+T.	<*aba+z+a(50) türemiş
963	Abla عبل	Abla (GTS): 1. Bir kimsenin kendisinden büyük olan kız kardeşi. 2. Büyük kız kardeş gibi saygı ve sevgi gösterilen	T.	<*apa(ik)+ la(iiye) KBS türemiş

		kız veya kadın. 3. Erkeklerin kız veya kadınlara seslenirken söyledikleri söz.		
964	Adıgüzel/ Adıgüzel ادیگوزل	Adıgüzel (KAS): Adı güzel olan.	T.	ad+ı+göz+ el(518) birleşik
965	Ağa اغا	Ağa (GTS): 1. Geniş toprakları olan, sözü geçen, varlıklı kimse. 2. Halk arasında sayılan ve sözü geçen erkeklere verilen unvan. 3. Büyük kardeş, ağabey...	T.	ağa(5)+ basit
966	Ağabalyan اغباليان	<i>Bal ağanın oğlu.</i>	T.+Erm.	ağa(5)+ bal+yan(68) birleşik
967	Ağa Gülsüm آغا كلثوم	<i>Gülsüm ağa.</i>	T.+Ar.	ağa(5)+ Gülsüm birleşik
968	Ağa Haruf آغا خاروف	<i>Haruf ağa.</i>	T.+Ar.	ağa(5)+ Haruf(i) birleşik
969	Ağa Kassab آغا قصاب	<i>Kasap ağa.</i>	T.+Ar.	ağa(5)+ Kassap(i) birleşik
970	Ağa Kehalet آغا كحالة	<i>Kehalet ağa.</i>	T.+Ar.	ağa(5)+ Kehalet(i) birleşik
971	Ağa Ra'd آغارعد	<i>Rad ağa.</i>	T.+Ar.	ağa(5)+ Rad(i) birleşik
972	Ağasi/Ağası اگاسي	Ağa:yv. +(s)ı: 3. Tekil şahıs iyelik eki.	T.	ağa(5)+ sı(çe)

		<i>Onun/onların ağası.</i>		basit
973	Aka/Eke (Ağa) اكا Kelimenin “ağa” olması da mümkündür.	Aka (KAS): 1. Büyük kardeş, ağabey. 2. Baba. 3. Saygıdeğer kişi. 4. Kabadayı. 5. Akan dam. Eke (KAS): 1. Bilgili, deneyli, olgun, yetişkin. 2. Kurnaz, açığöz kimse. 3. Bilmiş çocuk. 4. Dâhi.	T.	aka(ig) basit
974	Akbınar/Akpınar اكبينار	Akpınar (KAS): Berrak ve saf suyu olan pınar.	T.	ak+<*buḡ+ar (530) birleşik
975	Akbıyık آق بيىق	<i>Akbıyık: Beyaz bıyık.</i>	T.	ak(53)+ bıyık(265) birleşik
976	Akdeniz اكدينيز	Akdeniz (KAS): Kuzeyde Avrupa, doğuda Asya, güneyde Afrika ile kuşatılan deniz.	T.	ak+deniz(524) birleşik
977	Akdoğan اكدوغان	Akdoğan (KAS): Kartalgillerden bir doğan türü.	T.	ak(53)+ doğ-an(46) birleşik
978	Akın ³²⁰ اكين	Akın (KAS): 1. Düşman topraklarına tedirgin etme, yıldırma, çapul gibi amaçlarla toplu olarak yapılan baskın. 2. Kalabalık bir şeyin arkası kesilmeyen bir geliş durumunda olması.	T.	ak-in(527) türemiş
979	Akıncı/Akıncı اقتنجي	Akıncı (KAS): Düşman ülkesine akın yapan savaşçı.	T.	ak-in+cı(528) türemiş

³²⁰ Bu soyadını “Ekin” şeklinde okumak da mümkündür.

980	Akyol اكيول	Akyol (KAS): Dürüst, doğru ve iyi yol, hak yol.	T.	ak+yol(535) birleşik
981	Alacakuş الجاكوش	<i>Alacakuş: Birkaç renkten oluşan kuş.</i>	T.	alaca(54)+ kuş(861) birleşik
982	Albaslan/ Alpaslan الباسلان	Alpaslan (KAS): 1. Yiğit, cesur, yürekli kimse. 2. Büyük Selçuklu hükümdarı.	T.	alp+arslan(551) birleşik
983	Altunay<Altınay التوناي	Altınay (KAS): Üstün nitelikli, değerli kimse.	T.	altın(55)+ ay(233)+ birleşik
984	Altunkanyak/ (Altınkaynak) ³²¹ التونكانياك	<i>Altın değerinde, pahalı, kanyak/konyak.</i>	T.+Fr.	altın(55)+ kanyak birleşik
985	Anadolu/Anadolu اناضولي	Anadolu (KAS): 1. “Anne, doldu!” anlamında kullanılan bir ad. 2. Türkiye’nin Asya kıtasında bulunan topraklarına verilen ad.	T.	ana(ig)+ dol-u(110) birleşik
986	Antabli/Antepli عنتابلي	<i>Gaziantep’ten olan.</i>	Ar.+T.	Antep(i)+ li(iiye) türemiş
987	Antebli/Antepli عنتبلي	<i>Gaziantep’ten olan.</i>	Ar.+T.	Antep+li(986) türemiş
988	Antakli/Antaklı انطاكلي	<i>Antak: Antakya. Diğer adıyla Hatay ilimiz.</i> <i>Antaklı: Antakyalı.</i>	Ar.+T	antak+lı(56) türemiş
989	Anteblioğlu/ Anteplioğlu عنتبلي او غلي	<i>Gaziantep’in oğlu.</i>	Ar.+T.	Antep+li(986)+ oğlu(58) birleşik

³²¹ Kelimenin göçüşme ya da yazım yanlışlığı ile Altunkaynak’tan gelmiş olduğu düşünülmektedir.

990	Arabacı/Arabacı عربجي	Arabacı (GTS): 1. Arabayı süren kimse. 2. Araba yapan veya satan kimse.	(?)/T.	<*āraba(i)+ KBS cı(iiye) türemiş
991	Aracı/Aracı عراجي	Aracı (KAS): Uzlaştırıcı, anlaşma sağlayan kimse.	T.	ara(ik)+ cı(iiye) türemiş
992	Arakci/Arakçı ³²² عرقجي	Arakçı (GTS): Araklayan, çalan (kimse). Arak (GTS): 1. Ter. 2. Pirinç ve şeker kamışından elde edilen bir tür rakı. <i>Arakçı: Arak yapan, satan ya da içen kimse.</i>	Ar.+T.	arak+çı(221) türemiş
993	Arslan ارسلان	Arslan (KAS): 1. Kedigillerden, Afrika'da ve Asya'da yaşayan, erkekleri yeleli, yırtıcı, uzunluğu 160 cm, kuyruğu 70 cm ve ucu püsküllü, çok koyu sarı renkli güçlü bir memeli türü. 2. Gürbüz, yiğit adam.	T.	a(r)s+lan(15) türemiş
994	Arsoğlı/Arsoğlu ارصغلي	Ars (TTAS): 1. Gelincik denilen hayvan. 2. Sincap. <i>Arsoğlu: Sincapoğlu.</i>	T.	ars(ik)+ oğlu(58) birleşik
995	Asyalı/Asyalı عسيلي	Asyalı (GTS): 1. Asya'da yaşayan kimse. 2. sf. Asya'ya özgü olan, Asya ile ilgili olan.	Ar.+T.	asya(i)+ lı(iiye) türemiş
996	Atanalı/Adanalı اطنه لي	Adanalı olan.	(?)/T.	Adana(i)+ lı(iiye)

³²² “Hırsızlık yapan kişi” anlamındaki “Arakçı” ile bu kelimenin yazımı aynıdır. Soyadı olarak düşünüldüğünde “hırsız” anlamındaki bir kelimenin pek tercih edilmeyeceği düşünülmektedir.

				türemiş
997	Attal Osmanli/ Attal Osmanlı عتال عثمانلي	<i>Attal: Taşıyıcı</i> <i>Taşıyıcı Osmanlı</i>	Ar.+T.	attal(i)+ Osman(i)+ lı(iiye) birleşik
998	Atli/Atlı اطلي	Atlı (KAS): 1. Atı olan. 2. Ünlü, tanınmış. Atli: Adı kötüye çıkmış. ³²³	T.	at(ik)+ lı(iiye) türemiş
999	İbiş ايش	İbiş (GTS): 1. Orta oyununda çoğu kez aptal uşak rolünü oynayan komedyen. 2. Şapşal. İbiş (TTAS): 1. Kısa boylu şişman adam. 2. Soytarı, palyaço. 3. Zenci.	T. ³²⁴	İbiş(i) (<İbrahim) basit
1000	Aydoğan ايدوغان	Aydoğan (KAS): Ay gibi doğan.	T.	ay+doğ+an(575) birleşik
1001	Aydoğdu ايدغدو	Aydoğdu (KAS): Ay gibi doğan.	T.	ay+doğ-du(576) birleşik
1002	Aydokan/ Aydog(ğ)an ايدوكان	Aydoğan (KAS): Ay gibi doğan.	T.	ay+doğ-an(575) birleşik
1003	Ayran(ı)boz/ Ayran(ı)buz ايرانبوز	<i>Ayranı buz gibi.</i>	T.	<*ayır(fk)- an(fıye)+ KBS buz/ boz(40)+ birleşik
1004	Ayzer ايزر	<i>Ayzer: Altın rengindeki ay, altın rengindeki ay gibi yüzü olan.</i>	T.+Ar.	ay(233)+ zer(i)

³²³ Şâmil Fahri Yahya, “Arapçanın Muhtelif Lehçelerinde Türkçe Unsurlar”, İstanbul Üniversitesi SBE, İstanbul 1984 (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s. 71.

³²⁴ TDK’nin “*Kişi Adları Sözlüğü*”nde İbiş kelimesinin İbrahim kelimesinden hareketle oluştuğu ve kökeninin Türkçe olduğu bilgisi mevcuttur.

				birleşik
1005	Baba بابا	Baba (GTS): 1. Çocuğu olan erkek, peder. 2. Çocuğun dünyaya gelmesinde etken olan erkek. 3. Kazılarda çıkarılan toprağın miktarını hesaplayabilmek için yer yer bırakılan toprak dikme...	T.	baba(1) basit
1006	Baban بابان	<i>Senin baban.</i>	T.	baba(1)+ n(çe) basit
1007	Babanasır بابا ناصر	<i>Nasır baba.</i>	T.+Ar.	baba(1)+ Nasır(i) birleşik
1008	Baba Raşı باباراشي	<i>Raşı baba.</i>	T.+Ar.	baba(1)+ Raşı(i) birleşik
1009	Baba Savi بابا صاوى	<i>Savi baba.</i>	T.+Ar.	baba(1)+ Savi(i) birleşik
1010	Baci/Bacı باجي	Bacı (KAS): 1. Büyük kız kardeş, abla. 2. Kız kardeş. 3. Bir evde uzun zaman çalışmış yaşlı kadınlara verilen unvan. 4. Tarikat şeyhlerinin karısı. 5. Kadınlara söylenen bir seslenme sözü.	T.	<*bacı(ig) basit
1011	Badur/Batur/ Bodur بادور	Badur<bodur Bodur (GTS): Enine göre boyu kısa ve tıknaz.	T.	bod+u+r(63) türemiş
1012	Baki Ağa	<i>Baki ağa.</i>	Ar.+T.	Baki(i)+

	باكي آغا			ağa(5)+ birleşik
1013	Bakir Ağa باکیر آغا	<i>Bakir ağa.</i>	Ar.+T.	bakir(65)+ ağa(5)+ birleşik
1014	Bakir Ağa Kassar باکیر اغاقصار	<i>Çamaşır ağartıcı Bekir Ağa.</i> <i>Kassar: Ağartıcı.</i>	Ar.+T.	bakir(65)+ ağa(5)+ Kassar(i) birleşik
1015	Balabanyan بالابانیان	Balaban (KAS): 1. İri, büyük. 2. Şişman, gürbüz kimse. 3. Atmaca, doğan vb. yırtıcı bir kuş.	T.	<*bala+man (244)+ yan(iiye) türemiş
1016	Balık/(Balak) بلیق	Balık (GTS): Omurgalılarından, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.	T.	balık(247) basit
1017	Bolca بلجه	Bolca (GTS): 1. Oldukça geniş. 2. Oldukça çok. 3. (bo'lca) Çokça.	T.	bol(ik)+ ca(iiye) türemiş
1018	Baltacı/Baltacı بالتاجي	Baltacı (GTS): 1. Balta yapan veya satan kimse. 2. Odun kırıcı. 3. Yangın söndürme kuruluşlarında balta kullanan er, baltalı...	T.	balta+cı(248) türemiş
1019	Baltacı/Baltacı بالتجي	Baltacı (GTS): 1. Balta yapan veya satan kimse. 2. Odun kırıcı. 3. Yangın söndürme kuruluşlarında balta kullanan er, baltalı...	T.	balta+cı(248) türemiş

1020	Barış باريش	Barış (KAS): 1. Barışma işi. 2. Savaşın bittiğinin bir antlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum.3. Böyle bir antlaşmadan sonra insanlık tarihindeki süreç...	T.	bar(fk)- ış(fıye) KBS türemiş
1021	Barmak/Parmak بارماق	Parmak (GTS): 1. İnsanda ve bazı hayvanlarda ellerin ve ayakların son bölümünü oluşturan, boğumlu, oynak, uzunca organların her biri. 2. Eni bu organ kadar olan. 3. Koyu sıvılara daldırıp çıkarıldığında bu organa bulaşan miktar kadar olan...	T.	barmak(ig) basit
1022	Bursali/Bursalı برسلي	<i>Bursa'dan olan.</i>	(?)+T.	Bursa(i)+ lı(iiye) türemiş
1023	Barutci/Barutçu باروتجي	Barutçu (GTS): Barut yapan veya alıp satan kimse.	Far.+T.	barut+çu(252) türemiş
1024	Baş باش	Baş (GTS): 1. İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser. 2. Bir topluluğu yöneten kimse. 3. Başlangıç.	T.	baş(13) basit
1025	Başa Ali/Paşa Ali باشا علي	<i>Ali Paşa.</i>	Ar.+T.	baş(2) Ali(i) birleşik
1026	Başa/Paşa باشا	Paşa (GTS): 1. Osmanlı Devleti zamanında yüksek sivil	T.	baş(2) birleşik

		memurlara ve albaydan üstün rütbede bulunan askerlere verilen unvan. 2. Cumhuriyet döneminde general.		
1027	Başı/Başa/Paşa باشي	Paşa (GTS): 1. Osmanlı Devleti zamanında yüksek sivil memurlara ve albaydan üstün rütbede bulunan askerlere verilen unvan. 2. Cumhuriyet döneminde general.	T.	başa(2) birleşik
1028	Başlıh/Başlık بشليح	Başlık (GTS): 1. Genellikle başı korumak için giyilen şapka, serpuş 2. Üst giysilerinin yakalarına takılı başlık, kapüşon. 3. Hayvan koşumunun başa geçirilen bölümü. 4. Bir sütunun, bir direğin tepeliği. 5. Kâğıt veya zarf üstüne basılmış ad ve adres, antet...	T.	baş(ik)+ lık(iiye) türemiş
1029	Batakci/Batakçı بتكجي	Batakçı (GTS): 1. Borcunu ödememeyi alışkanlık edinmiş (kimse). 2. Eline geçen parayı batıran (kimse).	T.	bat(fk)- ak(fıye)+ çı(iiye) türemiş
1030	Baturî باتوري	Baturi (KAS): Kahraman, yiğit, cesur, bahadır.	T.	bod+u+r(63)+ î(iiye) türemiş
1031	Batakci/Batakçı بتكجي	Batakçı (GTS): 1. Borcunu ödememeyi alışkanlık edinmiş (kimse). 2. Eline geçen parayı batıran (kimse).	T.	bat-ak+çı(1029) türemiş
1032	Batu بتو	Batu (KAS): Üstün gelen, güçlü yeten, galip.	T.	batu(74) basit

1033	Bavci/Bavcı بوجي	Bavcı (GTS): Şahin, köpek vb. hayvanları avcılığa alıştırıran kimse.	T.	bav(ik)+ cı(iiye) türemiş
1034	Bazarbaşı/ Pazarbaşı بازر باستي	Pazarbaşı (GTS): Pazarı yöneten, ona düzen veren kimse.	Ar.+T.	pazar(i)+ baş(13)+ ı(çe) birleşik
1035	Bek/ Beg بك	Beg (TTAS): a. Efendi, bey // ağa beg: eşraf takımı. b. Saygı ifade eden bir hitap	T.	beg(76) basit
1036	Bekdaşi/Bektaşî بكداشي	Bektaşî (GTS): Hacı Bektaş Veli'nin tarikatına girmiş olan kimse.	T.+Ar.	Bek+taş(16)+ î(iiye) birleşik
1037	Bekşen/Pekşen بكشان	Pekşen (KAS): Şen, neşeli, mutlu kimse.	T.	pek+şen(848) birleşik
1038	Bektaş بكداش	Bektaş (KAS): 1. Akran, eş, yaşıtlı. 2. Eşit, denk.	T.	bek+taş(16) birleşik
1039	Bencaman Şamlı/ Benjamin Şamlı بنجامان شملي	Şamlı Bünyamin.	Ar.+T.	Benjamin(i)+ Şam(i)+ lı(iiye) birleşik
1040	<*Berigi>Vergi (Baraki/ Baragi) بريكي	Vergi (KAS): Bir kimsenin doğuştan sahip olduğu iyi nitelik.	T.	ver(fk)- gi(fıye) türemiş
1041	Berincekçi برنجكي	Berin-: Bir şeye kendini vermek, sadık olmak. ³²⁵ Berincekçi: Kendinden veren, özverili.	T.	<*ver(fk)- in(fıye)+ cek(iiye)+ çi(iiye) türemiş

³²⁵ Emine Gürsoy Naskali ve Muvaffak Duranlı, *Altayca Türkçe Sözlük*, TDK Yayını, Ankara 1999, s. 39.

1042	Bil Musulli/ Bil Musullu (Bil Musali) ³²⁶ بالموصلي	<i>a. Musul'da yaşayan, Musul'dan olan.</i> <i>Kelimenin aslı Ebu El Musulli şeklinde düşünülürse anlamı "Musullunun babası" şeklinde olur.</i>	Ar.+T.	bi(iiye)+ el(iiye)+ Musul+lu(422) türemiş
1043	Bi El Türk ³²⁷ / Bal Türk بالترك	Türk (KAS): 1. Güç, kuvvet. 2. Güzel, civan. 3. Türk soyundan gelen halk. 4. Adam, insan.	T.	bi(iiye)+ el(iiye)+ <*tö(~ü)-r+ü-k (30) türemiş
1044	Birinci برنجي	Birinci (GTS): 1. Bir sayısının sıra sıfatı. 2. a. Zaman, yer, sıra bakımından başkalarından önce gelen kimse, şey. 3. a. Sırada, önem sırasında en üstün olan kimse... Birinci: Kelime Sudan Arapçasında sigara markası olarak kullanılmaktadır. ³²⁸	T.	bir(ik)+ inci(iiye) türemiş
1045	Birincü/Birinci برنجو	Birinci (GTS): 1. Bir sayısının sıra sıfatı. 2. a. Zaman, yer, sıra bakımından başkalarından önce gelen kimse, şey. 3. a. Sırada, önem sırasında en üstün olan kimse...	T.	bir(1044)+ inci(iiye) türemiş

³²⁶ Kaynak kişiler bu kelimenin yazımında yanlışlık olduğunu ve aslının "Ebu El Musulli" olacağı kanaatini dile getirmişlerdir.

³²⁷ Baştaki "b" harfinin "ebu" kelimesindeki "b" harfi olduğu düşünülmektedir.

³²⁸ İbrahim Ethem Polat, "Başka Dilde Yaşamak: Arap Dilinde Yaşayan Türkçe Kelime ve Yapılar", *Dil Araştırmaları*, Sayı 22, Bahar 2018, s. 120.

1046	Bora بورا	Bora (KAS): Genellikle arkasından yağmur getiren sert ve şiddetli fırtına.	T.	bora(ig) basit
1047	Borakci/Börekçi برقجي	Börekçi (GTS): Börek yapan veya satan kimse.	T.	bur(fk)- (e)k(fiy)+ KBS çi(iiye) türemiş
1048	Bostanci/Bostancı بستنجي	Bostancı (GTS): 1. Bostan işleriyle uğraşan kimse. 2. tar. Osmanlılarda sarayın korunmasına ve şehrin güvenliğine bakmakla görevli olan erlerden her biri.	Far.+T.	bostan(i)+ cı(iiye) türemiş
1049	Bozbaşı/ (Bozbaşa) ³²⁹ بوزباشي	Bozbaşı (TTAS): Çoban kavurma.	T.	boz(40)+ baş(13)+ ı(çe) birleşik
1050	Bozkuş بوزكوش	<i>Boz renkli kuş.</i>	T.	boz(40)+ kuş(861) birleşik
1051	Bozokurt/Bozkurt ³³⁰ بوزوكورت	Bozkurt (KAS): Göktürk efsanelerinde yer alan kutsal hayvan.	T.	boz+kurt(620) birleşik
1052	Bölük بلوك	Bölük (GTS): 1. Bir bütünden ayrılmış olan parça, kısım. 2. Saç örgüsü. 3. Hizip...	T.	böl(fk)- ük(fiy) türemiş

³²⁹ Bu kelime “başı boz” kelime grubundan bozulmuş olabilir.

³³⁰ Kelimeyi Bozukürt şeklinde okumak da mümkündür. Bununla birlikte kaynak kişilerin kanaati kelimenin Bozkurt okunması yönündedir.

1053	Börek بورك	Börek (GTS): Açılmış hamurun veya yufkanın arasına, peynir, kıyma, ıspanak vb. konularak çeşitli biçimlerde pişirilen hamur işi.	T.	bür-(e)k(1047) türemiş
1054	Bulut بلوط	Bulut (KAS): Atmosferdeki su damlacıkları ve buz taneciklerinin görülebilir yoğunluk kazanmasıyla oluşan, biçimleri, yükseklikleri ve yol açtıkları hava olaylarıyla birbirinden ayrılan yığınlar.	T.	<*bū+lı-t(81) türemiş
1055	Bundukci/ Fındıkçı بندقجي	Bunduk<Fındık Fındıkçı (GTS): 1. Fındık yetiştiren veya satan kimse. 2. Cilveli, oynak kadın.	Ar.+T.	bunduk(i)+ çı(iiye) türemiş
1056	Burcak/Burçak برجاق	Burçak (KAS): Baklagillerden, taneleri yem olarak kullanılan bir bitki.	T.	<*bū(ik)+ r(iiye)+ ça(ifye)- k(fiye) KBS türemiş
1057	Burgul برغل “Bulgur” kelimesi göçüşmeye uğramış şekli ile Arap ammiyesinde mevcuttur. ³³¹	Burgul>bulgur (GTS): 1. Kaynatılıp kurutulduktan ve kabuğu çıkarıldıktan sonra kırılan buğday. 2. Sert ve ufak taneler durumunda yağın kar, ebebulguru.	T.	bur(fk)- gul(iiye) türemiş

³³¹ Yahya, *agt.*, s. 32.

1058	Burdi/Vurdu بوردي	Vurmak (GTS): 1. Elini veya elinde tuttuğu bir şeyi bir yere hızla çarpmak. 2. (-i) Ses çıkarmak için bir şeyi başka bir şey üzerine hızlıca çarpmak. 3. Etkisi bir yere kadar uzanmak.	T.	vur(fk)- du(çe) türemiş
1059	Bursali/Bursalı بورصلي	<i>Bursa'dan olan</i>	(?)/T.	Bursa+lı(1022) türemiş
1060	Burucili/Burçlu بورجيلي	<i>Buruc Arapça kale demek. *Kaleli</i>	Ar.+T.	buruc(i)+ î(iiye)+ li(iiye) türemiş
1061	Çakıllı/Çakılı جقيلي	Çakıllı (GTS): Çakılı olan.	T.	<*çak(ik)+ (ı)l(iiye)+ lı(iiye) KBS türemiş
1062	Çarkci/Çarkçı جاركجي	Çarkçı (GTS): 1. Kesici aletleri çarkla bileyen kimse, bileyici. 2. den. Vapurlarda makine bölümünü yöneten kimse.	Far.+T.	çark(i)+ çı(iiye) türemiş
1063	Çarkci/Çarkçı جاركجي	Çarkçı (GTS): 1. Kesici aletleri çarkla bileyen kimse, bileyici. 2. den. Vapurlarda makine bölümünü yöneten kimse.	T.	çark+çı(1062) türemiş
1064	Cefsuniyeli جفصونييه لي	<i>Cefsuniye'den olan.</i>	Ar.+T.	Cefsun(i)+ iye(iiye)+ li(iiye) türemiş

1065	Cekli/Çekli جکلی	Çek'ten olan.	Fr.+T.	Çek(i)+ li(iiye) türemiş
1066	Cendli جندلی	Cend'den olan	Ar.+T.	Cend(i)+ li(iiye) türemiş
1067	Cenzirli جنزری	Cenzir'den olan	Ar.+T.	Cenzir(i)+ li(iiye) türemiş
1068	Ceridli جردلی	Cerit hem yer adı hem de bir Türk boyunun adıdır. Cerit'ten olan.	Ar.+T.	Cerit(i)+ li(iiye) türemiş
1069	Cerkes/Çerkes جرکس	Çerkes (KAS): Kafkasya'nın yerli boylarından birinin adı ve bu boydan olan kimse.	T.	<*çeri+kes(290) birleşik
1070	Cezairli جزائرلی	Cezair'den olan	Ar.+T.	Cezair+li(20) türemiş
1071	Corah/Çorak جراح	Çorak (KAS): Verimsiz, bitek olmayan, kıraç toprak.	T.	<*çor(ik)+ ak(iiye) KBS türemiş
1072	Cuhaci/Çuhacı جوخه جي	Çuhacı (GTS): Çuha dokuyan, satan kişi.	Ar.+T.	çuha(i)+ cı(iiye) türemiş
1073	Dablakci/ Dablakçı دبلکجي	Dablak bir çeşit davul. Dablakçı: Davulcu.	T.	<*dab(ik)+ la(ifye)- k(fiye)+ çı(iiye) türemiş

1074	Dağ داغ	Dağ (KAS): Çevresindeki araziye göre çok yüksek olan toprak, kaya.	T.	dağ(368)+ basit
1075	Dağ(1) Melle داغ ملا	<i>Dağların şeyhi. Büyük dağ.</i>	T.+Ar.	dağ(368)+ melle(i) birleşik
1076	Dağistanî داغستاني	<i>Dağıstan'dan olan.</i>	T.+Far.+Ar.	dağ(368)+ ıstan(iiye)+ î(iiye) birleşik
1077	Dağman دغمان	<i>Dağ adamı.</i>	T.	dağ(368)+ basit
1078	Damir/Demir دامر	Demir (KAS): 1. Koyu renkli, kolay işlenen, dayanıklı, kullanış yerleri çok maden. 2. Güçlü, kuvvetli, sert kimse.	T.	demir(4) basit
1079	Damirci/Demirci دامرجي	Demirci (GTS): Demir satan, demir eşya yapan veya onaran kimse.	T.	demir(4) ci(iiye) türemiş
1080	Dandaşlı/ Dandaşlı دندشلي	Dandaş: Arapçada gelin tacı anlamındadır. <i>Dandaşlı: Taçlı.</i>	Ar.+T.	dandaş(i)+ lı(iiye) türemiş
1081	Daraklı/Taraklı (Duraklı) دراقلي	Taraklı (GTS): 1. Tarağı olan. 2. Başında tarak bulunan (kuş veya kadın). 3. Yol yol nakışlı: Taraklı kumaş. 4. Tarağı geniş olan (ayak).	T.	tara-k+lı(101) türemiş
1082	Dargut/Turgut دارغوت	Turgut (KAS): Konut, oturulacak yer.	T.	<*tur+gut(909) türemiş
1083	Dede دادا	Dede (KAS): 1. Babanın veya ananın babası. 2. Ata. 3.	T.	dede(104) basit

		Mevlevi tarikatında çile doldurmuş dervişlere verilen san.		
1084	Dekirmenci/ Değirmenci دکرمنجہ	Değirmenci (GTS): Değirmen işleten kimse.	T.	<*tek-ir+ men+ci(105) türemiş
1085	Deli دالي	Deli (GTS): 1. Aklını yitirmiş olan, akli dengesi bozulmuş olan, mecnun. 2. Coşkun, azgın (hayvan, duygu vb. 3. mec. Davranışları aşırı ve taşkın olan (kimse), çılgın.	T.	deli(652) basit
1086	Delibalta دالی بلطہ	Delibalta (GTS): Acımasız, gaddar, zalim (kimse).	T.	deli(652)+ balta(67) birleşik
1087	Demir دمیر	Demir (KAS): 1. Koyu renkli, kolay işlenen, dayanıklı, kullanış yerleri çok maden.2. Güçlü, kuvvetli, sert kimse.	T.	demir(4) basit
1088	Demirbağ دمیرباغ	Demirbağ (KAS): Güçlü, kuvvetli, sert kimse.	T.	demir(4) bağ(243) birleşik
1089	Demirdaş/ Demirtaş دمیرداش	Demirtaş (KAS): Güçlü, kuvvetli, sert kimse.	T.	demir(4) taş(16) birleşik
1090	Derekazanlı/ (Derkezenli) درکزنی	<i>Derekazan'dan olan.</i>	Far.+T.	dere(i)+ kazan(147)+ lı(iiye) birleşik
1091	Dışari/Dışarı دیشاری	Dışarı (GTS): 1. Dış çevre, dış yer, hariç, içeri karşıtı. 2.	T.	dış(ik)+ arı(iiye)

		Kişinin konutundan ayrı olan yer. 3. Yurt dışı...		<taş+ğaru KBS türemiş
1092	Didi/Dede ديدي	Dede (KAS): 1. Babanın veya ananın babası. 2. Ata. 3. Mevlevi tarikatında çile doldurmuş dervişlere verilen san.	T.	dede(104) basit
1093	Dilak/Dilek ديلاق	Dilek (KAS): Dilenen, istenen şey.	T.	dile(fk)+ k(fiyе) ³³² türemiş
1094	Diri ديري	Diri (KAS): 1. Yaşamakta olan, canlı. 2. Taze. 3. Güçlü, zinde. 4. Zengin, varlıklı.	T.	<*ti:r(fk)- i(fiyе) KBS türemiş
1095	Diyarbakırlı/ Diyarbakırlı دياربكرلي	<i>Diyarbakır'den olan.</i>	Ar.+T.	diyar(i)+ bekir(i)+ li(iiye) birleşik
1096	Doğal دوغال	Doğal (GTS): 1. Doğada olan, doğada bulunan. 2. Doğada rastlandığı gibi, doğaya uygun olan, doğa güçlerine, kurallarına uyan, tabii, natürel. 3. Kendiliğinden olan, insan eliyle yapılmamış, yapay karşıtı.	T.+Fr.	<doğ(fk)- a(fiyе)+ l(iiye) KBS türemiş

³³² Tuncer Gülensoy ve Paki Küçükler, *Eski Türk-Moğol Kişi Adları Sözlüğü*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2015, s. 455.

1097	Doğan دوغان	Doğan (KAS): 1. Doğan, dünyaya gelen.2. Kartalgillerden, alıştırılarak kuş avında kullanılan, yırtıcı bir kuş.	T.	doğ-an(46) türemiş
1098	Duman دومان	Duman (KAS): Bir maddenin yanmasıyla çıkan kara ve esmer renkli gaz.	T.	<tu-man(711) türemiş
1099	Dumanî دوماني	<i>Dumanla ilgili.</i>	T.+Ar.	<tu-man(711) +î(iiye) türemiş
1100	Dülgeroğlu دولكار اوغلو	<i>Yapıların kaba ağaç işlerini yapan kimsenin oğlu.</i>	Far.+T.	dülger(i)+ oğlu(58) birleşik
1101	Ebu Şalbek/ Ebu Şalbek ابو شلبك	<i>Şalbek'in babası.</i>	Ar.+T.	ebu(i)+ Şal(i)+ bek(ik) birleşik
1102	Efe Türk ايفاتورك	Efe: (KAS): 1. Batı Anadolu köy yiğidi. 2. Ağabey. 3. Kabadayı. Türk (KAS): 1. Güç, kuvvet. 2. Güzel, civan. 3. Türk soyundan gelen halk. 4. Adam, insan.	T.	Efe(ig)+ <*tö(~ü)-r+ü- k(30) birleşik
1103	Efe Türk ايفاتورك	Efe (KAS): 1. Batı Anadolu köy yiğidi. 2. Ağabey.3. Kabadayı. Türk: yv.	T.	Efe+Türk(1102) birleşik
1104	Ekrem Bek/ Ekrem Bey اكرم بك	<i>Ekrem Bey.</i>	Ar.+T.	Ekrem(i)+ beg(76) birleşik

1105	El Abacı/El Abacı العبي	El: Arapça harfi tarif. Ek olarak alınmaktadır. Abacı (GTS): 1. Aba yapan veya satan kimse. 2. Abadan giyecek yapan veya satan kimse. 3. Asalak...	Ar.+T.	el(iiye)+ aba+cı(208) türemiş
1106	El Ağa آغا	Ağa (KAS): 1. Kırılık kesimde geniş toprakları olan, sözü geçen, varlıklı kimse. 2. Halk arasında sayılan ve sözü geçen erkeklere verilen san. 3. Ağabey, büyük kardeş...	Ar.+T. ağa< Moğ. *ākā ³³³ KBS	el(iiye)+ ağa(5)+ türemiş
1107	El Ağa Essuudî الأغا السعودي	<i>Suudi Ağa.</i>	Ar.+T.	el(iiye)+ ağa(5)+ essuudi birleşik
1108	El Ağa Kesbah الأغاكسباه	<i>Kesbah ağa</i>	Ar.+T.	el(iiye)+ ağa(5)+ Kesbah(i) birleşik
1109	El Alaylı/ El Alaylı العاليلي	Alaylı (GTS): 1. Erlikten yetişmiş, askerî okullarda okumadan başarı gösterip rütbe alan ve yükselen subay. 2. Gerekli okul eğitimi görmeden kendini yetiştirmiş olan (kimse), mektepli karşıtı.	Ar.+T.	el(iiye)+ alay(220)+ lı(iiye) türemiş

³³³ TDK'nin "Kişi Adları Sözlüğü"nde ağa kelimesinin kökeni Türkçe olarak verilirken KBS'de kelimenin muhtemel kökeni Moğolca olarak verilmektedir.

1110	El Arafli/El Arafli الأرفلي	Araf (GTS): İslam inancına göre cennet ile cehennem arasında bir yer.	Ar.+T.	el(iiye)+ araf(i)+ lı(iiye) türemiş
1111	El Arakci/ El Arakçı العراقي	Arakçı (GTS): Araklayan, çalan (kimse). Arak (GTS): 1. Ter. 2. Pirinç ve şeker kamışından elde edilen bir tür rakı. <i>Arakçı: Arak yapan, satan ya da içen kimse.</i>	Ar.+T.	el(iiye)+ arak+çı(221) türemiş
1112	El Ardahcı/ El Ardahçı الاردحجي	Ardah (TTAS): Çocuğun beşikten düşmemesi için kolları ve bacakları üzerinden sarılan bez. <i>Ardahçı: Ardah yapan ya da satan kişi.</i>	Ar.+T.	el(iiye)+ ard(fk)- ah(fiy)+ çı(iiye) türemiş
1113	El Arnavut الأرناؤط	Arnavut (GTS): Arnavutluk ve çevresinde yaşayan bir halk.	Ar.+T.	el(iiye)+ Arnavut(i) türemiş
1114	El Avcı/El Avcı العوجي	Avcı (GTS): 1. Avı kendine iş edinen kimse. 2. sf. Başka hayvanları yakalamakta usta olan (hayvan) 3. mec. Bir şeyi büyük bir istekle izleyen ve bulup ortaya çıkaran, tanıtan kimse.	Ar.+T.	el(iiye)+ av(ik)+ cı(iiye) türemiş
1115	El Baba البابا	Baba (GTS): 1. Çocuğu olan erkek, peder. 2. Çocuğun dünyaya gelmesinde etken olan erkek. 3. Kazılarda çıkarılan toprağın miktarını	Ar.+T.	el(iiye)+ baba(1) türemiş

		hesaplayabilmek için yer yer bırakılan toprak dikme...		
1116	El Bakili/ El Bakülü البقلي	<i>Bakü'den olan.</i>	Ar.+T.	el(iiye)+ <*bak(fk)+ ı(fiye) + lı(iiye) türemiş
1117	El Baltacı/ El Baltacı الباطجي	Baltacı (GTS): 1. Balta yapan veya satan kimse. 2. Odun kırıcı. 3. Yangın söndürme kuruluşlarında balta kullanan er, baltalı...	Ar.+T.	el(iiye)+ balta+cı(248) türemiş
1118	El Barslan/ Alparslan البارسلان	Alparslan (KAS): 1. Yiğit, cesur, yürekli kimse.2. Büyük Selçuklu hükümdarı.	Ar.+T.	el(iiye)+ alp+arslan(551) birleşik
1119	El Başa/El Paşa الباشا	Paşa (GTS): 1. Osmanlı Devleti zamanında yüksek sivil memurlara ve albaydan üstün rütbede bulunan askerlere verilen unvan. 2. Cumhuriyet döneminde general. 3. Uslu, ağırbaşlı.	Ar.+T.	el(ye)+ baş(2) birleşik
1120	El Batakci/ El Batakçı الباطقي	Batakçı (GTS): 1. Üzerine basıldığında çöken çamurlaşmış toprak. 2. Kötü durum, içinden çıkılmaz iş. 3. sf. mec. Hayır gelmez, yarar sağlamaz, batmış.	Ar.+T.	el(iiye)+ bat(fk)- ak(fiye)+ çı(iiye) türemiş
1121	El Bundukci/ El Fındıkçı البندقجي	Fındıkçı.	Ar.+T.	el+bunduk+ci (1055) türemiş

1122	El Cabahanci/ El Cephanece الجباهنجي	Cephanece (KL): Cephâne eri, otomatik bir silâhın veya bir topun cephanesini vermekle görevli numara eri.	Ar.+T.	el(iiye)+ cephe(i)+ hane(i)+ ci(iiye) birleşik
1123	El Calık/El Çalık الجالق	Çalık (GTS): 1. Çıban yeri. 2. Koyunlarda çiçek hastalığı. 3. Çalgın. 4. Çarpık...	Ar.+T.	el(iiye)+ çalık(84) türemiş
1124	El Ceridli الجردي	Cerid'den olan	Ar.+T.	el(iiye)+ Cerit+li(1068) türemiş
1125	El Cerkes/ El Çerkes الجرکس	Çerkes: yv.	Ar.+T.	el(iiye)+ <*çeri+kes(290) birleşik
1126	El Dağıstani (Eddağıstani) الداغستاني	<i>Dağıstan'dan olan.</i>	Ar.+T.	el(iiye)+ dağ(368)+ istan(iiye)+ î(iiye) birleşik
1127	El Dede (Eddede) الددا	Dede: yv.	Ar.+T.	el(iiye)+ dede(104) türemiş
1128	El Deli (Eddeli) الدالي	Deli (GTS): 1. Aklını yitirmiş olan, akli dengesi bozulmuş olan, mecnun. 2. Coşkun, azgın (hayvan, duygu vb. 3. mec. Davranışları aşırı ve taşkın olan (kimse), çılgın.	Ar.+T.	el(iiye)+ deli(652) türemiş
1129	El Damir/ الدامير	Demir: yv.	Ar.+T.	el(iiye)+ demir(4)

	El Demir (Eddamir) الدامر			türemiş
1130	El Damirci/ El Demirci (Eddamirci) الدامرجي	Demirci (GTS): Demir satan, demir eşya yapan veya onaran kimse.	Ar.+T.	demir(4) ci(iiye) türemiş
1131	El Doğan (Eddoğan) لدوغان	Doğan (KAS): 1. Doğan, dünyaya gelen. 2. Kartalgillerden, alıştırılarak kuş avında kullanılan, yırtıcı bir kuş.	Ar.+T.	el(iiye)+ doğ-an(46) türemiş
1132	El Doğrı/El Doğru (Eddoğru) الدوغري	Doğru (KAS): 1. Gerçek, yalan olmayan. 2. Akla, mantığa uygun. 3. Dürüst, namuslu, ahlaklı.	Ar.+T.	el(iiye)+ doğru< toğ(fk)- ur(ffye)- u(zfe) KBS türemiş
1133	El Dumanî (Eddumani) الدوماني	<i>Dumanla ilgili.</i>	T.+Ar.	el(iiye)+ <tu- man+î(1098) türemiş
1134	El Giridli الكردلي	<i>Girit'ten olan.</i>	Ar.+Rum.+ T.	el(iiye)+ Girit(8)+ li(iiye) türemiş
1135	El Hakanî الحقاني	Hakan (KBS): Hükümdarlar hükümdarı. Hakanla ilgili olan.	Ar.+T.+Ar.	el(iiye)+ hakan(ig)+ î(iiye) türemiş

1136	El Hancı/El Hancı الخانجي	Hancı (GTS): Han işleten kimse.	Ar.+Far.+T.	el(iiye)+ han(176) cı(iiye) türemiş
1137	El Harbutli/ El Harputlu الخربوطلي	<i>Harput'tan olan.</i>	Ar.+ (?) +T.	el(iiye)+ Harput(i)+ lu(iiye) türemiş
1138	El Harebli الحربلي	<i>Hareb'den olan.</i>	Ar./ (?) +T.	el(iiye)+ hareb(i)+ li(iiye) türemiş
1139	El Havancı/ El Havancı الهاونجي	<i>a. Havan aletini yapan ya da satan.</i> <i>b. Askerde havan kullanan kişi.</i>	Ar.+Far.+T.	el(iiye)+ havan(i)+ cı(iiye) türemiş
1140	El Havancı El Hamza El Havancı El Hamza الهاونجي الحمزه	<i>Havancılık yapan Hamza.</i>	Ar.+Far.+T.	el+havancı (1139)+ Hamza(i) birleşik
1141	El Hurdacı/ El Hurdacı الخرد جي	Hurdacı (GTS): Hurda alıp satan kimse.	Ar.+Far.+T.	el(iiye)+ hurda(i)+ cı(iiye) türemiş
1142	El İbrahim Beg الابراهيم بك	<i>İbrahim Bey.</i>	Ar.+T.	el(iiye)+ ibrahim(i)+ beg(76) birleşik
1143	El İncibar الانجبار	İncibar (TTAS): Bir çeşit çıbancık.	Ar+T.+ (?)	el(iiye)+ inci(325)+

				bar(ik)/(?) birleşik
1144	El İzmirli الأزمري	<i>İzmir'den olan.</i>	Ar.+?+T.	el(iiye)+ izmir+ li(iiye) türemiş
1145	El İzmirli الازمري	<i>İzmir'den olan.</i>	Ar.+?+T.	el+izmir+li (1144) türemiş
1146	El Kahveci القهوجي	Kahveci (GTS): 1. Kahve üreten veya satan kimse. 2. Kahve işleten veya kahve pişirip satan kimse.	Ar.+T.	el(iiye)+ kahve)+ci(134) türemiş
1147	El Katırcı/ Katırcı القاطرجي	Katırcı (GTS): Katırlarını kira ile işleten veya katırlarla eşya taşıyan kimse.	Ar.+T.	el(iiye)+ kat-(ı)r+cı(144) KBS türemiş
1148	El Katrancı/ El Katrancı القطرنجي	Katran (GTS): Organik maddelerden kuru damıtma yoluyla elde edilen, sıvı yağ kıvamında, kara renkte, ağır, is kokulu, suda erimeyen bir madde.	Ar.+T.	el(iiye)+ katran(i)+ cı(iiye) türemiş
1149	El Kavukci/ El Kavukçu القواقجي	Kavukçu (GTS): 1. Kavuk yapan veya satan kimse. 2. Birine yaranmak için onun söz veya davranışlarını uygun bulan, onaylayan kimse.	Ar.+T.	el(iiye)+ kav-uk+çu(351) türemiş
1150	El Kadi Cezairli القاضي جزائري	<i>Cezair'den olan kadı.</i>	Ar.+T.	el(iiye)+ kazi(i)+ cezair+li(20)

				birleşik
1151	El Kıbrıslı/ El Kıbrıslı القبرصلي	<i>Kıbrıs'tan olan.</i>	Ar.+Rum.+ T.	el(iiye)+ Kıbrıs+ lı(446) türemiş
1152	El Kırçullı/ El Kırçılı القرجو للي	Kırçıl (GTS): 1. Kırışmaya başlamış, kır renkli. 2. Bu renkte saçlı olan.	Ar.+T.	el(iiye)+ kır(ik)+ çıl(iiye)+ lı(iiye) türemiş
1153	El Kırktan القرقدان	<i>Kırktan.</i>	Ar.+T.	el(iiye)+ kırk(ik)+ tan(iiye) türemiş
1154	El Kurfalı/ El Kurfalı القرفلي	Urfalı<Kurfalı	Ar.+T.	el(iiye)+ kurfa(i)+ lı(iiye) türemiş
1155	El Kuvvetli القولتي	Kuvvetli (KL): 1. Maddî güce sâhip olan, kuvveti olan, güçlü. 2. Zorlu, şiddetli. 3. Dayanıklı, sağlam. 4. Etkili.	Ar.+T.	el(iiye)+ kuvvet(i)+ li(iiye) türemiş
1156	El Kuzi/El Kuzu القوزي	Kuzu (GTS): 1. Koyun yavrusu. 2. Bir meyve ve sebzeye bitişik olan küçük meyve veya sebze. 3. Deneyimsiz, toy kimse.	Ar.+T.	el(iiye)+ kuzu(ig) türemiş
1157	El Küçük/ El Küçük الكجك	Küçük (GTS): 1. Makam, rütbe, derece bakımından daha aşağı olan kimse. 2. Küçük abdest. 3. Boyutları, benzerlerinininkinden	Ar.+T.	el(iiye) <*kiçi+g (151) türemiş

		daha ufak olan, mikro, büyük karşıtı...		
1158	El Maraşlı/ El Maraşlı المرعشلي	<i>Kahramanmaraş'tan olan.</i>	Ar.+?+T.	el(iiye)+ Maraş+lı(412) türemiş
1159	El Murakibci/ El Murakıpçı (El Merkepcı) ³³⁴ المراكبي	Murakıp (GTS): 1. Denetçi. 2. Tanrı'ya bağlanarak çile dolduran kimse.	Ar.+T.	el(iiye)+ murakıp(i)+ çı(iiye) türemiş
1160	El Rahvanci/ El Rahvancı (Er rahvanci) الرهونجي	Rahvan (GTS): 1. Koşarken bir yandaki iki bacağını aynı anda atan binek hayvanlarının biniciyi sarsmayan en yavaş koşma biçimi. 2. Bu biçimde koşan (binek hayvanı). 3. Binek hayvanı bu biçimde koşarak.	Ar.+Far.+T.	el(iiye)+ rahvan(i)++ cı(iiye) türemiş
1161	El Saban (Essaban) الصبان	Saban (GTS): Çift süren hayvanların koşulduğu demir uçlu tarım aracı.	Ar.+T.	el(iiye)+ sap(ik)+ an(iiye) KBS türemiş
1162	El Sandıklı/ El Sandıklı (Essandıklı) الصندقلي	<i>Sandığı olan.</i>	Ar.+T.	el(iiye)+ sandık(i)+ lı(iiye) türemiş
1163	El Seman Kaakci/ El Seman Kaakçı السمان الكعجي	<i>Ka'k, bir çeşit ekmek. Ekmekçi Seman</i>	Ar.+T.	el(iiye)+ seman(i)+ kaak(i)+

³³⁴ “Murakıp” kelimesi normalde “kaf” harfi ile yazılmasına rağmen dil istisnası olarak burada “kef” harfi ile yazılmıştır. Aksi takdirde kelimeyi “merkepcı” olarak da okumak mümkündür.

				çı(iiye) birleşik
1164	El süruci El Şami/ El Sürücü El Şami (Essuruci Eşşami) السروجي الشامي	Sürücü (KL): 1. At, beygir, deve vb. yük hayvanlarını süren kimse. 2. At, öküz vb. yük hayvanlarının çektiği arabayı süren kimse. 3. Motorlu taşıt kullanan kimse, şoför. Şâmî (KL): 1. Şam şehrine mensup, Şam’la ilgili. 2. Şam ve yöresinde kullanılan bir nevi gümüş para.	Ar.+T.	el+sür+ücü(121) el(iiye)+ Şamî(i)+ birleşik
1165	El Süruci/ El Sürücü (Essuruci) السروجي	Sürücü (KL): 1. At, beygir, deve vb. yük hayvanlarını süren kimse. 2. At, öküz vb. yük hayvanlarının çektiği arabayı süren kimse. 3. Motorlu taşıt kullanan kimse, şoför.	Ar.+T.	el+sür+ücü(121) türemiş
1166	El Şami El Bayrakdar (Eşşami El Bayrakdar) الشامي بيرقدار	<i>El Şami: Özel ad.</i> Bayraktar (GTS): Bayrağı taşımakla görevli kimse.	Ar.+T.+Far.	el(iiye)+ Şami(i)+ bayrak+dar (43) birleşik
1167	El Şazli/ El Şazlı (Eşşazli) ³³⁵ الشاذلي	<i>Şaz’dan olan.</i>	Ar.+T.	el(iiye)+ Şaz(i)+ li(iiye) türemiş

³³⁵ Kelimenin “Eşşazeli” şeklinde okunması da mümkündür.

1168	El Şorbeci/ El Çorbeci (Eşşorbeci) الشربجي	Çorbeci (GTS): 1. Çorba pişirip satan kimse. 2. den. Tayfaların gemi sahibine verdikleri ad. 3. Taşrada halkın Hristiyan ileri gelenlerine verdiği unvan. 4. Yeniçerilerde bir birlik komutanı.	Ar.+T.+Far.	el(iiye)+ çorba+cı(34) türemiş
1169	El Şurubci/ El Şurupçu (Eşşurubci) الشربجي	Şurup yapan ya da satan kişi.	Ar.+T.	el(iiye)+ şurup(i)+ çu(iiye) türemiş
1170	El Tekeci (Et Tekeci) التكجي	Teke (KAS): 1. Evcil keçinin erkeği. 2. Mert, sözünün eri. 3. Hazar Denizi'nin doğusunda yaşayan bir Türkmen oymağı. Tekeci: Teke besleyen ve/ veya satan kişi.	Ar.+T.	el(iiye)+ teke(i)+ ci(iiye) türemiş
1171	El Takkeci (Et Takkeci) التكه جي	Takke yapan ya da satan kişi.	Ar.+T.	el(iiye)+ takke(i)+ ci(iiye) türemiş
1172	El Tavukci/ El Tavukçu (Ettavukci) الطاووقجي	Tavukçu (GTS): 1. Tavuk besleyicisi. 2. Tavuk satan kimse. 3. Kesilmiş tavuk satıcısı.	Ar.+T.	tavuk(188)+ çu(iiye) türemiş
1173	El Tesbihci/ El Tespihçi (Ettesbihci) التسبيجي	Tespihçi (GTS): Tespih yapan veya satan kişi.	Ar.+T.	el(iiye)+ tespih(i)+ çi(iiye) türemiş
1174	El Tobci الطوبجي	Topçu (GTS): 1. ask. Topların kullanılışı, bakımı üzerine yetiştirilen asker sınıfı. 2.	Ar.+T.	el(iiye)+ top(ik)+ çu(iiye)

		Futbolcu. 3. Sınıfta kalmış öğrenci.		türemiş
1175	El Tolı/El Dolu الطولي	Dolu (GTS): 1. İçi boş olmayan, dolmuş, meşbu, pür, boş karşıtı. 2. Bir yerde sayıca çok. 3. Boş yeri olmayan, her yeri tutulmuş olan...	Ar.+T.	el(iiye)+ dol-u(110) türemiş
1176	El Türikî (Etturiki) التركي	Türk (KAS): 1. Güç, kuvvet. 2. Güzel, civan. 3. Türk soyundan gelen halk. 4. Adam, insan.	Ar.+T.	el(iiye)+ <*tö(~ü)-r+ü-k (30) türemiş
1177	El Türk (Etturk) الترك	Türk (KAS): 1. Güç, kuvvet. 2. Güzel, civan. 3. Türk soyundan gelen halk. 4. Adam, insan.	Ar.+T.	el(iiye) <*tö(~ü)-r+ü-k (30) türemiş
1178	El Türkmanî (Etturkmani) التركمانى	<i>Türkmen'e ait olan, Türkmen gibi olan.</i>	Ar.+T.+Ar.	el(iiye)+ <*tö(~ü)-r+ü-k (30) man(iiye)+ î(iiye) türemiş
1179	El Urfalı/El Urfalı الأورفلي	<i>Urfa'dan olan.</i>	Ar.+Sür.+T.	el(iiye)+ Urfa+lı(495) türemiş
1180	El Urfalı/El Urfalı الارفه لي	<i>Urfa'dan olan.</i>	Ar.+Sür.+T.	el(iiye)+ Urfa+lı(495) türemiş
1181	El Urumli/ El Urumlu الارملي	<i>Rum memleketinden olan.</i>	Ar.+T.	el(iiye)+ u(iiye) + rum(ik)+ lu(iiye)

				türemiş
1182	El Zemberekci/ El Zemberekçi (Ezzemberekci) الزنبركجي	Zemberekçi (GTS): Yeniçerilerin zemberek kullanımı.	Ar.+Far.+T.	el(iiye)+ zemberek(i)+ çi(iiye) türemiş
1183	El Zoroğlu/ El Zoroğlu (Ezzoroğlu) الزوراغلي	<i>Zoroğlu.</i>	Ar.+Far.+T.	el(iiye)+ zor(i)+ oğlu(58) birleşik
1184	Emirdaş/Emirtaş اميرداش	<i>Güçlü, taş gibi emir.</i>	Ar.+T.	emir(i)+ taş(16)+ birleşik
1185	Erbilli اربيللي	Erbil (KAS): Yürekli, cesur olarak kabullen anlamında kullanılan bir ad. Erbilli: Erbil'den olan.	?+T.	Erbil(i) li(iiye) birleşik
1186	Ercan ارجن	Ercan (KAS): Yiğit, canlı, cesur kimse.	T.+Far.	er+can(687) birleşik
1187	Erdem ارديم	Erdem (KAS): Ahlakın övdüğü iyilikçilik, acıma, alçak gönüllülük, yiğitlik, doğruluk gibi niteliklerin genel adı, fazilet.	T.	er+de-m(688) türemiş
1188	Erdoğan اردوغان	Erdoğan (KAS): 1. Yiğit olarak doğan kimse.2. Erken doğan kimse.	T.	er(220)+ doğ-an(46) birleşik
	Ernebe El Hurdacı/ Ernebe El Hurdacı ارنبه الخرده جي	Hurdacı (GTS): Hurda alıp satan kimse.	Ar.+Far.+T.	ernebe(i)+ el(iiye)+ hurda(i)+ cı(iiye) birleşik

1189	Erol ارول	Erol (KAS): Yiğit ol, doğru ol anlamında kullanılan bir ad.	T.	er+ol(693) birleşik
1190	Erol ايرول	Erol (KAS): Yiğit ol, doğru ol anlamında kullanılan bir ad.	T.	er+ol(693) birleşik
1191	Ersan ارسان	Ersan (KAS): Yiğitliğiyle ad yapmış kimse.	T.	er(220)+ san(ik) birleşik
1192	Ertan ارتان	Ertan (KAS): Tan vakti, sabahın ilk vakitleri.	T.	er+tan(695) birleşik
1193	Ertaş ارتاش	Ertaş (KAS): Güçlü, kuvvetli kimse.	T.	er+taş(696) birleşik
1194	Erzurumli/ Erzurumlu ارضروملي	<i>Erzurum'dan olan.</i>	Ar.+T.	arz(i)+ ı(çe)+ rum(ik)+ lu(iiye) birleşik
1195	Es'ad Bek/ Esad Beg اسعد بك	<i>Esat Bey</i>	Ar.+T.	Esad(i)+ beg(76) birleşik
1196	Etrak ³³⁶ اطرق	Etrak (KAS): 1. Güç, kuvvet. 2. Güzel, civan. 3. Türk soyundan gelen halk. 4. Adam, insan.	T.	<*tö(~ü)-r+ü-k (30) türemiş
1197	Ezbeğî/Özbeğî ازبكي	<i>Özü bey olan.</i>	T.+Ar.	öz(172)+ beg(76)+ î(iiye) birleşik
1198	Fetayirci فتايرجي	<i>Fetayirci menakış yapan kişidir. Menakışın, peynirli, ıspanaklı vb. çeşitleri vardır.</i>	Ar.+T.	fetayir(i)+ ci(iiye) türemiş

³³⁶ Türk kelimesinin Arapça çoğuludur.

		<i>Genellikle küçük ve üçgen şeklinde bir yiyecektir.</i>		
1199	Fevahirci فواخرجي	<i>Çanak çömlek yapan, çömlekçi.</i>	Ar.+T.	fevahir(i)+ ci(iiye) türemiş
1200	Kiridli/Giridli کردلي	<i>Girit'ten olan.</i>	Rum.+T.	Girit(8)+ li(iiye) türemiş
1201	Köl/Göl کول	Göl (GTS): 1. Oluşması genellikle tektonik, volkanik vb. olaylara bağlı olan, toprakla çevrili, derin ve geniş, tuzlu veya tuzsuz durgun su örtüsü. 2. Yapay su birikintisi.	T.	göl(ik) basit
1202	Kürdî کردي	<i>Kürt olan.</i>	T.+Ar.	Kürt(7)+ î(iiye) türemiş
1203	Küçük/Küçük کوجک	Küçük (GTS): 1. Makam, rütbe, derece bakımından daha aşağı olan kimse. 2. Küçük abdest. 3. Boyutları, benzerlerininkinden daha ufak olan, mikro, büyük karşıtı.	T.	<*kiçi+g (151) türemiş
1204	Günüzli Konzali کونزلي	<i>Günüzlü: Aydınlık olan</i> <i>Konza'dan olan</i>	T. (?)+T.	gün(ik)+ (d)üz(iiye) <*konza(i)+ li(iiye) türemiş
1205	Hanci/Hancı خانجي	Hancı (GTS): Han işleten kimse.	Far.+T.	han+cı(1136) türemiş
1206	Hankerli	<i>Hanker'den olan.</i>	?+T.	hanker(i)+

	خنكرلي	<i>Hanker Sofya yakınlarında bir yerleşim birimi.</i>		li(iiye) türemiş
1207	Harbutli/ Harputlu خربطلي	<i>Harputt'tan olan.</i>	(?)+T.	harput(i)+ lu(iiye) türemiş
1208	Harebli/Harepli حربلى	<i>Harepten olan.</i>	Ar.+T.	harep(i)+ lı(iiye) türemiş
1209	Hasan Ağa حسن آغا	<i>Hasan Ağa.</i>	Ar.+T.	Hasan(i)+ ağa(5)+ birleşik
1210	Haşıkci/Kaşıkçı 337 خاشقجي	Kaşıkçı (GTS): 1. Kaşık yapan veya satan kimse. 2. Şimşir, kemik, bağa vb.nden kaşık oyan, süsleyen zanaatçı.	T.	<*kaş(ik)+ (ı)k(iiye)+ KBS çı(iiye) türemiş
1211	Havanci/Havancı هاونجي	Havan (GTS): 1. İçinde bir şey dövüp ufalamaya yarayan, tahta, taş, maden veya plastikten yapılan kap. 2. Havan topu. 3. Tütün kıyma makinesi.	Far.+T.	havan+cı(1139) türemiş
1212	Havasli/Havaslı حواصلي	<i>Havas'tan olan.</i> <i>Havas Arapça'da halkın üstündeki seçkinler grubunun adıdır.</i>	Ar.+T.	havas(i)+ lı(iiye) türemiş
1213	Helvacı/Helvacı حلوجي	Helvacı (GTS): Helva yapan veya satan kimse.	Ar.+T.	helva+cı(130) türemiş
1214	Helvacı Ommâr/ Helvacı Ömer حلوجي عمار	<i>Helvacılık yapan Ömer.</i>	Ar.+T.	helva+cı(130) Ömer(i) birleşik

³³⁷ Bu aile, Beyrut'ta Kaşıkçı Camisi'ni yaptırmış olup zenginlikleriyle bilinmektedir.

1215	Hermeşli هرمشلي	<i>Hermeş bir yerleşim yeri adıdır.</i> <i>Hermeşli: Hermeş'ten olan</i>	(?)+T.	Hermeş(i)+ li(iiye) türemiş
1216	Hüveyci حويجي	<i>Hüveyci: Pamukçu.</i>	Ar.+T.	hüvey(i)+ ci(iiye) türemiş
1217	Hüseyin Ağa حسين آغا	Hüseyin ağa.	Ar.+T.	Hüseyin(i)+ ağa(5)+ birleşik
1218	Huhu ³³⁸ حوحو	Huhu (TTAS): Bir çeşit kuş.	T.	hu(ik)+ hu(ik) birleşik
1219	Işık ايشيق	Işık (GTS): 1. Cisimleri görmeyi, renkleri ayırt etmeyi sağlayan fiziksel enerji, erke, ziya, nur, şavk. 2. Bir yeri aydınlatmaya yarayan araç. 3. Aydınlanmak için kullanılan elektrik.	T.	ışık-k(555) türemiş
1220	İnci أنجي	İnci (GTS): 1. İstiridye gibi bazı kavkılı deniz hayvanlarının içerisinde oluşan, değerli, küçük, sert, sedef renginde süs tanesi. 2. Bu tanelerden yapılmış. 3. Bu tanelerden oluşan takı.	T.	inci(325) basit
1221	İskemleci اسكملجي	<i>İskemle yapan ve satan kişi.</i>	Rum.+T.	iskemle(i)+ ci(iiye) türemiş
1222	İsmail Başa	<i>İsmail paşa.</i>	Ar.+T.	İsmail(i)+

³³⁸ “Huhu” kelimesi yansımadan türemiş olup Türkçe kabul edilmiştir.

	اسماعيل باشا			baş(2) birleşik
1223	İsmail Serhan اسماعيل سرحان	Serhan (KAS): Baş kağan, baş hükümdar.	Ar.+Far.+T.	İsmail(i)+ ser(i)+ han(176) birleşik
1224	İşmitli/İzmitli اشميطلي	İzmit'ten olan	(?)+T.	İzmit(i)+ li(iiye) türemiş
1225	İzmirli ازميرلي	İzmir'den olan.	(?)+T.	İzmir(i)+ li(iiye) türemiş
1226	Kabakuli <Kapıkulu قباقوللي	Kapıkulu (TTS 1974): Osmanlılarda devletten ödenek alan, sürekli görev yapan atlı ve yaya askerlerden oluşan örgüt.	T.+Ar.	kapı(118)+ kul(i)+ u(çe) birleşik
1227	Kahramanoğlu كهريمان اوغلو	Kahraman (KAS): 1. Yiğit, cesur. 2. Bir olayın, serüvenin başlıca kişisi. 3. Sessiz, yumuşak kimse. Oğul (KAS): 1. Erkek evlat. 2. Yavru. 3. Kovandan çıkan arı topluluğu.	Far.+T.	kahraman(i)+ oğul+u(58) birleşik
1228	Kahveci قهوجي	Kahveci (GTS): 1. Kahve üreten veya satan kimse. 2. Kahve işleten veya kahve pişirip satan kimse.	Ar.+T.	kahve+ci(134) türemiş
1229	Kala'ci/Kaleci قلعجي	Kale görevlisi.	Ar.+T.	kala(i)+ cı(iiye) türemiş
1230	Kanberci	Kanber taraftarı olan.	Ar.+T.	kanber(i)+

	قنبرجي			ci(iiye) türemiş
1231	Kemerci ³³⁹ قمرجي	Kemerci (GTS): 1. Kemer yapıp satan kimse. 2. Giyim sanayisinde giysilerdeki kemer bölümünde yer alan köprüleri diken kimse.	Far.+T.	kemer(i)+ ci(iiye) türemiş
1232	Kamirci قميرجي	<i>Kamir: Küçük ay.</i> <i>Küçük ayıcı.</i>	Ar.+T.	kamir(i)+ ci(iiye) türemiş
1233	Kanunci/Kanuncu قاننجي	Kanuncu (GTS): 1. Kanun yapan. 2. Kanunu uygulayan. Kanuncu (GTS): 1. Kanun çalan kimse, kanuni (II). 2. Kanun yapan veya satan kimse.	Ar.+T.	kanun(i)+ cu(iiye) türemiş
1234	Karaali قرا علي	<i>Kara Ali.</i>	T.+Ar.	kara(120)+ Ali(i) birleşik
1235	Karabaş کراباس	Karabaş (KAS): 1. Hiç evlenmemiş erkek, bekâr. 2. Evlenmeyen rahip. 3. Kışa dayanıklı sert buğday.	T.	kara(120)+ baş(13) birleşik
1236	Karabaşa/ Karapaşa قرباشي	<i>Kara Paşa.</i>	T.	kara(120)+ başa(2) birleşik
1237	Karabelli قره بللی	<i>Beli kara olan.</i>	T.	kara(120)+ belli(517) birleşik

³³⁹ Kelimede mim harfinden sonra elif olmamasına rağmen kaynak kişiler dil istisnası olarak “kumarcı” şeklinde okunabileceğini söylemişlerdir. Bunun yanında kelimeyi “kamerci” şeklinde okunmak da mümkündür fakat bu şekilde kelime anlamlı görünmemektedir.

1238	Karabetli *Karbatlı *(Karpatlı) قربطلي	<i>Kara yüzülü.</i>	T.	kara(120)+ bet(i) li(iiye) birleşik
1239	Karaca قراجه	1. Karaca (KL): i. (< karıca < Eski Türk. karı “dirsek ile bilek arasındaki bölüm”den +ca ekiyle) Kolun dirsekten omuza kadar olan yukarı kısmı, üst kol, bâzû. 2. Karaca (KL): i. Geyikgiller familyasından, geniş getiren, kısa boynuzlu, Avrupa ve Asya’da yaşayan eti çok lezzetli av hayvanı.	T.	karı(ik)+ ca(iiye) türemiş kara(ik)+ ca(iiye)
1240	Karaca Hamiz(d)a قراجي حامضه	1. Karaca (KL): i. (< karıca < Eski Türk. karı “dirsek ile bilek arasındaki bölüm”den +ca ekiyle) Kolun dirsekten omuza kadar olan yukarı kısmı, üst kol, bâzû. 2. Karaca (KL): i. Geyikgiller familyasından, geniş getiren, kısa boynuzlu, Avrupa ve Asya’da yaşayan eti çok lezzetli av hayvanı. <i>Esmer Hamza.</i>	T.+Ar.	kara+ca(1239)+ Hamiz(d)a (i) birleşik
1241	Karadağ كاراداغ	Karadağ (KAS): Bulutlarla kaplı dağ.	T.	kara(120)+ dağ(368) birleşik
1242	Karadaş قراداش	<i>Kara taş.</i>	T.	kara(120)+ taş(16)

				birleşik
1243	Karaduniz كارادونيز	<i>Kara Duniz.</i>	T.+Ar.	kara(120)+ duniz(i) birleşik
1244	Kara Kayret/ Kara Kira قراقيرة	<i>Kara Kayret.</i>	T.+Ar.	kara(120)+ kayret(i) birleşik
1245	Karaman قرمان	Karaman (KAS): 1. Esmer, kara yağız insan. 2. Güneybatıdan esen yel.	T.	kara(120)+ man(iiye) türemiş
1246	Kara Kîra قراقيرة	<i>Kara Kira. Kaynak kişiler kira kelimesinin bir yer adı olabileceğini söylemişler.</i>	T.+Ar.	kara(120)+ kira(i) birleşik
1247	Karaoğlu کراوغلو	<i>Kara oğlu.</i>	T.	kara(120)+ oğlu(58) birleşik
1248	Karatay کاراتاي	Karatay (KAS): Anadolu Selçuklu devlet adamı.	T.	<* kara(120)+ (hı)tay(ig) birleşik
1249	Karavî کراوي	<i>Karayla ilgili, karaya ait.</i>	T.+Ar.	kara(120)+ v(ys)+ î(iiye) türemiş
1250	Karayen کراين	Karayen (TTAS): Arkadaş.	T.	kara(120)+ yen(ik) birleşik
1251	Karslı قارصلی	<i>Kars'tan olan.</i>	(?)+T.	Kars(i)+ lı(iiye) türemiş
1252	Karuşuh/Karışık قرشوخ	Karışık (GTS): 1. Ayrı nitelikteki şeylerden oluşmuş.	T.	kar(fk)- ış(ffye)-

		2. Düzensiz, dağınık, intizamsız. 3. Karışmış...		ık(fıye) türemiş
1253	Kasaylı/Kusaylı قصيلي	<i>Kusay Arapça özel ad.</i> <i>Kusaylı: Kusay'dan olan.</i>	Ar.+T.	Kusay(i)+ lı(iiye) türemiş
1254	Katanacı/ (Ketenci) قطنجي	Katana (GTS): Bir cins iri at. <i>Katanacı: Katana atını besleyen, büyüten satan kişi.</i>	Mac.+T.	katana(i)+ cı(iiye) türemiş
1255	Katanacı/ (Ketenci) قطنه جي	Katana (GTS): Bir cins iri at. Katanacı: Katana atını besleyen, büyüten satan kişi.	Mac.+T.	katana+cı(1254) türemiş
1256	Katırcı/Katırcı قاطرجي	Katırcı (GTS): Katırlarını kira ile işleten veya katırlarla eşya taşıyan kimse.	T.	kat-(ı)r+cı(144) türemiş
1257	Katranacı/Katranacı قطرنجي	Katran (GTS): Organik maddelerden kuru damıtma yoluyla elde edilen, sıvı yağ kıvamında, kara renkte, ağır, is kokulu, suda erimeyen bir madde.	Ar.+T.	katran+cı(1148) türemiş
1258	Kavak كاواك	Kavak (GTS): Söğütgillerden, sulak bölgelerde yetişen, boyu bazı türlerinde 30-40 metreye değin çıkan, kerestesinden yararlanılan uzun boylu bir ağaç (Populus).	T.	kav+(a)k(145) türemiş
1259	Kaya كيا	Kaya (GTS): 1. Büyük ve sert taş kütlesi. 2. Kayaç.	T.	kaya(146) basit
1260	Kayalı/Kayalı كيالي	Kayası olan.	T.	kaya(146)+ lı(iiye) türemiş

1261	Kaymaz كايماز	Kaymaz (KAS): Yılmayan, azimli, cesur.	T.	kay(fk)-maz(fiye) türemiş
1262	Kayserili قيصرلي	Kayzer (GTS): Alman kralı.	Al.+Ar.+T.	kayzer(i)+î(iiye)+li(iiye) türemiş
1263	Kazak قزق	Kazak (KAS): 1. Göçebe, akıncı. 2. Rusya'da yaşayan bir Türk kavmi. 3. Genç, taze. 4. İnatçı.	T.	<*Kazak(ig) basit
1264	Kazancıyan/ Kazancıyan قزانجيان	Kazancı (GTS): 1. Kazan yapan, satan veya onaran usta. 2. Kazanı ateşleyen kimse, ateşçi. +yan: Daha çok Ermeni soyadlarında kullanılan aidiyet bildiren bir ektir.	T.+ Erm.	kaz-[ğ]an+cı(147)+yan(iiye) türemiş
1265	Kefenekci/ Kepenekçi كفنكجي	<i>Kepenek yapan veya satan kişi.</i>	T.	<*kap(ik)+a(ifye)-n(ffye)-(a)-k(fiye)+KBS çi(iiye) türemiş
1266	Keleş كلش	Keleş (KAS): 1. Güzel, yakışıklı kimse. 2. Yiğit, cesur, bahadır.	T.	<külüg+(e)ş (706) türemiş
1267	Kenc/Genç كنج	Genç (GTS): 1. Yaşı ilerlememiş olan, ihtiyar karşıtı. 2. Gelişmesini tamamlamamış olan (bitki, hayvan. 3.	T.	<kēnç(31) basit

		Gençlikteki özelliklerini koruyan, dinç...		
1268	Kerkükli/ Kerküklü كركوکلي	<i>Kerkük şehrinden olan.</i>	Sür.+T.	Kerkük+lü(764) türemiş
1269	Kerkütli/ Kerküklü كرکو تلي	<i>Kerküt'ten olan.</i>	Sür.+T.	Kerküt(i)+ lü(iiye)
1270	Kıbrıslı/Kıbrıslı قبرصلي	<i>Kıbrıs'tan olan.</i>	Rum.+T.	Kıbrıs+lı(446) türemiş
1271	Kırçılı/Kırçılı قرچيلي	Kırçıl (GTS): 1. Kırışmaya başlamış, kır renkli. 2. Bu renkte saçlı olan.	T.	kır(ik)+ çıl(iiye)+ lı(iiye) türemiş
1272	Kırfalı/Kırfalı قرفلي	<i>Kırfa, Suriye sınırları içerisinde Dera'ya bağlı yerleşim birmidir. Kırfalı: Kırfa'dan olan.</i>	(?)+T.	Kırfa(i)+ lı(iiye) türemiş
1273	Kırhlı/Kırklı قرحلي	<i>Kırklı</i>	T.	kırk(ik)+ lı(iiye) türemiş
1274	Kısabelli قصبلي	<i>Beli kısa olan.</i>	T.	kıs(fk) a(fıye)+ belli(517) birleşik
1275	Kızılî قرلي	Kızıl (KAS): 1. Parlak kırmızı renk. 2. Altın, para. <i>Kızılî: Parayla ilgili.</i>	T.	kız-ıl(356)+ î(iiye) türemiş
1276	Kicik/ Kiçik/Küçük كجك	Küçük (GTS): 1. Makam, rütbe, derece bakımından daha aşağı olan kimse. 2. Küçük abdest. 3.	T.	<*kiçi+g (151)+ yan(iiye) türemiş

		Boyutları, benzerlerininkinden daha ufak olan, mikro, büyük karşıtı...		
1277	Kişli كشلي	<i>Kiş: Bağdat'a 80 km mesafede bir şehir.</i> <i>Kişli: Kiş'ten olan.</i>	Ar.+T.	Kiş(i)+ li(iiye) türemiş
1278	Kişlü/Kişli كشلو	<i>Kiş'ten olan.</i> <i>Kiş: Bağdat'a 80 km mesafede bir şehir.</i>	Ar.+T.	Kiş+li(1277) türemiş
1279	Kocayan قوجه يان	Koca (KAS): 1. Yaşlı, ihtiyar. 2. Büyük, ulu, yüce.	T.	koca(35)+ yan(iiye) türemiş
1280	Konyalı/ Konyalı قونيلي	Konyalı (GTS): Konya ilinden olan kimse.	Rum.+T.	Konya(i)+ lı(iiye) türemiş
1281	Kırıkci/Kırıkçı قركجي	Kırıkçı (GTS): Kırıkları düzelten kimse, sınıkçı.	T.	kır(fk)- ık(fıye)+ çı(iiye) türemiş
1282	Kumbaracı/ Kumbaracı قمبرجي	Kumbaracı: (GTS): 1. Para biriktirmek için kullanılan, bozuk veya kâğıt para atılan deliği olan, metal, toprak, plastikten yapılmış küçük kap. 2. Humbara.	Far.+T.	kumbara(i)+ cı(iiye) türemiş
1283	Kundakci/ Kundakçı قندقجي	Kundakçı (GTS): 1. Yangın çıkarmak için kundak koyan kimse. 2. Tüfek kundakları yapan kimse. 3. Ara bozucu.	T.	<kong+da- k(159)+ ci(iiye) türemiş
1284	Kuru قورو	Kuru (GTS): Suyu, nemi olmayan, yaş ve nemli karşıtı.	T.	kuru(158) basit

		2. Yağış almayan veya üzerinde bitki olmayan. 3. Daha sonra kullanılmak için kurutulmuş, taze ve yeşil karşıtı.		
1285	Kurumuş قرومش	<i>Kurumuş: Kuru olan.</i>	T.	kuru(fk)- muş(fıye) türemiş
1286	Kuvvetli قوتلي	Kuvvetli (KL): 1. Maddî güce sâhip olan, kuvveti olan, güçlü. 2. Zorlu, şiddetli. 3. Dayanıklı, sağlam. 4. Etkili.	Ar.+T.	kuvvet(i)+ lı(iiye) türemiş
1287	Kızıl Kaya كزل كايا	<i>Parlak kırmızı renkli kaya.</i>	T.	<kız-ıl(356)+ kaya(146) birleşik
1288	Lağa/El Ağa لاغا	<i>Ağa.</i>	Ar.+T.	(e)l ³⁴⁰ + ağa(5)+ türemiş
1289	Manastırlı/ Manastırlı مناسترلي	<i>Manastır'dan olan.</i>	(?)/T.	Manastır(i)+ lı(iiye) türemiş
1290	Maraşlı/Maraşlı مرعشلي	<i>Maraş'tan olan.</i>	(?)+T.	Maraş+lı(412) türemiş
1291	Mardelli ماردلي	<i>Mardin'den olan.</i>	Sür.+T.	Mardel+lı (414) türemiş
1292	Mardinli ماردنلي	<i>Mardin'den olan.</i>	Sür.+T.	Mardin+lı(793) türemiş
1293	Mataracı/ Mataracı مطرجي	<i>Matara yapan ya da satan kişi.</i>	Ar.+T.	matara(i)+ cı(iiye) türemiş

³⁴⁰ Arapçadaki harfi tarif “el” bazen sadece “l” şeklinde yazılabilmektedir.

1294	Mataracı/ Mataracı مطره جي	<i>Matara yapan ya da satan kişi.</i>	Ar.+T.	matara+cı(1293) türemiş
1295	Mazmancı/ Mazmancı مازمانجي	Mazmancı (TTAS): Kıldan ip büken, çuval dokuyan, keçe yapan (kimse).	Ar.+T.	mazman(i)+ cı(iiye) türemiş
1296	Menzilci منزلجي	Menzilci: “Menzil beygirleriyle giden posta tatarı.” ³⁴¹	Ar.+T.	menzil(i)+ ci(iiye) türemiş
1297	Merdim Beg مردم بك	<i>Merdim Bey.</i>	Ar.+T.	Merdüm(i)+ beg(76) birleşik
1298	Meryem Oğlu مريوم اوغلو	<i>Meryem'in oğlu.</i>	Ar.+T.	Meryem(i)+ oğlu(58) birleşik
1299	Morali/Moralı مورالي ³⁴²	<i>Mora yarımadasından olan.</i>	Yun.+T.	Mora(i)+ lı(iiye) türemiş
1300	Musulli/Musullu موصلي	<i>Musullu.</i>	Ar.+T.	Musul+lu(422) türemiş
1301	Mürekkebcı/ Mürekkepçi (Murakıbcı) مراكبي	<i>Mürekkep üreten ya da satan, bu işle uğraşan kişi.</i>	Ar.+T.	mürekkep(i)+ çi(iiye) türemiş
1302	Nutafci Nutafçı نطفجي ³⁴³	Nutaf: İnci. <i>Nutafçı: İnci işiyle uğraşan. İncici.</i>	Far./Ar.+T.	nutaf(i)+ ci(iiye) türemiş

³⁴¹ Acaroğlu, *age.*, s. 207.

³⁴² Kelimedeki “l” harfinde ikizleşme görülmektedir.

³⁴³ Sözlüklerde نطف harfleriyle yazılan dört kelime bulunmaktadır: Nutuf, nutaf, natf ve nataf.

1303	Oğan/Ogan اوغان	Ogan (KAS): 1. Tanrı. 2. Güçlü, kuvvetli.	T.	<*og(fk)-an(fiye) türemiş
1304	Oğlu اوغلو	(Onun) oğlu.	T.	oğul+u(58) basit
1305	Oğul/(Ağul) اغول	Oğul: Evlat. Ağul (TTAS): Göçebe.	T.	oğul(58) basit
1306	Oğutşu/ Oğutçu/ Öğütçü اوغوتشو	Öğütçü (GTS): 1. Öğüt veren kimse, nasihatçi. 2. Vaiz.	T.	ö(fk)-g(fiye)+ (ü)t(iiye)+ KBS çü(iiye) türemiş
1307	Oğuz اوغوز	Oğuz (KAS): 1. Sağlam, gürbüz, güçlü delikanlı. 2. Temiz kalpli dost, iyi arkadaş. 3. Kır adamı, köylü...	T.	<?uk/ogh+z (805) türemiş
1308	Okan أوقان	Okan (KAS): Anlayışlı.	T.	<*ok(ik)+ han(176) birleşik
1309	Olcaý Baysan اولجاي بيسان	Olcaý (KAS): 1. Baht, talih, şans. 2. Bahtlı, talihli. Baysan (KAS): Zengin ve tanınmış kimse.	Moğ.+T.	olcaý(i)+ bay(ik)+ san(ik) birleşik
1310	Ortaç/Ortaç اورتاچ	Ortaç (KAS): 1. Tepe. 2. Mirasçı. 3. Veliht.	T.	or(ik)+ ta(iiye)+ ç(iiye) KBS türemiş
1311	Osmanli/Osmanlı عثمانلي	Osmanlı (GTS): 1. XIII. yüzyılda Osman Gazi	Ar.+T.	Osman+lı(1004) türemiş

		tarafından Anadolu'da kurulan ve Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra dağılan büyük Türk imparatorluğunun uyrukları. 2. Düşündüğünü çekinmeden, açıkça söyleyen, bulunduğu toplulukta yetki sahibi olan.		
1312	Otabaşı/Odabaşı اوطه باشي	Odabaşı (GTS): 1. Hanlarda çalışan uşakların başı. 2. Yeniçeri kuruluşunda görevi alaylarda selam törenlerini düzenlemek ve yönetmek olan subay.	T.	oda+baş+ı(424) birleşik
1313	Ölçün/Ölçün اولجون	Ölçün (KAS): 1. Oranlama, kestirme, tahmin. 2. Yarış.	T.	ölç(fk)- ün(ffye) KBS türemiş
1314	Ömer Ağa عمر آغا	Ömer Ağa	Ar.+T.	Ömer(i)+ ağa(5)+ birleşik
1315	Ömer Başa عمر باشا	Ömer Paşa	Ar.+T.	Ömer(i)+ baş(2) birleşik
1316	Örnek اورنك	Örnek (KAS): 1. Benzeri yapılacak olan, benzetilmek istenen şey. 2. Durumu ve niteliği benimsenmeye değer kimse.	T.	<ör(fk)- (e)nek(fiye) KBS türemiş
1317	Öz اوز	Öz (KAS): 1. Bir kimsenin benliği, manevi varlığı. 2. Bir şeyin temel ögesi. 3. Kan bağı ile bağlı olan, üvey olmayan...	T.	öz(172)+ basit

1318	Özbek اوزبك	Özbek (KAS): Özü güçlü kimse.	T.	öz(172)+ berk(ik) birleşik
1319	Özcan اوزجان	Özcan (KAS): Gerçekten dost olan kimse.	T.+Far.	öz(172)+ can(i) birleşik
1320	Özdemir اوزدمير	Özdemir (KAS): Özü demir gibi güçlü olan kimse.	T.	öz(172)+ demir(4) birleşik
1321	Özgün اوزغن	Özgün (KAS): 1. Nitelikleri bakımından benzerlerinden ayrı ve üstün olan. 2. Yalnız kendine özgü bir nitelik taşıyan.	T.	öz(172)+ gü(iiye)+ n(iiye) KBS türemiş
1322	Özhaya اوزخايا	Öz (KAS): 1. Bir kimsenin benliği, manevi varlığı. 2. Bir şeyin temel ögesi. 3. Kan bağı ile bağlı olan, üvey olmayan. 4. Katıksız, arı. Hayâ (GTS): Utanma duygusu, utanç, utanma, sıkılma.	T.+Ar.	öz(172)+ haya(i) birleşik
1323	Özcan ازجان	Özcan: yv.	T.+Far.	öz(172)+ can(i) birleşik
1324	Özdemir ازدمير	Özdemir (KAS): Özü demir gibi güçlü olan kimse.	T.	öz(172)+ demir(4) birleşik
1325	Özer ازعر	Özer (KAS): Yiğit, doğru kimse.	T.	öz(172)+ er(ik) birleşik

1326	Özgi/Özge اوزگي	Özge (KAS): 1. Başka. 2. Yabancı. 3. İyi, güzel. 4. Şakacı...	T.	öz(172)+ ge(iiye) türemiş
1327	Özgi/Özge اوزگي	Özge: yv.	T.	öz(172)+ ge(iiye) türemiş
1328	Özkan اوزكان	Özkan (KAS): Temiz ve asil soydan gelen kimse.	T.	öz(172)+ kan(ik) birleşik
1329	Özkin اوزكين	Özgün (KAS): 1. Nitelikleri bakımından benzerlerinden ayrı ve üstün olan. 2. Yalnız kendine özgü bir nitelik taşıyan.	T.	<öz+gü+n (1321) türemiş
1330	Öztürk اوزتورك	Öztürk (KAS): Katıksız, saf Türk.	T.	öz(172)+ <*tö(~ü)-r+ü- k(30) birleşik
1331	Özek اوزيك ³⁴⁴	Özek (GTS): Merkez.	T.	öz(172)+ e(ifye)- k(fiye) KBS türemiş
1332	Uzak اوزاك	Uzak (GTS): 1. Yakın olmayan yer: Fazla uzağa gitme. 2. Gidilmesi çok süren, çok ötelerde bulunan, ırak, yakın	T.	uza(fk)- k(fiye) KBS türemiş

³⁴⁴ Kelimenin “Özbek” ihtimali de vardır. B harfinin noktasının çift konulmuş olması bu hataya neden olabilir.

		karşıtı. 3. Arada çok zaman bulunan.		
1333	Uzrak اوزرك	Uzrak (TS 1972): Daha uygun, daha elverişli.	T.	uz(ik)+ rak(iiye) türemiş
1334	Uzunkaya اوزونكاي	Uzun (GTS): 1. İki ucu arasında fazla uzaklık olan, kısa karşıtı. 2. Başlangıcı ile bitimi arasında fazla zaman aralığı olan, çok süren. 3. Ayrıntılı, derinlemesine. Kaya (KAS): Büyük ve sert taş kütlesi.	T.	<*ū-z-u)n(198)+ kaya(146) birleşik
1335	Sabunci/Sabuncu صابونجي	<i>Sabun yapan yada satan kişi.</i>	Ar.+T.	sabun(i)+ cu(iiye) türemiş
1336	Salih Başa صالح باشا	<i>Salih Paşa</i>	Ar.+T.	Salih(i)+ baş(2) birleşik
1337	Sancar سنجار	Sancar (KAS): 1. Kısa kama. 2. Saplayan, batıran, yenen.	T.	sanç(fk)- ar(fıye) KBS türemiş
1338	Sancar سنجر	Sancar (KAS): 1. Kısa kama. 2. Saplayan, batıran, yenen.	T.	sanç-ar(1337) KBS türemiş
1339	Sanci/Sancı سنجي	Sancı (KBS): Kanca.	T.	sanç(fk)- ı(ğ)(fıye) KBS türemiş

1340	Sandıklı/Sandıklı صندقلي	Sandıklı (GTS): a.1. Duvar kaplamalarında kullanılan bir tür ince tahta. 2. esk. Süs olarak kullanılan bir tür altın para. Sandıklı (TTS 1974): b.II. Sultan Mahmut zamanında basılan altın paralardan biri.	Ar.+T.	sandık(i)+ lı(iiye) türemiş
1341	Sa'id El Alaylı/ Sa'id El Alaylı سعيد العاليلي	<i>Alaylı Said.</i> <i>Alaylı (GTS): 1. Erlikten yetişmiş, askerî okullarda okumadan başarı gösterip rütbe alan ve yükselen subay. 2. Gerekli okul eğitimi görmeden kendini yetiştirmiş olan kimse), mektepli karşıtı.</i>	Ar.+T.	Said(i)+ el(iiye)+ alay(220)+ lı(iiye) birleşik
1342	Selanikli سلانكلي	<i>Selanik'ten olan.</i>	(?)+T.	Selanik(i)+ lı(iiye) türemiş
1343	Sentina El Cerkes/ Sentina El Çerkes سنتينا الجركس	Çerkez (KAS): Kafkasya'nın yerli boylarından birinin adı ve bu boydan olan kimse.	T. <* çeri+kes Kelimenin kökeni hakkında farklı görüşler vardır. ³⁴⁵	Sentina(i)+ el(iiye)+ <*çeri+kes(290) birleşik
1344	Siham El Başa سهام الباشا	<i>Siham Paşa.</i>	Ar.+T.	Siham(i)+ el(iiye)+ baş(2) birleşik

³⁴⁵ Erol Karayel, *Çerkes Terimi Üzerine*, www.kafkasevi.com, (E.T.: 10.04.2019).

1345	Sucu صوجو	Sucu (GTS): Su satan veya evlere su taşıyan kimse, saka.	T.	su(13)+ cu(iiye) türemiş
1346	Suli/Sulu صولي	Sulu (GTS): 1. Suyu olan, içinde su bulunan, koyu karşıtı. 2. Suyu çok olan. 3. İçine su katılmış, sulandırılmış.	T.	su(13)+ lu(iiye) türemiş
1347	Sultaci/Sultacı سلطه جي	Sulta (GTS): 1. Otorite. 2. Yetke. <i>Sultacı: Otorite taraftarı.</i>	Ar.+T.	sulta(i)+ cı(iiye) türemiş
1348	Sunci/Soncu صنجي	<i>Sonda olan.</i>	T.	son(ik)+ cu(iiye) türemiş
1349	Surubci/Şurupçu سربجي	<i>Şurup yapan ya da satan kişi.</i>	Ar.+T.	şurup(i)+ çu(iiye) türemiş
1350	Süruci/Sürücü سروجي	Sürücü(GTS): Karada kullanılan motorlu araçları sürüp yöneten kimse, şoför.	Ar.+T.	sür(fk)- ü(fiye)+ cü(121) türemiş
1351	Şamli/Şamlı شملي	<i>Şam'dan olan.</i>	(?)+T.	Şam+lı(1039) türemiş
1352	Şükri Beg شکري بك	<i>Şükrü Bey</i>	Ar.+T.	Şakir(i9 î (iiye)+ beg(76) birleşik
1353	Şekerci شکرجي	Şekerci (GTS): 1. Şeker ve şekerleme yapan veya satan kimse. 2. Şeker satılan yer.	Far.+T.	şeker+ci(182) türemiş

1354	Şelebî /Çelebî شَلَبِي	Çelebi (KAS): 1. Görgülü, terbiyeli, olgun kimse. 2. Bektaşî ve Mevlevî pirlerinin en büyüklerine verilen san. 3. Kayın birader.	T.+ Ar.	<çelep/çalap+î (22) türemiş
1355	Şems Başa شمس باشا	Şems Paşa	Ar.+T.	Şems(i)+ baş(2) birleşik
1356	Şeyho Ağa شيوخو آغا	Şeyho ağa.	Ar.+T.	şeyh(i)+ ağa(5)+ birleşik
1357	Şumeytlı شميطلي	Şumeyt, Kerkük yakınında bir yerleşim birimi. Şumeyt'ten olan.	Sür.+T.	Şumeyt(i)+ li(iiye) türemiş
1358	Şurubci/Şurupçu (Şarabci) شربجي	Şurup yapan ya da satan kişi.	Ar.+T.	şurup+çu(1169) türemiş
1359	<*Takkuş/Tekkuş طقوش	Tek kuş.	T.	tek(ik)+ kuş(861) birleşik
1360	Tarkiya/Türkiye تارکينا	Türkiye:yv	T.	<*tö(~ü)-r+ü-k (30)+ iye(iiye) türemiş
1361	Tarakci/Tarakçı طراقجي	Tarakçı (GTS): 1. Tarak yapan veya satan kimse. 2. Taraklama işi yapan kimse.	T.	tar-a-(g)ak+ çı(101) türemiş
1362	Taş طاش	Taş (GTS): 1. Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan	T.	taş(16)+ basit

		sert ve katı madde. 2. Bu maddeden yapılmış, bu maddeden oluşmuş. 3. Bazı yerlerde ve işlerde kullanılmak için bu maddeden özel olarak hazırlanmış malzeme.		
1363	Tat طاط	Tat (TTAS): 1. Dilsiz. 2. Az konuşan. 3. Ters (kimse)...	T.	tat(ik) basit
1364	Terembeci طرمبعي	<i>Terembe: Arapça tulumba kelimesinden gelmiş.</i> <i>Tulumbacı</i>	Ar.+T.	terembe(i)+ cı(iiye) türemiş
1365	Tobrakci/ Toprakçı طوبركجي	Toprakçı (GTS): 1. Toprağa önem veren, toprağa bağlı kimse. 2. Geçimini topraktan sağlayan kimse.	T.	top(u)r(ig)+ a(ifye)- k(fiye)+ KBS çı(iiye) türemiş
1366	Tokatli/Tokatlı طوقتلي	Tokatlı (GTS): Tokat ilinden olan kimse.	T.	tokı-t+lı(477) türemiş
1367	Tosun طوسون	Tosun (KAS): Sağlıklı, tıknaz delikanlı.	T.	<*tô+s+(u)n (483) türemiş
1368	Trablusî Kal'acı/ Trablusî Kalacı طرابلسي قلعي	<i>Trabluslu kale görevlisi.</i>	Ar.+T.	Trablusî (i)+ kalacı(335) birleşik
1369	Tulumbaci/ Tulumbacı طولمبه جي	Tulumbacı (GTS): 1. Mahallelerde bulundurulan yangın tulumbarını, yangın olan yerlere götüren ve orada yangının söndürülmesine yardım eden kimse. 2. Tulumba	İt.+T.	tulumba(i)+ cı(iiye) türemiş

		yapan, satan veya onaran kimse. 3. Külhanbeyi.		
1370	Tumancı/ Dumancı تومانجي	1. <i>Dumanile uğraşan.</i> 2. Tuman (KL): Geniş, kısa iç donu, şalvar. Tumancı: Tuman yapan veya satan kişi.	T.	<tu-man(1077) cı(iiye) türemiş
1371	Tunc/Tunç تونج	Tunç (KAS): Koyu kırmızı renkte olan, bakır, çinko ve kalay alaşımı, bronz.	T.	tunç(ik) basit
1372	Turgay تورغاي	Turgay (KAS): Boz renkli, küçük, ötücü, tarlalarda yuva yapan bir tür serçe, toygır.	T.	<toruğ+ay(908) birleşik
1373	Tüfenkci/ Tüfenkçi تفنكجي	Tüfenkçi (GTS): 1. Tüfek yapan, onaran veya satan kimse. 2. Padişah ve sarayı korumakla görevli olan. 3. tar. Savaş gereçleri, silah yapımı ve onarımı ile uğraşan asker sınıfından olan kimse.	Far.+T.	tüfenk(i)+ çi(488) türemiş
1374	Tüfenkci Attar Tüfenkçi Attar تفنكجي عطار	Tüfenkçi (GTS): 1. Tüfek yapan, onaran veya satan kimse. 2. Padişah ve sarayı korumakla görevli olan. 3. tar. Savaş gereçleri, silah yapımı ve onarımı ile uğraşan asker sınıfından olan kimse. Attar (TTAS): Köylerde hayvanla gezici satıcılık yapan.	Far.+T.	tüfenk+ çi(488)+ Attar birleşik
1375	Tönbekici (<Tömbekici) تنبكجي	<i>Tönbeki: Bir cins tütün olup nargile ile içilmektedir.</i>	Far.+T.	tönbeki(i)+ ci(iiye) türemiş

		<i>Tönbekici: Tönbeki tütün yetiştiren ya da satan.</i> Tömbeki (KL): Nargile ile içilen bir tütün çeşidi.		
1376	Türk ترك	Türk (KAS): 1. Güç, kuvvet. 2. Güzel, civan. 3. Türk soyundan gelen halk...	T.	<*tö(~ü)-r+ü-k (30) türemiş
1377	Türkî تركي	Türkî (KAS): 1. Güç, kuvvet. 2. Güzel, civan. 3. Türk soyundan gelen halk...	T.	<*tö(~ü)-r+ü-k(30)+ î(iiye) türemiş
1378	Türkiya/Türkiye تركیه	Türkiye (KAS): Türkiye Cumhuriyeti'nin yer aldığı ülke.	T.	<*tö(~ü)-r+ü-k(30)+ iye(iiye) türemiş
1379	Türkân توركان	Türkân (KL): (تركان) <i>i. (Türk ve Fars. çoğul eki -ān ile Türkân) Türkler</i>	T.+Far.	<*tö(~ü)-r+ü-k(30)+ ān (iiye) türemiş
1380	Tütünci/Tütüncü توتنجي	Tütüncü (GTS): Tütün yetiştiren veya satan kimse.	T.	tū-t- (ü)n+cü(197) türemiş
1381	Uğraş اوغراش	Uğraş (GTS): 1. Bir insanın yaptığı iş veya meslek, iş güç, meşguliyet. 2. Bir kimsenin kendi isteğiyle seçerek ve zevk olarak yaptığı iş, iş güç, meşguliyet. 3. Bir güçlüğü yenmek için gösterilen sürekli çaba, mücadele.	T.	oğur(ig)+ a(ifye)- ş(fiye) KBS türemiş

1382	Ural اورال	Ural (KAS): Kale, şehir, kent al, ele geçir, anlamında kullanılan bir ad.	T.	ur(fk)- al(ik) birleşik
1383	Urfalı/ Urfalı اورفالي	<i>Urfalı: Urfa'dan olan.</i>	Sür.+T.	Urfa+lı(495) türemiş
1384	Urfalı/ Urfalı اورفه لي	<i>Urfalı: Urfa'dan olan.</i>	Sür.+T.	Urfa+lı(495) türemiş
1385	Ursallı<*Urfalı اورسللي	<i>Urfalı: Urfa'dan olan.</i>	Sür.+T.	Urfa+lı(495) türemiş
1386	Uyar اويار	Uyar (KAS): 1. Uygun, yerinde. 2. Boyun eğen, uysal, nazik kimse.	T.	uy(fk)- ar(fıye) türemiş
1387	Uygun ايغون	Uygun (KAS): 1. Yakışır, yaraşır, elverişli, yararlı. 2. Oranlı.	T.	uy(fk)- gun(fıye) türemiş
1388	Uygur/Uygur اويغور	Uygur (KAS): Uygur, medeni.	T.	uy+gur(922) türemiş
1389	Uzunkaya اوزونكيا	Uzun (GTS): 1. İki ucu arasında fazla uzaklık olan, kısa karşıtı. 2. Başlangıcı ile bitimi arasında fazla zaman aralığı olan, çok süren. 3. Ayrıntılı, derinlemesine. Kaya(KAS): Büyük ve sert taş kütlesi.	T.	<*ü-z- (u)n(198)+ kaya(146) birleşik
1390	<*Ülkü Güler (Ülkü Güler/ Ülkü Gülyer) اولكوغولير	<i>Devamlı gülen Ülkü.</i>	T.	<*ül(fk)- (ü)k(fıye)+ ü(iiye)+ KBS gül(i) yer(ik)

				birleşik
1391	Yabrak/Yaprak بيرق	Yaprak (KAS): Bitkilerin solunumunu sağlayan, çoğunlukla yeşil ve türlü biçimlerdeki bölümü.	T.	<*ya[l]p-(ı/u)r-gAk(939) türemiş
1392	Yağı ياغي	Yağı (GTS): Düşman, hasım.	T.	ya(fk)-ğ[k](fiye)+ı(iiye) KBS türemiş
1393	Yamak يمق	Yamak (GTS): 1. Bir işte yardımcı olarak çalışan erkek. 2. Yeniçeri Ocağında topçu ve humbaracı gibi askerî kuruluşlarda aday olarak bulunan kimse. 3. Birinin etkisinde kalarak onun sözünden çıkmayan kimse.	T.	<*ya(fk)-mag(fiye) KBS türemiş
1394	Yamanî ياماني	Yaman (KAS): 1. Kötü, korkulan, şiddetli. 2. Cesur, güçlü. 3. Kurnaz, becerikli. <i>Yamani: Yamanla ilgili.</i>	T.+Ar.	<*yaw(ik)+man(ik)+ KBS î(iiye) türemiş
1395	Yarkici/(Yargıcı) ياركيچي	Yargıcı (GTS): 1. Yerme huyu olan kimse. 2. Yergi yazan kimse.	T.	yer(fk)-gi(fiye)+ci(iiye) türemiş
1396	Yavuz ياووز	Yavuz (KAS): 1. İyi, güzel. 2. Mert, cesur. 3. Becerikli, hamarat. 4. Yumuşak huylu. 5. Kötü, sert, keskin, güçlü, çetin.	T.	<*yav-(ı)z(941) türemiş

1397	Yazarbaşı/ Yazarbaşı يازرباشي	Yazarbaşı: <i>Başyazar.</i>	T.	yaz-ar(504)+ baş(13)+ 1 birleşik
1398	Yazbek يزبك	*Yazıbegi>yazbek Yazı (GTS): (II) a. hlk. Düz yer, ova, kır. Beg (TTAS): Efendi, bey // ağa beg: eşraf takımı.	T.	yaz+beg(207) birleşik
1399	Yazıcı/Yazıcı يازجي	Yazıcı (GTS): 1. Yazar. 2. İş yazı yazma olan kimse. 3. Bilgisayarda hazırlanan metnin yazılı sayfa hâlinde dökümünü veren araç. 4. Orduda yazı işleri ile uğraşan er veya erbaş...	Ar.+T.	yaz-ı+cı(123) türemiş
1400	Yeken/ Yegen ³⁴⁶ يكن	Yeğen (GTS): 1. Birine göre, kardeş, amca, hala, dayı veya teyzenin çocuğu...	T.	<yég(ä/i/)(ik)+ (e)n(iiye) KBS türemiş
1401	Yeşil Yurt يشيل يورت	<i>Yeşil yurt.</i>	T.	yeşil+yurt(947) birleşik
1402	<*Yüzegül/ Yazegül/ (Yazgül) يزاگل	<i>Yüze gül.</i>	T	yüz(ik)+ e(çe)+ gül(357) birleşik
1403	Yıldırım يلدرم	Yıldırım (KAS): 1. Gök gürültüsü ve şimşekle görülen, hava ile yer arasındaki elektrik boşalması. 2. Çok hızlı, canlı.	T.	<*ya(/u)-l+ t(/d)ru(/ı)- m(678) türemiş

³⁴⁶ “Yegen/Yeken” soyadını taşıyan bir Çerkes ailesinin bu bölgelerde yaşadığı bilinmektedir.

1404	Yıldız يلدز	Yıldız (KAS): 1. Gökyüzündeki ışıklı gök cisimlerinin her biri. 2. Baht, talih, yazı.	T.	<*ya(u)-l+ d(/t)ı(u)z(205) türemiş
1405	Yuka</Yufka يوكا	Yufka (TTAS): 1.Yufka (ekmek). 2. İnce, incecik. 3. Derin olmayan, sığ.	T.	<*yuw(fk)- ka(fiye) KBS türemiş
1406	Yurt يورت	Yurt (KAS): 1. Oturulan yer, ev. 2. Ülke, vatan memleket.	T.	yurt(ik) basit
1407	Yükhan يوكهان	<*Yük hanı isim tamlaması değişerek bu hâli almış olabilir.	T.	yük(ik)+ han(176) birleşik
1408	Yüksel يوكسل	Yüksel (KAS): ‘Yükseklere çık, yücel, başarı kazan, ilerle’ anlamında kullanılan bir ad.	T.	yüg+se-l(956) türemiş
1409	Yüksekdağ يوكسكداغ	Rakımı fazla olan dağ.	T.	yüg+se-k+ KBS dağ(955) birleşik
1410	Yüzer يوزار	Yüzer: Yüzme sporunu yapabilir.	T.	<*yüz(fk)- er(fiye) KBS türemiş
1411	Zmirli<İzmirli زمرلي	İzmir’den olan.	T.	İzmir(i)+ li(iiye) türemiş
1412	Zemberekci/ Zemberekçi زمبركجي	Zemberekçi (GTS): Yeniçerilerin zemberek kullanı.	Far.+T.	zemberek+çi (1182) türemiş

1413	Zenberekci/ Zenberekçi زنبركجي	Zenberekçi Yeniçerilerin kullanımı.	(GTS): zemberek	Far.+T.	zemberek+çi(11 82) türemiş
------	--------------------------------------	---	--------------------	---------	----------------------------------

10.3. Değerlendirme

1. İncelenen Lübnan'daki Sünni soyadlarının genel görünüşü şöyledir:

İncelenen nüfus	280.472 kişidir.
Tamamen ya da kısmen Türkçe olan (karma) soyadı sayısı	453 (211/242)
Basit yapıdaki soyadları	33
Türemiş yapıdaki soyadları	276
Birleşik yapıdaki soyadları	144
Soyadlarında en fazla kullanılan beş ek	cı (105), lı (90), el (58), î (18), -an (6)
Soyadlarında en fazla kullanılan beş kelime	ağa (20), kara (17), öz (15), Türk (12), oğul (9)/başa (9)

2. Sünni kesime ait incelenen CD'deki 280.472 soyadından 65.957 tanesi el takısı ile başlamaktadır. Bu durum ister istemez Türkçe soyadlarına da yansımıştır. Tamamen ya da kısmen Türkçe olan 471 soyadından 79'u da "el" takısı ile başlamaktadır. Arapçanın birözelliği olan bu kullanımın incelenen diğer gruplara göre daha yoğun olduğu görülmektedir.

3. Bir yere mensup olma anlamı katan Arapça "î" takısı diğer adıyla tesniyet i'si yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu ekin kullanıldığı kelimelerin son harfinin "lam" olması durumunda kelimenin sonu "-li" şeklini almakta ve Türkçe "+li" eki ile karışabilmektedir.

4. Yukarıdaki soyadlarının tespit edildiği "Beyrut 3" seçmen listesinde 127.400-129.059 arasındaki soyadları "abd+" ile başlamakta ve çoğunluğu Allah'ın isim ve sıfatlarından biri ile devam etmektedir.

5. Sünni kesimdeki soyadlarından bazıları Lübnan'daki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının soyadları ile aynıdır. Bu durum iki şekilde açıklanabilir. Birincisi bu soyadını iki farklı aile almış olabilir. İkincisi ise çifte vatandaşlık olabilir. Lübnanlı Sünnilerden bir kısmı Türk vatandaşlığına geçmiştir. Hâlâ çok sayıda başvuru olduğu bilinmektedir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçenlerin bir kısmı çifte vatandaşlık hakkına sahiptir. Dolayısıyla aynı soyadı hem Sünnilerde hem de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarında görülmektedir. Yine ailenin bazı üyeleri Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, bazı üyeleri ise çoğunlukla Sünni grup içerisinde Lübnan vatandaşlarıdır. O nedenle aynı soyadı bu iki farklı topluluk içinde sıkça görülmektedir.

6. Sünni soyadlarında genellikle soyadı olarak alınan kelimenin kökeni Arapça o ada getirilen ekler Türkçedir.

7. Soyadlarında bazı eklerin yoğunlaştığı görülmektedir. Özellikle “+CI” eki âdeta Arapça soyadı yapım eki gibi kullanılmaktadır. Hemen her Arapça meslek bildiren kelimenin sonuna getirilebilmektedir.

8. Börekçi örneğinde olduğu gibi zaman zaman “kef” harfi yerine “kaf” harfi kullanılmaktadır.

9. Aynı grup içerisinde aynı soyadının “el” takısı alan ve almayan biçimlerine sıkça rastlamak mümkündür.

10. Oğul+u soyadında olduğu gibi çekim ekleri soyadlarında zaman zaman kalıcı bir ek olarak kullanılmaktadır.

11. 123 numaralı soyadı “El Yazıcı”, 1399 numaralı soyadı “Yazıcı” şeklindedir. Yazıcı soyadını taşıyanlar Lübnan tarihinde izler bırakmış kişilerdir. Nasif El Yazıcı ve onun oğlu İbrahim El Yazıcı bunların en bilinenleridir. Bu kişiler hakkında pek çok çalışma yapılmıştır. Onların soyadlarını alma durumları da bize soyadlarının bu bölgede kullanımı hakkında bazı ipuçları vermektedir:

Aile Lübnan’a göçmeden önce aile fertlerinden biri Humus kentinde katiplik yapmaktadır. Bu nedenle “El Yazici” lakabını almıştır. Bu lakap zamanla soyadına dönüşmüştür.³⁴⁷

³⁴⁷ Yılmaz Özdemir, “XIX. Yüzyılda Lübnan’da Arap Dili Grameri Çalışmaları”, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul 2005 (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s. 107.

BÖLÜM 11

SONUÇ VE ÖNERİLER

11.1. Sonuç

1. Lübnan Arapçasında azımsanmayacak oranda Türkçe kelime bulunmaktadır. Bununla birlikte bu kelimelerin tespiti henüz yapılmamıştır. Daha da önemlisi Lübnan Arapçasının sözlüğü de yoktur. Kullanılan sözlükler, fasih kelimesinden hareketle “fusha” dedikleri yazı dili Arapçasının sözlükleridir. Bu sözlükler tüm Arap ülkelerinin bir anlamda ortak dillerinin sözlükleridir. Halbuki Lübnanlılar günlük yaşamlarında “fusha” denilen yazı dili Arapçasını çok az kullanmaktadırlar. Onlar günlük yaşamda daha çok “avamiye>ammiye” dedikleri Lübnan Arapçasını kullanmaktadırlar. Yirmi beşten fazla Arap ülkesinin de kendine has “ammiye”si bulunmaktadır. Sorun da buradan kaynaklanmaktadır. Lübnan Arapçasına ait bir sözlük bulunmadığından Lübnan Arapçasında ne kadar Türkçe kelime olduğu bilinmemektedir. Türkçenin Arapça üzerine etkileri konusunda çalışılırken bir fusha üzerindeki etkisi üzerine bir de her Arap ülkesinde farklılaşan günlük iletişim dili yani ammiye üzerine etkisi araştırılmalıdır.

2. Lübnan Arapçasına girmiş Türkçe kelimeler tespit edilecekse nasıl bir yol izlenmelidir? Bu işe nereden başlanmalıdır? Bu sorulara verilecek cevap kayıtlara geçmiş Türkçe kelimelerin tespitiyle başlamak olacaktır. Lübnan Arapçasında kullanılan ve kayıtlara geçmiş Türkçe kelime öbeklerinden biri de soyadlarıdır. Soyadları insanların bulunduğu her alanda kullanılmaktadır: Lübnan parlamentosunda, okul listelerinde, asker listelerinde, seçim listelerinde vb. Dolayısıyla soyadları artık Lübnan Arapçasının bir parçası olmuştur. Bu düşünceden hareketle çalışmada resmî belgelere dayanarak Lübnan Arapçasında kullanılan Türkçe soyadları (Türkçe kelimeler), belli sınırlandırmalarla tespit edilmiştir.

3. Bu çalışmada Türkçe ile daha yoğun etkileşimi olduğu düşünülen yedi farklı gruptan (Girit muhacirleri, Türkmenler, Dürziler, Süryaniler, Ermeniler, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları/çifte vatandaşlar ve Sünniler) 388.574 kişiye ait soyadı incelenerek

Lübnan'daki Türkçe soyadlarının genel görünümü ortaya konulmaya çalışılmıştır.

4. Çalışmada yedi farklı öbek için tespit edilen bilgilerden hareketle soyadlarının genel görünüm tablosu aşağıdaki şekildedir:

Öbekler	İncelenen Nüfus	Türkçe kelimeler (Tümüyle +Kısmen)	Nüfus /Türkçe kelime çeşitliliği	Basit/ Türemiş/ Birleşik yapıdaki Kelimeler	Soyadlarında En Çok Kullanılan Ekler	Soyadlarında En Çok Kullanılan Kelimeler
Girit Muhacirleri	10.000 civarında	14 (3+11)	0.14	1 10 3	+aki: 8 +li: 2	Girid: 2 Demir: 2
Dürziler	62.114	15 (6+9)	0,024	0 8 7	+li: 4 el+: 4	Tekrarlanan kelime yoktur.
Türkmenler	14.000 civarında	20 (7+13)	0,142	3 14 3	+î: 5 +men: 3 el+: 3 +ci: 2 +li: 2	Türk: 4
Süryaniler	11.457	158 (89+69)	1,379	11 119 28	+ci: 61 +yan:25 +li:11 +el+:7 -mA:7	Oğlu: 6 A(r)slan: 5 Türk:4 Taş(çı):3 Üzümcü:3
Ermeniler	6.336	305 (18+287)	4.813	2 244 59	+yan:142 +ciyan:104 +liyan:22 +ci:15 li:7	Kara: 13 Baş:9 Baba:8 Göz:7 Oğul:6
Türkiye	4.195	448	10,679	37	+ci:29	Oğlu:27

Cumhuriyeti Vatandaşları/ Çifte Vatandaşlar		(356+92)		225 186	+li: 22 -An: 15 -Ar: 12 +man:6	Ay:124 Ak:12 Er:12 Öz:12 Demir:12
Sünniler	280.472	453 (211+242)	0,161	33 276 144	+ci: 105 +li: 90 el+: 58 +î:18 -an: 6	Ağa:20 Kara:17 Öz:15 Türk:12 Oğul: 9 Başa:9

5. Nüfusa oranla Türkçe soyadı çeşitliliğine bakıldığında (Türkçe soyadı sayısı x 100 / incelenen nüfus) en fazla Türkçe soyadını Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının /çifte vatandaşların kullandığı görülmektedir. İkinci sırada ise diğer tüm gruplardan çok yüksek oran ile Ermenilerin Türkçe soyadı kullandıkları gerçeği ortaya çıkmaktadır. Sünniler incelenen soyadları arasında 453 soyadı ile sayısal olarak en fazla olmalarına rağmen bu soyadları incelenen 280.472 soyadı arasından tespit edildiğinden soyadı çeşitliliği bakımından 0.161 olarak görünmektedir. Tarafımızdan yapılan bu yöntem gruplar arası kıyaslama ölçeği olarak kullanılabilir. Bu sadece çeşitliliği vermektedir. Bununla birlikte aynı soyadını her grupta hatta aynı grup içerisinde farklı oranlarda kişi ve aileler kullandığından Türkçe kullanma oranını bulmak mümkün değildir. Mesela aynı soyadını Dürzi toplumunda daha fazla kişi kullanırken Sünni toplumunda daha az kişi kullanmaktadır. Bu husus da göz ardı edilmemelidir.

6. Aslında metnin pek çok yerinde tamamen ve kısmen Türkçe kelimeleri geçmektedir. Kısmen Türkçe demek, kısmen de başka bir dilden unsurlarla oluşmuş soyadı demektir. Bunu en iyi karşılayan kelime daha önce de çeşitli çalışmalarda kullanılan “karma kelime” terimidir. Ermeni soyadları en yüksek oranda karma kelimelerden oluşmaktadır. 305 soyadının 287’si karma kelimedir. Geriye kalan 18 tanesi tümüyle Türkçedir. Ermenilerdeki karma kelime oranının yüksek olmasının nedeni hemen hemen her soyadına getirdikleri +yan ekidir.

Üzerinde çalışılan 1413 soyadından 690 tanesi tümüyle Türkçe kökenlidir. Geriye kalan 723 soyadı en az iki dilden biçimbirim taşıyan karma soyadıdır. Çalışmanın amaçlarından biri karma soyadlarına dikkat çekmektir. Kebabciyan (374) soyadını ele alırsak kebab kelimesinin kökeni Arapçadır. İkinci biçimbirim +ci eki Türkçedir. Üçüncü biçimbirim +yan eki Ermenicedir. Lübnan'daki Türkçe soyadları incelenirken bu soyadı ele alınmalı mı alınmamalı mı? Çalışmada Türkçe bir biçimbirim taşıyan tüm soyadları alındı. Bununla birlikte bu soyadının "Aslan" soyadı gibi tümüyle Türkçe olmadığı da bir gerçektir. Çalışma sonunda yukarıda verilen sayılardan da anlaşılabileceği gibi Lübnan'da kullanılan Türkçe soyadları başlığı altında soyadlarının çoğunluğu karma soyadıdır. Buradan hareketle şu genelleme yapılabilir: Bir ülkenin sınırları dışında o ülkenin diline ait soyadları kullanıldığı ülkenin dil(ler)iyle etkileşime girerek çok sayıda karma soyadı ortaya çıkarmaktadır.

7. Kullanılan soyadlarının yapısı bakımından her grupta ilk sırada türemiş yapıdaki soyadları, ikinci sırada birleşik yapıdaki soyadları ve üçüncü sırada da basit yapıdaki soyadları kullanılmaktadır. Sadece Türkmenlerde basit ve birleşik yapıdaki soyadları eşit sayıdadır. Burada dikkati çeken bir husus da Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları/ çifte vatandaşlar, Sünniler ve Dürzilerde birleşik yapıdaki soyadları diğer gruplara göre daha fazladır. Bu üç grupta birleşik yapıdaki soyadları türemiş yapıdaki soyadlarının %50'sini geçmektedir. Diğer gruplarda birleşik yapıdaki soyadları türemiş yapıdaki soyadlarının %50'sinden daha azdır.

8. Kullanılan soyadlarının tümüyle Türkçe olması bakımından Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını Süryaniler takip etmektedir. Bu iki grupta tümüyle Türkçe soyadı kullanımı %50'nin üzerindedir.

9. Lübnan'daki Türkçe soyadlarında en yoğun kullanılan soyadı ekleri:

- a. Girit muhacirleri: -aki
- b. Türkmenler: î
- c. Dürziler: +II/ el+
- d. Süryaniler: +cı
- e. Ermeniler: +yan(142)/ (cı+cıyan:119)

- f. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları: +cı
- g. Sünniler: +cı

İncelenen soyadları içerisinde her grupta ilk beşe giren soyadları içinde 316 soyadında +CI eki görülmektedir. Diğer gruplarda da ilk beşe girmese de kullanılmaktadır. Diğer bir deyişle Lübnan'daki Türkçe soyadı eki +CI'dır.

10. Ele alınan gruplarda kullanılan soyadı kelimeleri içerisinde 48 soyadında yer alan oğul kelimesi en yoğun kullanıma sahiptir. **Bu yönüyle Lübnan'daki Türkçe soyadlarında soyadı kelimesi “oğul”dur, denilebilir.**

11. İncelenen soyadlarından hareketle Lübnan'da soyadı verme tarzlarının genel görünümü şöyledir:

- a. Meslekle ilgili olanlar (+ci ve +ciyan eklerini alanlar): Toprakçı, Katırcı, kahveci...
- b. Yerleşim birimi bildirenler (+II ekini alanlar): İzmirli, Şamlı, Maraşlı...
- c. Unvanlar: Ağa, çavuş, baba...
- ç. Kişi adlarıyla ilgili olanlar: Ali, Osman, Doğan...
- d. Hayvanlarla ilgili olanlar: Arslan, Aslan, Bars...
- e. Akrabalıkla ilgili olanlar: Baba, abla, bacı...
- f. Çevreyle ilgili olanlar: Taş, Kaya, Demir...
- g. “El” takısı ile başlayan soyadları sayısı: Sünnilerde 58, Türk vatandaşlarında 6, Ermenilerde 1, Süryanilerde 7, Türkmenlerde 3, Dürzilerde 4 olmak üzere Girit muhacirleri hariç tüm gruplarda el+ takısı ile başlayan soyadları kullanılmaktadır.
- h. Diğerleri: Yoğun olmamakla birlikte her türden soyadına örnek bulmak mümkündür.

12. Soyadlarının harekesiz yazılması okunmalarını zorlaştırmaktadır. Bazen aynı soyadı dört farklı şekilde okunabilmektedir. Bu durumda kaynak kişilere sorularak doğru telaffuz bulunmaya çalışıldı. Çalışmamızın yöntem kısmında da ifade edildiği gibi hem Türkçe hem Arapça okunabilecek soyadları çalışmaya dahil edilmemiştir. Eğer o kelimelerde çalışmaya dahil edilseydi Türkçe ve karma kelimelerin sayısı çok daha fazla olacaktı.

13. Türkçe soyadı verme eğilimi bakımından Sünni kesim içerisinde Türkçe soyadların arttığı söylenebilir. Bunun nedeni çifte vatandaşlık alanlar ve Lübnan vatandaşlığına

geçenlerdir. Çalışmamızın birinci bölümünde Lübnan'daki 31 farklı grup arasında Türkler ya da Türkmenlerin yer almadığı izah edilmiştir. Lübnan'da kimlikler mezheplere göre belirlenmektedir. Lübnan'daki Türk ve Türkmenler de Sünni grup içerisinde sayılmaktadırlar. Bu grupların soyadları Sünni grup içerisinde kaynak kişilerin yardımıyla tespit edilmiştir.

14. Kelimelerin yazımı konusunda standart yoktur. Bazen kelimeler hiç olmayacak şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Konunun netliğe kavuşması bakımından “bey” kelimesine bakmak yeterlidir. Yoğun kullanılan bey kelimesinin şu şekillerde yazıldığı bilinmektedir: beg” بك, “baig” بيك, “bey” بيه, بيه

15. Bu çalışma, daha önce benzer bir çalışma ve yöntemin olmadığı bir çalışmadır. Dolayısıyla kısmen bir soyadlarının genel görünümünü ortaya koymaya yönelik inceleme yöntemi de oluşmuştur.

16. Dikkat edilirse alınan Türkçe soyadları genellikle pozitif anlamlıdır. Bunu yukarıda soyadlarında en sık rastlanan kelimelere bakarak da teyit etmek mümkündür: Girid, Demir, Türk, A(r)slan, Kalay, Taş(çı), Üzümcü, Kara, Baş, Baba, Oğul, Göz, Ak, Ay, Öz, Er, Ağa, Öz, Başa...

17. Lübnan'daki soyadlarında göze çarpan bir husus da “dil sapmaları”dır. Dil sapmaları dilin genel işleyişine aykırı her türlü yazım ve türetmeyi kapsamaktadır. Örneğin “Oğullarınun” şeklinde bir soyadı var. Türkiye’de tamlayan ekinin kullanıldığı bir soyadı türetme şekli yoktur. Bunun Lübnan’da örnekleri çoktur. Sebebi diller arası etkileşimdir. Soyadı alacak kişi Türkçenin kurallarını çok iyi bilmeden kendi ana dilinin mantığıyla soyadı oluşturmaktadır. Bu da zaman zaman dil sapması olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁴⁸

18. Lübnan’da kullanılan soyadları süreç içerisinde başka alanlarda da kullanılmaya başlanmıştır. Bunlardan biri “kentlik ad bilim” dalı altında gösterilen tabela adlarıdır. Kendi gözlemlerimizle Beyrut merkezinde tespit ettiğimiz 40 civarındaki tabela adının yarısından

³⁴⁸ Ünal Kalaycı, “Lübnan'da Kullanılan Türkçe Soyadlarındaki Dil Sapmaları”, *II. Uluslararası Multidispliner Çalışmaları Kongresi Özet Kitapçığı*, Adana 2018, s. 222.

fazlası Lübnan’da soyadı olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁴⁹ Yani soyadı Türkçe olan bir Lübnanlı iş yeri açacakken iş yeri adı olarak soyadını kullanabilmektedir. Bu ve benzeri uygulamalar Türkçe kelimelerin Lübnan Arapçasında yaygınlık kazanmasına vesile olmaktadır. Hemen her alanda yer alan işte o tabela adları: Ağha (Ağa), El Baba, (Come To Baba, Ali Baba), Arax (Aras), Hayat Döner Al Turki, KB Döner (Kaco Döner, Döner Joint), Kebabji (Kebapçı), Şavurma (Çevirme), Bechara Saj (Sac/ Sage), Tawouk (Tavuk), Mado, El Antepi, Kabablık, Su böreği, Sarar, Srouji (Sürücü), Kayali, J&H Dünya Küçük, Arkadaş, Güzel Moda, Yara, Kahwaji (Kahveci), Al Yaman, Artisanat, Kaşıkji Cami (Kaşıkçı Camisi), Midhad Pasha (Mithat Paşa), Rustom Pacha (Rüstem Paşa caddesi), Kaslik (Kışlık/Kışlak), Rahwanji (Rahvancı), Türk Bros, Topkapı, Kahrabji, (Kahrabacı), Kinderji (Kunduracı), Takkoush (Tekkuş), Auto Turk, Balkan Holidays, Boyadjian (Boyacıyan), Yıldız, Mir Majid Arslan, (Mir Mecit Aslan), Ferik, Damerji Pharmacy, (Demirci Eczanesi), Mano Bastorma.

19. Çalışmaya başlarken Türkçe soyadı kullanımlarının yoğun olduğu düşünülen yedi grup seçilmiştir. Fakat çalışmaya başladıktan sonra incelenen seçmen listelerinden görülmüştür ki 31 ayrı mezhep ve grubun hepsinde oranı değişmekle birlikte Türkçe soyadı kullanımı devam etmektedir.

20. Bu çalışmanın faydalarından biri de bölge insanına Türkçe öğretirken ortaya çıkabilecektir. Lübnan’da çeşitli merkezlerde Türkçe öğretilmektedir. Çalışmadaki soyadları liste hâlinde hazırlanarak kelime öğretiminde yararlanılabilecektir. Kursiyerlerin bu kelimeleri daha önce duymuş ve kullanmış olmaları çabuk öğrenmelerinde önemli bir etken olacaktır.

21. Kökeni Türkçe olmadığı için bu çalışmada yer verilmeyen onlarca soyadı Türkçe aracılığıyla Ermenilerin, Süryanilerin, Girit göçmenlerinin ve diğerlerinin dillerine geçmiştir. Eğer Türkçe aracılığıyla mesela Ermeniceye geçen soyadları incelense sayı tespit edilenin çok üzerinde olacaktır.

³⁴⁹ Ünal Kalaycı, “Onomastik Açından Beyrut’ta Türkçe Tabelalar”, *III. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 26-27-28 Ekim 2017.

22. Zaman içerisinde Türkçe soyadlarının değiştirildiği de çalışmamız esnasında görülmüştür. Girit göçmenleriyle ilgili değerlendirme bölümünde de detaylı şekilde değinildiği gibi bunun en önemli sebebi soyadından dolayı ayrımcılığa uğrama, olumsuz etkilenme düşüncesidir. Bunun yanında daha az olmakla birlikte soyadından memnun olmayanların, aile arasında çıkan çatışma ve ailenin ikiye bölünmesi ve soyadı verme tarzının değişmesi gibi nedenlerle de Lübnan'daki Türkçe soyadlarının değiştirilerek farklı kökenlerden soyadları alındığı tespit edilmiştir.

23. Türkçedeki ç, ş, p harflerinin Arapçada olmaması bu harfleri taşıyan Türkçe soyadların Arapça yazımlarında değişime neden olmuştur. Bu sesler Arapçadaki yakın bir sesle bazen de iki sesle karşılanmıştır: Paşa>başa gibi.

24. Alınan soyadlarının bir kısmı standart Türkçeden değil de yerel ağızlardan alındığı için kelimelerin yazılış ve söyleniş standart Türkçeden farklılık göstermektedir. Bu özellik daha çok Soyadı Kanunu'ndan önce alınan Ermeni ve Süryani soyadlarında görülmektedir.

25. Karşılaşılan bazı soyadlarının anlamı, yapısı ve kökeni hakkında kaynaklarda bilgi bulunamamıştır. Bu soyadları tarafımızdan anlamlandırılmış ve bu anlamlandırma belli olsun diye eğik tarzda yazılmıştır. Yine bu kelimelerin yapı ve kökeni de tarafımızdan açıklanmış, emin olunmayan durumlarda gerekli açıklamalar da yapılmıştır.

26. Lübnan'da soyadlarıyla ilgili bir kanun yoktur. Dolayısıyla bu konuda bireyleri sınırlayan/kısıtlayan bir durum da söz konusu değildir. Tüm bu nedenlerle bireyler istedikleri şekillerde soyadları almışlardır. Soyadı alma usulleri çeşitlenmiştir. Lübnan Ortadoğu'nun pek çok bakımdan deney merkezi olarak görülmektedir. Bu durum soyadları için de geçerlidir.

27. Bazı soyadlarının yanlış yazıldığı, bazılarının anlamlarının olumsuz olduğu tespit edilmiştir. Değiştirmenin zorluğu ve anlamlarının bilinmemesi gibi nedenlerle soyadları böyle devam etmektedir. Bu konuda bilinçlenme ve değiştirme kolaylığı sağlansa bu soyadlarının değiştirileceği düşünülmektedir. Türkiye'de çipli kimliğe geçiş sürecinde Nüfus Hizmetleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 7039 sayılı Kanun'da düzenleme yapılarak Soyadı Kanunu'nun 3'üncü maddesine aykırı yazılan, yazım ve imla hatası veya düzeltme işareti kullanılmasından kaynaklanan anlam değişiklikleri

bulunan ad ve soyadları il ve ilçe idare kurulunun vereceği kararla bir kereye mahsus mahkeme kararı aranmaksızın değiştirilmesine imkan tanınmıştır. Henüz devam etmekte olan uygulama çerçevesinde Karakoyun, Top, Karpuz, Danabaş, Ördek, Kör, Camuz, Ahmak, Çakal, Malak, Armut, Davul gibi olumsuz içerik taşıyan 87 bin 936 kişi soyadını düzeltirmiştir.³⁵⁰ Buradan hareketle benzer bir uygulama olması durumunda Lübnan’da kullanılmakta olan yazım yanlışları içeren ve olumsuz anlam taşıyan “Tosunyan, Yırtıkyan, Dilak” gibi soyadlarının değiştirileceği düşünülmektedir.

28. Lübnan’daki Türkçe soyadları öyle ya da böyle Lübnan Arapçası içerisinde Türkçenin varlık mücadelesini vermektedir. Bu soyadları Türk inanç, kültür, zevk ve anlayışının gönüllü taşıyıcılığını yapmaktadır.

29. Soyadlarını okumayı bilenler o soyadını kullananların dünyasını çözebilirler. Soyadları alındıkları dönemin kayıtlarıdır. O dönemi ve o soy ismi verenin/ alanın (kabul edenin) zihinsel ve ruhsal durumunu, dünya görüşünü, mesleklerini ve hatta geçmişini anlatmaktadır. Girit göçmenlerinin +aki ekini kullanmaları ve günümüzde kullanma oranının azalması, Türkmenlerin Arapça şahıs isimlerini soyadı olarak tercih etmeleri, Ermeni ve Süryanilerin +cı ekini yoğun olarak kullanmaları, hemen her grupta ağa, bey, Türk gibi pozitif soyadlarının tercih edilmesi bu açıklamalara örnektir.

11.2. Öneriler

1. Türkiye’de adbilimin dallarını sınıflandırmada sorunlar vardır. Henüz oturmuş ve Türkçeyi tüm yönleriyle kapsayan bir sınıflandırma mevcut değildir. Bu konuda öncelikle Türkçedeki özel ad gruplarını ve kullanım yoğunluğunu dikkate alan genel geçer bir ad bilim sınıflandırmasına ihtiyaç vardır.
2. Bazı alanların sadece üst başlıklar tasniflerde yer alsın da alt başlıkların tasnifi bakir bir vaziyette beklemektedir. Dolayısıyla alt başlıkların da genel geçer bir tasnifi yapılmalıdır.
3. Ad bilim alanında son yıllarda yapılan çalışmaları da kapsayacak güncel bir bibliyografya

³⁵⁰ Deniz Ayhan, *Türkiye’de Binlerce Vatandaş, İsmi ve Soy İsmi Düzeltti*, 02.10.2018, <https://www.sozcu.com.tr/2018/gundem/turkiyede-binlerce-vatandas-ismi-ve-soyisini-duzeltti-2657696/> (E.T.: 10.04.2019).

alışmasına ihtiyaç vardır.

4. Türkçe soyadları programı hazırlanarak elde edilen tüm verilerin oraya aktarılması gerekmektedir. Bu belki de TDK'nin öncülüğünde yapılabilir. Programa, mesela “Aslan” soyadı girildiğnde bu soyadının dünyanın hangi ülkelerinde, hangi Őehirlerinde ve ne kadar aile, kişi tarafından kullanıldığı bilgisine ulaşılabilmelidir. Bu program sayesinde Lübnan'da daha sonra yapılabilir araştırmalarla konu güncellenebilecek hatta bu program Türkçe soyadı bulunan tüm ülkeler için yaygınlaştırılabilecektir.

5. Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye'deki ad bilim çalışmalarını yönlendirecek bir kuruluşa ihtiyaç vardır.

6. Anlamı kötü olan soyadlarının değiştirilmesi Türkçenin imajı açısından olumlu olacaktır. Özellikle Ermeni soyadları arasında olumsuz anlamlı bazı soyadlarına rastlanmıştır.

7. Soyadı Kanunu'ndan önce soyadının yerini tutan unvan, lakap vb. kelimeler vardır. Bu konuda yeni bir çalışma yapılarak bir anlamda güncelleme yapılarak konuya dikkat çekilebilir. Tarihte geçen Türk karakter ve kahramanların isimlerinin yanında kullanılan ikinci adlar (Kara, Sultan, Mimar vb.) tespit edilebilir.

8. Bugün bir Ermeni soykırım iddiasıyla Türkiye'ye saldıran yabancılar ve Ermeni diasporası üçüncü nesilde hayali bir Türk düşmanlığı oluşturmuştur. Hiç görmediği insanlara düşman büyüyen insanlar ortaya çıkmıştır. Oysa gerçek bundan çok farklıdır. Aynı Şey Süryaniler için gündeme getirilmektedir. Bu durum Süryanilerle ilgili bölümde ele alındığından tekrar edilmeyecektir. Türkiye'ye düşen bunun farkına varmak ve gerekli müdahaleleri yapmaktır. Belki de yapılacak en önemli Şey bu insanlara ulaşacak kanallar bulmaktır. Onlarla ortak noktalar bulunmalı, ortaklıklar artırmalı ve güçlendirilmelidir. Bu çalışmada ele alınan Süryanilere ait Türkçe soyadları o topluma açılan bir kapıdır. Bu kapıdan girilerek bağlar geliştirilmelidir.

9. Bu alışma sonraki çalışmalar için bir giriş niteliğnde kabul edilmelidir. Lübnan 26 seçim bölgesine ayrılmıştır. Bu seçim listelerini de ilgili müdürlükten almak mümkündür. Bu yönüyle Lübnan'daki 26 seçim birimine ait Türkçe soyadları ayrı ayrı incelenebilir. Her seçim bölgesindeki Türkçe soyadları üzerine bir tez olmak üzere 26 tez hazırlanabilir ve

hazırlanmalıdır. 27. tez de bu 26 çalışmada elde edilen veriler üzerine genel bir tez olabilir. Tez konusu arayanlar için bu bir öneri olarak kabul edilebilir. Ayrıca Lübnan'daki soyadlarının yanında Lübnan Arapçasına geçen yemek adları, tabela adları, yer adları vb. tüm kelimelerin tespit edildiği “Lübnan Arapçasında Türkçe Sözcükler” sözlüğü hazırlanmalıdır.

10. Bu çalışma bir yönüyle stratejik çalışmadır. Lübnan üzerine çalışan kuruluşlarımız burada dikkat çekilen ve ortaya konulan hususları, özellikle ortak soyadlarını, dikkate almalı; Lübnan'daki topluluklarla bu ortak paydamızı ön plana çıkararak yakınlaşma stratejisi uygulamalıdır.

11. Türkçenin bölgeden çekilmemesi için eğitim dili Türkçe olan eğitim kurumlarının bir an önce açılması gerekir. Bu, Türkçe bilmediği için ezilen ve üzülen Lübnan'daki Türklerin ortak talebidir.

12. Bir taraftan yüzyıllardır ortak yaşantı ve iletişim vesilesiyle oluşan Türkçenin bu bölgedeki kalıntıları toplanırken öte taraftan Türkçenin bu bölgelerde ayağa kalkması için çalışmalar yapılması arzu edilmektedir. O da daha güçlü şekilde bu bölgede Türkçe öğretmekten geçmektedir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1. Yazılı Kaynaklar

1. Acaroğlu M. Türker, *Azınlık ve Yabancıların Aldığı Türkçe Adlar ve Soyadlar Sözlüğü*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2009.
2. Acat Yaşar, “Mhallemî Lehçesinde Kullanılan Atasözü ve Deyimlerin Fasih Arapçada Kullanılan Atasözü ve Deyimlerle Mukayesesi”, *JOSR*, Cilt 8, Sayı 2, Kasım-2016, s. 694-704.
3. Adıyeke Ayşe Nükhet, “Girit Göçmenlerinin Terk Ettikleri, Malları ve Mülkiyet Hakları”, *Osmanlı İdaresinde Girit ve Girit Müslümanları*, Ulinnoha Derneği Yayınları, 1436/2014.
4. Adıyeke Ayşe Nükhet ve Adıyeke Nuri, “Türk Denizcilik Tarihi Açısından Girit Savaşı ve Önemi”, *Askeri Tarih Araştırmalar Dergisi*, Sayı 9, Genelkurmay ATAŞE Başkanlığı Yayını, Şubat 2007, s. 1-9.
5. Adıyeke Ayşe Nükhet, *Osmanlı İmparatorluğu ve Girit Bunalımı (1896-1908)*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2000, s. 204-205.
6. Adıyeke Nuri, “Girit’te Osmanlı Yönetiminin Kurulması, Gündelik Yaşam, Toplumsal İlişkiler ve Kimlik Şekillenmesi”, *Osmanlı İdaresinde Girit ve Girit Müslümanları*, Ulinnoha Derneği Yayınları, 1436/2014, s. 19-30.
7. Adıyeke Ayşe Nükhet ve Adıyeke Nuri, *Kıbrıs Sorununun Anlaşılmasında Tarihsel Bir Örnek Olarak Girit’in Yunanistan’a Katılması*, Stratejik Araştırmalar ve Etüdler Millî Komitesi, Ankara 2002.
8. Akçam Zeki, “XIX. Yüzyıl Kıbrıs Şer’iye Sicillerinde Lâkap ve Unvanlar”, *Türkbilig*, Sayı 29, 2015, s. 191-208.
9. Akman Eyüp, “Osmanlı Nüfus Defterlerindeki Sülale Adlarının Soyadı Kanunuyla Aldığı Şekiller Üzerine Bir Dil İncelemesi (Kastamonu Örneği)”, *7. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Fırat Üniversitesi, Elazığ 2014, s. 71-76.
10. Aksan Doğan, *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)*, TDK Yayını, Ankara 2000.
11. Albayrak Kadir, “Günümüz Ortadoğu Coğrafyasında Süryaniler”, *Ortadoğu Yıllığı*, Ankara 2011, s. 615-632.
12. Alkaya Ercan, “Sülâle Adları”, *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı 11, Güz 2006, s. 155-157.

13. Aslan Mehmet Ali, “Mihallemlerde Sözlü Edebiyat Geleneği”, *Makalelerle Mardin III Eğitim-Kültür-Edebiyat*, İstanbul 2007, s. 241-249.
14. Atlıoğlu Yasin, “Lübnan’da Din ve Siyaset: Dürzî Liderlik Örneği”, *Akademik Orta Doğu*, Cilt 9, Sayı 2, 2015.
15. Altınışık Kenan, *5500 Yılın Tanıkları Süryaniler*, Altın Matbaacılık, İstanbul 2004.
16. Astrakanaki Ahmet, “Libya: Selamsız Bandosu Gerçek Oldu”, *Giritliler Gazetesi*, Ortadoğu Özel Sayısı, Aralık 2014, s. 8-9.
17. Atalay Aytekin M., “Ad İle İlgili Temel Bilgiler”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 26, Sayı 1-4, 1960, s. 185-209.
18. Aydemir Özgür Kasım, “Türk Dili Haritasına Bir Katkı: Lübnan’daki Türkler ve Türkçe”, *ZfWT*, Cilt 5, Sayı 1, 2013, s. 159-173.
19. Ayhan Veysel ve Orhan Oytun, “2009 Lübnan Seçimleri: Kazananlar, Kaybedenler ve Türkiye”, *ORSAM*, Rapor: 4, Temmuz 2009.
20. Aypak Ayhan, “Giritli Mübadillerin İki Dillilik Hadisesinin Türk Romanı Üzerindeki Sosyokültürel Etkileri”, *Uluslararası Osmanlı Devleti’nde ve Türkiye Cumhuriyeti’nde Göç ve Kültürel Etkileşim Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 2-3 Nisan 2018, İstanbul, s. 319-348.
21. Bağlıoğlu Ahmet, “Dürzîliğin Temel Kaynakları: Dürzî Risaleleri”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı VIII, 2003, s. 179-198.
22. Bağlıoğlu Ahmet, “Sıradışı Bir Fatımî Halifesi: Hâkim Biemrillâh”, *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, Sayı 8, Ocak 2012, s. 4-32.
23. Bayazıdoğlu Hayriye, *Salnamelere Göre Beyrut (H. 1310/ M. 1893- H.1326 / M. 1908)*, Gazi Üniversitesi SBE (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2010.
24. Bayburt Deniz, “Lozan Barış Konferansı ve Musul Meselesi Görüşmelerinde Nasturilerin Durumu”, *Akademik Bakış*, Sayı 45, Yaz 2010, s. 1-36.
25. Bayburt Deniz, “Millî Mücadele Dönemi’nde Süryaniler” *Akademik Bakış*, Cilt 3, Sayı 6, Yaz 2010, s. 45-72.
26. Bekraki Ali İbrahim, *Lübnan’daki Müslüman Giritliler... Nereden Nereye*, Osmanlı İdaresinde Girit ve Girit Müslümanları, Ulinnoha Derneği Yayınları, 1436/2014, s. 119-126.
27. Bekraki Ali, “Lübnan’daki Müslüman Giritlilerin Bitmeyen Acı öyküsü”, *Giritliler Gazetesi*, Ortadoğu Özel Sayısı, Aralık 2014.

28. Bekraki Wassim, “*Hamidiye’deki Giritli Muhacirler*”, Giritliler Gazetesi, Ortadoğu Özel Sayısı, Aralık 2014.
29. Berlin Antlaşması, 61. Madde, 1878.
30. Beyoğlu Süleyman, “Ermeni Tehciri ve İhtida”, *Yeni Dönem Türkiye Araştırmaları*, Sayı 6, 2004, s. 17-18.
31. Bilge Mustafa L., “Lübnan”, TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2003.
32. Bilge Yakup, “Süryanilerin Kökeni ve Türkiyeli Süryaniler”, İstanbul Üniversitesi UAİB, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara 1990.
33. Boyraz Şeref, “Lakaplar Konusunda Bazı Dikkatler ve Bir Yöre Örneği”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Sayı 7, Sivas 1998, s. 107-138.
34. Brehtarizade Nazek, “*Günümüzde Mısır’daki Giritliler*”, Giritliler Gazetesi, Ortadoğu Özel Sayısı, Aralık 2014, s. 11.
35. Buzpınar Ş. Tufan, İslâm Ansiklopedisi Lübnan Maddesi, TDV, İstanbul 2003, s. 248-254.
36. Cengiz Bilal, *Türk Hukukunda Ad ve Adın Değiştirilmesi*, Adalet Yayınevi, Ankara 2011.
37. Çakır Kubilay, “Lübnan Siyasal Sisteminin Açık ve Kapalı Medeniyet Yaklaşımları”, İbn Haldun Üniversitesi SBE, İstanbul 2017 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
38. Çelik Mehmet, “Lübnan’da Milliyetçiliğin Fikri Temelleri ve Oluşum”, *International Journal Of Social Science*, Sayı 35, Temmuz 2015, s. 439-450.
39. Çelik Mehmet, “Süryaniler”, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt 38, İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2010, s. 176.
40. Çengel Yunus, “Türkiye’deki Giritlilerin Dünden Bugüne Toplumsal ve Kültürel Birikimi”, *Osmanlı İdaresinde Girit ve Girit Müslümanları*, Ulinnoha Derneği Yayınları, 1436/2014.
41. Çetinkaya Selma, “1915- 1923 Yılları Arasında Türkiye’deki Ermeni Yetimleri”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2009 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
42. Duman Musa, “Lübnan”, *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, İstanbul: Çağ Yayınları, FF 1990, s. 258-259.
43. Eren Hasan, “Türk Dili Çalışmalarına Toplu Bir Bakış, 26 Eylül 1984 Günü Türk Dil Kurumunda Yapılan Bayram Konuşması, TDK, Ankara 1984, s. 1-21.

44. Eren Hasan, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, TDK Yayını, 2. Baskı, Ankara 1999.
45. Ergüney Özgür Atılım, “Günümüzde Türkiye Ermenileri”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
46. Erkoçoğlu Fatih, “Lazkiye Türkmenleri ve Türküleri”, *Kültürümüzde Türkü Sempozyumu*, Sivas İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Sivas 2011, s. 297-309.
47. Gorla Wade. R., “Lebanon's Sovereignty in Crisis: The Role of Its Leadership 1958 - 1976” (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Beirut 1983.
48. Gözütok, Avni, “Türkiye Türkçesinde Karma Kelimeler”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S 36, 2008, s. 17-22.
49. Gülensoy Tuncer, *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, TDK Yayını, II Cilt, Ankara 2011.
50. Gülensoy Tuncer ve Küçüker Paki, *Eski Türk-Moğol Kişi Adları Sözlüğü*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2015.
51. Güneş Mehmet, “Osmanlı Dönemi Nüfus Sayımları ve Bu Sayımları İçeren Kayıtların Tahlili”, *Akademik Bakış*, Cilt 8, Sayı 15, Kış 2014, s. 221-240.
52. Güsten Susanne, “Turabdin’deki Süryani Taşınmazları Sorunu”, *İstanbul Politikalar Merkezi*, Haziran 2015, s. 11-12.
53. Halaçoğlu Yusuf, *Sürgünden Soykırıma Ermeni İddiaları*, Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul 2015.
54. Hülagü M. Metin, “1897 Türk-Yunan Harbine Kadar Osmanlı İdaresinde Girit”, *CIÉPO XIV. Sempozyumu Bildirileri, 18-22 Eylül 2000 Çeşme*, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 2004, s. 1-27.
55. İlter Erdal, “Lübnan’da Ermeni Diasporası”, *Ermeni Araştırmaları*, Eylül-Ekim-Kasım 2001, Cilt 1, Sayı 3.
56. Kalaycı Ünal, “Lübnan’da Kullanılan Türkçe Soyadlarındaki Dil Sapmaları”, *II. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi Bildiri Tam Metin Kitabı*, 3-4 Mayıs 2018 Adana, s. 183-193.
57. Kalaycı Ünal, “Onomastik Açından Beyrut’ta Türkçe Tabelalar”, *III. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 26-27-28 Ekim 2017, Kahramanmaraş, s. 63-80.
58. Kanun, Soy Adı Kanunu, T.C. Resmî Gazete, 02 Temmuz 1934, Kanun No: 2741.
59. Kara Melek, *Girit Kandiye’de Müslüman Cemaati*, Kitap Yayınevi, İstanbul 2008.

60. Karabibe N. Kemal, “Lübnan Merkezli Çağdaş İslâmî Bir Cemaat: Abdullâh el-Habeşî ve Ahbâş Cemaati”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 26, Sayı 26, Temmuz-Aralık 2011, s. 117-142.
61. Karaağaç Günay, *Türkçe Verintiler Sözlüğü*, TDK Yayını, Ankara 2008.
62. Karakurt Deniz, *Aktarma Sözlüğü, Açıklamalı, Türk Dillerinde Türkiye Türkçesine*, E-Kitap, 1. Baskı, Ağustos 2017.
63. Kazmaz Oğuz, “Lübnan’da Milliyetçilik Düşüncesinin Gelişim Süreci ve Lübnan’daki Ermeni Milliyetçiliğinin Türkiye-Lübnan İlişkilerine Etkileri”, Harp Akademileri Komutanlığı, İstanbul 2012 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
64. Keleş Erdoğan, “Cebel-i Lübnan’da İki Kaymakamlı İdari Düzenin Uygulanması ve 1850 Tarihli Nizamnâme”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt 27, Sayı 43, 2008, s. 131-157.
65. Keşke Mehmet, “Mardin’de Süryaniler: Nüfus Hareketlilikleri ve Nedenleri”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE, Van 2010 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 161-169.
66. Kırış Rüstem ve Mızraklı Akın, *Döneminin Kurmayları*, Orman İdaresi ve Planlama Dairesi Başkanlığı Yayını, Ankara 2013.
67. Kibar Osman, *Türk Kültüründe Ad Verme*, Akçağ, Ankara 2005.
68. Komisyon, *Türkçe Sözlük*, TDK Yayını, Ankara 2011.
69. Komisyon, *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, 2. Cilt, Ankara 1998.
70. Komisyon, *Yazım Kılavuzu*, TDK Yayınları, Ankara 2012.
71. Komisyon, “Lübnan” İslâm Ansiklopedisi, İstanbul: TDV, 2003. 243-244.
72. Korkmaz Zeynep, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara 1992.
73. Korkmaz Zeynep, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK Yayını, Ankara 2009.
74. Köse Talha, (Proje Koordinatörü), *Lübnan’da İstikrar Arayışları*, SETA Lübnan Raporu, İstanbul Şehir Üniversitesi, Aralık 2006, s. 8-13.
75. Kurtcephe İsrail, “Birinci Dünya Savaşında Bir Süryani Ayaklanması”, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Cilt 4, Sayı 4, Mayıs 1993, s. 291-296.
76. *Küresel Aktörlerin Kısacasında Lübnan*, Uluslararası Hak İhlalleri İzleme Merkezi, İstanbul 2013, Rapor 10, s. 1-36.

77. Memiş Ekrem, “Ermenilerin Kökeni ve Geçmişten Günümüze Türk-Ermeni İlişkileri”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Ermeni Özel Sayısı, Cilt 7, Sayı 1, 2005, s. 1-11.
78. Mikayılova Əzizə, *Onomastik Vahidlərin Üslubi İmkanları*, Memar Nəşriyyat, Bakı 2008.
79. Musaoğlu Mehman ve Baldane Orhan, “Ağrıs//Ağras Kelimesinin Etimolojisi ve Türkiye Türkçesinde Özel Ad Olarak Kullanımı Üzerine”, *Gazi Türkiyat*, Sayı 18, Bahar 2016, s. 1-18.
80. Nas Fethi, “Ortadoğu’da Etnik ve Dilsel Bağlamda Göç ve Kimlik Sorunu (Lübnan’da Yaşayan Türkiyeliler Örneği)”, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi SBE, Temmuz 2014 Muğla (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
81. Naskali Emine Gürsoy ve Duranlı Muvaffak, *Altayca Türkçe Sözlük*, TDK Yayını, Ankara 1999.
82. Orhan Oytun, “Saha Çalışmasına Dayalı Bir Araştırma: Lübnan Türkmenleri”, *Ortadoğu Analiz*, Cilt 1, Sayı 9, Eylül 2009.
83. Orhan Oytun, “Türkiye-Lübnan Dostluk Köprüsü: Lübnan’da Türk Varlığı ve Osmanlı Mirası”, *ORSAM Raporu (199)*, Ankara Temmuz 2015.
84. Ortaylı İlber, “19. Yüzyıl Sonunda Suriye ve Lübnan Üzerinde Bazı Notlar” *The Journal Of Ottoman Studies IV*, İstanbul 1984.
85. Özdemirci Ayşe Selcan, “Lübnan’daki Mardinliler: Mardin Halkının Göçü”, *ORSAM Raporu*, No: 208, Ankara 2017.
86. Özdemir Yılmaz, “XIX. Yüzyılda Lübnan’da Arap Dili Grameri Çalışmaları”, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul 2005 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
87. Öztürka Ayhan ve Erdoğan Haşim, “Kadim Süryanilerin 20. Yüzyılda Eğitim, Edebiyat ve İletişim Dili Olarak Türkçeye ve Türk Alfabesine Bakışı”, *Cumhuriyet International Journal Of Education*, Vol 2 (3), July 2013, Pp. 90-98.
88. Özşavlı Halil, “Lübnan Ermenileri (1914-1939)”, Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara 2014, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
89. Polat İbrahim Ethem, “Başka Dilde Yaşamak: Arap Dilinde Yaşayan Türkçe Kelime ve Yapılar”, *Dil Araştırmaları*, Sayı 22, Bahar 2018, s. 119-134.
90. Rabo Gabriel, “Süryani Diasporasında Kiliseler ve Toplumsal Kuruluşlar”, *İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi, Avrupa Birliği, Türkiye ve Süryani Göçü Sempozyumu*, İstanbul 2005.

91. Reyhan Cenk, “Lübnan’da Siyasal Kültürün Osmanlı Kökenleri”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 44, Sayı 3, Eylül 2011, s. 205-224.
92. Sakaoglu Saim, *Türk Adbilimi 1*, TDK Yayını, Ankara 2001.
93. Sarı Gökhan, “Geçmişten Günümüze Süryaniler ve Süryanilerin Türkiye’ye Etkileri: İdil Örneği”, Gazi Üniversitesi SBE, Ankara 2011 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
94. Saylan Kemal, “Hüseyin Rıza Paşa’nın 1888 Tarihli Layihasına Göre Suriye-Lübnan Bölgesi’nin Sorunları ve Çözüm Önerileri”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 54, Yaz 2015, s. 537-560.
95. Sepetcioğlu Tuncay Ercan, “Giritli Müslüman Diasporası ve Bir Etnik Kimlik Meselesi”, *Osmanlı İdaresinde Girit ve Girit Müslümanları*, Ulinnoha Derneği Yayınları, 1436/2014, s. 69-92.
96. Sepetcioğlu Tuncay Ercan, “Türkiye’de Ana Dili Türkçe Olmayan Göçmen Topluluklara Yaklaşımlara Dair Bir Örnek: Girit Göçmenleri”, *ÇTTAD*, IX/20-21, Bahar-Güz 2010, s. 77-108.
97. Sertoğlu Midhat, *Osmanlı Tarih Lügati*, Kurtuba Kitap, İstanbul 2015.
98. Sertoğlu Murat, “Osmanlı Devleti’nin Kazandığı Son Harp Türk-Yunan Savaşı 1897 (1313) I-II”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, Sayı 10, Ekim 1987, İstanbul.
99. Sezer Cemal, “Ermenilerin Sevk ve İskânı Hakkında Yapılan Uygulama ve Yardımlar (1915-1917)”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
100. Suny Ronald Grigor, *Looking Toward Ararat; Armenia in Moderny*, Indiana University Press, Bloomington and Indianapolis 1993.
101. Süreyya Bey Münir, *Ermeni Meselesinin Siyasi Tarihçesi (1877-1914)*, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayın Nu: 53, Ankara 2001.
102. Şahin İbrahim, *Adbilim*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2015.
103. Şen Mustafa, “1923-1945 Yılları Arası Suriye ve Beyrut Civarında Türkiye Cumhuriyeti’ne Karşı Ermeni Örgütlenmesi”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
104. Şenzeybek Aytekin, “Dürzî Kutsal Metinleri İçerisinde Yer Alan Bazı Risalelerin Tasnif ve Tahlili”, *SÜİFD*, Cilt 29, Sayı 29, Haziran 2010, s. 199-206.
105. Şenzeybek Aytekin, *Dürzilik Doğuşu ve Temel Prensipleri*, Selçuk Üniversitesi Yayını, Konya 2001.
106. Şimşek Mehmet, “Süryaniler ve Diyarbakır”, Çiviyazıları Yayınları, İstanbul 2003.

107. Tamîmî Mehmet Refik ve Bey Mehmet Behçet, *Beyrut Vilayeti*, I Cilt, Vilayet Matbaası, Beyrut, 1333/1917.
108. Tekindağ M. C. Şehabeddin, “Dürzî Tarihine Dâir Notlar”, *İ. Ü. E. F. Tarih Dergisi*, C. VII, S. X, İstanbul, 1954, s. 143-156.
109. Tekindağ Şehâbeddin, “Lübnan”, TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul:TDV, 1970.
110. Tomar Cengiz, Lübnan, Kültür ve Medeniyet, TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2003.
111. Tomar Cengiz, “Lübnan”, TDV Ansiklopedisi, İstanbul 2003, s. 246-248.
112. Toprak Serap, “Megali İdea’ya Bir Örnek: Girit”, *Akademik Orta Doğu*, Cilt 7, Sayı 1, 2012, s. 149-153.
113. Tosun Ramazan, “Ermeni Meselesinin Ortaya Çıkışı ve Mahiyeti”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 14, Güz 2003, s. 143-163.
114. Turan Namık Sinan, “Lübnan’da Ulusun İnşası ve Ortak Tınının Üretimi-Rahbani Kardeşler ve Feyruz”, *Ortadoğu Etütleri*, Cilt 3, Sayı 1, Temmuz 2011, s. 193-228.
115. Türkdogan Berna, “Türk-Ermeni İlişkileri (Tehcirden Günümüze)”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2006.
116. Tietze Andreas, *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Etimolojik Lugatı*, Simurg Yayınları, İstanbul-Wien 2002.
117. Umar Ömer Osman, *Türkiye- Suriye İlişkileri (1918-1840)*, Fırat Üniversitesi Tarih Şubesi Yayınları No: 3, Elâzığ 2003.
118. User Hatice Şirin, “Eski Türkçede Bazı Unvanların Yapısı Üzerine”, *Türkbilig*, Sayı 39, Güz/2006, s. 219-238.
119. Uysal Halil, “Turkish Words in the Egyptian Dialect”, *I. Journal of Current Researches on Social Sciences*, 8 (4), 2018, s. 163-214.
120. Uysal İdris Nebi, “Mehmet Akif Ersoy’un Şiirlerinde Kişi Adları”, *I. Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Sempozyumu*, Burdur 2008, s. 889-901.
121. Ürek Melki, “Süryaniler’in Tarihi ve Sosyolojik Yapısı”, *İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2, Mayıs-Ağustos 2013, s. 95-112.
122. Yahya Şâmil Fahri, “Arapçanın Muhtelif Lehçelerinde Türkçe Unsurlar”, İstanbul Üniversitesi SBE, İstanbul 1984 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

123. Yeşilmen Halit, “Etno-Dini Kimlik Açısından Mahallemiler”, *Artuklu Akademi*, 2016/3(2), s. 1-40.
124. Yıldırım Tahsin, *Edebiyatımızda Müstear İsimler*, Selis Kitaplar, İstanbul 2006.
125. Taşlıova M. Mete, “Kadın Temsilcileriyle Birlikte Çorum'da Halk Şiiri ve Âşık Tarzı Üzerinde Tespit ve Öneriler”, *Turkish Studies*, Cilt 4, Sayı 8, Sonbahar 2009, s. 2208-2229.
126. Yıldırım Farız ve Dursunoğlu Bilgütay, “Ad Alınır mı Verilir mi Milli Bilinç Bağlamında Ad Konusu ve Bingöl'deki Soyadları”, *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, Cilt VI, Sayı 1-1, Ocak 2014, s. 1-19.
127. Yıldız Hüseyin, “Arapça el- Takısının Türkçedeki Kullanımı Üzerine Notlar”, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Cilt 7, Sayı 3, Kasım 2017, s. 587-598.
128. Yıldız Tuba, “Cebel-i Lübnan'da Osmanlı Devleti'nin Mezhep Politikası ve Hukuki Uygulamalar (1839-1914)”, İstanbul Üniversitesi SBE, İstanbul 2018 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
129. Yılmaz İbrahim, “Kültürel Zenginlik Bakımından Mardin”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, Cilt IX, Sayı 1, Mardin 2009, s. 51-70.
130. Yılmaz Salih, “Türklerin Araplarla İlk Münasebetleri ve Orta Asya'nın İslamlaşma Süreci”, *Uluslararası Türk-Arap Müşterek Değerler ve Kültürel Etkileşim Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Yunus Emre Enstitüsü Amman Türk Kültür Merkezi Yayınları, Amman 2004, s. 438-451.
131. Ziya Saliha, “Lübnan'da Dini Grupların Şekillenmesinde İç ve Dış Dinamikler”, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2010 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

2. İnternet Kaynakları

1. Akman Muhammed Ali ve Güldemir Furkan, (Mehmet Alğan ile yapılan röportaj), “Lübnan'daki Mardinliler, Türkiye-Lübnan Dostluğunu Pekiştirebilir”, 06.03.2017, www.timeturk.com/lubnan-daki-mardinliler-turkiye-lubnan-dostlugunu-pekistirebilir/haber-515727, (E.T.: 10.04.2019).
2. Alptürk Batur, *Türkçesi Varken*, <http://turkcesivarken.com/> (E.T.:02.05.2019).
3. Atlıoğlu Yasin, “Lübnan Siyasetinde Canbulat Ailesi”, *BİLGESAM*, Eylül 2009. (www.bilgesam.org/incele/1304/-lubnan-siyasetinde-canbulat-ailesi/#.WghP5Wi0PIU).
4. Atlıoğlu Yasin, “Lübnan Siyasetinde Canbulat Ailesi” (www.bilgesam.org/incele/1304/-lubnan-siyasetinde-canbulat-ailesi/#.WghP5Wi0PIU).

5. Ayhan Deniz, *Türkiye’de Binlerce Vatandaş, İsmi ve Soy İsmi Düzeltti*, 02.10.2018, <https://www.sozcu.com.tr/2018/gundem/turkiyede-binlerce-vatandas-ismini-ve-soyismini-duzeltti-2657696/> (E.T.: 10.04.2019).
6. Budak Aydın, *Yurdumuza Yerleşen Oğuz-Türkmen Boyları ve Bazı Yer Adlarımızın Anlamları*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yayınları, Tokat 2001, (<http://www.yenidenergenekon.com/388-bosnaklarin-kokeni/>).
7. Erinç Sırrı, Cezayir Maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, (<https://islamansiklopedisi.org.tr/cezayir>), (E.T.:29.03.2019).
8. <http://www.mfa.gov.tr/lubnan-kunyesi.tr.mfa> (E.T.: 28.04.2019).
9. Hıdırşah Yakup, *Mezopotamya’da Hıristiyan (Süryani, Nasturi, Keldani, Ermeni) Katliamı ve Kürtler Belgesel İnceleme*, Hannover 1997. <http://suryaniler.com/forum.asp?fislem=cevaplar&kategoriid=4&ustid=2337>, (E.T.: 05.04.2019).
10. İstanbul ve Ankara Süryani Ortodoks Metropolitliği, Tarihimiz, <http://www.suryanikadim.org/tarihimiz.aspx>, 2012, (E.T.: 27.04.2019).
11. Jebejian Arda, “Patterns Of Language Use Among Armenians In Beirut In The Last 95 Years”, Beirut 2011, s. 459. (453- 469). (<http://www.haigazian.edu.lb/Publications/Documents/HARVol31fullcontent/453-469.pdf>) (E.T.: 04.04.2019).
12. Karayel Erol, *Çerkes Terimi Üzerine*, www.kafkasevi.com, (E.T.: 10.04.2019). Komisyon, Çocukluk Çağı, www.kulturturizm.gov.tr, (E.T.: 24/03/2019).
13. Komisyon, Büyük Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts, (E.T.: 10.04.2019).
14. Komisyon, Kubbealtı Lugati, Lâhuraki Maddesi, (<http://lugatim.com/s/L%C3%A2huraki>) (E.T.:27.03.2019).
15. Komisyon, *Türkçe Bilim ve Terimler Sözlüğü*, <http://www.tubaterim.gov.tr/> (E.T.: 22.03.2019).
16. Kural Beyza, (Mehmet Ali Aslan ile yapılan röportaj), “Mihallemler Meclis Yolunda”, 21.05.2015, <https://m.bianet.org/biamag/siyaset/164667-mihallemler-meclis-yolunda>, (E.T.: 10.04.2019).
17. Nişanyan Sevan, *Nişanyan Sözlüğü*, <http://www.nisanyansozluk.com>, (E.T.:27.05.2019).
18. The Lebanese Constitution (23.05.1926), www.wipo.int, (E.T: 22.03.2019).
19. www.americannamesociety.org/names/ (E.T: 22.03.2019).

20. www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/lb/lb018en.pdf, (E.T.: 12.04.2019).

3. Referanslar

1. Acaroğlu M. Türker, *Azınlık ve Yabancıların Aldığı Türkçe Adlar ve Soyadlar Sözlüğü*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2009, 288 s.
2. Adzhumerova Reshide, (Çeviren: Atmaca, Emine), “Ukraynacada Türkizmlerin Kullanımı”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı 32, 2014, s. 103-110.
3. Alakus Meral, “Turkish Names”, *Centrepiece to The Indexer*, Vol. 25, No:3, April 2007, s. 5-8.
4. Alp Musa, “Kelime Göçü, Türkçe Nispet Eki ‘-ci nin’ Şam Bölgesi (Suriye, Ürdün, Filistin, Lübnan) Arap Halk Ağızlarında Kullanımı”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7 (1), s. 179-226.
5. Aydemir Özgür Kasım, *Lübnan Türk Ağızları*, Nokta Yayınevi, 2. Baskı, Denizli, 2015, xviii+360 s.
6. Aydemir Özgür Kasım, “Lübnan Türkmenleri ve Dilleri”, *TDD/JofEL*, Winter 2013 s. 239-250.
7. Baskakov N. A., *Türk Kökenli Rus Soyadları*, TDK, Ankara 1992, xiii+ 233 s.
8. Ben Cheneb Mohammed, “Cezayir Konuşma Dilinde Muhafaza Edilen Türkçe ve [Türkçe Aracılığı İle Gelen] Farsça Kelimeler”, (Çeviren: Ahmed Ateş), *TDK Belleten*, 1966, s. 157-213.
9. “Beş Kıtada Türk Soyadı” (<http://www.amerikaninsesi.com/a/a-17-2006-01-05-voa12-88018392/848827.html>) (E.T: 14.09.2016).
10. Bozyiğit Ali Esat, *Türk Adbilimi Bibliyografyası*, Kazan Ofset, Ankara 1995, 190 s.
11. Câbir Nedâ El Hüseyinî, “İnsan İsimleri Hakkında Bir Araştırma, (Çeviren: Ahmet Yılmaz)”, *SÜFD/18*, s. 201-206.
12. Cengiz Bilal, *Türk Hukukunda Ad ve Adın Değiştirilmesi*, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, 131 s.
13. Clark Gregory ve Cummins Neil, “Intergenerational Wealth Mobility in England, 1858–2012: Surnames and Social Mobility”, *The Economic Journal*, Volume 125, Issue 582, February 2015, Pages 61-85.
14. Enva Liran, “Lee at Yâri, “Hat’sa in a Sunamasa? He Efekt Of Surname” *Jurnal Of Ekonomice Perspektifse*, Volume 20, Nümler 1, Vinter 2006, Pages 175-188.

15. Jobling Mark A., “In The Name Of The Father: Surnames And Genetics”, *Trends In Genetics*, Vol. 17, No: 6 June 2001, Pages 353-357.
16. Kalkan Gülşah Parlak, “Soyadlarımız: Mardin Örneği”, *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, Volume 7/4, Fall 2012, Ankara-Turkey, p. 2655-2674.
17. Kaymaz Zeki, “Türkçenin Arapçaya Etkileri Üzerine Bazı Tespitler”, *Turkish Studies*, Volume 6/1 Winter 2011, s. 69-73.
18. Keleş Dilek, “Türk Adbilimi Bibliyografyası”, Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara 1996 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), VII+ 201 s.
19. Kibar Osman, *Türk Kültüründe Ad Verme*, Akçağ, Ankara 2005, 240 s.
20. Leontiç Mariya, “Makedon Soyadlarına Yansıyan İslam Medeniyetinin Etkileri”, *BAL-TAM Türklük Bilgisi 13 Bildiri Kitabı*, Eylül 2010, s. 59-69.
21. Memmedli Yunus, “Eski Türkçede Şahıs Adları ve Unvanları”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, Ankara 1994, s. 95-110.
22. Naskali Emine Gürsoy, *Cumhuriyet Tarihi Soyadı Hikâyeleri*, Doğan Kitap, İstanbul 2013, 267 s.
23. Notzon Beth ve Nesom Gayle, “The Arabic Naming System”, *Science Editor*, Vol. 28, No:1, January-February 2005, p. 20-21.
24. Onat Naim Nazım, “ ‘Yavuz’ ve Bununla İlgili Bazı Kelimelerimizin Arap Diline Geçmiş Şekilleri”, *TDK Belleten*, 1953, s. 123-148.
25. Reaney P. H. and Wilson R. M., “*A Dictionary English Surname*”, Routledge, 3. Publish, London 1991, 3618 p.
26. Sakaoğlu Saim, *Türk Ad Bilimi I, Giriş*, TDK, Ankara 2001, 156 s.
27. Sevinçli Efdal, “Adlarımızda Soyadlarımızda Yaşayan Dil Devrimi”, *Journal Of Yasar University*, 1(3), s. 277-292.
28. Şahin İbrahim, *Adbilim*, Pegem Akademi, Ankara 2015, 155 s.
29. “Türkiye- Lübnan Dostluk Köprüsü: Lübnan’da Türk Varlığı ve Osmanlı Mirası”, *ORSAM*, Rapor No: 199, Haziran 2015, 33 s.
30. Yıldırım Farız ve Dursunoğlu Bilgütay, “Ad Alınır mı Verilir mi? Milli Bilinç Bağlamında Ad Konusu ve Bingöl’deki Soyadları”, *ACTA TURCICA Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, Yıl VI, Sayı 1-1, Ocak 2014, s. 1-19.
31. Yıldırım Tahsin, *Edebiyatımızda Müstear İsimler*, Selis Kitaplar, İstanbul 2006, 527 s.

32. Yılmaz Sadullah ve Akyüz Oğuz, “Arnavutluk’ta Türkçe Kökenli Soyadları ve Anlamsal Değerleri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 8, Sayı 40, Ekim 2015, s. 170-187.

4. Sözlü Kaynaklar

1. Abdallah Ahmed, Öğrenci/Kuvaşra
2. Bekraki Ali, Ulinnoha Derneği Başkanı/Trablusşam
3. Bulos Paul, Din Adamı/Akademisyen/Beyrut
4. Ebu El Mona El Şeyh (Eşşeyh) Sami, Eğitim Yöneticisi/Şuf
5. Esad Halid, Emekli Asker/Kuvaşra
6. Fettâh Bilal, Memur/ Sivil Toplum Çalışanı/Beyrut
7. Gorlu Ali, Duris Belediye Meclisi Üyesi/Baalbek
8. Güleseryan George, Doktor/Beyrut
9. Halebî Gassân, Din Adamı/Beyrut
10. Havatyan Meray Jacop, Öğretmen/Sanatçı/Beyrut
11. Kabis Muhammed, Laborant/Beyrut
12. Karaahmet Talip, Akademisyen/Sayda
13. Sakkab George, Kuyumcu/Beyrut
14. Sultan Zaher, Trablusşam Belediye Meclis Üyesi/Trablusşam

5. Diğer Kaynaklar

1. Lübnan Enformasyon Bakanlığı Nüfus Müdürlüğünden Alınan ve Soyadlarının Bulunduğu 1, 3, 12 ve 19. Seçmen Bölgesine Ait Dört Âdet CD.
2. Lübnandaki Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarının Soyadları Bilgisinin Bulunduğu 2017 Referandum Seçmen Listesi.

EKLER

A. TEZ FOTOKOPİSİ İZİN FORMU

ENSTİTÜ

Fen Bilimleri Enstitüsü ☐

Sosyal Bilimler Enstitüsü ☐

YAZARIN

Soyadı: KALAYCI

Adı: Ünal

Bölümü: Türk Dili ve Edebiyatı

TEZİN ADI: LÜBNAN'DA TÜRKÇE SOYADLARI

TEZİN TÜRÜ : Yüksek Lisans ☐

Doktora ☐

1. Tezimin tamamından kaynak gösterilmek şartıyla fotokopi alınabilir. ☐

2. Tezimin içindekiler sayfası, özet, indeks sayfalarından ve/veya bir bölümünden kaynak gösterilmek şartıyla fotokopi alınabilir. ☐

3. Tezimden bir (1) yıl süreyle fotokopi alınamaz. ☐

TEZİN KÜTÜPHANEYE TESLİM TARİHİ: 09/07/2019

B. ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİ

Soyadı, Adı: Kalaycı, Ünal

Uyruğu: TC

Doğum Tarihi: 15 Temmuz 1974

Doğum Yeri: Posof

Telefon: 5384466674

email: ukalayci@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	Erciyes Üniversitesi/Türk Dili ve Edebiyatı	2008
Lisans	Selçuk Üniversitesi /Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	2000

İŞ TECRÜBESİ

Yıl	Yer	Görev
2000-2019	MEB	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

YABANCI DİLLER

İngilizce/IELTS: 5.5 (60)

YAYINLAR

A. Tezler

1. Ünal Kalaycı, Posoflu Âşık Zamanı, Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2000.
2. Ünal Kalaycı, Tsalka (Parmaksız) Urumları Ağzı/ Gürcistan, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2008.

B. Uluslar Arası Hakemli Dergilerde Yayımlanan Makaleler

1. Ünal Kalaycı, “Gürcistan’ın Tsalka (Parmaksız) Rayonunda Yaşayan Urum Türklerinin Dil Ürünlerinden Örnekler” Karadeniz, Y 1, S 1 Kış 2008, s. 143-161.
2. Ünal Kalaycı, Tsalka (Parmaksız) Urumları Ağzında Rusça Kelimeler, Turkish Studies, Volume 4/3 Spring 2009, s. 1253-1261.
3. Ünal Kalaycı, Yay Ayraç İşaretinin Yeni Kullanım Yeri, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 5/2 Spring 2010, s. 1173-1179.
4. Ünal Kalaycı, “Fıkralardaki Kahramanmaraş” Karadeniz, Y 2, S 6 Yaz 2010, s. 68-87.
5. Ünal Kalaycı, “Gürcistan’ın Tsalka (Parmaksız) Rayonundaki Urumların Yaşamı”, Karadeniz Araştırmaları, Sayı: 18, Yaz 2008, s. 93-106.
6. Ünal Kalaycı, “Posof Fıkralarında Gürcistan”, Karadeniz Araştırmaları, Sayı: 19, Sonbahar 2008, s. 155-161.

C. Bildiriler

1. Ünal Kalaycı, “Gürcistan’ın Tsalka (Parmaksız) Rayonunda Yaşayan Farklı Etniklerin Ortak Dili: Türkçe” III. Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, 16-18 Aralık 2010, İzmir.
2. Ünal Kalaycı, “Tarih Boyunca Türklerin Kullandıkları Ay Adları ve Türk Dünyası Ortak Ay Adları Önerisi” IV. Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, 22-24 Aralık 2010, Muğla.
3. “Fıkralarla Günümüze Gelen Osmanlı Döneminde Maraş” Uluslararası Osmanlı Döneminde Maraş Sempozyumu, 4-6 Ekim 2012, Kahramanmaraş.
4. Ünal Kalaycı, “Gürcistan’da Uygulanan Dil Politikaları ve Seçmeli Yabancı Dil Olarak Türkçe” 1. Uluslararası Dil Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu, Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, 28- 30.05.2015, Nevşehir.
5. Ünal Kalaycı, “Tüm Yönleriyle Dokuztaş” 1. Türk Dünyası Çocuk Oyun ve Oyuncakları Kurultayı, Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, 14-17 Mayıs 2015, Eskişehir.
6. Ünal Kalaycı “Kutadgu Bilig’de Şairlerle Münasebet” 3. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu, 26-28 Ekim 2017, Kahramanmaraş.
7. Ünal Kalaycı “Onomastik Açından Beyrut’ta Türkçe Tabelalar” 3. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu, 26-28 Ekim 2017, Kahramanmaraş.
8. Ünal Kalaycı, “Lübnan’da Kullanılan Türkçe Soyadlarındaki Dil Sapmaları” 2. Uluslararası Mutidisipliner Çalışmalar Kongresi, 04-05 Mayıs 2018, Adana.